TEXTE COMENTATE

Lyceum

În românește de
LUCIAN BLAGA

Tabel cronologic,
prefață,
note, comentarii,
aprecieri critice
și bibliografie de
HERTHA PEREZ

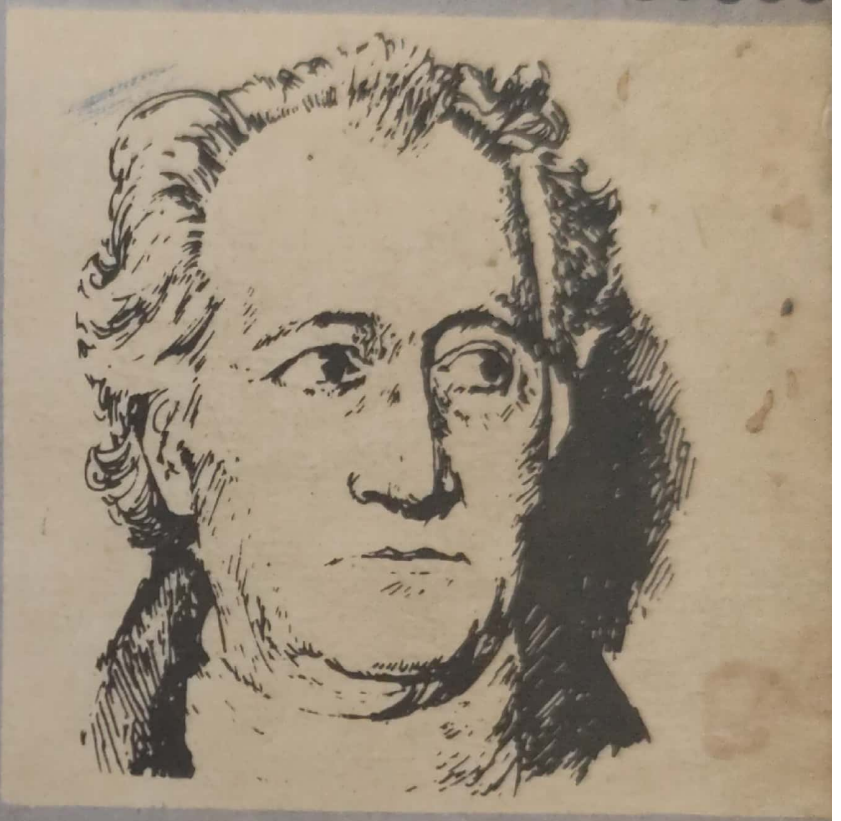

JOHANN WOLFGANG GOETHE

Faust

EDITURA ALBATROS

Scanned with OKEN Scanner

TEXTE COMENTATE

Lyceum

1982
EDITURA ALBATROS
BUCUREȘTI

JOHANN
WOLFGANG GOETHE

Faust

În românește de
LUCIAN BLAGA

Tabel cronologic,
prefață,
note, comentarii,
aprecieri critice
și bibliografie de
HERTHA PEREZ

Notă :

Textul este reprodus după ediția : *Faust I și II*, traducere de Lucian Blaga, București, Editura pentru literatură, B.P.T., 1968. Ediția de față cuprinde doar *Faust I*.

Lector : MARCELA PĂDUREAN
Tehnoredactor : GABRIELA ILIOPOLOS

Bun de tipar : 10.VII.1982, apărut : 1982
Comanda nr. 1 681
Coli de tipar : 11

Tiparul executat sub comanda nr. 20 212
la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1, București
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

Scanned with OKEN Scanner

TABEL CRONOLOGIC

Viaţa lui Goethe în contextul evenimentelor istorice, culturale şi ştiinţifice

Date biografice.

A. *Evenimente social-politice.*
B. *Aspecte ale vieţii literare, artistice şi ştiinţifice din epoca lui Goethe.*

1749

Se naşte Johann Wolfgang Goethe în oraşul Frankfurt pe Main (28 august). Este fiul întîi născut al consilierului imperial Johann Kaspar Goethe (1710—1782), descendentul unei familii de meseriaşi şi al Katharinei Elisabeth, născută Textor (1731—1808), fiica lui Johann Wolfgang Textor, primar al oraşului Frankfurt.

A. Frederic al II-lea pe tronul Prusiei (1740—1786), Maria Theresia (1740—1780) pe cel al Austriei, în Franţa Ludovic al XVI-lea (1715—1774), în Anglia George al II-lea (1727—1760), în Rusia Elisabeta Petrovna (1741—1762).
B. Fielding : *Tom Jones* (Angl.). Ewald von Kleist : *Primăvara* (Germ.).

Frankfurtul avea pe atunci 30 000 de locuitori și era al treilea oraș german ca mărime și importanță.

1750

Nașterea Corneliei, sora lui Goethe.

A. În Anglia revoluția industrială (în jurul acestei date).

B. Moare la Leipzig Johann Sebastian Bach (născut 1685).

1751

Băiatul este educat la început, în casa părintească, de către profesori particulari. Mai tîrziu va urma gimnaziul orașului. Un rol considerabil l-a jucat, în formarea lui Goethe, tatăl, exigent și bun pedagog. Nu mică este însă și influența mamei, femeie plină de mobilitate spirituală și originalitate, după cum atestă bogata ei corespondență.

Învață limbi clasice și moderne, istorie, geografie, științele naturale,

B. Se nasc : Johann Heinrich Voss (1751—1826) și prietenul de mai tîrziu al lui Goethe, „sturm"-istul Jacob Reinhold Lenz (1751—1792).

Gray : *Elegie într-un cimitir de țară* (Angl.).

Lomonosov: *Ode* (Rus.).

Începutul apariției *Enciclopediei franceze* de sub conducerea lui Diderot (1713—1784) și d'Alembert (1717—1783).

Benjamin Franklin inventează paratrăsnetul

matematică, desenul, muzica, scrima și călăria. Totodată, vasta bibliotecă din casa părintească îi oferă posibilitatea să-și lărgească orizontul cultural.

și publică *Experiențe și observații de electricitate.*

1752

B. Se naște Philip Freneau.

1753

B. Goldoni : *Hangița* (It.).

1754

B. Se naște Johann Georg Forster (1754—1794).
Rousseau : *Discurs asupra inegalității* (Fr.).

1755

A. Englezii încep campania de cucerire a Indiei.
B. Lessing : *Miss Sara Sampson* (Germ.).

1756

A. *1756—1763* : Războiul de șapte ani. Trupele franceze ocupă Frankfurtul.

B. Se naște la Salzburg Wolfgang Amadeus Mozart (1756—1791). Gessner : *Idile* (Germ.).

1757

B. Se naște viitorul duce Karl August von Weimar. Diderot : *Fiul natural* (Fr.).

1758

B. Helvetius : *Despre spirit* (Fr.).

1759

Frankfurtul este ocupat de trupe franceze. Încartiruirea „locotenentului regal" de Thoranc în casa Goethe. Timp de doi ani acest ofițer, om de o vastă cultură, a contribuit la formarea gustului băiatului pentru frumos și la perfecționarea cunoștințelor sale de limbă franceză.

B. Se naște la Marbach (Württemberg) Friedrich Schiller (1759—*1805*).
Moare, la Londra, Georg Friedrich Händel (născut 1658).
Lessing : *Philotas* (Germ.).
Hamann : *Memorii socratice* (Germ.).
Voltaire : *Candide* (Fr.).

1760

B. Se nasc : Johann Peter Hebel (1760—1826) și

Scanned with OKEN Scanner

Saint-Simon (1760—1825).
Macpherson : *Ossian* (Angl.).
Sterne : *Tristram Shandy* (Angl.).

1761

B. Începe să apară traducerea din Shakespeare a lui Wieland (Germ.). Rousseau : *Noua Heloiză* (Fr.). Se naște Johann Gottlieb Fichte (1762—1814).

1762

A. Pe tronul Rusiei — Ecaterina a II-a.
B. Wieland : *Povestiri comice* (Germ.).
Rousseau : *Émile* și *Contractul social* (Fr.).

1763

B. Se nasc : Jean Paul (1763—1825), și Johann Gottfried Seume (1763—1810).
Diderot : *Nepotul lui Rameau* (Fr.).
Gozzi : *Turandot* (It.).

1764

Se naşte Christiane Vulpius, din 1806 soţia lui Goethe, mama lui August, singurul fiu al poetului. Goethe asistă, la Frankfurt, la încoronarea împăratului Iosif al II-lea, eveniment care l-a impresionat puternic. Începe activitatea sa politică. Prima poezie, inclusă mai tîrziu în *Opere*, poartă titlul *Gînduri poetice despre coborîrea în infern a lui Isus Christos* (1764 sau 1765).

B. Winckelmann : *Istoria artei la cei vechi* (Germ.).
Wieland : *Don Sylvio* (Germ.).
Voltaire : *Dicţionar filosofic* (Fr.).

1765

Goethe începe să urmeze studii de drept la Leipzig, unde rămîne pînă în 1768. Printre dascălii săi se numără Gellert şi Gottsched. Începe prietenia cu E.W. Behrisch. Învaţă desenul cu profesorul Oeser, directorul Academiei de pictură.

B. Moare Lomonosov (născut 1711).
Percy : *Relicve de poezie veche* (Angl.).

1766

Goethe e cuprins de pasiune pentru Anna

B. Pentru prima oară se fabrică din lemn hîrtie.

Scanned with OKEN Scanner

Katharina Schönkopf. Apare placheta de versuri *Anette*, în stil anacreontic.

Lessing : *Laocoon sau despre limitele picturii și ale poeziei* (Germ.).
Sterne : *Voiaj sentimental* (Angl.).
Goldsmith : *Vicarul din Wakefield* (Angl.).

1767

Apare pastorala *Toana îndrăgostitului.*

B. Se nasc : August Wilhelm Schlegel (1767—1845) și Wilhelm von Humboldt (1767—1835).
Lessing : *Minna von Barnhelm* și *Dramaturgia din Hamburg* (Germ.).
Wieland : *Agathon* (Germ.).
Herder : *Fragmente* (Germ.).

1768

Îmbolnăvindu-se de tuberculoză, se întoarce la Frankfurt. Redactează acolo comedia *Complicii.*

A. Războiul ruso-turc.

B. E ucis la Trieste, în Italia, Johann Joachim Winckelmann (născut 1717), cunoscut istoric al artelor. A înrîurit puternic opera lui Herder și a lui Goethe.
Gerstenberg : *Ugolino* (Germ.).

Scanned with OKEN Scanner

Wieland : *Musarion sau Filozofia graţiilor* (Germ.).
Dickinson : *Scrisorile unui fermier din Pennsylvania* (Am.).

1769

Goethe se apropie de prietena mamei sale, pietista Susanna von Klettenberg, evocată în chip de „suflet frumos" în *Wilhelm Meister*. Apare placheta *Cîntece noi*.

B. Se naşte Alexander von Humboldt (1769—1859).
Hermes : *Călătoria Sofiei de la Memel în Saxonia* (Germ.).
Herder : *Jurnal* (Germ.).

1770

Goethe continuă la Strassburg studiile de drept (aprilie 1770—august 1771). În timpul şederii sale la Strassburg se îndrăgosteşte de Friederike Brion, fiica preotului din Sesenheim. De mare importanţă pentru formarea lui Goethe este prietenia cu Herder. Acesta îl influenţează profund şi determină schimbarea viziunii sale despre poe-

B. Lessing e numit bibliotecar la Wolfenbüttel.
Se nasc : Friedrich Hölderlin (1770—1843), Georg Friedrich Wilhelm Hegel (1770—1831) şi Ludwig van Beethoven (1770—1827).
Holbach : *Sistemul naturii* (Fr.).

Scanned with OKEN Scanner

zie. Herder îi trezește interesul pentru Shakespeare. Ossian și poezia populară. Se apropie acum de un grup de tineri ostili canoanelor rigide ale formei tradiționale. Se împrietenește mai cu seamă cu Lenz și Klinger. Scrie poezii pentru Friederike.

1771

Promovează cu titlul licențiat în științe juridice. Se întoarce la Frankfurt și încearcă un început de carieră avocățească. Cunoaște pe Johann Heinrich Merck, pe care-l vizitează deseori la Darmstadt.
Redactează, în prima versiune, *Götz von Berlichingen*.
In cinstea zilei lui Shäkspear (cuvîntare).

B. Se nasc : Robert Owen (1771—1858) și Walter Scott (1771—1832).
Herder : *Despre originea limbii* (Germ.).
Klopstock : *Ode* (Germ.).
Franklin începe să-și redacteze *Autobiografia* (Am.).

1772

Mai-septembrie, practicant la camera imperială de justiție de la Wetzlar. Se îndrăgostește de

A. Prima împărțire a Poloniei.
B. Se nasc : Novalis (1772—1801), David Ri-

Scanned with OKEN Scanner

Charlotte Buff, logodnica prietenului său J. Chr. Kestner. În luna septembrie se întoarce la Frankfurt, unde află că la scurt timp după plecarea sa, un prieten de-al său, K.W. Jerusalem, se sinucisese din dragoste pentru o femeie căsătorită. Ecoul trăirilor din perioada amintită îl găsim în romanul *Werther*. Poeziile *Cîntecul de furtună al călătorului*, *Ganymed*, eseul *Despre arhitectura germană*.

cardo (1772—1823) și François Charles Fourier (1772—1837).
Lessing : *Emilia Galotti* (Germ.).
Wieland : *Oglinda de aur* (Germ.).

1773

Dese întîlniri cu reprezentanți ai mișcării „Sturm und Drang". Apariția versiunii a doua a dramei istorice *Goetz von Berlichingen*, care i-a entuziasmat pe contemporani. Lucrează la *Urfaust*.

A. Răscoala lui Pugaciov.
B. Se naște Ludwig Tieck (1773—1853).
Herder : *Despre firea și arta germană* (Germ.).
Bürger : *Lenore* (baladă) (Germ.).

1774

Vizita lui Klopstock. Face cunoștință cu La-

A. În Franța se urcă pe tron Ludovic al XVI-lea

vater. La Frankfurt, cultivă prietenia pentru Maximiliane La Roche şi trezeşte gelozia soţului acesteia, negustorul Brentano. Cunoaşte pe prinţul moştenitor Karl August von Sachsen-Weimar.
Urfaust, Clavigo, Cîntecul lui Mahomet, Suferinţele tînărului Werther.
Werther, devenit curînd un *best seller*, răspîndeşte faima autorului mult dincolo de hotarele patriei sale.

(1774—1792). Tratatul ruso-turc de la Kuciuc-Kainargi.

B. 1774/80 Wieland : *Abderiţii* (Germ.).
Lenz : *Observaţii despre teatru* şi *Majordomul* (Germ.).

1775

Logodna cu Lili Schönemann, fiica unui bancher din Frankfurt. Prima călătorie în Elveţia împreună cu fraţii Stolberg. La Zürich se întîlneşte cu Lavater. La invitaţia tînărului duce Karl August. se mută în noiembrie la Weimar (oraşelul avea pe atunci 6 500 de locuitori, tot landul 100 000). Va rămîne la Weimar pînă la

A. Începe războiul american de independenţă. Se înfiinţează, la Philadelphia, prima societate pentru abolirea sclaviei.

B. Se naşte Friedrich Wilhelm Schelling (1775—1854).
Klinger : *Femeia în suferinţă* (Germ.).
Beaumarchais : *Bărbierul din Sevilla* (Fr.).

Scanned with OKEN Scanner

sfîrșitul vieții. Se împrietenește cu Wieland. Dragostea pentru Charlotte von Stein, căsătorită și mamă a șapte copii. I-a scris în, aproximativ zece ani, 1 700 de scrisori de dragoste. *Stella*.

1776

E numit consilier de legație. Determină chemarea lui Herder la Weimar. Începe să redacteze *Jurnalul de zi*. Scrie : *Frate și soră, Lila, Triumful sentimentalismului*.

A. Cele 13 state unite ale Americii de Nord se declară independente. *Declarația de independență*.

B. Se naște E.T.A. Hoffmann (1776—1822.) Apare piesa lui Klinger *Furtună și avînt*, după care e numită mișcarea literară.
Wagner : *Pruncucigașa* (Germ.).
Lenz : *Soldații* (Germ.).
Klinger : *Gemenii* (Germ.).
Leisewitz : *Julius din Tarent* (Germ.).

1777

Moartea Corneliei, sora lui Goethe. Călătorie în

B. Se naște Heinrich von Kleist (1777—1811).

Harz, urcarea muntelui Brocken. Începe să lucreze la *Wilhelm Meister*. Poezia *Călătorie prin Harz, iarna.*

Sheridan : *Școala bîrfelilor* (Angl.).

1778

Singura călătorie la Berlin și Potsdam, împreună cu ducele. La Berlin cunoaște pe pictorul Anton Graff, pe celebrul gravor Chodowiecki și pe filozoful Moses Mendelsohn. Balada *Pescarul*, poezia *La lună.*

A. Independența Statelor Unite e recunoscută de francezi.
1778—1779 : Războiul de succesiune bavarez.

B. Mor : Voltaire (născut 1694) și Rousseau (născut 1712).
Se naște Clemens Brentano (1778—1842).
Herder : *Vocile popoarelor în cîntece* (Germ.).
Bürger : *Poezii* (Germ.).

1779

A doua călătorie în Elveția împreună cu ducele. În drum vizitează orașul Stuttgart și „Karlsschule“ (Academia carolianã), îl întîlnește pe Schiller, dar nu-l cunoaște personal. Reîntîlnirea cu Friede-

B. Lessing : *Nathan înțeleptul* (Germ.).

Scanned with OKEN Scanner

rike și Lili. Îl cunoaște pe Georg Forster. Prima versiune, în proză, a piesei *Ifigenia*. Începe să lucreze la *Tasso*. Poemul *Cîntecul spiritelor deasupra apelor*, *Ifigenia* (în proză).

1780

Devine membru al lojei masonice. E numit consilier secret (ministru). Apare poezia *Cîntecul de noapte al călătorului.*

B. Wieland : *Oberon* (Germ.).
Lessing : *Educarea speciei umane* (Germ.).
Șincai și Micu : *Elementa linguae daco-romane* (Rom.).

1781

Se mută în casa de pe Frauenplan. Studii în domeniul științelor naturale, al anatomiei și osteologiei. Poemul *Granițele omenirii.*

B. Se nasc : Achim von Arnim (1781—1831) și Adelbert von Chamisso (1781—1838).
Moartea lui Lessing (născut 1729).
Schiller publică prima ediție a dramei *Hoții* (Germ.).
Kant : *Critica rațiunii pure* (Germ.).
Voss începe traducerea lui Homer.

1782

Moartea tatălui. Primește un titlu nobiliar, devine președinte al consiliului de stat, preia ministerul finanțelor.
Balada *Regele ielelor.*

B. Schiller părăsește, pe ascuns, Stuttgartul și se stabilește temporar la Mannheim.
Schiller : *Antologia anului 1782.*
Laclos : *Legături primejdioase* (Fr.).
Alfieri : *Saul* (It.).
Webster : *Carte de ortografie* (S.U.A.).

1783

Devine membru al ordinului masonic al Iluminaților.
Poemele: *Divinul, Ilmenau,* balada *Cîntărețul.*

A. Sclavia este declarată ilegală în Massachusetts.

B. Schiller angajat dramaturg la teatrul din Mannheim.
Se naște Stendhal (1783—1842).
Schiller : *Conjurația lui Fiesco* (Germ.). Voss : *Luise* (Germ.).

1784

Descoperă la om osul intermaxilar, devenind prin aceasta un precursor al lui Charles Darwin. Participă la tratativele pentru alianța principilor germani.

A. Răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan.

B. Moare Denis Diderot (născut 1713).
Schiller : *Intrigă și iubire* (Germ.).

Scanned with OKEN Scanner

Începutul liricii clasice, *Închinare.*

Herder : *Idei despre o filozofie a omenirii* (Germ.).
Beaumarchais : *Nunta lui Figaro* (Fr.).

1785

Vara la Karlsbad, la băi. Încheie primul contract pentru editarea operelor sale. Studii de botanică.

A. Se constituie alianța principilor germani.

B. Se nasc : Bettina Brentano (1785—1858), Jacob Grimm (1785—1863).
K. Ph. Moritz : *Anton Reiser* (1785—90, Germ.).

1786

Cu ajutorul lui Herder și al lui Wieland, pregătește prima ediție de *Opere.* Călătorie de doi ani în Italia. Această călătorie are semnificația unei adevărate evadări ; Goethe era sătul de intrigile de la curte, de hărțuiala treburilor administrative. Italia, unde e influențat puternic de perfecțiunea operelor clasice, contribuie la clarificarea idealului său

A. Moare Frederic al II-lea al Prusiei, urcă pe tron Frederic Wilhelm al II-lea (pînă în 1797).

B. Se naște Karl Maria von Weber (1786—1826).
Bürger : *Münchhausen* (Germ.).
Burns : *Poezii* (Angl.).

umanist. Apare : *Ifigenia în Taurida* (în versuri).

1787

Călătorie la Neapole, Sicilia, a doua ședere la Roma. Frecventează, aici, pe pictorul Tischbein și pe Angelika Kaufmann.
La Roma definitivează *Egmont*, scrie cîteva scene din *Faust*, schițează scrierea memorialistică *Călătorie în Italia*.

B. Se naște Ludwig Uhland (1787—1862).
Moare Gluck (născut 1714).
Schiller : *Don Carlos* și fragmente din romanul *Vizionarul* (Germ.).
Bernardin de Saint-Pierre : *Paul și Virginia* (Fr.).
Heinse : *Ardinghello* (Germ.).

1788

Întoarcerea la Weimar. Îl cunoaște pe Schiller. Se îndrăgostește de Christiane Vulpius, în vîrstă de 23 ani, muncitoare într-un atelier de flori artificiale. Trăiește cu dînsa cvasimarital pînă în 1806, cînd se însoară cu ea. Vizita romancierului K. Ph. Moritz. Termină *Egmont*, *Elegiile romane*.

B. Se nasc : Joseph Eichendorff (1788—1857), Arthur Schopenhauer (1788—1860), Friedrich Rückert (1788—1860).
Moare Hamann (născut 1730).
Kant : *Critica rațiunii practice* (Germ.).
Schiller : *Istoria revoltei Țărilor de Jos reunite*, poemele *Zeii Greciei* și *Artiștii*.

1789

Se naşte August, fiul lui Goethe şi al Christianei. Studii de morfologie şi optică. Termină *Tasso*.

A. Revoluţia Franceză (14 iulie — Căderea Bastiliei).
Intră în vigoare Constituţia Statelor Unite ale Americii.
George Washington devine primul preşedinte al S.U.A.

B. Schiller se stabileşte la Jena.
Blake : *Cîntecele inocenţei* (Angl.).

1790

Devine conducătorul instituţiilor de ştiinţă şi cultură. Face studii de optică, anatomie şi botanică. Călătorie la Veneţia. Îl vizitează pe Schiller la Jena. *Faust* (fragment), *Epigrame veneţiene*, *Metamorfoza plantelor*. Definitivarea ediţiei de *Opere* (în 8 vol.).

A. În Austria Leopold al II-lea (pînă în 1792).

1791

E numit director al Teatrului de curte din

B. Se naşte Franz Grillparzer (1791—1872).

Scanned with OKEN Scanner

Weimar (pînă în 1816). *Contribuţii la optică.*

Volney : *Ruinele* (Fr.). Paine : Drepturile omului (S.U.A.).

1792

Participă, în suita ducelui, la campania din Franţa. Lupta de la Valmy îl face să rostească istoricele cuvinte : „Astăzi şi în acest loc începe o nouă epocă a omenirii". Evenimentele din Franţa se reflectă în scrierile *Marele Coft* (1787/1791), *Generalul burghez* (1793), *Fiica naturală* (1804) etc. Începutul apariţiei ediţiei *Scrieri noi* (7 vol. pînă în 1799).

A. Războiul între Franţa revoluţionară şi trupele austro-prusace, 20 sept. Valmy : trupele franceze învinge trupele aliate. Proclamarea republicii franceze.

B. Schiller : *Istoria războiului de treizeci de ani* (ultima parte).

1793

Se naşte Johann Peter Eckermann, prietenul şi, din 1823, secretarul lui Goethe, autorul celebrelor *Convorbiri cu Goethe* (1835). Goethe asistă la asedierea oraşului Mainz. *Campania în Franţa*, eposul comic *Reineke vulpoiul.*

A. Este executat Ludovic al XVI-lea. Iacobinii preiau puterea, girondinii sînt înlăturaţi.
Greva ţesătorilor din Anglia.
A doua împărţire a Poloniei.
Asediul oraşului Mainz.

B. Schiller publică studiile estetice *Despre arta*

Scanned with OKEN Scanner

tragică, Despre grație și demnitate, Despre sublim, Herder : *Scrisori pentru promovarea umanității* (Germ.).
Hölderlin : *Imnuri* și *Elegii* (Germ.).

1794

Începutul prieteniei cu Schiller, unică în analele istoriei literare și deosebit de rodnică pentru literatura germană. Schiller îl invită să colaboreze la revista „Horen" *(1795—1797)*.
Ciclul nuvelistic *Convorbiri ale refugiaților germani*.

A. Sfîrșitul dictaturii iacobine. Este executat Robespierre.
B. Fichte : *Epistemologia* (Germ.). Robespierre. *Ființa supremă* (Fr.).
Radcliffe : *Castelul Udolfo* (Angl.).
Paine : *Epoca rațiunii* (S.U.A.).

1795

Scrie, împreună cu Schiller, epigrame, publicate mai tîrziu sub titlul *Xenii*, care vor apărea în *Almanahul pe anul 1797* scos de Schiller. Basmul apare în „Horen".

A. Pacea de la Basel între Franța și Prusia. Directoratul (26 oct. 1795—9 nov. 1799).
B. Schiller publică, în revista „Horen", celebra scriere estetică *Despre poezia naivă și sentimentală*.
Kant : *Despre pacea eternă* (Germ.).

Jean Paul : *Hesperus* (Germ.).
Tieck : *Istoria domnului William Lowell* (Germ.).
X. de Maistre : *Călătorie în jurul camerei mele* (Fr.).

1796

Prima vizită la Weimar a lui Jean Paul. *Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister*, eposul *Hermann și Dorothea*, elegia *Alexis și Dora*.

A. Campania lui Bonaparte în Italia.
În Rusia țarul Paul I (pînă în 1801).

B. La Jena, frații Schlegel pun bazele romantismului german.
Se naște August von Plateu (1796—1835).
Jean Paul : *Quintus Fixlein* (Germ.).
Hölderlin : *Moartea lui Empedocle* (Germ.).

1797

Acest an e supranumit în creația lui Goethe, ca și în aceea a lui Schiller, anul baladelor. Goethe scrie baladele *Zeul și baiadera*, *Logodnica din Corinth*, *Ucenicul vrăjitor*, *Căutătorul de co-*

A. În Prusia urcă pe tron Frederic Wilhelm al III-lea (pînă în 1840).
Congresul de la Rastatt.

B. Se nasc : Annette von Droste-Hülshoff (1797—1848), Franz Schubert (1797—1828).

mori, ciclul *Morăriţa* şi eseul *Despre poezia epică şi dramatică*. A treia călătorie în Elveţia.

August Wilhelm Schlegel începe să-l traducă pe Shakespeare.
Hölderlin : *Hyperion* (Germ.).
Jean Paul : *Siebenkäs* (Germ.).
Tieck : *Basme populare* (Germ.).
Wackenroder : *Revărsările inimii unui călugăr îndrăgostit de artă* (Germ.).

1798

Editează, împreună cu istoricul de artă H. Meyer, revista „Propyläen“ (pînă în 1801). Este reprezentată, în regia lui Goethe, la Weimar *Tabăra lui Wallenstein*. *Teoria culorilor*. *Almanahul baladelor*.

A. Napoleon în Egipt. A doua coaliţie.

B. Se naşte Adam Mickiewicz (1798—1855).
Fraţii Schlegel încep să editeze prima revistă romantică germană „Athenäum“ (pînă în 1800).
Schiller : *Tabăra lui Wallenstein* (Germ.).
Tieck : *Peregrinările lui Franz Sternbald* (Germ.).
Coleridge şi Wordsworth : *Balade lirice* (Angl.).

1799

Începe corespondența cu compozitorul Zelter. Vizita lui Tieck. Schiller se mută la Weimar.
Achilleis.

A. Lovitura de stat de la 18 brumar.
Napoleon prim consul.
Al doilea război de coaliție (1799—1802).

B. Se naşte Balzac (1799—1850).
Schiller termină trilogia *Wallenstein* (Germ.).
Hölderlin : *Poezii* (Germ.).
Schleiermacher : *Discursuri despre religie* (Germ.).

1800

Lucrează împreună cu Schiller la conducerea Teatrului din Weimar.
Faust II (primele scene).

A. Victoria de la Marengo.

B. Schiller : *Maria Stuart* (Germ.).
Jean Paul : *Titan* (Germ.).
Novalis : *Imnuri către noapte* (Germ.).
Wieland : *Aristipp* (*1800—1802*, Germ.).
Doamna de Staël: *Despre literatură* (Fr.).
I. Budai-Deleanu : *Țiganiada* (Rom.).

1801

Goethe se îmbolnăvește

A. Pacea de la Lunéville ;

și se tratează la băile Pyrmont.
La Teatrul din Weimar e reprezentat *Nathan înțeleptul* de Lessing.

teritoriile din vestul Rinului sînt cedate Franței.
În Rusia țarul Alexandru I (pînă în 1825).
Thomas Jefferson, al treilea președinte american.

B. Se naște Grabbe (1801—1836), mor Lavater și Novalis.
Schiller : *Fecioara din Orléans* (Germ.).
Hölderlin : *Lirica tîrzie* (Germ.).
Brentano : *Godwi* (Germ.).
Chateaubriand : *Atala* (Fr.).

1802

A. Napoleon numit consul pe viață..

B. Se nasc : Wilhelm Hauff (1802—1827) și Victor Hugo (1802—1885).
Ugo Foscolo : *Ultimele scrisori ale lui Jacopo Ortis* (It.).
Novalis : *Heinrich von Ofterdingen* (Germ.).

Scanned with OKEN Scanner

	Doamna de Staël : *Delphine* (Fr.). Chateaubriand : *Geniul creștinismului* (Fr.). Wood : *Amalia* (S.U.A.).
1803 F. W. Riemer devine secretarul lui Goethe. *Fiica naturală.*	A. Este dizolvat Sfîntul imperiu roman de națiune germană. B. Mor Herder și Klopstock. Schiller : *Logodnica din Messina* (Germ.). Kleist :*Familia Schroffenstein* (Germ.).
1804 Editarea revistei „Jenaer Literaturzeitung“ (pînă în 1807). Eseul *Winckelmann și secolul său.* Vizita doamnei de Staël.	A. Napoleon se proclamă împărat (18 mai 1804). B. Se nasc : Eduard Mörike (1804—1875) și George Sand (1804—1876). Moare Immanuel Kant (născut 1724). Schiller : *Wilhelm Tell* (Germ.). *Veghile de noapte ale lui Bonaventura* (Germ., anon.). Chateaubriand : *René* (Fr.). Oéhlenschläger : *Aladin* (Dan.).

Scanned with OKEN Scanner

1805

Schiller moare la Weimar. Goethe se îmbolnăvește. Prietenia cu compozitorul Zelter. *Epilog la clopotul lui Schiller.*

A. Victoria de la Austerlitz și dezastrul de la Trafalgar.

B. Gruparea romantică de la Heidelberg : Arnim, Brentano.

Se nasc : Mazzini (1805—1872) și Stifter (1805—1868).

1806

Weimarul ocupat de trupe franceze. Cununia cu Christiane (19 oct.). Redeschiderea teatrului. La editura Cotta începe să apară prima ediție din *Opere* (1806—1810), în 13 volume.

A. Bătălia de la Jena și cea de la Auerstedt, prăbușirea Prusiei. Sub protectoratul lui Napoleon se înființează Confederația renană. Decretarea Blocusului continental împotriva Angliei.

Războiul ruso-turc (1806—1812).

B. Arnim și Brentano : *Cornul minunat al băiatului* (Germ.).

1807

Dragostea pentru Minna Herzlieb, din care rezultă operele poetice *Sonete* (1807—1808) și *Afinități elective* (1807—1809), *Pandora*.

A. Pacea de la Tilsit.

B. Se naște Garibaldi (1807—1882).

Fichte : *Cuvîntări despre națiunea germană* (Germ.).

Scanned with OKEN Scanner

	Kleist : *Amphytrion* (Germ.). Hegel : *Fenomenologia spiritului* (Germ.). Doamna de Staël : *Corinne* (Fr.). Moore : *Melodii irlandeze* (Irl.).
1808 Moare mama lui Goethe. Două întrevederi cu Napoleon la Erfurt. Împăratul îl întîmpină cu cuvintele „Voilà un homme“ (Iată un om adevărat) și discută cu dînsul despre *Werther*, pe care-l citise de șapte ori. *Faust I. Opere* (ed. în 12 vol. 1806—1808).	A. Începe războiul din Spania. Întîlnirea principilor la Erfurt. B. Kleist : *Ulciorul sfărîmat, Kätchen din Heilbronn, Bătălia lui Arminiu, Penthesilea* (Germ.). A. W. Schlegel : *Prelegeri despre arta și literatura dramatică* (Germ.).
1809 Wilhelm Grimm în vizită. *Afinități elective.*	A. Metternich prim ministru. James Madison, președinte american. Napoleon împotriva Austriei. Răscoale în Spania, Calabria, Tirol. B. Se nasc : Charles Darwin (1809—1882), Gogol (1809—1852),

Scanned with OKEN Scanner

	Abraham Lincoln (1809—1865) și F. Mendelssohn-Bartholdy (1809—1847). Jean Paul : *Călătoria dr. Katzenberger* (Germ.).
1810 Vara la băi, la Teplitz. (Boemia). *Teoria culorilor.*	A. Începe lupta pentru eliberarea Mexicului de sub dominația spaniolă. B. Se nasc : Robert Schumann (1810—1856), Fréderic Chopin (1810—1849) și Honoré Daumier (1810—1879). Kleist : *Prințul de Homburg, Nuvele* (Germ.). Doamna de Staël : *Despre Germania* (Fr.). Zacharias Werner : *24 februarie* (începutul „dramei destinului“).
1811 La băi la Karlsbad. Bettina și soțul ei, Achim von Arnim, în vizită, apoi colecționarul de artă Sulpiz Boisserée. *Poezie și adevăr*, vol. I.	A. În Anglia, mișcarea ludită. Paraguay se declară independent. B. Se naște Franz Liszt (1811—1886). Kleist se sinucide. De la Motte-Fouqué : *Undine* (Germ.).

Scanned with OKEN Scanner

1812

Vara la Teplitz. Întîlnirea cu Beethoven.
Poezie și adevăr, vol. II.

A. Campania lui Napoleon în Rusia.

B. Fraţii Grimm : *Basme* (Germ.).
Byron : *Childe Harold* (primele 2 cînturi).

1813

Vara la Teplitz. Vizita lui Metternich și a lui Wilhelm von Humboldt.

A. Napoleon e înfrînt în bătălia de la Leipzig (Bătălia Naţiunilor). Eliberarea Germaniei de sub ocupaţie napoleoniană.
Venezuela devine independentă.
Congresul de la Viena.

B. Se nasc : Georg Büchner (1813—1837).
Friedrich Hebbel (1813—1863), Richard Wagner (1813—1883) și Giuseppe Verdi (1813—1901).
1813—1815 E.T.A. Hoffmann : *Piese fantastice în maniera lui Callot* (Germ.).
Jane Austen : *Mîndrie și prejudecată* (Angl.).

Scanned with OKEN Scanner

1814

Călătorie în Renania și pe Main. La Frankfurt cunoaște pe Marianne von Willemer și se îndrăgostește de dînsa („Suleika" din *Divan*). Vara la Wiesbaden și Berka. 1814—1819 *Divanul occidental răsăritean*.

A. Napoleon e silit să abdice și e exilat pe insula Elba.
Prima restaurație: se urcă pe tronul Franței Ludovic al XVIII-lea, din casa Bourbon.

B. Se naște Lermontov (1814—1841), moare Fichte.
Scott: *Waverley* (Angl.).
Chamisso: *Peter Schlemihl* (Germ.).

1815

Din nou la băi, la Wiesbaden. Ultima călătorie pe Rin. La Frankfurt o reîntîlnește pe Marianne von Willemer.
Opere, ediția a doua (1815—1819), în 20 vol. *Despre teatrul german, Sonete, Trezirea lui Epimenide*.

A. Întoarcerea lui Napoleon din insula Elba (cele 100 de zile: februarie-iunie). E înfrînt la Waterloo și exilat pe insula Sf. Elena. A doua restaurație. Înființarea Confederației germane.

B. Franklin: *Autobiografie* (S.U.A.).
Courier: *Pamflete* (Fr.).

1816

Moartea Christianei. Vine în vizită la Wei-

A. Argentina devine independentă.

mar Charlotte Kestner (Buff). Goethe editează, împreună cu H. Meyer, revista de artă „Kunst und Altertum“ *(Arta și antichitatea)*.

B. Fraţii Grimm : *Mituri şi legende germane* (Germ.).
E.T.A. Hoffmann : *Elixirele diavolului* (Germ.).
B. Constant : *Adolphe* (Fr.).
Shelley : *Alastor* (Angl.).

1817

August Goethe se însoară cu Ulrike von Pogwisch. Demisia de la conducerea teatrului din Weimar. Editează revista de ştiinţe naturale „Zur Naturwissenschaft überhaupt“.
Ciclul *Cuvinte străvechi. Orfice.*

A. Serbarea de la Wartburg, se constituie prima organizaţie studenţească germană.
Metternich ordonă luarea de măsuri de opresiune.
James Monroe, al cincilea preşedinte american.
B. Se naşte Theodor Storm (1817—1888).
Byron : *Manfred, Don Juan* (Angl.).
Arnim : *Paznicii coroanei* (Germ.).
Hoffmann : *Piese nocturne* (Germ.).

1818

Naşterea nepotului Walter. Vara la Karlsbad. Vizita lui Zelter.

A. Chile devine independent.
B. Se nasc : Karl Marx (1818—1883), Theodor

Scanned with OKEN Scanner

Fontane (1818—1898), Turgheniev (1818—1883).
Înfiinţarea Şcolii Domneşti de la Sf. Sava de Gh. Lazăr.
Scott : *Rob Roy* (Angl.).
Grillparzer : *Sappho* (Austria).

1819

Vizita lui Schopenhauer.

A. Hotărîrile de la Karlsbad, luate pentru suprimarea libertăţii presei. Simon Bolivar, preşedinte al. Republicii Columbia.

B. Se nasc : Walt Whitman (1819—1892) şi Gottfried Keller (1819—1890).
Walter Scott : *Ivanhoe* (Angl.).
Irving : *Cartea de schiţe* (S.U.A.).
Chénier : *Opere* (Fr.).
Hoffmann : *Fraţii Serapion* (1819—1821, Germ.).

1820

Naşterea celui de-al doilea nepot Wolfgang.

A. Mişcări revoluţionare în Spania şi Italia. În An-

Moartea lui Philipp Seidel. La Marienbad și Karlsbad, la băi.

glia se urcă pe tron George al VI-lea.

B. Se naște Friedrich Engels (1820—1895). Hoffmann : *Motanul Murr* (1820—1822, Germ.). Lamartine : *Meditațiile* (Fr.). Keats : *Hyperion, Ode* (Angl.). Shelley : *Prometeu descătușat* (Angl.).

1821

O cunoște la Marienbad pe frumoasa pianistă Maria Szymanovsca. Face cunoștință cu Ulrike von Lewetzow și începe s-o curteze. Eseul *Despre baladă.*

A. Revoluția lui Tudor Vladimirescu. Moartea lui Napoleon.

B. Se naște Dostoievski (1821—1881). Manzoni : *Logodnicii* (It.). Cooper : *Spionul* (S.U.A.).

1822

Ultima lui mare pasiune : Ulrike, în vîrstă de 17 ani. *Campania în Franța. Asediul orașului Mainz.*

A. Brazilia și Peru devin independente.

B. Se naște Georg Weerth (1822—1856). Heine : *Poezii* (Germ.). Pușkin : *Evgheni Oneghin* (Rus.). Vigny : *Poeme* (Fr.).

Scanned with OKEN Scanner

1823

Îl roagă pe ducele Karl August s-o ceară pe Ulrike de soție pentru dîndînsul. Cererea este respinsă. Goethe se îmbolnăvește grav. J. P. Eckermann (1792 1854) devine secretarul lui Goethe. *Elegia din Marienbad* (expresie a dragostei nefericite pentru Ulrike); împreună cu *Împăcare* și *Către Werther* formează *Trilogia pasiunii.*

B. Beethoven *Simfonia a* IX-a.
Se naște Alexander Petöfi (1823—1849).
Stendhal: *Racine și Shakespeare* (Fr.).
Scott: *Quentin Durward* (Angl.).

1824

Începutul corespondenței cu Carlyle. Vizita filozofului american Ralph Waldo Emerson, a lui Heine și a arhitectului Schinkel.

A. În Franța devine rege Carol al X-lea (1824—1830), după moartea lui Ludovic al XVIII-lea.
B. Se naște Anton Bruckner (1824—1896).

1825

Goethe lucrează la *Faust II.* Vizita filozofului francez Victor Cousin — elev al lui Saint-Simon — a compozitorului Karl Maria von

A. Bolivia devine independentă.
În Rusia, țarul Nicolae I (1825—1855).
B. Se naște C. F. Meyer (1825—1855).

Weber și a lui Felix Mendelssohn-Bartholdy.	Moare Jean Paul. Carlyle : *Viața lui Schiller* (Angl.). Micu, Maior : *Lexiconul de la Buda* (Rom.).

1826 Sulpiz Boisserée și Grillparzer vin în vizită. Începe apariția ultimei ediții de *Opere* îngrijită de autor : pînă în 1831 apar 40 de volume, între 1833—1842 vor mai apărea alte 20 de volume ; primul dintre acestea cuprinde *Faust II*.	A. În Grecia, rezistența de la Missolonghi. B. Eichendorff : *Din viața unui pierde-vară* (Germ.). Cooper : *Ultimul Mohican* (S.U.A.). Paine : *Richelieu* (S.U.A.).

1827 Moare Charlotte von Stein. Vin în vizită Hegel și Zelter. Se naște nepoata Alma. Apare *Helena* (din *Faust II*), *Trilogia pasiunii*.	B. Moare Beethoven. Prefața la *Cromwell* de Victor Hugo, manifest al școlii romantice. Heine : *Cartea cîntecelor* (Germ.). Poe : *Tamerlan și alte poeme* (S.U.A.).

1828 Moare ducele Karl August. Apariția corespondenței cu Schiller. *Nuvela.*	B. Se nasc : L. N. Tolstoi (1828—1910) și Henric Ibsen (1828—1906).

Scanned with OKEN Scanner

Goethe, scrie cu acest prilej una dintre cele mai emoţionante pagini redactate vreodată. „A doua zi dimineaţa, după moartea lui Goethe, m-a cuprins dorul să mai văd o dată învelişul său pămîntesc. Credinciosul său servitor, Friedrich, mi-a deschis odaia în care fusese depus. Întins pe spate, se odihnea ca un om cufundat în somn. O linişte adîncă se aşternuse peste trăsăturile figurii sale nobile şi măreţe. Fruntea puternică dădea impresia că adăposteşte încă gîndirea. Aş fi vrut să iau o buclă din părul său, dar respectul m-a împiedicat să i-o tai. Corpul gol era învăluit într-un cearşaf alb. Friedrich dădu pînza la o parte şi am rămas uimit de splendoarea zeiască a formelor lui. Pieptul era neobişnuit de puternic, lat şi arcuit, braţele şi coapsele armonios musculoase ; picioarele deli-

Lenau : *Poezii* (Austria).
Gr. Alexandrescu : *Poezii* (Rom.).

Scanned with OKEN Scanner

cate aveau forma cea mai pură și nicăieri nu se vedea vreo urmă de grăsime sau decădere. Stătea în fața mea un om desăvîrșit, în cea mai deplină frumusețe a lui și încîntarea m-a făcut să uit o clipă că sufletul părăsise un astfel de înveliș. Mi-am așezat mîna pe inima lui; pretutindeni o adîncă tăcere, și m-am retras atunci deoparte, pentru a lăsa lacrimile reținute să curgă în voie". Este înmormîntat în cavoul princiar.

1833

Apare postum *Faust II.*

B. Poe : *Manuscris găsit într-o sticlă* (S.U.A.).
Longfellow : *Dincolo de mare* (S.U.A.).
Michelet : *Istoria Franței* (Fr.). Carlyle : *Sartor Resartus* (Angl.).
Balzac : *Moș Goriot* (Fr.).

HERTHA PEREZ

Scanned with OKEN Scanner

PREFAȚĂ

Salvat de rău e duhul
Ce-a străbătut văzduhul.
Cine cu zel s-a străduit,
Poate să fie mîntuit.

(Din *Finalul* la *Faust*, partea a doua)

Opiniile despre poemul dramatic *Faust* de Goethe au atins azi o aproximativă stabilitate. Devenită operă a tuturor timpurilor, scrierea s-a impus cu certitudine printre creațiile majore ale literaturii universale, constituind darul cel mai de preț oferit de poet literaturii mondiale. Adevărată sinteză a conștiinței naționale și universale din epoca respectivă, *Faust* este o scriere-model care-și exercită înrîurirea pînă în zilele noastre, o scriere prin care sufletul omenesc s-a exprimat profund și definitiv.

Creație care l-a întovărășit pe Goethe de-a lungul a aproape șase decenii, *Faust* este, alături de romanul *Wilhelm Meister*, opera care reliefează cel mai convingător principalele virtuți ale scriiturii lui Goethe : îmbinarea poeziei cu proza, descrierii cu simțirea, reflecției cu dialogul realist, artei cu știința, predicației etic-pedagogice cu măreția poetică. Rare sînt operele literare cu o încărcătură mai bogată de idei filozofice, social-politice, etico-pedagogice și estetice. Sinteză a experienței de viață a unui geniu poetic de

Scanned with OKEN Scanner

primă mărime, poemul poate constitui, prin învățăturile ce le transmite cititorului, un ghid și un îndemn valabil în orice clipă a vieții, în spiritul ideii de bază a creației marelui poet german — aceea a omului ca forță creatoare și dătătoare de viață, a posibilității ființei umane de a se realiza plenar numai dacă satisface cerințele colectivității, fie chiar sacrificînd pentru aceasta unele plăceri și libertăți personale.

FAUST ÎNAINTE DE GOETHE, ADAPTĂRI, CIRCULAȚIA MOTIVULUI DUPĂ APARIȚIA POEMULUI DRAMATIC GOETHEAN

Faust, figură legendară cu baze simbolice, — ilustrînd, încă de la închegarea ei, aspirația omului de a-și depăși condiția prin efortul rațiunii, ca și năzuințele spiritului de a învinge granițele vremii prin cercetare și cunoaștere — și-a vădit forța de atracție în mai toate marile literaturi ale lumii. De-a lungul a aproape patru secole de la prima versiune populară, editată în 1587 de librarul Spiess din Frankfurt pe Main sub titlul *Historia von D. Johann Fausten (Povestea lui D. Johann Faust)*, legendarul personaj a suscitat diverse interpretări, fără a epuiza perspectivele comentatorilor. Melanchton, contemporanul personajului istoric în prelungirea căruia s-a constituit legenda faustică, punînd accentul mai mult pe efectele păcatului, vede — într-o povestire transmisă de Johannes Man-

lius — în Faust doar o „turpissima bestia et cloaca multorum diabolorum". Christopher Marlowe, dramaturgul englez, dă legendei viaţă ca naraţiune a damnaţiunii, prezentînd, în piesa sa *Tragical History of Doctor Faustus (Istoria tragică a doctorului Faust*, 1594—1605), pe Faust ca reflex al unei lumi devorate de setea cunoaşterii.

Mare mit al civilizaţiei moderne, Faust va fi interpretat apoi, într-o nouă strălucire, nu ca naraţiune a damnaţiunii, ci a mîntuirii, de către iluministul german G. Eph. Lessing, care, în cea de-a şaptesprezecea scrisoare asupra literaturii *(17. Literaturbrief, 1759)*, schiţează planul unei drame despre Faust, din păcate nerealizată. Pînă la Lessing mai avem însă cunoştinţă şi de alte lucrări inspirate din faptele atribuite lui Faust : astfel, în 1599, G. R. Widmann publică o „vita" a lui Faust prevăzută cu noi date biografice, austriacul J. Stranitzky *(Viaţa şi moartea lui Faust*, 1715) introduce, ca personaj aflat la antipodul protagonistului, un arlechin, A. Bäuerle (*Paltonul doctorului Faust*, 1817) scoate în relief elementele de basm ale legendei, William Mountfort *(Viaţa şi moartea doctorului Faust*, 1684) şi A. Hamilton *(Istoria magicianului Faust*, 1776) relevă, în acelaşi spirit, elementele burleşti ale legendei. Se adaugă apoi, ca dovadă în plus pentru forţa de atracţie a mitului faustic, nenumăratele adaptări pentru teatrul de marionete, dintre care mai ales cea a lui Karl Simrock, din 1846, s-a bucurat de o circulaţie intensă.

Scanned with OKEN Scanner

Oscilînd între soluţia optimistă şi cea pesimistă, tema a atras şi după Lessing atenţia multor romancieri şi dramaturgi : reprezentantul *Sturm und Drang*-ului Müller (Maler Müller) ne prezintă în fragmentele sale (*Situaţie din viaţa lui Faust*, 1776 şi *Viaţa lui Faust, dramatizată*, 1778) un Faust dedat, în întregime, plăcerilor searbede, romanul lui Maximilian Klinger *Fausts Leben, Taten und Höllenfahrt* (*Viaţa, faptele şi coborîrea în iad a lui Faust*, 1791) schiţează un tablou întunecat al unei lumi ostile dezvoltării omului autentic. Acestea sînt numai cîteva din scrierile pornind de la mitul faustic, atît de popular în secolul al XVIII-lea, încît l-a determinat pe romanticul Ludwig Tieck să scrie în 1801 un *Anti-Faust*, spre a lua atitudine împotriva avalanşei de lucrări pe tema amintită.

După punctul culminant al carierei literare a „istoriei" doctorului Faust, reprezentat de poemul dramatic goethean, mitul faustic a cunoscut, în continuare, numeroase adaptări şi transformări. Adelbert von Chamisso (*Faust*, 1804), Franz Grillparzer (*Faust*, fragment, 1811), Achim vom Arnim (*Păzitorii coroanei*, roman, 1817) adaugă personajului trăsături inedite, Christian Dietrich Grabbe (*Don Juan şi Faust*, 1829) îl confruntă apoi cu Don Juan. Cea mai importantă reînviere a mitului în perioada imediat posterioară poemului goethean rămîne însă scrierea austriacului Nikolaus Lenau din 1836, care figurează în poemul *Faust* tragedia însingurării, a conflictului dintre aspiraţiile eroului spre adevăr şi limi-

tele cunoașterii, dintre personalitate și societate, în spiritul caracteristicului „mal du siècle" al vremii.

În zilele noastre, în sfîrșit, ne întîmpină lucrarea lui Paul Valéry *Mon Faust (Faustul meu*, 1940) sau romanul lui Thomas Mann *Doktor Faustus*, 1947, pentru a pomeni numai cîteva scrieri celebre cu această temă, la care s-ar putea adăuga numeroase alte variante, datorate unor autori mai puțin cunoscuți. Nu lipsesc apoi nici transpunerile în muzică, aparținînd lui Wagner, Schumann, Liszt, Arrigo Boito, Gounod sau Berlioz. Întîlnim, nu mai puțin, reprezentări picturale și transpuneri pe ecran. Fără a intra în detalii, sînt concludente, pentru a atesta uimitoarea carieră a motivului faustic, cele 14 000 de titluri citate de Hans Henning în recenta sa biografie consacrată acestei teme (*Faust-Bibliographie*, Berlin und Weimar, Aufbau-Verlag, 1966).

FAUST: GENEZĂ ȘI PUBLICARE, LOCUL OCUPAT ÎN ANSAMBLUL OPEREI LUI GOETHE

Faust este o operă care l-a însoțit pe celebrul scriitor aproape toată viața. Copil fiind, organizase pentru familie o reprezentație cu marionete după o adaptare pentru teatrul de păpuși a piesei lui Marlowe. Între 1773—1775 lucrează la o primă variantă, intitulată de exegeți *Urfaust*, concepută, deci, încă în pe-

Scanned with OKEN Scanner

rioada *Sturm und Drang*-ului. Întors la Weimar în toamna anului 1775, citește textul în fața unui auditoriu restrîns. Acest text s-a pierdut, dar s-a păstrat o copie făcută de domnișoara von Göchhausen, descoperită în 1887 de Erich Schmidt și publicată de acesta sub titlul amintit.

Început, după cum vedem, în prima tinerețe, poemul a fost terminat abia în 1831, cu cîteva luni înaintea încetării din viață a poetului. După ce lăsase opera în părăsire mai bine de doisprezece ani, reia lucrul în timpul călătoriei în Italia și, întors la Weimar, pregătește pentru tipar așa-zisul *Fragment*, apărut în 1790. Începînd cu anul 1797 își îmbogățește mereu opera și, astfel, în 1808 este tipărită prima parte a tragediei. Între timp mai elaborase și unele episoade din partea a doua a poemului, spre exemplu un fragment din tragedia Elenei, însă întrerupe mereu lucrul ; abia din 1825 redactarea progresează mai rapid, așa încît în 1831 scrierea este încheiată („Mi-am îndeplinit misiunea principală"). Poemul a apărut, conform dorinței autorului, abia în 1832, postum.

Operă cu uriaș răsunet universal, *Faust* este o scriere prin care Goethe se situează alături de marii creatori ai omenirii, de un Homer, Dante sau Shakespeare. Influența cărții a fost constantă și profundă, putînd fi urmărită pînă în secolul nostru. Goethe își dovedește în această lucrare de vîrf încă o dată spiritul enciclopedic, mobilitatea spiri-

tuală, receptivitatea față de noile idei ale epocii. Prin ideile transpuse în poem se ajunge în mod firesc la meditații asupra omului, a epocii, a lumii, Goethe relevîndu-se drept unul dintre cei mai responsabili artiști ai epocii sale. Faust-ul său nu cade victimă forțelor întunericului, căci din fiecare ispită trage învățături prin care se ridică pe trepte mai înalte ale umanității, depășind orizonturile strîmte ale epocii lui. Faust moare cu viziunea viitorului în față, cu imaginea rezultatului strădaniilor sale, transmițîndu-ne adevăruri de mare actualitate :

Acestui rost îi sînt cu totul închinat,
Mijește încheierea-nalt-a-nțelepciunii :
Își merită viața, libertatea — acela numai
Ce zilnic și le cucerește ne-ncetat.
Și astfel își petrec aicea pe limanul
Primejdiei, copii și tineri,
Bărbați, moșnegi, cu vrednicie anul.
Aș vrea să văd asemenea devălmășie,
Să locuiesc cu liberul popor pe liberă cîmpie.
Acelei clipe aș putea să-i spun, întîia oară :
Rămîi, că ești atîta de frumoasă.

Poemul dramatic *Faust*, corolar al întregii opere a lui Goethe, ne dă deplina măsură a măiestriei și contemporaneității autorului, care, chiar dacă nu ne-ar fi lăsat decît această scriere, tot ar fi rămas în istoria literaturii germane și universale prin valoarea ei exemplară.

Faust este cea mai mare și mai importantă operă a lui Goethe, atît prin bogăția de idei, cît și prin grandoarea poetică. Este o scriere care — după cum am arătat — a constituit, timp de aproape 60 de ani, între 1770 și pînă în 1832, o preocupare permanentă a autorului. Pentru Goethe acești 60 de ani au fost ani de devenire, fapt care se reflectă, firește, și în operă. Privit în ansamblu, *Faust* nu este o lucrare unitară, lucru explicabil prin lunga perioadă de elaborare, perioadă în care se schimbă concepția de viață a poetului, viața furnizînd gîndirii sale mereu alte elemente, noi și diverse, care contribuie la îmbogățirea lui spirituală. Cu toate acestea, drama *Faust* este o operă închegată prin unitatea ideii ce stă la baza ei, deși aceasta nu se detașează întotdeauna cu claritate, din cauza varietății și adîncimii problemelor dezbătute. În esență și ținînd seama de semnificația simbolică a scrierii, *Faust* ilustrează lupta omului pentru descătușarea sa, calea acestuia spre perfecțiunea morală, cale plină de obstacole și slăbiciuni, învinse și depășite treptat prin mereu înnoite eforturi, pînă ce insul uman se apropie de perfecțiune datorită înțelegerii intereselor colectivității și a necesității subordonării sale ca individ comandamentului solidarității umane. Dramaturgul a ales fabula lui Faust pentru a exprima propriile sale căutări și, mai cu seamă, pentru a exterioriza lupta pentru fericire a întregii omeniri. Este lesne de ob-

Scanned with OKEN Scanner

servat că în *Faust* această năzuinţă etern umană nu este personificată de un singur erou, de Faust, ci şi de Mefistofel, polaritatea dintre cei doi protagonişti constituind principiul dialectic de bază al evoluţiei amintite mai sus.

Concludente sînt, în acest sens, *Prologul în cer*, care introduce prima parte a poemului, precum şi finalul părţii a doua, ambele scene constituind rama care încadrează ansamblul celor două părţi ale poemului şi care ne indică direcţia şi sensul dramei prin referirile la pariul făcut de Dumnezeu, protectorul lui Faust, cu Mefistofel, în privinţa sufletului lui Faust. Acesta din urmă încheie apoi un pact cu diavolul angajîndu-se să-i cedeze sufletul, dacă Mefistofel va reuşi să-l facă pe deplin fericit. *Prologul în cer* sugerează, de la început, soluţia optimistă : în final Faust e salvat şi scăpat de iad, căci în ciocnirea dintre tendinţele contradictorii din om, el a făcut să triumfe nobilele aspiraţii, a întrupat zborul insului uman spre culmi de generozitate. Faust e mîntuit datorită sensului dat vieţii sale prin munca productivă în slujba omenirii. Deprinderea cu activitatea e cea care, la capătul drumului, dă sens întregii sale vieţi şi contribuie decisiv la înfrîngerea forţelor întunericului, după cum precizează şi aserţiunile cu caracter programatic din *Prologul în cer* („Căci rătăceşte orice om, cît timp cu zel se străduieşte“ şi „Omul bun, chiar adumbrit de patimi, / Îşi dă de drumul drept prea bine

Scanned with OKEN Scanner

seama".), expresii ale ideii contradicției creatoare între „bine" și „rău" pe plan etic.

În prima parte a poemului — după ce Faust, decepționat de rezultatele scolasticii și respins de Duhul Pămîntului la care apelează în disperarea sa, încheie pactul cu Mefistofel — sînt înfățișate încercările diavolului de a-l face să privească lumea static și să spună clipei : „Rămîi, că ești atîta de frumoasă !" Cele două momente principale ale efortului diavolului de a obține pentru Faust fericirea sînt, în prima parte a poemului, scena din *Pivnița lui Auerbach* și *Tragedia Margaretei*. Zadarnic se străduiește Mefistofel să-l seducă pe Faust prin plăceri ale simțurilor, orgia din cîrciumă îl dezgustă pe bătrînul doctor și nici dragostea unei fete inocente, a Margaretei, nu-l poate opri în loc pe savantul întinerit în bucătăria vrăjitoarelor.

În cea de a doua parte a poemului este realizată — după cum a precizat însuși autorul — trecerea de la „microcosm" la „macrocosm", la „lumea mare", problemele nemaifiind dezbătute pe plan individual, ci în contextul lor social-istoric. Această parte a poemului opune o oarecare rezistență la lectură tocmai datorită abundenței și complexității problemelor puse în discuție. *Faust II* abundă în aluzii la diferite evenimente social-politice și culturale ale vremii, în reflecții filozofice și referiri la doctrinele filozofice ale vremii. Istoria nu e concepută de Goethe în chip romantic, evazionist, ci ca o cale de a înțelege

Scanned with OKEN Scanner

prezentul, de a anticipa viitorul. Astfel, scenele de la curtea împăratului sînt pline de aluzii la curtea franceză şi la metodele de guvernare absolutistă care au dus la izbucnirea revoluţiei din Franţa. Actul III al celei de-a două părţi, care se desfăşoară la început în lumea antică, apoi în cea medievală, ilustrează contopirea lumii antice cu cea modernă şi geneza romantismului, Euphorion, copilul lui Faust şi al Elenei, fiind conceput ca o întruchipare a spiritului romantic. Odată cu actul IV din partea a doua, Faust, care trece din ce în ce mai mult pe primul plan, împingîndu-l în fundal pe Mefistofel, îşi desfăşoară activitatea în plină contemporaneitate, din ce în ce mai puternic cuprins de pasiunea muncii creatoare :

„Rotundul pămîntesc
Îmbie încă spaţiu mare pentru fapte.
Voi izbuti uluitoare-nfăptuiri,
Putere simt spre-o hărnicie peste toate“

spune Faust şi continuă, scoţînd în evidenţă tîlcul existenţei umane (ca şi al poemului dealtfel) : „Căci fapta-i totul, gloria nimic“. Acţiunea se îndreaptă acum cu paşi grăbiţi spre final : la gîndul fericirii mulţimii, libere şi active, Faust gustă fericirea supremă, rostind însă cuvîntul rezolutoriu al pactului într-un spirit care duce la pierderea de către diavol a prinsorii făcute, la început, cu Dumnezeu.

Scanned with OKEN Scanner

Exegeza despre *Faust* nu și-a spus încă definitiv cuvîntul și nici nu poate fi considerată ca încheiată, atîta vreme cît fiecărei generații i se dezvăluie lucruri noi și surprinzătoare în această carte, atît de mult comentată. Aceasta este întru totul valabil și pentru personajele care populează scrierea. Utilizînd mijloacele unei coerențe fundamentale fascinante, Goethe știe să confere experienței umane și literare întruchipate în poemul său un caracter simbolic, înalt-semnificativ, adîncește însă, totodată, și individualizarea personajelor sale pe care le transformă în oameni vii. Se știe că autorul i-a conceput pe Faust și pe Mefistofel, cele două figuri centrale ale poemului, ca întrupări a două tendințe contrare aflate în om și generate de însăși firea umană : Faust e o întruchipare a elanului creator, a tot ce-l înalță pe insul uman, Mefistofel e spiritul negației, al răului, al stagnării. Dar fiecare din cei doi protagoniști se înfățișează cu atîtea note constitutive în plus, încît esența lor generală este amplificată și adîncită. Poemul lui Goethe trăiește astfel și prin personajele sale, își justifică estetic valoarea prin capacitatea protagoniștilor de a fi memorabili atît din punct de vedere moral cît și din punct de vedere social, de a reprezenta viața în infinita ei varietate.

La prima noastră întîlnire cu Faust îl surprindem într-o stare de criză. Este sătul de cunoașterea seacă oferită de știința vremii și vrea, prin mijloacele magiei, să iasă din impas. Deși „amărăciunea-i arde inima în piept", nu se resemnează deci, ci caută mereu alte căi pentru a-și satisface sfera adîncă de cunoaștere. Faust simte înlăuntrul său impulsul titanic spre cunoaștere absolută, dorește să sfideze limitele impuse de epoca în care trăiește :

„Simt îndrăzneală să m-avînt în lume,
Durerea ei s-o port și fericirea
Să-nfrunt furtunile, și în scrîșnirea
Naufragiului să nu mă clatin".

Semnul macrocosmului, simbol al universului, îl face să întrevadă posibilitatea de a se salva prin chemarea *Erdgeist*-ului, a Duhului pămîntului, prin care nădăjduiește să cunoască „veșnica natură", să se poată înălța, în autentic spirit renascentist, spre universalitate. Privind semnul, are viziunea armoniei universale, vede „cum toate se-ntreţes spre un întreg și lucrurile, unu-ntr-altul, cum se-aleg !". Într-o exaltare de moment, se simte aproape de Duhul pămîntului, îl invocă și, la apariția lui, exclamă, cu trufie :
„Eu sînt, eu Faust, semenul tău !"
Duhul îl respinge însă, semn că nu dintr-o dată, fără efort și acumulare de experiență, poate omul să cunoască sensurile înalte ale vieții și ale naturii. Cumplită e decepția celui

Scanned with OKEN Scanner

care sperase să se poată adăpa la „izvoarele vieţii". Ca răspuns la cuvintele Duhului : „Tu semeni duhului ce-l înţelegi / Nu mie !", Faust strigă disperat :

„Nu ţie ?
Atunci cui ?
Eu cel ce după chipul şi asemănarea
Divinităţii sînt, nici măcar ţie ?"

Acum terenul e pregătit pentru apariţia diavolului. Vidul interior şi speranţa deşartă că pe noile limanuri ale lumii de „dincolo" va găsi cele căutate îl împing pe Faust spre sinucidere ; clopotele de Paşti îl opresc însă înaintea săvîrşirii faptei decisive.

Iată-l acum pe Faust plimbîndu-se sub soarele primăverii, însoţit de şcolarul său Wagner, tipul învăţatului mulţumit de sine, lipsit de îndoielile şi incertitudinile intelectualului autentic. După înapoierea lui Faust în camera de studiu, are loc prima întîlnire cu Mefistofel, scena pactului dintre cei doi. În izolarea sa de viaţă, ţelul pe care şi-l propusese Faust („Lăuntric să cunosc prin ce se ţine universul / Să văd puterile. Seminţele a toate să le ştiu. / Să nu-mi încurc printre cuvinte mersul...") s-a dovedit a fi de neatins, încercările sale s-au soldat cu un eşec. Pactul încheiat cu diavolul îi îndreaptă eforturile într-o nouă direcţie, pe o nouă cale care-i prilejuieşte, în ciuda erorilor săvîrşite, o apropiere tot mai pronunţată de lumea înconjurătoare, de viaţa în toată bogăţia ei.

Scanned with OKEN Scanner

Setea de cunoaștere care sălășluiește în Faust e atotputernică, ea îl silise, nu cu mult înainte, pe erou să mărturisească faptul că nu se poate opri în loc. Conflictul său lăuntric exprimat prin cuvintele : „Ah ! două suflete-s în mine ! Cum se zbat / În piept, să nu mai locuiască împreună !“ se decide în favoarea impulsului spre cunoaștere și căutare. Nu mai dorește însă să descopere forțele tainice din lume *dintr-o dată,* fără a se strădui, ci prin apropierea „de-o nouă viață“. „La început voi pune *Fapta*“, exclamă eroul cînd purcede să traducă Noul Testament, indicînd în felul acesta, fără să fie încă pe deplin conștient de acest lucru, direcția nouă a strădaniei sale. Contactul cu viața și contradicțiile ei, cu dialectica faptelor, îl va sili pe erou să se confrunte și cu aspectele și posibilitățile negative ale fenomenelor vieții, să intre, deci, în sfera de influență a diavolului, în continuare evoluția lui Faust purtînd amprenta decisivă a raportului dialectic Faust-Mefistofel. Nu prin *Genuss,* nu oferind lui Faust plăcerea simțurilor va reuși, însă, Mefistofel să cîștige prinsoarea. Faust vrea să se agațe, e drept, de viață, îi cere diavolului „vîrtej, plăceri dureroase“, senzații tari, dar nici plăcerile beției și nici voluptatea dragostei nu-l pot satisface pe deplin.

În *Faust II,* personajul își continuă căutările rătăcind prin „lumea cea mare“. Partea a doua a poemului ne întîmpină cu o natură și societate „obiectivizate“. După ce duhu-

Scanned with OKEN Scanner

rile blînde ale firii i-au calmat sufletul tulburat de drama lui Gretchen, Faust se simte „înviorat“ și gata să năzuiască din nou „spre o supremă existență“. Deschiderea către lume începe la curtea împărătească, continuă cu episodul Elenei, expresie a căutării frumosului absolut, pentru ca, spre sfîrșitul părții a doua a poemului, năzuința faustică să-și găsească, în sfîrșit, singurul teren potrivit de desfășurare, în cucerirea de spații noi pentru o umanitate fericită. Rătăcirile faustice au luat sfîrșit, căutătorul adevărului, *conștiința umană bine intenționată* pleacă din viață cu sufletul împăcat.

MEFISTOFEL

Mefistofel este, la Goethe, sufletul cel de-al doilea al lui Faust, e o proiecție în exterior a uneia dintre fațetele lăuntrului acestuia, avînd însă nenumărate trăsături în plus care-l transformă într-o făptură de o pregnantă individualitate, nu rareori mai viu decît Faust și mai în măsură, uneori, să exprime opiniile autorului decît acesta. El se recomandă singur în felul următor :

„O parte sînt dintru acea putere
Ce numai răul îl voiește,
Însă mereu creează numai bine.
Sînt spiritul ce totul neagă.
Și cu dreptate, dat fiind că tot ce naște și devine
E vrednic să se prăpădească.
Nimic să nu mai ia ființă-ar fi mai bine.
Astfel cam tot ce voi numiți păcat,

Distrugere şi rău
E însuşi elementul meu."

Cuvintele de mai sus indică caracterul contradictoriu al personajului, el urmăreşte triumful „răului", dar îmboldeşte către „bine".

Ceea ce-l caracterizează pe Mefistofel înainte de toate este luciditatea, care se manifestă în toate împrejurările şi-l ajută în întreprinderea sa principală : ispitirea lui Faust. Programul său (concepţia mefistofelică) e expus în monologul rostit înainte de intrarea şcolarului : „Dispreţuieşte numai raţiune şi ştiinţă, / Cea mai înaltă-a omului putere !"... E sigur de izbîndă, însă, de fapt, e sortit de la început eşecului, căci nu-l înţelege cu adevărat pe Faust a cărui concepţie despre *Genuss*, despre plăcere, e cu totul diferită de a sa. Faust vrea să se lase în voia plăcerii, dar nu ca să stagneze („Îndestulat, de m-oi întinde-n trîndăvie..."), nu clipa doreşte s-o oprească-n loc, căci aceasta ar fi sinonim cu trîndăvia („Să adun în mine tot ce-i rază, tot ce-i vaier, / Să mă lărgesc ca omenirea, să mă zbat şi să veghez..."), iar în el arde ca o flacără *das Streben*, străduinţa. Mefistofel e, în fond, neputincios, încercările sale de corupere sînt lăuntric subminate de această neputinţă de care se plînsese chiar cu prilejul primei convorbiri cu Faust :

„Acest ceva, această lume fără slavă,
Orice aş fi-nceput, rămîne-n neclintire!

Cu valuri încercai s-o clatin, cu furtuni,
incendii.
Ce liniștită pîn-la urmă stă întreaga Fire.
Iar oameni, dobitoace, ce mai zic,
Prăsila de blestem n-o vatemi cu nimic.
Și cîți am îngropat și pîn-acum !
Dar veșnic un nou sînge-și face drum —
Și nu mai contenește. Nebunia te cuprinde".

Aceasta e tragedia lui Mefistofel : el nu-l înțelege pe Faust, deși e dotat cu o capacitate de intuiție puternic dezvoltată, cu o judecată sigură prin care destramă rapid iluziile și încercările de a se ascunde după degetele interlocutorilor săi. Nu-l înțelege, fiindcă el însuși suferă de boala carenței de simțire. Margareta, care-l intuiește mai bine decît Faust, îl detestă, deoarece, cum îi spune ea iubitului ei : „Îl vezi că nu se încălzește de nimic !" E prin natura sa indiferent la toate și, ca atare, incapabil să priceapă elanul faustic.

MARGARETA (GRETCHEN)

Pentru nu puțini cititori, poemul lui Goethe se reduce la *Faust I*, partea a doua a operei părîndu-li-se prea dificilă și prea plină de obscurități. Iar în *Faust partea întîi* nu rareori este văzută doar povestea dragostei dintre Faust și Margareta. Și e ușor să ajungi la o asemenea concluzie dacă nu ții seama de unitatea intrinsecă a tragediei faustice. Figură de prim plan în cazul unei interpretări simplificatoare, figura Margaretei pierde din

importanţă dacă e privită din perspectiva operei în ansamblul ei.

Gretchen este o fată simplă (se miră pînă şi de faptul că „domnul doctor Faust" îi zice „domnişoară"), handicapată de prejudecăţile păturii sociale din care provine, şi trăieşte sub apăsarea gîndului că „a păcătuit". Emoţionantă prin inocenţa ei, pe care şi-o păstrează şi după ce devine iubita lui Faust, şi care-i impune respect pînă şi lui Mefistofel, trăieşte mai mult vegetativ decît meditativ. Lui Faust îi inspiră la început o pasiune erotică transformată însă repede într-un ataşament real. Pentru Faust, „lumea mică" a Margaretei nu poate să constituie însă decît una din treptele cunoaşterii. Ca să-şi dezvolte liber personalitatea e nevoit s-o lase în urma sa. Faust îşi va continua drumul, iar Gretchen îşi trăieşte, cu mintea rătăcită de vina dublei crime, la închisoare, ultimele clipe de viaţă.

ASPECTE DE STRUCTURĂ ŞI COMPOZIŢIE

Poemul lui Goethe este o operă de mare complexitate, închegată dintr-o succesiune de scene, nu întotdeauna strîns legate între ele. Lunga perioadă de gestaţie, elementele de cultură, influenţele literare suferite de scriitor de-a lungul a şase decenii sînt vizibile în lucrare. Fazele şi stratificarea vieţii autorului pot fi descifrate lesne pornind de la această scriere, în care respiră avîntul şi

Scanned with OKEN Scanner

sălbăticia furtunoasă a zilelor de tinereţe, seninătatea experienţei italiene, solemnitatea misterioasă a bătrînului Goethe. Pentru a suplini lipsa unei organizări strict logice şi unitare a compoziţiei, de care a fost conştient, Goethe a precedat partea întîi a poemului cu cele trei părţi introductive care lipseau la *Urfaust*. *Închinarea*, *Prologul în teatru* şi, mai cu seamă, *Prologul în cer* ne oferă unele explicaţii cu privire la ansamblul operei şi la concepţia care stă la baza ei.

Prima parte a poemului nu e împărţită în acte, fiind constituită dintr-o suită de scene de mărime inegală. Partea a doua e subdivizată în cinci acte, tot inegale ca mărime. Între diferitele părţi constitutive ale poemului există totuşi nenumărate punţi de legătură, făcînd lucrarea să se prezinte ca o textură ţesută cu mînă de maestru. Trecerea lui Faust de la „lumea mică“ la „lumea mare“, de la subiectivitate la „obiectivizarea“ experienţei de viaţă, se realizează treptat, fiind anunţată încă de la început ; legăturile sînt astfel stabilite, încît firele de legătură apar firesc şi organic încorporate acţiunii. Deşi poemul a fost scris şi rescris într-un interval de timp extrem de lung, structura sa nu e lipsită, în ciuda unor neglijenţe şi disproporţii, de echilibru şi armonie. Între prima şi a doua parte există certe paralelisme, a doua parte făcîndu-ne să asistăm la treptata desprindere a eroului de sub tutela lui Mefistofel, la „maturizarea“ lui prin învingerea individualismului, concretizată prin reluarea, în altă lu-

Scanned with OKEN Scanner

mină, a unor motive, locuri și persoane din prima parte. Dragostei pentru Margareta din *Faust I* îi corespunde în *Faust II* cea pentru Elena, întrupare a frumosului absolut, nopții valpurgice din prima parte îi răspunde în *Faust II* o noapte valpurgică clasică ș.a.m.d.

Ca și în alte scrieri ale sale, Goethe dă în *Faust* — după cum s-a arătat — o largă întrebuințare simbolului, felul în care-l folosește confirmînd și el calitățile poetice ale poemului. Fiecare scenă are, de fapt, o latură exterioară și una interioară, simbolică. La început îl vedem, de exemplu, pe Faust în camera sa de lucru, înconjurat de cărți și aparate. Camera de studiu e aici locul în care se desfășoară acțiunea ; ea întruchipează, însă, totodată, izolarea de natură. Și exemple de acest fel există nenumărate. Întregul poem abundă în imagini-simbol, reluate deseori ca laitmotive : motivul zborului, al întunericului și al luminii, al înălțării lente etc.

Sub raportul formei scrierea e extrem de variată, bogăția formelor poetice utilizate („knittelvers", frază ritmică în genul lui Shakespeare, forme antice precum tetrapodul și trimetrul iambic, alexandrinul, ritmuri libere) ilustrînd și ea lunga perioadă de gestație. De fapt, însă, cititorul neavizat nu-și dă seama de trecerile de la o formă ritmică la alta, deoarece dominantă e impresia de dezinvoltură, de desfășurare liberă.

Realizare magistrală, *Faust* este, prin adîncimea și multiplicitatea problemelor ca și prin măiestria artistică a scrierii, o mărturie în

Scanned with OKEN Scanner

plus a capacității artei de a se înălța la coordonatele universalului prin exprimarea specificului național. Este o operă nu dintre cele mai ușor accesibile, dacă o privim cu ochii interpretului care vrea să-i răpească toate secretele ; te poți apropia însă de ea și pe cale intuitivă și afectivă, în sensul sugerat de însuși Goethe într-una din convorbirile sale cu Eckermann : „Ce neam de oameni ciudați sînt nemții (și aserțiunea are valabilitate generală, *n.n.*), își complică inutil viața prin gînduri și idei profunde pe care le caută și le introduc peste tot. De ce n-aveți curajul să vă lăsați desfătați, emoționați, înălțați, ba chiar luminați și înflăcărați pentru a face ceva măreț ! Nu trebuie să vă imaginați că ceva nu e valabil, dacă nu conține vreo idee sau vreun gînd abstract ! Tot vin și mă întreabă ce idei am intenționat să întrupez în Faust. Parcă știu acest lucru sau parcă pot să-l exprim în cuvinte. De la cer prin lume la infern — la nevoie ar merge, dar asta nu-i idee, ci mersul acțiunii. Sau că diavolul pierde prinsoarea și că un om care năzuiește permanent spre ceva mai bun poate fi mîntuit, chiar dacă a greșit : acesta e un gînd eficace, bun și explică multe, dar nu-i o idee... Nu : «Cu cît o operă poetică e mai incomensurabilă și greu de pătruns, cu atît mai bine !»“

E o cale ce se recomandă de la sine. Să lăsăm deci să ne vorbească această operă poetică incomparabilă dacă o privim sub aspectul bogăției vieții și al bogăției poetice pe care o așterne în fața noastră.

Scanned with OKEN Scanner

Răspîndirea largă a mitului faustic, influența sa asupra celor mai diverse sensibilități artistice din întreaga lume s-a răsfrînt și asupra literaturii române, materia faustică devenind și pentru poeții noștri un mod de transmitere a concepțiilor și sentimentelor proprii și un prilej de a răspunde la întrebările vremii lor.

Începutul pătrunderii celebrului mit în creația literară românească a fost favorizat de mișcarea pașoptistă, care descoperea în figura legendară a savantului medieval un îndemn la libertate, pe măsura idealurilor ei. Dimitrie Bolintineanu este, sub acest raport, un caz grăitor. *Sorin sau Tăierea boierilor la Tîrgoviște,* poem epico-liric de dimensiuni mari, cu înrîuriri din *Faust* de Goethe, scris în primii ani de după revoluția din 1848, se apropie ca problematică generală de legendele istorice cu caracter patriotic al scriitorului român. Scheletul poemului rezultă dintr-o combinație a materialului faustic goethean cu cel byronian, acesta din urmă dominînd. Sorin, eroul principal, aduce în creația scriitorului pașoptist tipologia eroului romantic : un tînăr cu sensibilitate ascuțită, susceptibil și sumbru, care se crede sortit unei morți premature („Dar, vai, aici în lume, amara ursitoare / A scris de mai nainte : al morții logodit !“).

Dacă în construcția eroului titular din *Sorin* autorul a pus o plămadă în care se re-

Scanned with OKEN Scanner

cunosc ușor sugestii ale figurilor byroniene, mai evident este reflexul faustian în cazul altui personaj, Hermann, prin intermediul căruia Bolintineanu integrează elemente ale celebrului mit în mișcarea de idei patriotică determinată de revoluția din 1848. După ce în prolog detaliile modului de a gîndi al lui Hermann împrumută vag trăsături ale eroului lui Goethe, personajul meditînd în spirit goethean asupra imposibilității atingerii adevărului absolut și asupra sensului existenței umane, melancolica meditație face loc elanului patriotic. Bolintineanu orientează poemul în sensul lecției morale a iubirii de țară și-l transformă pe Hermann în campion al acestui sentiment. Evoluția personajului spre această iubire entuziastă față de patrie apare însă neconvingătoare datorită rapidității cu care se produce și resorturilor ei psihologice firave. Reținem totuși ideile generoase care servesc direcția etică a mișcării pașoptiste, acesta fiind aportul de noutate al contribuției lui Bolintineanu la vechea temă.

Între *Sorin* și *Doctor Faust, vrăjitor*, din 1957, piesă a lui Victor Eftimiu, care devine prin ea autorul primei creații românești avînd ca motiv central motivul faustic, literele românești înregistrează ecouri faustiene doar în poezia lirică. Semănătoristul Ion Gorun apelează în poezia *Din glumă*, publicată în 1896 în revista „Viața", nr. 4, la figura lui Faust pentru a exprima sentimentul imposibilității cunoașterii depline. Concluzia după care fericirea e sinonimă cu iubirea dovedește

Scanned with OKEN Scanner

însă că influența mitului faustic exercitată prin intermediul operei goetheene nu este decît una de suprafață.

Mai apropiat de accepția *fausticului* ca neastîmpăr de a trece veșnic de la un lucru la altul, de a nu se simți satisfăcut prin nimic, este Mihail Săulescu în poezia sa *Durerea lui Faust* (1910). Poet de factură simbolistă, Săulescu exprimă aici chinuitoare incertitudini metafizice, întrebări sfredelitoare, dorința de a învinge sentimentul dezarmoniei vieții, de a trăi apropiat de lucruri, pătrunzînd înlăuntrul lor, și de a depăși discrepanța dintre aparență și esența lucrurilor. În final, Faust e copleșit de povara unei continue insatisfacții, suportată cu ironie sceptică.

Victor Hortopan-Rugi, la rîndul său, dă în 1914, în poezia *Citind pe Faust*, expresia îndemnului de a îmbrățișa întreaga omenire, de a găsi, în spirit creștin, răspunsul la întrebările unei lumi populate de neliniște și incertitudini.

Mihai Codreanu, solicitat și el de sensurile majore ale vechiului mit, exploatează cîteva din înțelesurile filozofice profunde ale meditației faustiene. În poezia *Faust*, publicată în 1924, în coloanele „Vieții românești" (XVI, 1924, vol. LVII), poetul ieșean ne înfățișează un Faust dezolat de înaintarea în vîrstă, împovărat de sarcina lucidității, de ideea prăpastiei dintre adevăr și realitate, regretînd vremurile cînd mai avea „puterea de-a crede-n adevăr", și nu pierduse „tăria de-a crede în minciună".

Scanned with OKEN Scanner

Asemănări cu situații din poemul lui Goethe sînt prezente și la Maria Hinna. În frămîntările eroului liric din poezia *Faust* („Adevărul literar și artistic", VI, 1925, nr. 222), obsedat de gîndul tinereții pierdute, recunoaștem ușor descendența goetheană, fără relief și vigoare, însă, din cauza lipsei puterii de sugestie a emoțiilor.

O nouă etapă în receptarea și dezvoltarea materiei faustice de către scrisul românesc o reprezintă contribuția lui Victor Eftimiu, prin preocupări ale autorului anterioare tratării de către el a temei faustice înseși, în piesa mai sus amintită, *Doctor Faust, vrăjitor*, sinteză a unei problematici frămîntate de-a lungul a peste patru decenii de activitate literară, începînd cu poemul dramatic *Înșir-te mărgărite* (a cărui premieră are loc în 1911), care dezvoltă tema luptei dintre principiul binelui și răului. Scriitorul român, considerînd mitul ca valoare autonomă, încărcată de semnificații definitive, urcă la forma genetică a motivului faustic, la situația tipică foarte generală a ciocnirii dintre contrarii, dintre bine și rău, ființă și neființă, viață și moarte, la antichitatea biblică și la originile spiritului simoniac deci, la vechile legende ale lui Simon Magul, Cyprian din Antiohia sau Theophilus din Adana, care, toate, dezvoltă motivul pactului cu diavolul și al rebeliunii, concretizate mai tîrziu în legenda faustică.

Dovedindu-și fidelitatea și dragostea față de valoarea folclorică și interesul pentru străvechile

vechiul fond mitologic al gîndirii populare, Victor Eftimiu reia conflictul (întruchipat în *Înșir-te mărgărite* de Făt-Frumos și Zmeul-Zmeilor) și în cel de-al doilea poem dramatic al său, *Cocoșul negru* (1913), considerat — în ciuda protestelor autorului însuși — ca o variantă a temei faustice în versiune goetheană. Unele asemănări cu poemul celebrului dramaturg german sînt, totuși, reale : relațiile dintre „Cocoșul negru", Dracul și voievodul Nenoroc sau Arhanghelul Mihai păstrează un ecou, îndepărtat ce-i drept, al schimburilor de replici Faust-Mefistofel. Asemănările sînt, însă, mai mult de ordinul datelor exterioare ; influența nu e de profunzime, ea se manifestă prin apropieri în ce privește situațiile (lupta Arhanghelului cu Diavolul pentru cucerirea unui suflet), prin înscrierea unora din personaje în serii tipologice comune (Dracul, Nenoroc), sau prin elemente de structură *(Prologului* din poemul lui Goethe îi corespunde la Eftimiu *Epilogul),* majoritatea acestor elemente de asemănare putînd fi raportate însă și la legendele premergătoare mitului faustic. Se pot releva de asemenea numeroase diferențieri, mai cu seamă faptul că sensurile majore ale mitului nu sînt reliefate — după cum subliniază autorul însuși, precizîndu-și intențiile : „Nenoroc nu are nici una din frămîntările metafizice ale bătrînului învățat nordic, iar peripețiile vieții sale sînt cu totul altele. Însuși Diavolul din *Cocoșul negru* este de esență cu totul diferită de a studentului întîrziat, scep-

Scanned with OKEN Scanner

ticul Mefisto, curtezanul Martei și companionul doctorului întinerit. Diavolul meu e mai mult Satana biblică. Decalogul Satanei nu e decît răsturnarea poruncilor biblice. Întreaga acțiune e în funcție de aceste diabolice îndemnuri" (Victor Eftimiu, *Cocoșul negru*, București, 1966, p. 343). Dealtfel și viziunea finală e total diferită la Eftimiu față de *Faust*-ul lui Goethe : în viziunea scriitorului român, mitul luptei dintre bine și rău exprimă o viziune antinomică. Binele și răul, afirmația și negația sînt poli opuși în continuă tensiune, poli opuși ai universului. Viziunea e opusă celei a lui Goethe, la care Mefisto este principiul negației ce sfîrșește prin a face binele și a dinamiza viața. La Eftimiu finalul se produce pe o idee sceptică : lupta dintre contrarii văzută deocamdată ca fiind veșnică și insolubilă, ca soartă predestinată a omenirii. Dracul tălmăcește în ultimul act, după ce Nenoroc se sinucide și sufletul său cade pradă întunericului, înțelesul marilor ciocniri și eforturi ale omenirii în spirit conservator.

Preocupat de ideea demonstrării continuității marilor principii morale cuprinse în miturile străvechi, în special a permanenței luptei dintre „bine" și „rău", Victor Eftimiu a reluat în cursul unei lungi și bogate cariere dramatice și cîteva din temele strălucit tratate în literatura universală : în *Poveste spaniolă*, spre exemplu, legenda lui Don Juan, în tragediile sale eline cea a lui Prometeu, a atrizilor etc. Pe linia acelorași vechi preocu-

Scanned with OKEN Scanner

pări se situează și *Doctor Faust, vrăjitor*, operă dramatică în cinci acte, reprezentată la București în 1975. Victor Eftimiu strînge în perimetrul operei sale elemente ale mitului faustic așa cum s-a constituit acesta încă de la primele variante populare. El amplifică, însă, lumea originară a legendei, adăugîndu-i elemente din basmele românești: Faust poartă în el trăsăturile vrăjitorului, șarlatanului și savantului cunoscut prin cărțile populare, dar și pe cele ale eroului de basm Păcală. Pornirea de a dispune cu libertate de vechiul mit, de a-l îmbogăți cu noi semnificații și de a-i răsturna semnificațiile tradiționale se manifestă la Eftimiu însă și în alt fel. Lăsînd frîu liber jocului fanteziei, autorul îmbină elementele mitice cu altele real istorice. Apar, astfel, în piesă și personaje istorice, ca Dante, Savanarola sau Leonardo da Vinci, personaje avînd în intenția autorului semnificații precise. În fine, versiunea dramaturgului român asupra mitului faustic se caracterizează și prin sincretism, adică prin tendința — clar exprimată în *Prolog* — de a sublinia unitatea de semnificații a unor momente distanțate în timp din istoria umanității, de a arăta, prin reîncarnări succesive, deosebite, ale eroilor, continuitatea eforturilor omenirii de a se elibera spiritual.

Faustul lui Eftimiu este contemporan cu Dante și se află la capătul experienței personajului goethean din prima parte a scrierii titanului de la Weimar. El s-a despărțit

Scanned with OKEN Scanner

de Margareta, dar și de Mefisto, și încearcă să-și găsească liniștea într-un mediu nou. Pentru a-și cîștiga existența și a se putea ocupa de știință face, cu ajutorul lui Homunculus, vrăjitorii. Apare Mefisto în ipostaza unei alte strălucite figuri legendare, Don Juan, transplantat în Italia medievală. Eftimiu devine astfel, după Christian Grabbe, Gauthier sau E. Robin, unul din autorii care realizează apropierea și contopirea celor două cunoscute teme. Obosit și el, Mefisto vrea să se mîntuiască și, în virtutea aceleiași tendințe a autorului de a conferi personajelor noi valori prin salturi calitative și schimbări de atitudine, îi cere lui Faust pentru sine „un suflet omenesc". Intenția personajului de a se purifica e, însă, repede abandonată și, luînd chipul lui Don Juan, Mefisto redevine o încarnare a răului și sfîrșește prin a stîrni revolta mulțimii prin seducerile întreprinse.

În actele IV—V, menite a arăta continuitatea luptei dintre contrarii, Faust reapare, după un interval de două sute de ani, întruchipat de Leonardo da Vinci, iar Mefisto ne întîmpină în ipostaza lui Savanarola. Mefisto-Savanarola întreprinde din nou încercarea de a se mîntui, de data asta printr-o acțiune iconoclastă și prin ascetism intransigent, care-l impulsionează să încerce distrugerea tablourilor lui Leonardo. Acesta din urmă părăsește, după această ciocnire, Florența, nu fără a-și exprima din nou încrederea în viitorul omenirii. Totul se menține, însă, la o ținută declarativă, Faust — ca și celelalte

Scanned with OKEN Scanner

personaje dealtfel — mai mult observă și discută decît acționează, e pasiv și lipsit de forță de convingere, toată piesa avînd mai mult menirea de a sublinia unele idei înaintate, cărora autorul le reface astfel actualitatea. În aceasta, ca și în intențiile ei stă meritul lucrării.

Din cele mai sus arătate reiese, credem, cu suficientă claritate că o bună parte din literele românești, descendente din mitul faustic, fără a se înscrie în mod cert în granițele marii literaturi, sînt totuși opere nu lipsite de interes și originalitate. Asemenea scriitorilor din alte țări care au conferit celebrului simbol semnificații filozofico-etice, psihologice sau politice și estetice, scriitorii români, folosind mitul faustic ca motiv de inspirație, dezvăluie realități ale timpului lor sau exprimă, cu ajutorul personajelor și evenimentelor legendare, îndemnuri, sentimente și concepții pe măsura idealurilor vremii. Trecînd peste unele limite valorice ale lucrărilor amintite, prezența mitului faustic în creația literară din țara noastră, influența sa asupra literelor românești reprezintă o confirmare a aprecierii dobîndite și la noi de unul din personajele de frunte ale literaturii universale, Faust.

HERTHA PEREZ

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

TRAGEDIE

*

ÎNCHINARE [1]

V-apropiați din nou, figuri șovăitoare, [2]
Cari ochiului de timpuriu s-au arătat.
Să-ncerc a vă reține — acum — putea-voi oare ?
Mai este sufletul visării aplecat ?
Vă îmbulziți. Ei bine, adăstați prin preajmă,
Așa cum răsăriți din negură deodat'.
Adînc mișcat se simte pieptu-mi, tinerește,
De adierea vrăjii ce vă însoțește.

Icoane-aduceți voi din zile fericite,
Prin față-mi trec atîtea umbre dragi și vii.
Asemeni unei vechi legende-aproape stinse
Apar întîile iubiri și prietenii.
Durerea-nvie, tînguirea mai repetă

[1] *Închinarea* ține loc de cuvînt înainte. Ea are menirea să exteriorizeze sentimentele încercate de autor odată cu reluarea redactării poemului său dramatic după o pauză de două decenii (a fost scrisă, după cum rezultă dintr-o notă de jurnal, în 24 iunie 1797).

[2] Folosind expresia „figuri șovăitoare" (în lb. germ. „schwankende Gestalten"), Goethe vrea să precizeze că este vorba despre personaje literare cu contur încă nedefinitivat, aflate într-o continuă mișcare.

Scanned with OKEN Scanner

Al vieții labirintic mers rătăcitor,
Și pomenește de cei buni, cari de norocuri
Crunt înșelați, 'naintea mea s-au stins de zor.

Cei duși nu mai aud cîntările din urmă,
Ei cari, întîile, pierduți le-au ascultat.
S-a risipit înghesuiala prietenească,
Pe rînd ecoul cel dintîi s-a destrămat.
Azi neștiută e mulțimea ce aude
Durerea, cîntecul ce-ncerc a spune.
Cei ce cîndva de stihul meu se bucurară,
Rătăcitori ei sînt, de mai trăiesc pe lume.

Uitat de mult, mă prinde-un dor din cale-afară
De-acel tăcut și grav tărîm, unde s-adună
Înalte duhuri, și-n nehotărîte tonuri,
Asemeni harfei lui Eol, cîntarea-mi sună.
Fiori mă iau, și lacrimi[3]*, lacrimi printre gînduri.*
Severa inimă devine moale, blîndă.
Ce e de față, vede-se ca-n depărtare,
Și ce-a pierit, aievea e ca o izbîndă.

---

[3] Motivul lacrimii apare destul de frecvent la Goethe. În cazul de față subliniază zbuciumul interior al poetului, întors la o scriere adînc înrădăcinată în sufletul său și, totuși, îndepărtată de el prin experiența de viață acumulată în timpul îndelungat care trecuse de la începerea ei.

PROLOG ÎN TEATRU [1]

Directorul. Poetul teatrului. Actorul comic

DIRECTORUL

Voi doi, care de-atîtea ori, în neajuns
Şi la necaz alăturea mi-aţi stat,
Să-mi spuneţi ce nădejdi legaţi
De-ncumetarea noastră. Daţi-mi sfat,
Ce-i de făcut prin ţările acestea.
Mulţimei vrem pe plac să-i fim,
Îndeosebi fiindcă ea trăieşte
Şi în acelaşi timp ne lasă să trăim
Şi noi. Ţăruşii-s puşi, e scena gata.
Şi fiecare-o sărbătoare speră.
Iată-i pe toţi acuma din sprîncene ridicînd,

[1] Reluînd tema de bază din *Încheiere*, cea a întoarcerii la o lucrare abandonată un timp îndelungat, Goethe foloseşte prilejul pentru a satiriza publicul vremii sale — cunoscut de el din experienţa de poet şi director de teatru — şi de a scoate în relief lipsa de înţelegere a acestuia pentru specificul muncii creatoare. Cele trei personaje din *Prolog în teatru* şi anume Directorul, Poetul teatrului, Actorul comic sînt, toate trei, diferite ipostaze ale autorului însuşi, oferindu-i acestuia posibilitatea de-a discuta unele probleme care-l preocupau în perioada respectivă, în special problema publicului, a conflictului între necesitatea de a fi „mulţimei pe plac" şi cea de a satisface dorinţa poetului de a scrie pentru posteritate. Ultimul cuvînt în această discuţie îl are directorul şi nu poetul, ceea ce echivalează cu triumful punctului de vedere practic.

Scanned with OKEN Scanner

Cu nerăbdare un spectacol așteptînd.
Știu ce-ar dori norodul să asculte :
Perplex ca astăzi însă n-am fost niciodat' !
Cu bunătăți norodul n-a fost răsfățat,
Dar a citit grozav de multe.
Cum o aducem, ca mai nou oleacă
Să pară totul, plin de tîlc, dar să și placă ?
E-nvederat că-mi face mare bucurie
Să văd mulțimea cum o ia către baracă,
Înghesuindu-se și dînd din coate.
Să-și taie drum prin poarta-ngustă.
E-nvederat că-mi face mare bucurie
Să văd că încă-n plină zi, la ora patru,
Mulțimea-și face loc spre casierie,
Și că se-ncaieră pentru-un bilet pe mîne
Ca-n timp de foamete pentru o pîne.
Cu gloata pestriță așa de-a dreptul
Face minuni numai poetul.

POETUL

O, nu-mi vorbi de-acea mulțime !
Privind la ea, mă prinde doar sfială.
Mă apără, te rog, de a vedea învălmășeală
Ce fără voie ne atrage în vîrtej !
Mă du, de poți, spre treptele celeste,
Acolo unde bucuria pură înflorește,
Unde iubirea, prietenia, ca-n poveste,
Un rod dau inimii, dumnezeiește.
Ah, ceea ce din profunzimi de piept răsare,
Ce buza doar sfios și-a murmurat.
Ce pare-a izbîndi, e înghițit de-o clipă,
De forța ei sălbatică și mare.
Și-ades, doar după ce-a răzbit prin ani,
Un rod desăvîrșit se vede.

Scanned with OKEN Scanner

Ce strălucește e sortit să țină-o clipă,
Dar adevărul niciodată nu se pierde.

ACTORUL COMIC

Posteritatea ! Vai, la ea-ți stă gîndul ?
Să presupunem că și mie azi
Posteritatea mi-ar umbla prin cap.
Cine atunci celor de față le-ar mai face haz ?
Cred că o veselă persoană, un băiat de treabă,
Pot să însemne, orișicum, și ei ceva.
Ale norodului capricii nu te-or supăra,
Glumind dacă te-arăți pe undeva.
Un mucalit dorește-un mare cerc
Spre-a-l zgudui cu-atît mai cert.
Fiți bravi și oameni cumsecade.
Dați drumul fanteziei,
Ale ei coruri, rațiune, pasiuni sălbatice.
Să fie auzite ! Însă, rogu-mă,
Nu fără-ntorsături, zănatice !

DIRECTORUL

Fă-ndeosebi să se întîmple multe.
Cei care vin, vin ca să vadă, negreșit.
Dacă se țes, sub ochi, destule întîmplări,
Încît norodul năucit
Să caște gura, asta îți sporește vaza
Și repede devii un om iubit.
Căci masa o convingi numai prin masă.
Din toate își alege fiecare, ce-i convine.
Cine dă mult, dă multora ceva. Așa e bine.
Și fiecare pleacă mulțumit acasă.
Cînd dai o piesă, dă-o-n piese.
Un astfel de ghiveci, pe voie iese.
Încă nu-i gata, și le-o dai în seamă.

Scanned with OKEN Scanner

La ce folos să le prezinţi un tot,
Cînd publicul, în ciudă, ţi-l destramă ?

POETUL

Nu bănuiţi ce proastă e atare meserie,
Cît de nedemnă de-un artist adevărat !
La dumneavoastră, precum văd, e o maximă
Să dai întreaga trudă, peste cap.

DIRECTORUL

Mustrarea nu mă stinghereşte.
Un om, ce vrea cu trecere să fie,
Îşi va alege şi unealta cea mai bună.
Priviţi odat' cu gînduri treze
Cine sînt cei pentru cari scrieţi.
Dacă acesta e mînat de plictiseală,
De la oşpeţe alţii vin sătui, agale,
Şi, ceea ce e trist din cale-afară,
Ne vin atîţi din cei care-şi găsesc
Deplina desfătare rumegînd jurnale.
La noi s-adună toţi ca la un bal mascat.
Curiozitatea doar i-a-naripat.
Cucoanele, împodobite pînă-n ceafă,
Contribuie la joc fără de leafă.
La ce visezi, poete, de pe tronul tău ?
Cine-ţi aduce-n casă veselie, gologani ?
Priviţi-vă patronii mai de-aproape.
Pe jumătate-s reci, pe jumătate grosolani.
Viseaz-acolo unul, dacă-l recunoaşteţi,
Un joc de cărţi, pasionat şi cu temei,
Iar altu-o noapte de orgie cu femei.
Nebunilor, pentru un scop ce nu v-amuză,
De ce mai canoniţi suava muză ?
Vă spun : daţi mult, şi tot mai multe !

C-atunci nu rătăciți, și toți o să v-aseulte.
Căutați a ameți pe oameni, cum se cere,
Căci anevoie o să-i mulțumiți.
Ce vă încearcă ? Încîntare sau durere ?

POETUL

Căutați-vă o altă slugă, undeva, mai jos !
Oare poetul trebuie să-și piardă
Înaltul drept al său, dreptul de om,
Pe care firea i l-a dat, măreț, frumos,
Numai de dragul vostru, ca un păcătos ?
Prin ce stîrnește el în inimi bucurie ?
Prin ce învinge el orice stihie ?
Nu prin suprema armonie, ce din piept răzbate
Și-n inimă absoarbe zările de sus ?
Cînd Firea, răsucind nepăsătoare,
Silește nesfîrșirea firului pe fus,
Cînd lucruri, și ursuz îngrămăditele ființe
Confuz răsună ca într-un pustiu,
Cine atunci împarte curgătorul șir,
Ca să pulseze ritmic, viu ?
Cine-i acela care cheamă pe stingher
Să se unească cu obștescul cer
Spre a cînta-n sublime-acorduri ?
Cine furtuna o preschimbă-n patimi ?
Amurgul, cu tîlc grav arzînd,
Cine-l închipuie pe cîmp trecînd ?
Cine împrăștie corole, primăveri,
Pe toate căile iubirii, jertfă bucuriei ?
Cine-mpletește frunze fără-nsemnătate
Să facă o cunună vredniciei ?
Cine asigură Olimpul, veșnica dreptate ?
Cine unește zeii, cu cuvînt încet ?
A omului putere, revelată în poet.

Scanned with OKEN Scanner

ACTORUL COMIC

De ce atunci n-aţi face uz
De mîndrele puteri, ce vi s-au dat ?
De ce să nu le puneţi în mişcare
Precum o aventură de iubire cîteodat'... ?
Te întîlneşti cu cineva, şi simţi şi stai.
Te vezi apoi pe-ncetul îndemnat.
Norocul creşte, şi cu el potrivnicia.
Cînd prinzi de veste, te trezeşti cu un roman
Să dăm şi noi asemenea spectacol !
Luaţi din plin viul uman !
Toţi îl trăiesc, puţini îl ştiu.
Oriunde-l prinzi, e-nteresant.
Multe tablouri pestriţe-n mişcare,
Dar mai puţină claritate,
Erori — duium şi-un strop de adevăr
Alcătuiesc o băutură, după care
Cu sete publicul se bate.
S-adun-atuncea tinerii uimiţi
S-asculte revelaţia, ce-o dăruiţi,
Şi inimi gingaşe vor bea
O hrană melancolică din ea.
Li se stîrneşte-n inimi una-alta,
Şi vede fiecare cum îl poartă firea.
Sînt gata-a plînge, gata-a rîde.
Ei mai cinstesc avîntul şi-amăgirea.
Cel matur tot nemulţumit rămîne,
Mulţumitor e tînărul, căci el devine.

POETUL

Redă-mi atunci acele timpuri
Cînd însumi mai eram în devenire,
Cînd un izvor năştea fără-ncetare
Cîntări atîtea, de iubire,

Scanned with OKEN Scanner

Cînd negura-nvălea tărîmul
Și-un mugur promitea minuni,
Cînd flori rupeam prin văi o mie
Și le-azvîrleam după lăstuni.
N-aveam nimic și totuși multe,
Plăceri găseam în amăgire,
Porniri spre adevăr înalt,
Redă-mi adînca fericire,
Redă-mi iubirea, chinul, ura,
Cu tinerețea laolalt' !

ACTORUL COMIC

De tinerețe, prietene, tu ai nevoie,
Neapărat, cînd dușmani te atacă,
Cînd cu putere fetele iubite
Te mai dezmiardă cîte-o leacă,
Cînd o cunună te îmbie
S-alergi spre ea, să iei răsplată,
Cînd după dansuri în vîrtej
Mai stai la chefuri cîteodată.
Dar să-ncercați știuta strună
Cu grație și cu-ndrăzneală,
Să rătăciți după o țintă
În dulce vrajă, nesfială,
O datorie este, domnii mei,
Pentru atîția, pentru cei
Ce-s mai în vîrstă ! Vă cinstim,
Căci vîrsta nu ne dă-n copilării,
Ci ne găsește numai tot copii.

DIRECTORUL

Făcurăți, cred destulă vorbă.
Să văd aș vrea-n sfîrșit și fapte.
Schimbarăți multe complimente.

Scanned with OKEN Scanner

Vreau ceva de folos. E noapte.
Vreţi atmosferă sufletească ?
Şovăitorului, ea nu-i apare.
Poeţi de sînteţi, cum vă ţineţi,
Aştept s-o faceţi. Ce dorim ?
Am vrea să bem o băutură tare.
Începeţi, fierbeţi-mi-o în căldare.
Ce nu faci azi, nu ai să faci nici mîne.
Dar zilele nu-s de pierdut.
Prilejul prindeţi-l de chică,
Atunci nici el n-adastă mult.
Luaţi-l numai cu-ndrăzneală.
Pe scenele acestea de prin ţară
Încearcă, ce se poate, fiecare.
Maşini, prospecte, sforărie,
Nu le cruţaţi ! Fiţi cu răbdare
Şi folosiţi din plin luminile cereşti,
C-avem prisos bogat de stele.
Nu ne lipsesc nici apa, focul,
Avem la îndemînă toate cele :
Sînt stînci aci, şi păsări, fiare.
Să istoviţi pe scena-ngustă
Creaţiunea-ntreagă, crugul mare.
Şi arătaţi cum drumurile cad
Din cer prin lume pînă-n iad. [2]

---

[2] Versurile de mai sus au fost mult comentate. Unii exegeţi au vrut să deducă din ele că Goethe a avut, la un moment dat, intenţia de a-l lăsa pe Faust să-şi piardă sufletul la fel ca personajul din legendă. Alţi comentatori (Reinhard Buchwald, Erich Trunz, Kuno Fischer), al căror punct de vedere îl împărtăşim, sînt de părere că este vorba despre o formulare cu tentă ironică, în spiritul întregului prolog. Cert e că Goethe a avut de la început, în orice caz în perioada redactării celor trei prologuri la *Faust I*, intenţia de a-şi „mîntui" eroul.

Scanned with OKEN Scanner

PROLOG ÎN CER [1]

Domnul. Cetele cereşti.
Apoi Mefistofel. [2]
Cei trei arhanghelі vin în faţă.

RAFAEL

Prin zvon de sfere înfrăţite [3]
Planete, soare, sună-ntr-una,
S-aude ca un mers de tunet
Cutreierul din totdeauna.
Arhanghelii-şi sporesc puterea
Cum stau la toate a privi.
Şi toate faptele-s înalte,
Măreţe sînt ca-n prima zi !

---

[1] Este cel de-al treilea şi cel mai important dintre prologurile care preced *Faust I.* Scris cam pe la 1800, constituie un fel de cadru al acţiunii propriu-zise. Totodată este scoasă aici în relief ideea de bază a poemului, salvarea lui Faust, deoarece, „chiar adumbrit de patimi, / Îşi dă de drumul drept prea bine seama".

[2] Numele *Mefistofel* apare şi în textul pentru teatrul de marionete. Nu se cunoaşte proveniența lui.

[3] Aluzie la armonia sferelor, întrupare a armoniei universale. Cuvintele celor trei arhangheli exprimă concepţia goetheană a unui univers dinamic, în care mişcarea este o lege a naturii şi a evoluţiei omului.

GAVRIL

Splendorile, pe rînd, pămîntul
Şi-le arată, şi le-ascunde,
Şi se urmează, făcînd schimbul,
Lumini de rai şi nopţi profunde.
Zbătîndu-se-nspumată marea
Pe stînci se-nalţă cu putere.
Şi stînci şi mare sînt răpite
În veşnice rotiri de sfere.

MIHAIL

Furtuni aleargă-n mare vuiet
Cînd pe uscat şi cînd pe ape,
Cu furie stîrnind efecte
Ce preajma nu le mai încape.
Ţîşnind în flăcări, pustiirea
Deschide trăsnetului cale.
Dar solii tăi cinstesc, o, Doamne,
Domolul mers al zilei tale.

TUSTREI

Arhanghelii-şi sporesc puterea
Adîncu-ţi nu-l pot iscodi
Şi toate faptele-ţi înalte
Măreţe sînt ca-n prima zi !

MEFISTOFEL

O, Doamne, cum te-apropii înc-o dată
Şi ne întrebi pe cei de-aci cum ne găsim,
Cum bucuros de obicei tu mă vedeai şi altă dată,
Iată-m-acuma şi pe mine

Scanned with OKEN Scanner

Amestecat în marea ta servitorime.
Mă ierți, nu mă pricep la vorbe-nalte,
Chiar dac-aș fi de cercul ăsta defăimat.
Și de-al meu patos tu ai rîde
Dacă de rîs de mult nu te-ai fi dezvățat.
N-aș ști să-ți spun despre planete, lume, vreo poveste,
Văd doar că oamenii-s cuprinși de chin și cazne.
Piticul zeu al lumii din tipar nu-și iese,
Și ca în prima zi — ciudat din cale-afară este.
El zilele neîndoios și le-ar trăi mai bine
De nu l-ai fi-nzestrat cu-acea lumină-amăgire,
Pe care rațiune s-o numească el mai ține,
Dar căreia folos îi trage numai spre a fi
Mai bestial ca orice bestie-n pustii.
El seamănă, dacă-mi îngăduiți cuvîntul,
Cu una din gîngăniile-acele cu prelungi picioare
Ce zboară-ntr-una și tot cad pe pîntec, [4]
Cîntîndu-și iar în iarbă vechiul cîntec.
Și cel puțin dacă în iarbă și-ar lungi popasul,
Dar nu, în orice băligar își bagă nasul.

DOMNUL

Nici astăzi tu n-ai altceva a-mi spune ?
Mereu vii numai să cîrtești anume ?
Nu-ți este pe pămînt nimic pe plac ?

[4] Viziunea lui Mefistofel asupra omului este impregnată de pesimism: nu vede nici o înălțare, ci o continuă alternare între „jos" și „sus", nu sesizează deci ceea ce este esențial — după Goethe — pentru evoluția omului în timp: *das Streben*, strădania spre ceva situat „mai sus". Mefistofel neagă existența acestei strădanii.

MEFISTOFEL

Nu, Doamne, nu. E rău acolo și nu tac.
De oameni mi se face milă, nu mă-ndur prin ani
Să-i pun și eu la chin pe-acei sărmani.

DOMNUL

Cunoști pe Faust ?

MEFISTOFEL

Pe doctorul ?

DOMNUL

Pe sluga mea !

MEFISTOFEL

Într-adevăr ! Vă este slugă el în chip aparte.
Nu-s pământești nici hrana și nici băutura
Ăstui scrîntit, pe care-ardorile tot mai departe
Îl mînă. Că-i nebun, își dă el însuși seama.
Și cerului el cele mai frumoase stele-i cere,
Pămîntului suprema, ultima plăcere.
Apropiere nu-i și nici o depărtare
Să-i mulțumească pieptul ars de frămîntare.

DOMNUL

Dacă acum el numai tulbure-mi slujește,
Curînd l-oi îndruma spre lămurire.
Cunoaște grădinarul florile, ce după fire
Le va purta un pom care-nverzește. [5]

---

[5] Comparației omului cu o gînganie, Domnul îi opune cea a pomului roditor. Grădinarul știe încă de cînd pomul e ti-

MEFISTOFEL

Faceți prinsoare ? Pe-acesta o să-l pierdeți,
De-mi dați înalta învoire
Să-l duc pe drumul meu încetinel.

DOMNUL

Cît va trăi acolo pe tărîmuri, eu
Nu-ți pun opreliște în nici un fel.
Căci rătăcește orice om, cît timp cu zel se străduiește.

MEFISTOFEL

Vă mulțumesc : deoarece cu morții
Nu-mi fac de lucru bucuros. Mai mult
Decît orice iubesc obrajii proaspeți, plini.
Pentru un hoit nu ies în fața porții.
Îmi merge ca motanului c-un șoarec.

DOMNUL

Ei bine. După vrerea ta să fie !
Abate acest duh de la izvorul său de obîrșie
Și du-l de vei putea, cum te pricepi,
Pe drumul tău în jos, pe drumul ce-l cunoști,
Dar rușinat să stai, cînd îți va fi să recunoști,
Că omul bun, chiar adumbrit de patimi,
Își dă de drumul drept prea bine seama. [6]

---

năr de tot, ce roade va purta. Asta îl face pe Dumnezeu să aibă încredere în Faust, un vlăstar care, în timp, va da roade bune.

[6] Pasajul cel mai important al discuției. Face legătura cu *Faust II*. Cuvintele Domnului exprimă încrederea rousseauistă, împărtășită și de Goethe, că omul este bun „de la natură" și tinde spre perfecțiune.

MEFISTOFEL

De-ar fi așa ! Dar nu durează prea-ndelung.
În fața rămășagului nu mă cuprinde teama.
Dacă dorita țintă îmi ajung
Să nu-mi precupeţiţi triumful împlinit !
Țărînă să mănînce, cu plăcere chiar,
Precum străbunu-mi, șarpele vestit.

DOMNUL

Să nu te-mpiedice nimic de-a fi și-atuncea liber.
Nu am urît fiinţele de seama ta, vreodat'.
Și printre duhurile care neagă
Cel mai ușor ești tu de suportat.
Activitatea omului atît de lesne lîncezește,
Odihna el prea grabnic și-o dorește.
De-aceea bucuros îi dau părtaș pe unul care-aţiță,
Pe unul care, deși diavol, nevoit e să creeze.
Dar voi, voi fii de zei, adevăraţii, [7]
Voi bucurați-vă ! Bogatele frumseți din plin vă ospăteze
Și devenirea, ce lucrează ca etern să dăinuiască,
Să vă înlănţuie-n suavă dragoste cerească !
Și ceea ce șovăitor plutește-n arătare
Voi să-ntăriţi durabil, în gîndiri-tipare !

(Cerul se închide, arhanghelii se risipesc.)

---

[7] *echte Göttersöhne* — adevăraţii fii ai Domnului, opuși îngerilor căzuți din care face parte Mefistofel. Funcţia destructivă și critică a diavolului este necesară căci fără distrugere ar fi imposibilă reclădirea și construirea a ceva nou.

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL
(singur)

Din cînd în cînd eu pe bătrînul bucuros îl văd
Și mă feresc s-o rup cu dînsul dușmănește.
E prea drăguț din partea unui mare domn
Cu dracul însuși să vorbească-atît de omenește.

Scanned with OKEN Scanner

PARTEA ÎNTÎI A TRAGEDIEI

Noapte

O încăpere înaltă, boltită, cu înfățișare gotică.
Faust, neliniștit, stă pe scaun la masa de scris.

FAUST

Am studiat cu rîvnă, ah, filozofia
Din scoarță-n scoarță, dreptul, medicina,
Și din păcate chiar teologia, [1]
Arzînd de zel.
Și iată-mă acum un biet nebun,
Cuminte ca și mai-nainte.
În fața semenilor sînt magistru sau chiar doctor.
De-atîția ani înțelepciunea o încerc,
Îmi port de nas discipolii
De-a curmezișul sau în cerc.
Și văd că nu putem să știm nimic.
Amărăciunea-mi arde inima în piept.
Sînt, eu, ce-i drept, mai breaz și mai deștept
Decît acei magistri, doctori, grămătici și popi
Toți împreună : scrupule și îndoieli
În cuget nu mi se adună.
Și nici de iad și nici de dracul teamă nu mi-e.
În schimb nici bucurie n-am pe lume.

---

[1] E semnificativ disprețul lui Faust pentru teologie, socotită pe vremea sa „regina științelor", disciplină care domină în universitățile timpului. Este exprimată în felul acesta revolta generației celor tineri, a *Sturm und Drang*-ului împotriva faptelor care înrobesc spiritul.

Scanned with OKEN Scanner

C-aș ști ceva deplin cu nu-mi închipui
Și nu mă amăgesc că aș putea
Să-ndrum pe alții sau să-nvăț pe cineva.
Nu am nici bunuri, nici argint,
Nici cinste și nici slavă pe pământ.
Un cîne n-ar putea să mai trăiasc-așa.
Din astă pricină m-am închinat magiei, pe-ndelete.
Nădăjduit-am prin a duhului putere și cuvînt
Să mi se dezvăleasscă vreunul din secrete,
Să nu mai fiu silit, cu fruntea în sudoare,
Să spun ce nu știu, cînd mă-ntreabă fiecare.
Lăuntric să cunosc prin ce se ține universul.
Să văd puterile. Semințele [2] a toate să le știu.
Să nu-mi încurc printre cuvinte mersul.

De m-ai vedea tu, Lună plină,
În chinul meu ultima oară.
Durerea-mi nu ți-a fost străină.
De-atîtea ori privind la tainicul tău foc
Vegheat-am, zbuciumîndu-mă-n același loc.
Peste hîrtii și cărți, cu prietenie
Îmi apăreai în noaptea mea tîrzie.
O, dacă m-aș putea plimba
Pe măguri în lumina ta,
Cu duhurile prin livezi
Pe lîngă peșterile verzi !
Eliberat de chinurile minții,

[2] „Semina rerum" — semințele lucrurilor au, în concepția unor adepți ai filozofiei naturii cu tentă mistică precum Paracelsus, Kepler, Böhme pînă la Schelling și Swedenborg, semnificația esenței lucrurilor. Faust, sătul de cunoștințele limitate oferite de știința vremii, năzuiește spre o cunoaștere mai adîncă a originei și devenirii universului.

Scanned with OKEN Scanner

De fumul, de funinginea științei,
O, de-aș putea pe plaiu înalt
În roua firii să mă scald !

Dar vai ! Mai sînt în închisoare încă ?
În astă gaură de zid, ca de osîndă ?
În care chiar lumina cerului doar tulbure ajunge.
Prin geamuri zugrăvite ea străpunge.
Împresurat de tomuri sînt, de teancuri învechite,
Roase de molii și de praf acoperite.
Această încăpere afumată
Încinsă cu hîrtie pîn' la bolta ei înaltă,
De instrumente plină, unde stai
Împrejmuit de sticle și retorte, de unelte
Gospodărești, aduse din străbuni anume.
Aceasta-i lumea ta ! Asta se cheamă lume !

Și mai întrebi cum inima se strînge
În pieptul tău, golindu-se de sînge
Și-umplîndu-se de teamă ? Şi de ce
Durerea, încercîndu-te, o stavilă îți e ?
În locul veșnicei naturi, în care
Ne puse Dumnezeu ca subt un verde pom,
Pe tine te-mpresoară-n mucegaiuri
Schelete doar, de dobitoace și de om.

Ridică-te și fugi ! Afară-n larga zare ![3]
Această carte plină de secrete

[3] Întoarcerea la natură o revendică Goethe în spirit rousseauist. A considerat, dealtfel, în mod consecvent, natura ca fiind, mai presus decît orice, un adevărat izvor de tămăduire a tuturor relelor de care este bîntuită omenirea.

De Nostradam [4] el însuși, scrisă,
Nu-ți este îndeajuns o îndrumare ?
Ai să pricepi din ea al stelei mers în zare.
Iar cînd natura te îndreaptă,
Puterea sufletului se deșteaptă,
Înțelegînd cum duhul altui duh vorbește.
Zadarnic o gîndire seacă
Aici sacrele semne-ți lămurește.
Voi, spirite, pe lîngă mine cînd plutiți,
Răspundeți-mi, de-ar fi să m-auziți !

(Deschide cartea la întîmplare și vede semnul macrocosmului [5])

Ce voluptate din ce văd îmi vine
Prin simțuri, ah, prin toate dintr-o dată !
O fericire tînără și sfîntă simt
Suind cu foc prin nervii mei, prin vine.
A fost un zeu cel ce a scris astfel de semne,
Ce-mi ogoiesc tumultul dinăuntru,
Ce-mi umplu inima de bucurie,
Ce-mi dezvălesc în tîlcuri tainice și demne
Jur împrejur puterile naturii ?
Sînt eu un zeu ? Lumină mi se face mie.

---

[4] Michel de Nostre-Dame (1503—1566), astrolog francez, filozof al naturii, autor al unei cărți cu „profeții" rimate (1555).

[5] *Macrocosm* — cosmosul mare, în opoziție cu *microcosm-ul* — cosmosul mic. Macrocosm este — după Paracelsus de pildă, — natura, universul, microcosmul este echivalent cu organismul omului. Între primul și al doilea există, se credea, legături precise, natura fiind în stare să vindece bolile.

Scanned with OKEN Scanner

De Nostradam [4] el însuși, scrisă,
Nu-ţi este îndeajuns o îndrumare ?
Ai să pricepi din ea al stelei mers în zare.
Iar cînd natura te îndreaptă,
Puterea sufletului se deșteaptă,
Înţelegînd cum duhul altui duh vorbește.
Zadarnic o gîndire seacă
Aici sacrele semne-ţi lămurește.
Voi, spirite, pe lîngă mine cînd plutiţi,
Răspundeţi-mi, de-ar fi să m-auziţi !

(Deschide cartea la întîmplare şi vede semnul macrocosmului [5]*)*

Ce voluptate din ce văd îmi vine
Prin simţuri, ah, prin toate dintr-o dată !
O fericire tînără şi sfîntă simt
Suind cu foc prin nervii mei, prin vine.
A fost un zeu cel ce a scris astfel de semne,
Ce-mi ogoiesc tumultul dinăuntru,
Ce-mi umplu inima de bucurie,
Ce-mi dezvălesc în tîlcuri tainice şi demne
Jur împrejur puterile naturii ?
Sînt eu un zeu ? Lumină mi se face mie.

---

[4] Michel de Nostre-Dame (1503—1566), astrolog francez, filozof al naturii, autor al unei cărţi cu „profeţii“ rimate (1555).

[5] *Macrocosm* — cosmosul mare, în opoziţie cu *microcosm-ul* — cosmosul mic. Macrocosm este — după Paracelsus de pildă, — natura, universul, microcosmul este echivalent cu organismul omului. Între primul şi al doilea există, se credea, legături precise, natura fiind în stare să vindece bolile.

Scanned with OKEN Scanner

În trăsăturile acestea pure
Natura însăși în puterea ei se dă pe față.[6]
Acu de-abia pricep a înțeleptului[7] povață :
„A duhurilor lume nu-i ascunsă,
Doar mintea ta și inima-s închise.
Ridică-te, discipole, fără mîhnire
Și scaldă-ți pieptul în aurorele deschise !"

(El privește semnul îndelung.)

Cum toate se-ntrețes spre un întreg
Și lucrurile, unu-ntr-altul, cum se-aleg !
Puterile cerești, tot coborînd și iar suind,
Găleți de aur una alteia-și întind.
Din ceruri se perindă la pămînt
Cu aripi binecuvîntare-mprăștiind
Și armonie-n lume răspîndind.
Spectacol făr-asemănare ! Vai, dar numai un
Spectacol pentru dorul meu amarnic !
Unde te prind, Natură infinită ?
Unde, voi sîni ? Izvoare-ale Vieții,
De care-atîrnă ceruri și pămînt,
Spre care pieptul năzuiește însetat și frînt,

---

[6] După concepția lui Emanuel Swedenborg (1688—1772), filozof al naturii și teozof suedez, exprimată prin cuvintele „Aperiuntur interiora" — „este deschis adîncul omului", concepție împărtășită și de Goethe, cunoașterea esenței lucrurilor se realizează nu prin „gîndire seacă", ci printr-o revelație.

[7] Este o aluzie la Nostradamus, dar e posibil ca Goethe să se fi gîndit și la Swedenborg.

Scanned with OKEN Scanner

Voi izvoriţi şi adăpaţi !
De sete să tînjesc zadarnic ?

(Întoarce foile, în silă, şi vede semnul duhului pămîntului [8]*)*

Cu totul altfel acest semn mă mişcă.
Duh al pămîntului, tu-mi eşti mult mai aproape.
Puterile în mine mai înalte cresc,
Jeratic vinul nou în mine iscă.
Simt îndrăzneală să m-avînt în lume,
Durerea ei s-o port şi fericirea,
Să-nfrunt furtunile, şi în scrîşnirea
Naufragiului să nu mă clatin.
Deasupra-mi cerul se-nnorează —
Şi luna luciul şi-l ascunde —
Se stinge lampa fumurie.
Văd ca un abur. Roşii raze dintr-o dat'
Zvîcnesc în jurul frunţii mele, şi adie
Din bolţi ca un fior
Ce mă pătrunde.
Te simt în preajma mea, duh implorat.
Arată-te !
Simt cum din inimă-mi se rupe o fîşie.
Spre noi trăiri în ceaţa
Acestei nopţi simţirile mi se aprind.

---

[8] Duhul pămîntului este creaţia proprie a lui Goethe. Este drept că Paracelsus vorbeşte despre un „archeus terrae" şi Giordano Bruno despre „anima terrae", dar poetul german n-a preluat de la predecesori decît numele. Duhul, ca spirit al vieţii pămîntene organice, îşi datorează, în exclusivitate, existenţa lui Goethe. Autorul îl defineşte în „schema la *Faust*" (scrisoarea către Schiller din 5 mai 1798) drept *Welt- und Taten-Genius*, geniu al lumii şi al faptei.

Scanned with OKEN Scanner

Cu inima, întreagă, mă dau ţie !
Să mi te-arăţi ! Chiar dacă-n preţ ai cere viaţa !

(El cuprinde cartea şi rosteşte tainic semnul Duhului. Zvîcneşte o flacără roşiatică, Duhul apare în flacără.)

DUHUL

Cine mă cheamă ?

FAUST
(întorcîndu-se)

Îngrozitoare faţă !

DUHUL

Puternic m-ai atraś, neîntrerupt,
La sfera mea prelung ai supt —
Şi-acum ?

FAUST

Vai, vai ! Nu-i de-ndurat !

DUHUL

Cu sufletul la gură m-ai rugat
S-apar, obrazul să mi-l vezi doreai !
Înduplecat de dorul tău nestins —
Aicea sînt ! Ce jalnic tremur
Pe tine, supraomul,[9] te-a cuprins ?
Unde-i chemarea ? Unde pieptul, ce-n dureri şi bucurie.

[9] *supraom* : în sens ironic.

O lume şi-a creat, şi care c-un cutremur
Asemeni spiritelor năzuia să fie ?
Faust, unde eşti, al cui e glasul ce m-ajunge ?
Şi care pîn' la mine cu puterea lui pătrunse ?
Tu eşti acela ce împresurat de adierea-mi,
Te zvîrcoleşti de teamă-acum
Mai jalnic decît viermele în drum ?

FAUST

Alcătuire tu, de flăcări, să mă depărtez
Din faţa ta ? Eu sînt, eu Faust, semenul tău !

DUHUL

În valul vieţii şi-al faptei durez,
Mă ridic şi cobor,
Pretutindeni în toate lucrez.
Naştere sînt şi mormînt,
O veşnică mare,
Mereu schimbătoare lucrare,
Viaţă în toate arzînd
Pe pămînt şi-n văzduh —
La războiul în freamăt al vremii,
Dumnezeirei îi ţes viu veşmînt.

FAUST

Tu care lumea largă o cutreieri,
Tu harnic duh,
De tine cît de-aproape eu mă simt !

DUHUL

Tu semeni duhului ce-l înţelegi,
Nu mie !

(Dispare.)

FAUST
(prăbuşindu-se)

Nu ţie ?
Atunci cui ?,
Eu cel ce după chipul şi asemănarea
Divinităţii [10] sînt, nici măcar ţie ?

(Bate cineva la uşă.)

O, Moarte ! Ştiu, acesta-i el, învăţăcelul !
Cel mai frumos noroc al meu se nimiceşte.
Această secătură, cu capul plin de şiretenii,
Tocmai acum îmi tulburã belşugul de vedenii !

W a g n e r,[11] *cu tichie pe cap, în halat de noapte, ţinînd în mînă un felinar. Faust îşi întoarce faţa.*

---

[10] *După chipul şi asemănarea divinităţii :* idealismul epocii lui Goethe îl asemuia pe om cu Dumnezeu, definindu-l drept „Dumnezeul mic al pămîntului". Cu atît mai mare este decepţia şi disperarea lui Faust care, crezîndu-se asemenea divinităţii, se vede respins de duhul pămîntului.

[11] Începe acum aşa numita *Wagner-Szene*, prima dintre scenele umoristico-satirice ale poemului. Wagner, discipolul lui Faust, este un personaj aflat la antipodul eroului titular. Este un tînăr, la începutul carierei sale academice, dar are un suflet îmbătrînit înainte de vreme, e mediocru ca posibilităţi şi aspiraţii, cu orizontul îngust şi închistat în prejudecăţi (împărtăşeşte, de pildă, opinia exagerată a vremii despre importanţa oratoriei în formarea intelectuală a omului). Wagner consideră drept scop suprem în viaţă acumularea de noi şi noi cunoştinţe şi, deşi e mulţumit de sine însuşi, rîvneşte să ştie şi mai mult : „Mi-am închinat ştiinţei, studiilor, zelul viu. Cunosc ce-i drept atîtea, dar aş voi pe

Scanned with OKEN Scanner

WAGNER

Scuzaţi ! V-am auzit cu sîrguinţă declamînd.
Citeaţi, de nu mă-nşel vreo tragedie greacă.
În arta-aceasta sînt un ignorant,
În arta-aceasta-aş vrea poveţe,
Nu ştii de unde un profit mai iese,
Căci este foarte preţuită astăzi.
Am auzit spunîndu-se adese :
Comediantul poate şi pe-un popă să-l înveţe.

FAUST

Desigur, dacă popa însuşi este un comediant,
Cum uneori se-ntîmplă.

WAGNER

Ah, ţintuit cum stau la masă în chilie,
Cum lumea doar duminica o mai zăresc
Ca prin ochean, şi numai de departe, mă întreb
Cum poate fi condusă prin oratorie ?

---

toate să le ştiu". Sînt cuvinte care-l atestă drept personaj caricaturizat, opus lui Faust, cel ce în primul său monolog exclamase îndurerat „văd că nu putem să ştim nimic". Wagner n-are nici un strop de înţelegere pentru zbuciumul lui Faust, e învăţatul care „adună" şi n-ar putea exista fără cărţile de unde extrage cunoştinţele sale, Faust e savantul creator, dornic să se adape la izvoare directe, detestînd foile îngălbenite şi ţintind spre contactul cu natura căreia vrea să-i smulgă secretele. În orice caz, apariţia lui Wagner, care i se relevă lui Faust prin vorbele rostite, în întreaga sa banalitate şi mediocritate, are darul de a reface, măcar parţial, încrederea în sine a eroului titular, ştirbită de dispreţul Duhului. Wagner reapare şi în *Faust II*.

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

Cuvintele, de nu-s simţite, rămîn seci,
Din suflet vorbele să crească,
Să-nduplece pe-ascultători
Îndestulîndu-i cu putere. Un ghiveci
Pentru o masă
E lesne să combini din ceea ce îţi cade
De la banchetele străine.
Desigur, poţi să scoţi firave flăcări, jubilînd,
În grămăjoara ta de scrum suflînd.
Cu-atîta însă tu vei cuceri
Doar admiraţia unor maimuţe şi copii.
Nu vei răzbate pîn' la inimi,
Dacă din inimă pornirea nu îţi vine.

WAGNER

Norocul oratorului îl face dicţiunea.
Că-n urmă au rămas, o ştiu prea bine.

FAUST

Caute fiecare o dobîndă, dar cinstită.
De ce ai vrea să fii nebun cu clopoţei ? [12]
Îşi desfăşoară mintea cu puţină artă
Îndemnul ca şi tîlcurile ei.
Şi dacă ţii într-adevăr să spui ceva
De ce după cuvinte-ai alerga ?
Discursurile voastre-atît de lucitoare,
În care omenirii îi gătiţi scoverzi,

[12] Personajul comic al scenei obişnuia să poarte clopoţei; deci : cuvinte izvorîte nu dintr-o necesitate interioară, ci produse de un instrument şi, ca atare, lipsite de semnificaţie.

Scanned with OKEN Scanner

Sînt ca vîrtejurile nefolositoare
Ce toamna dau prin frunze și livezi.

WAGNER

Ah, Doamne, cît de lungă-i arta
Și cît de scurtă viața ! [13]
Lucid cum sînt, am multe griji.
Mă copleșește ceața.
Cît de-anevoie se găsește calea
Ce duce la izvoare. [14]
Și încă n-ai făcut pe jumătate drumul,
Cînd bietul om dispare, moare.

FAUST

E oare pergamentul o fîntînă sfîntă,
Din care-un strop te-astîmpără pe veci ? Ah,
cumpănește !
Împrospătarea n-o găsești, dacă
Din tine însuți ea nu izvorăște.

WAGNER

Iertați. Dar mi se pare
O bucurie făr-asemănare,

---

[13] Transpunerea maximei „Ars longa, vita brevis" a lui Hipocrat din Kios (460—375 î.e.n.), celebru medic grec. Wagner folosește, peste tot, formulări care amintesc de autorii din antichitate.

[14] Izvoarele sînt — pentru Wagner — autorii clasici, *calea* pe care se ajunge la aceste surse e interpretarea lor. Mijloacele de interpretare sînt ceea ce vrea personajul să-și însușească.

Să te transpui în alte vremuri,
În duhul lor, să vezi cum a gîndit
Cutare înţelept, să vezi apoi
Ce minunat departe am ajuns şi noi.

FAUST

O da, departe pîn' la stele ! Nu glumesc !
Amice, timpurile din trecut
Sînt pentru noi o carte ferecată cu peceţi.
Ce voi numiţi al vremurilor duh
E numai duhul dumneavoastră
În care vremurile se-oglindesc.
Îi spuneţi duh ! Cît e de slut !
Fug oamenii din faţa voastră,
S-ascund să nu vă vadă, după uşi.
O ladă cu gunoaie e, o cameră cu vechituri,
Ici-colo cu vreo acţiune
De stat, [15] cu maxime pragmatice
Pentru prilejuri diferite — bune,
Menite a fi spuse de păpuşi.

WAGNER

Dar lumea, inima şi spiritul —
Oricine ar dori să le cunoască.

---

[15] În epoca barocului, pe scenă se prezentau, de preferinţă, aşa-zisele *Haupt-und Staatsaktionen*, acţiuni de stat, din viaţa principilor. Faust se referă aici, dispreţuitor, la istoriografia vremii care oferă cititorilor cîteva fapte din viaţa potentaţilor şi multe *maxime pragmatice*, adică consideraţii generale cu caracter moralizator, pe gustul spiritelor raţionaliste. În schimb, Wagner e încîntat de „ştiinţa trecutului", prin care speră să poată cunoaşte „lumea, inima şi spiritul".

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

Să le cunoască ? Să le dea de rost.
Cunoaşterea ! Ce nume poartă
Ăst prunc şi unde mi-i ?
Puţinii care-au cunoscut ceva şi-au fost
Destul de deşucheaţi ca să o spună,
Descoperindu-şi gîndul şi simţirea,
Au fost sau răstigniţi sau arşi de vii.
Amice, rogu-te, e cam tîrziu,
Să întrerupem pentru astăzi convorbirea.

WAGNER

Ce bucuros aş fi vegheat, ca să discut
Despre savante lucruri neîntrerupt
Cu dumneavoastră. Mîne ziua-ntîi de Paşti fiind,
Îmi veţi permite-o seamă de-ntrebări, pe rînd.
Mi-am închinat ştiinţei, studiilor, zelul viu.
Cunosc ce-i drept atîtea, dar aş voi pe toate să le ştiu.

(Iese.)

FAUST [16]
(singur)

Ciudat că numai capul
Speranţa nu şi-o pierde,

[16] Monologul care urmează schiţează o imagine pesimistă despre viaţă şi om ; discuţia cu Wagner i-a sugerat lui Faust o explicaţie pentru nemulţumirea care-l încearcă la gîndul condiţiei umane : tot ce e frumos şi nobil e strivit de înclinaţia mulţimii spre lîncezeală. E mai „confortabil“ să te mişti pe căi bătute, decît să înveţi să gîndeşti altfel decît

Scanned with OKEN Scanner

Aleargă după găunoase fleacuri,
Cu mîna sapă căutînd comori de veacuri,
Și-i fericit cînd rîme în gunoi găsește.

Putea să mai vorbească-aici astfel de glas,
În casa unde duhurile fac popas ?
Totuși, de astă dată-ți sînt mulțumitor,
Biet pămîntean, ce-atîtea-ndrugă.
M-ai smuls din desperarea ce era
Pe cale simțurile să-mi distrugă.
O, arătarea-a fost atît de uriașă,
Că m-am simțit ca un pitic aproape.

Eu, chip asemenea divinității, care
Oglindă-aproape mă credeam eternității,
Și care-n propria-mi cerească claritate
Mă desfătam, argila aruncînd-o de pe mine,
Eu, cu natura dimpreună-avînd aceleași vine,
Mai mult decît un heruvim, am îndrăznit
Viața unui zeu s-o gust nepotolit,
Și-acum ce crunt o ispășesc,

---

predecesorii tăi, să combați prejudecăți și clișee convenționale. Acestei tendințe generale a mulțimii i se adaugă tendința care sălășluiește în fiecare individ, o mulțumire de sine dăunătoare, care oprește mersul înainte al omenirii, omul socotindu-se fericit „cînd rîme în gunoi găsește". Noul inspiră frică și, ca atare, pămîntenii se cramponează de „binele" învechit, evitînd astfel „mai binele" viitorului. Consecința acestui lanț de reflecții sumbre este, pentru Faust, gîndul sinuciderii, moartea, neavînd, însă, pentru erou semnificația „sfîrșitului", ci a continuării dorinței de a atinge „noi limanuri".

De un cuvînt de tunet nimicit.
Nu pot, nu mi-e îngăduit asemenea să-ţi fiu.
De-avui puterea să te-atrag
Nu am puterea să te ţiu.
În clipa-aceea fericită
Aşa de mic, aşa de mare mă simţii.
Cu ce cruzime aruncatu-m-ai
În soarta mea nesigură de om, ca-ntr-un pustiu.
Cine mă-ndrumă ? Şi de care-ndemn să-ascult ?
Ce să evit pe drumurile ceţii ?
Ah, înseşi faptele, la fel cu suferinţa,
Zădărnicesc liberul umblet al vieţii.

Măreţelor frumseţi, ce inima le întîlneşte,
Li se amestecă materie străină pretutindeni.
Cînd binele în lume îl ajungem omeneşte,
Mai binele se cheamă nebunie, şi-amăgire.
Înaltele simţiri, prilejuri de viaţă, amorţesc
În valvîrtejul pămîntesc.

Închipuirea, ce în zboruri îndrăzneţe
Prin veşnicie se lărgeşte, prin înalta,
C-un spaţiu mic se mulţumeşte
Cînd fericirile pier una după alta,
Adînc în inimă se cuibăreşte grija, [17]

[17] Apare, în acest monolog, pentru prima oară în lucrare, motivul *grijii*, care va răsuna, de acum înainte, mereu, pînă la materializarea din *Faust II*, în actul V, în ipostaza doamnei Grijă, care-l orbeşte pe Faust. Grija e pentru Goethe sinonimă cu tot ce opreşte avîntul omului spre înălţimi spirituale şi materiale ; dacă tinereţea semnifică lipsa de griji, grija e echivalentă cu bătrîneţea omului, chiar dacă n-o in-

Scanned with OKEN Scanner

Secrete suferinţi acolo pricinuind.
Ea tulbură plăceri şi tihnă,
Îmbracă măşti, tot altele, fără odihnă.
Sub chip de casă, curte, de femeie şi copil apare,
Ca un pumnal, ca foc, ca apă şi otravă de temut.
Silit eşti să te temi de ceea ce nu va lovi,
Şi să deplîngi ce niciodată n-ai pierdut.

Nu sînt ca zeii. Cît de dureros o simt,
Un vierme sînt, ce-n pulbere trăieşte,
A cărui foame de pămînt
Cu talpa călătorul o striveşte.

Nu-i pulbere tot ce din rafturi negre
Mă strîmtorează-ntre pereţi ?
Nu-s pulbere, aceste vechituri
Pline de molii, aste pergamente, sfere ?
Aici afla-voi ce-mi lipseşte ?
Sau poate că din mii de cărţi citi-voi
Că oamenii de-a pururi pretutindenea s-au chinuit.
Abia aici şi colo dac-a fost şi-un fericit ?
Tu, craniu gol, de ce priveşti rînjind ?
Au pentru că lumina căutînd cîndva
De dorul adevărului purtat în frunte
Prin cine ştie ce amurg ai rătăcit ?
Voi, instrumente, mă priviţi cu ironie,
Cu roţi şi creste, vălătuce, fierărie :

---

dică vîrsta, numărul anilor. Grija îl îndepărtează pe om de la „Urquell", de la izvorul lucrurilor, este forţa care, ţintindu-l de pămînt, îl face pe om inapt pentru zboruri înalte, căci nu-i poţi cere unui ins uman apăsat de grija zilei de mîine să năzuiască spre cuprinderea infinitului.

Scanned with OKEN Scanner

La poartă am ajuns, voi trebuia să-mi fiţi o cheie.
Ce vrednice-mi păreaţi, dar n-aţi desferecat zăvorul.
Taina păstrîndu-şi-o în plină zi,
Natura nu se lasă despoiată
De vălul ei, şi ceea ce ea nu-şi arată,
Firește revelîndu-se duhului tău,
Nu-i smulgi cu pîrghii şi şuruburi niciodată.
Unelte vechi, pe care nu le-am folosit,

Voi staţi aci, rămase din părinţi,
Cilindre, voi vă înnegriţi
Cît timp această lampă vă afumă.
Mai bine-agoniseala s-o fi risipit,
Decît cu ea în circă să asud aci !
Ce-ai moştenit de la părinţi
Trudind s-agonisești din nou, să fie-al tău,
Ce clipa născocește, poate folosi,
Dar ceea ce nu folosește, balast e numai
Din cale-afară greu.

De ce privirea spre-acel loc se-ndreaptă ?
Sticluţa-aceea-i pentru ochi magnet.
De ce acuma mi se luminează-ncet
Precum se face cînd într-o pădure neagră
Neașteptat apare luna-ntreagă ?

Salut, tu unică fiolă, [18]
Pe care cu evlavie o iau şi cu ardoare.
În tine eu cinstesc umana artă şi inteligenţă.
Tu, a suavelor adormitoare seve chintesenţă !
Extract plăcut al tuturor puterilor omorîtoare.

[18] Fiola conţine otrava cu care vrea să se sinucidă Faust.

Dovadă fă stăpînului de-a ta favoare !
Te văd, se liniștește suferința,
Te iau, se domolește străduința.
Mareea duhului, scăzînd s-a-ntins,
Pe marea-naltă iată-mă împins.
Oglinda apei strălucește-n lung și-n lat,
Spre noi limanuri sînt chemat.
Un car de foc plutește, cu aripi ușoare,
Spre-a mă lua. Sînt gata, tu, natură,
Să mă ridic și să străbat eterul
Spre-o țintă nouă de activitate pură.
Ce-naltă viață, ce divină voluptate !
Tu, vierme încă adineauri, meritate
Îți sînt acestea ? Soarelui, cu hotărîre,
Întoarce-i grabnic al tău spate,
Că-i pămîntean și el ! Și îndrăznește
Să dai în lături porțile, pe lîngă care
Atît de bucuros se furișează fiecare !
E timpul, în sfîrșit, să dovedești cu fapte
Că bărbătească demnitate
Nu-i mai prejos de măreția cea zeiască,
Nu tremură în pragul tenebroasei peșteri,
Unde închipuirea singură la chin
Condamnă-se, și nu evită trecătoarea
Cu gura-ncinsă de tot focul infernal ;
În stare e ăst pas să-l săvîrșească
Chiar dac-ar fi să cadă în neant.

Te iau tu, cupă pură de cristal,
Dintru firidă, să primești licoarea.
Tu străluceai la părintești serbări de bucurie,
E mult de-atunci și chiar mai ieri
Înveseleai pe oaspeții severi.

Splendoarea multelor icoane ce le porți
Și datoria celui care bea să le explice
În rime, și să soarbă băutura dintr-o dată,
Îmi amintesc ale juneții nopți.
N-am să te-ntind acum vreunui amic
Și versuri despre tine nu voi zice.
Iată un suc, ce repede îmbată.
C-o brună revărsare-ți umple golul.
Eu l-am gătit, eu l-am ales cu cugetul deplin.
Această cupă, cea din urmă,
Salut înalt, eu ție, dimineață, ți-o închin !

(Duce cupa la gură.)
Dangăt de clopote și cîntare de cor. [19]

CORUL ÎNGERILOR

Hristos a-nviat !
Bucurie celui
De moarte învins,
Pe care păcatele
Moștenitele, furișatele,
Greu l-au încins !

FAUST

Ce murmur cunoscut, ce sunet lin
Îmi smulge cu putere cupa de venin ?
Voi clopote înalte, pe pămînt
Vestiți de Paști întîiul ceas ?

[19] Wagner pomenise deja de ziua de Paști ; este reluată astfel legătura cu cuvintele acestuia. Dangătul de clopote îi aduce aminte lui Faust de copilăria sa, iar emoția care-l încearcă îl face să fie „al pămîntului din nou", să simtă cum renaște în el dorința de-a trăi.

Voi coruri, ziceți voi mîngîietorul cînt,
Ce a sunat din guri de îngeri la mormînt
O veste bună aducînd ?

CORUL FEMEILOR

Cu mirodenii
L-am uns, l-am încins.
Noi credincioasele
În mormînt l-am întins.
Cu inuri și pînze
Trup învălirăm.
Pe Hristos în mormînt
Nu-l mai găsirăm.

CORUL ÎNGERILOR

Hristos a-nviat
Din groapa de lut.
Fericit iubitorul
Care-a trecut
Prin marea-ncercare
Mîntuitoare !

FAUST

De ce mă căutați, în praful meu, senine,
Voi sunete cerești, puternice și line ?
Voi sînteți pentru suflete domoale.
Ce bucuros solia bună o ascult,
Dar din credință nu-mi rămase mult.
Minunea-i al credinței prunc
Cel mai iubit. Nu îndrăznesc s-arunc
Privirea către sferele de unde
Suava veste-auzul îmi pătrunde.
Obișnuit din tinerețe cu-acest sunet,

Scanned with OKEN Scanner

El și acum mă cheamă la viață.
Cădea sărutul cerului cîndva
Pe fruntea-mi aplecată sîmbăta.
Suna îmbelșugat un clopot. Rugăciunea
Avea ardori pe-atunci ca pasiunea.
Și o dorință neînțeleasă mă mîna
Să merg pe cîmpuri și-n dumbravă,
Simțeam din lacrimi cum se închega
O lume-n mine și o slavă.
Cîntarea-aceasta îmi vestea
Serbarea primăverii și norocul tinereții.
Copilăreasca amintire și simțire
Azi mă opresc la marginile ceții.
Cerești cîntări, lungiți-vă-n ecou !
Răsare lacrima, sînt al pămîntului din nou.

CORUL ÎNVĂȚĂCEILOR

Înmormîntatul
De jos ridicat,
Sublim înviatul
Măreț s-a-nălțat.
Avînt creator
Spre ceruri îl mînă.
Ah, în durere
Noi stăm în țărînă.
Maiestre, aici
Noi stăm însetați,
Tînjim după tine,
În urmă lăsați.

CORUL ÎNGERILOR

Hristos a-nviat
Din pînzele morții.

Rupeţi voi, rupeţi
Cătușele sorţii.
Voi cari îl slăviţi,
Voi cari îl iubiţi,
Voi cari îl hrăniţi,
Voi cari îl vestiţi
Pe pămînt și pe ape,
Vouă Maiestrul
Vă este aproape.

În fața porţii orașului [20]

Trecători ies din cetate la plimbare.

CÎTEVA CALFE DE MESERIAȘI

Chiar într-acolo vă e placul ?

---

[20] Scena *În fața porţii orașului* ne confruntă cu o nouă gamă de sentimente care-l animă pe Faust. Predominantă este bucuria de a trăi, de a fi om, legătura stabilind-o cuvintele rostite la sfîrșitul scenei anterioare „sînt al pămîntului din nou". Ideea pămînteanului care adoptă o atitudine pozitivă față de lumea sa va mai reveni dealtfel, în poem, spre exemplu în *Faust II*, actul IV, scena *Munţi înalţi* („Rotundul pămîntesc / îmbie încă spațiu mare pentru fapte") și în *Faust II*, actul V, scena *Noapte adîncă* („Rămîi în cercul tău, căci lumea / Pentru cel vrednic nu e mută"). Înainte de a-l face pe Faust, întovărășit de Wagner, să apară, poetul schițează un tablou al lumii care-l are „din nou" pe eroul central al poemului, „lumea" fiind întruchipată de cîțiva oameni de rînd ; calfe de meseriași, slujnice, ţărani, tinere burgheze, soldaţi etc.

Scanned with OKEN Scanner

ALȚII

La casa vînătorilor ne ducem.

ÎNTÎII

Noi o luăm spre moară-n jos.

UN UCENIC

Băieți, la curtea unde-i lacul !

AL DOILEA

Dar drumul pîn-acolo nu-i frumos.

AL TREILEA

Tu încotro o iei ?

ALTUL

Cu ceilalți, dacă vrei.

AL PATRULEA

Să mergem la Burgdorf, că nu-i departe.
Acolo ne așteaptă cele mai frumoase fete, bere,
Și răfuieli de cea mai bună calitate.

AL CINCILEA

Ce vesel ești. Tovarășe, ce foc
Te ia, a treia oară să te-ncaieri ?
Nu viu, mi-e teamă de-acel loc.

O SLUJNICĂ

Nu, nu ! Eu în oraș mă-ntorc.

ALTELE

Îl vom găsi desigur lîngă plopi.

ÎNTÎIA

Aceasta pentru mine n-ar fi un noroc.
El ţie ţi se va alătura.
Cu tine numai va dansa.
Din toate-acestea eu ce voi avea ?

ALTA

Unde mai pui că astăzi fi-va
Cu el şi fata cea cu părul creţ. Aşa spunea.

UN ELEV [21]

Ei drace, cum se fiţiie aceste fetişcane.
Voi, coconaşi, ce-mi ziceţi ? Bune poame !
Nu sînteţi de părere c-ar fi bine
Să le-nsoţim ? Mi-ar fi pe plac. Eu unul
Iubesc femeia, berea şi tutunul.

O DOMNIŞOARĂ

Ei, iată-mi-i băieţii ăştia cumsecade !
Într-adevăr e o ruşine !
Ce splendidă societate ar putea să aibă,
Dar fiecare dup-o slujnică se ţine.

AL DOILEA ELEV
(către primul)

Nu te grăbi. În urmă alte două vin.
Sînt adorabil îmbrăcate.

[21] elev = de fapt : *student*.

Cu una dintre ele sînt vecin.
Mă prăpădesc de dragu-i. Ce domol
S-apropie fetiţele la pas.
Poate le prindem la taifas.

ÎNTÎIUL ELEV

Amice, nu ! Eu unul nu mă ruşinez.
Cu sîrg ! Vînatul să nu-l pierdem.
Duminica nimic nu mîngîie ca mîna
Ce-a măturat prin casă toată săptămîna.

UN CETĂŢEAN

Nu-mi place nicidecum noul primar.
De cînd a fost ales, e tot mai fără de ruşine.
Şi treburile nu merg bine.
Vezi dumneata, e totul în zadar.
Necazurile vin în şiruri,
Ne-aruncă-n spate tot mai grele biruri.

UN CERŞETOR
(cîntă)

Bunii mei domni, frumoase doamne,
A voastră-i bucuria, a mea e umilinţa,
Priviţi-mă cu îndurare,
Vedeţi-mi, alinaţi-mi suferinţa.
Nu mă lăsaţi să cînt zadarnic.
Om fericit e doar cel darnic.
O zi pe care-o preaslăveşte fiecine
Zi de cules să fie pentru mine.

Scanned with OKEN Scanner

ALT CETĂȚEAN

Nu știu alt lucru mai plăcut duminica
Și-n sărbători decît o convorbire
Despre războaie, cînd departe-n Turcia cea mare
Popoarele se-ncaieră, lovind cu-nverșunare.
Să stai lîngă fereastră, păhărelul să ți-l bei,
Și să privești pe rîu vîntrelele-n plecare,
Iar seara cînd te culci, precum se face,
Să binecuvîntezi un veac de pace.

AL TREILEA CETĂȚEAN

Așa e. Spargă-și alții capetele cum le place,
Încurce-se claie-grămadă.
Numai la noi acasă, toate după rînduială,
În forma lor străveche șadă.

O BĂTRÎNĂ
(către domnișoare)

Ce curățele-mi sînteți, sînge tînăr și plăcut !
Cine la voi nu s-ar uita pierdut !
Ei las' ! Dar așa mîndre nu mai fiți !
Eu lesne vă fac rost de ceea ce doriți.

O DOMNIȘOARĂ

Să ne grăbim, Agato ! Mă feresc
C-o vrăjitoare ca aceasta-n public să vorbesc.
Ce-i drept, în noaptea Sfîntului Andrei [22]
Ea-mi arătă pe unul dintre peţitorii mei.

[22] Noaptea de 29 spre 30 noiembrie. După o veche credință, în noaptea respectivă fetelor li se arată, în anumite împrejurări, viitorul soț sau iubit.

Scanned with OKEN Scanner

ALTA

Şi mie mi l-a arătat în apa de cleştar.
Ca un ostaş era, cu alţi viteji. Dar în zadar
Mă-ntorc acum să-l văd ca ieri,
Nu-l întîlnesc pe cîmp, pe uliţi, nicăieri.

SOLDAŢI

Cetăţi cu falnice
Înalte zidiri,
Fete cu aspre
Mîndre simţiri,
Sînt gata să cuceresc.
Gata sînt, gata.
Vitează e truda,
Domnească răsplata !
Trîmbiţa sune,
Recruţii s-adune
Pentru plăcere,
Pentru durere.
Iată-ne-n cete,
Ce iureş e-acesta,
Ce dragă viaţa !
Lua-vom, lua
Cetăţi şi fete.
Cetăţi şi fete
Se vor preda.
Vitează e truda,
Domnească răsplata,
Soldatul e gata.

Faust şi Wagner.

Scanned with OKEN Scanner

Năvalnic s-a desprins din gheață rîul,
În primăvară mîl și piatră se prăvale,
Nădejdea fericită înverzește-n vale.
Și din gerar ce mai rămase
În munții aspri se retrase.
De-acolo iarna mai trimite-n goană
Fiori de grindină pe-ogoare,
Dar soarele ia albul la prigoană.
Se mișcă-n germeni străduința
Și-nvie totul prin culoare ;
Pe cîmpuri încă nu e nici o floare,
Dacă n-ai vrea femei și oameni
Cu florile frumoase să-i asameni.
Întoarce-te, din înălțimi să vezi
Orașul revărsîndu-se-n livezi.
Prin poartă iese-n mare-nvălmășeală
Pestriț norodul. Soarele nu-nșeală.
Cu toții jubilează-n înviere
Cu învierea Domnului deodat'.
Din case joase, din chilii cu var surpat,
Din truda meseriilor, ce-atîta grijă cere,
Din pravila simțită-n oase,
De sub povara coperișelor de case,
Din străzi cu bolți, din a bisericilor noapte,
Au fost cu toții scoși, scoși în lumină.
Vezi numai, vezi cum pîlcuri-pîlcuri
Își taie cale prin livezi și prin grădină.
Pe rîu întrezărești departe-n larg
Ici-colo cîte-o luntre veselă și plină,
Și grea, să se scufunde-aproape
Corabia pitică înălțînd catarg.
Chiar colo sus pe crestele de dealuri

Scanned with OKEN Scanner

Lucesc culori de pestriţe veşminte.
Parcă aud şi zvonul satului, în valuri.
Aici e-adevăratul cer, al celor mulţi.
În mic şi-n mare,
Ce mulţumire-n pieptul viu !
Şi strigă-n chiot fiecare :
Aici sînt om.
Aici mi-e-ngăduit să fiu ! [23]

WAGNER

Plimbările cu dumneavoastră-n zile rare
O cinste sînt şi o dobîndă totdeauna.
Dar singur, nu m-aş rătăci pe-aici,
Căci sînt potrivnic bucuriilor vulgare.
Urăsc din inimă tumultul, cetera,
Aceste ţipete şi jocul de-a popici.
Ei urlă parcă ar avea pe dracu-n pîntec,
Spunînd că asta e petrecere şi cîntec.

ŢĂRANI
(sub tei, dans şi cîntare)

Ciobănaş veni la joc,
Cu brîu lat pe la mijloc
Şi în inimă cu foc.
Se juca în toi sub tei,
Ce vîrtejuri la un loc !
E-he-hèi ! E-he-hèi !

[23] „Învălmăşeala" sărbătorească a mulţimii nu are pentru Faust o semnificaţie dogmatică, religioasă, ci aceea a contopirii omenirii şi naturii într-un tot organic. Totul „s-a desprins din gheaţă", şi oamenii şi natura au fost „scoşi la lumină", iar Faust simte acum, mai puternic decît oricînd, că este om.

Scanned with OKEN Scanner

Ciobănașul se lovi
Pe la spate, mai în jos,
De un spate mai frumos,
Și de-o fată pe sub tei.
Zise fata : Ce prostii !
E-he-hèi ! E-he hèi !

Dară jocul se porni,
Nebunește în ocol,
Jumătate sînul gol
Se vedea în salt sub ii.
Dar și alte bucurii
Se mai iscă pe sub tei !
E-he-hèi ! E-he-hèi !

UN ȚĂRAN BĂTRÎN

Domnule doctor, ce frumos
Din partea dumneavoastră, mare cărturar,
Pe-aici să daţi, prin partea noastră,
Amestecîndu-vă-n norodul cel de jos,
Luați în schimb acest urcior de lut
Pe care proaspăt l-am umplut.
Să închinăm. Să nu vă stingă numai setea.
Aceasta vă urăm, cu vorbe
Stîngace poate, dar din inimă-nălţate.
Cîți stropi cuprinde — atîtea zile
Mai fie-vă din ceruri numărate !

FAUST

Primesc împrospătarea mulţumindu-vă
Din suflet !

Norodul se adună în preajmă.

UN ȚĂRAN BĂTRÎN

Cu adevărat frumos
Din cale-afară e că-n zi de bucurie
Veniți, căci după cum se știe
Ne-ați fost alăturea și-n zile de urgie.
Atîția sînt încă în preajmă
Din cei pe care tatăl dumneavoastră
I-a mîntuit de friguri blestemate,
Cînd a curmat bolejnița în țara noastră.
Și-atunci, cu toate că așa de tînăr încă,
V-ați dus prin casele-nciumate.
Atîția morți scoteau prin porți,
Dar dumneavoastră, teafăr ca o stîncă,
Ați biruit amărnica-ncercare.
Celui ce ajuta i-a ajutat
De sus îndurătorul mare.

TOȚI

Urări de sănătate celui vrednic ! Multe,
Ca să mai poată îndelung s-ajute !

FAUST

Să v-aplecați în fața Celui de Sus,
Care ne-nvață s-ajutăm
Și ajutor trimite-ne nespus !

(Se duce mai departe cu Wagner.)

WAGNER

Ce simțămînt te-ncearcă dintr-o dată,
Cînd cinste-atîta ți se-arată ?
Prea fericit e-un mare om, ce după darurile sale
Asemenea dobîndă poate să culeagă !

Scanned with OKEN Scanner

Părinții și copiii, privire trează,
În cale-ți ies, și fiecare-aleargă și întreabă.
Vioara amuțește, dansatorii contenesc,
Tu treci, în șiruri toți s-așează.
Căciulile în slavă, una după alta, zboară.
Văzut-ai cum din toate părțile i-aduni ?
Puțin lipsește și-ar îngenunchea
Ca-n fața unei venerabile procesiuni.

FAUST

Încă vreo cîțiva pași pînă la piatră.
Aci ne odihnim, unde-n atîtea rînduri
Am poposit muncit de gînduri.
Dedatu-m-am aci și postului și rugăciunii.
Plin de nădejde, cu credință, cu suspine,
Cu lacrimi, am crezut să pot obține
De la cerescul Domn sfîrșitul ciumii.
Batjocură îmi par aplauzele cu care unii
Mă-ntîmpină. O, de-ai vedea în mine !
Ai înțelege-atunci cît de puține
Sînt meritele tatălui și ale mele.
Om onorabil a fost tata, dar întunecat.
Asupra firii și a sfintelor arcane
Gîndea, nu necinstit, dar într-un fel ciudat,
Cu grele osteneli, de vrei, însă cam apucat.
Se închidea, cu ceata lui de-adepți,
În neagra lui bucătărie și gătea pe îndelete,
Unea contrarii, după lungi rețete.
Un roșu-leu cu crinul alb se logodea
În blîndă și domoală baie, zilnic.
Apoi, împerecheați în flacără, cei doi
Trecuți erau dintr-un alcov în altul, silnic.
Cînd într-un joc de aprige culori

Scanned with OKEN Scanner

Crăiasa tînără se alegea în zori,
Medicamentul era gata. Oamenii mureau.
Dar nimeni nu-ntreba : se face vreunul sănătos ?
Astfel cu infernalele tertipuri
Prăpăd făcurăm prin aceste văi, mai fioros,
Decît făcuse ciuma. Însumi dat-am din otravă
La mii de oameni. Toți s-au stins. [24]
Și-acum văzuși, cum sîntem ridicați în slavă,
Noi, noi netrebnicii și ucigașii !

WAGNER

De ce v-ați tulbura-ntr-atît că-i rușinos ?
Eu cred că omul face îndeajuns
Cînd se deprinde conștiincios
În arta ce i-o lasă-naintașii !
Cînd tînăr ești și tatăl ți-l cinstești,
Știința lui cu bucurie-o moștenești.
Iar dacă mai tîrziu, știința însuți o sporești,
Putea-va fiul tău s-ajungă, unde tu nu ai ajuns.

FAUST

Ești fericit că ai încă nădejdea, printre-alești.
Din astă mare-a rătăcirilor să ieși.
De aceea ce nu știm, noi am avea nevoie.

---

[24] Întregul pasaj se referă la alchimie, așa cum era cunoscută aceasta din documentele consultate de Goethe. Diferitele substanțe chimice folosite de alchimiști erau reprezentate în cărți, de pildă în scrierile lui Basilius Valentinus din 1700 nu prin formule, ci prin imagini cu semnificație alegorică : „leul roșu" este oxidul de mercur, „crinul alb" acidul clorhidric, „crăiasa tînără" care se „alege în zori" este medicamentul miraculos, alcovul e retorta etc.

Scanned with OKEN Scanner

Ceea ce ştim, doar anevoie ne va folosi.
Să nu ne înnegrim însă cu jale
Această oră ce ne iese-n cale.
Priveşte cum în jerăgaiul soarelui de-apus
Lucesc colibele pe creste sus.
S-apleacă ziua. Soarele se duce să stîrnească
În alt ţinut viaţa.
De ce de pe tărîm o aripă nu mă ridică
Pe urma lui să plec, lăsînd în urmă ceaţa ?
În veşnica lumină a-nserării
Eu lumea calmă aş vedea-o la picioare,
Incendiate culmile deasupra văilor domoale,
Şi rîuri de argint curgînd în fluviul de aur.
Nu mi-ar zădărnici zeiasca fugă
Nici muntele şi nici sălbaticul coclaur.
Ce calde golfuri marea îmi deschide
În faţa ochilor miraţi să strălucească.
Dar zeul parc-ar vrea să asfinţească.
Şi iarăşi se trezeşte-n mine-ndemnul
Să zbor din nou, să beau eterna lui lumină,
În spate noaptea, înainte ziua,
Deasupra cerul, iar sub mine unda lină.
Frumos e visul. Soarele apune însă.
O, cît de greu la aripa neobositului meu duh
O aripă trupească i se-adaugă prin văzduh.
Dar fiecăruia din naştere i-e dat
Să zboare cu simţirea-n lung şi-n lat.
Cînd sus, pierdută-n spaţiul vînăt,
Îşi deapănă răsunătorul cîntec ciocîrlia,
Cînd peste înălţimi şi brazi de veacuri
Pluteşte vulturul făcînd ocol,
Cînd peste-ntinsuri, peste lacuri,
Cocorii-o ţin spre patriile lor.

Scanned with OKEN Scanner

WAGNER

Avui și eu momente de ciudate-avînturi,
Dar niciodat-asemenea îndemn
Eu n-am simțit. Îmi place să mă plimb pe cîmpuri,
Dar păsări anevoie aș putea să pizmuiesc.
Găsesc, dacă-mi îngădui, mult mai demn
Prin cărți să răsfoiești cu bucurie.
Ce-nălțătoare nopțile de iarnă sînt
Cînd filă după filă-ntorci. Iar cînd
Un pergament îți cade-n mînă
Te simți în cer întreaga săptămînă.

FAUST

Tu-ți știi doar unul din îndemnuri,
De n-ai cunoaște niciodat' pe celălalt !
Ah ! două suflete-s în mine ![25] Cum se zbat
În piept, să nu mai locuiască împreună !
Unul de lume strîns mă ține, încleștat

---

[25] Simțind cum renaște în el plăcerea de a trăi, Faust este, totodată, conștient că aspirația către viață sălășluiește înlăuntrul său concomitent cu cea către cunoaștere. Pînă acum a pășit, unilateral, doar pe drumul cunoașterii, s-a mișcat numai în limitele lumii rațiunii, ceea ce i-a adus numai decepții. În mijlocul naturii și înconjurat de mulțimea veselă se simte, din nou, legat de viață, dar aceasta nu stinge elanul său îndreptat către „cerești limanuri". Cele două aspirații, care se găsesc, de fapt, în fiecare om, sînt la Faust amîndouă la fel de puternic dezvoltate, de unde zbuciumul și neliniștea sa interioară ; predominînd, în diverse momente ale existenței sale, cînd una cînd cealaltă dintre ele. Faptul că acum pe plan se situează dorința de a trăi, face posibilă apariția lui Mefistofel.

Cu voluptate, celălalt puternic
Către cereşti limanuri mă îndrumă.
O, duhuri dac-ar fi în aer
Din cele ce domină între ceruri şi pămînt,
La mine le-aş chema din auriul vînt,
Spre-o nouă viaţă să mă ducă
Cu împliniri ce nu înşală.
O, dac-o mantie de vrajă-ar fi a mea,
Şi dacă-n ţări străine m-ar purta,
Nu aş schimba-o pentr-o mantie regală.

WAGNER

Nu invoca ştiuta ceată,
Ce revărsîndu-se prin aburii de seară,
La curmături şi la răspîntii, omului
Mii de primejdii îi prepară.
Din miazănoapte spirite în stol
Vin peste noi ca limbi-săgeţi,
Din răsărit alt cîrd ne dă ocol
Să se hrănească cu plămînii noştri.
Cărarea ne-o aţin pe la amiază
Şi alte duhuri, din deşert venind.
Din asfinţit o ceată-ntîi ne-mprospătează,
Ca să ne-nece-apoi, meleaguri pustiind
Spre-a ne-nşela, cum se alintă !
Ascultă bucuros, ca să ne tragă-n cursă.
Din cer că sînt trimise — aşa se-nfăţişează.
Vorbesc ca îngerii, ca să ne mintă.
Să mergem însă. Ceaţa cade ca mătasa.
Se răcoreşte. Înserează. Ne aşteaptă casa.
Dar ce staţi astfel, cu nelinişte
Privind departe ?

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

Nu vezi un cîne alergînd prin mirişte ?

WAGNER

I-am prins de veste. Nu i-am dat vreo-nsemnătate.

FAUST

Observă-l numai. Vezi ? Ce crezi că e ?

WAGNER

Un pudel, [26] care-n felul său aparte
Adulmecă o urmă.

FAUST

Nu vezi cum face
Prejuru-ne spirale ? Vine mai încoace.
Şi dacă nu mă-nşel, o dîră de văpaie
El lasă pe întortocheata-i cale.

WAGNER

Un pudel negru-i tot ce văd.
O amăgire a vederii — restul. Nu te tulbura.

FAUST

Şi totuşi, parcă ar întinde magice capcane
În jurul nostru pentru-a ne lega.

---

[26] Diavolul îşi face apariţia sub forma unui pudel negru. Faust simte că nu este vorba despre un animal obişnuit, Wagner, în mediocritatea sa, nu se tulbură, vede doar un cîine oarecare.

WAGNER

Nesigur sare și-l cuprinde teama
Aci în fața noastră luînd seama,
Că nu e domnul său, ci doi necunoscuți.

FAUST

Se îngustează cercul. Iată-l lîngă noi.

VAGNER

Ei, vezi ? Un cîne e aci,
Nu duh. Sfios încearcă-a mîrîi.
Din coadă dă. Apucături de cîne-n toate !

FAUST

Vino cu noi ! Ei, haide, vino !

WAGNER

E-un pudel nebunatic.
De stai, se-oprește și el, și socoate.
Și de-i vorbești, se-nalță-n două labe.
Ridică-n grabă ce din mînă-ți scapă.
Și ar sări după baston în apă.

FAUST

Poate că ai dreptate. Nu-i găsesc nici eu
Vreun semn de spirit. E-un dobitoc dresat.

WAGNER

Un cîne, cînd e bine educat,
Cîștigă și favoarea unui înțelept.

Atenţia o merită-ntru totul,
El, al studenţilor, şcolar deştept.

(Intră împreună pe poarta oraşului.)

Odaie de studiu

FAUST
(intrînd cu cînele)

Venind din cîmp, pe care bezna grea se lasă,
Intrăm acuma doi în casă.
Plimbarea-n larg, sărbătorescul drum,
Un suflet au trezit în noi mai bun.
Sălbaticele-ndemnuri, iată-le c-au aţipit,
Şi ogoit e zbuciumul nestăvilit.
Iubirea omenească ne cuprinde,
Dumnezeiasca dragoste s-aprinde.

Stai mólcom, cîne ! Nu fugi încoaci şi-ncolo.
Ce-adulmeci mirosind pe lîngă prag ?
Aşază-te mai bine după sobă.
Îţi dau şi-o pernă pentru colţul drag.
Pe deal, cu sărituri şi cu tîrcoale,
Ne-ai înciudat, ne-ai veselit.
Primeşte-acum din parte-mi îngrijirea
Ca oaspete binevenit.

Cînd în chilia noastră strîmtă
S-aprinde, prietenește, lampa scundă,
Lumina vrea în suflet să pătrundă,
Şi zi se face-n inima ce se frămîntă.

Înţelepciunea-ncepe să grăiască,
Nădejdea prinde a-nflori.
Te-apucă dor de revărsările vieţii
Şi de-ale vieţii obîrşii. [27]

Cîne, nu mîrîi ! Cu muzica cea sfîntă
Un animalic sunet, cum e-acesta, anevoie
Se potriveşte. Oamenii se strîng
Şi mîna-şi dau spre a cîrti mişei,
Cînd nu pricep ceva. E obiceiul lor nătîng
În faţa frumuseţii şi a binelui ales
Să mîrîie, cînd nu le este pe-nţeles.
Vrea cînele să se încrunte ca şi ei ?
Ce repede în mine s-a curmat
Izvorul mulţumirii.
De ce, vai, fluviul aşa de grabnic seacă,
Lăsîndu-mă pe ţărmuri însetat ?
Dezamăgirea de la mine treacă !
Lipsiţi de ceea ce adapă,
Vom preţui mai mult cerescul element
Şi revelaţia ce nicăieri nu arde
Mai viu ca-n Noul Testament.
Mă-ndeamnă nu ştiu ce, străvechiul text
Cu inima curată să-l privesc.
Sacrul izvod
În graiul meu iubit să-l tălmăcesc.

(Deschide un volum şi încearcă să traducă.)

---

[27] Odată cu plăcerea de a trăi în Faust a reînviat dorul „de-ale vieţii obîrşii", la care se ştie însă incapabil de a ajunge fără ajutor din afară. Poate că biblia îi va putea oferi un răspuns cu privire la calea pe care ar trebui s-o apuce ?

Scanned with OKEN Scanner

Stă scris : „La început a fost *Cuvîntul.*“
Mă și opresc. Cine m-ajută să fac pasul ?
Cuvîntul ? — Nu pot să-l prețuiesc așa de mult !
Altfel va trebui să-l tălmăcesc
Dacă de spirit eu ascult.
Stă scris : „La început a fost *Ideea.*“
Dar cîntărește bine-ntîiul rînd,
Ca pana să nu fugă, slove goale așternînd.
Ideea e, ce-nfăptuiește și creează totul ?
Ar trebui să scriu : „La început a fost *Puterea.*“
Dar iată că scriind sînt îndemnat
Să nu fac nici aici popasul.
Din ce adîncuri vine șoapta ?
M-ajută duhul și-mi dă sfat :
La început voi pune *Fapta.* [28]

De vrei cu tine, cîne, să-mi împart chilia.
Te rog atunci să-ți curmi
Lătratul, urletul cu care scurmi
Și stînjenești tovărășia.
Unul din doi
Va trebui să iasă.

---

[28] Pasajul care se referă la încercarea lui Faust de a traduce biblia subliniază specificul ființei sale care constă într-un mod personal de a interpreta lucrurile, în refuzul convențiilor și șabloanelor. Erich Trunz remarca pentru acest pasaj frecvența pronumelui personal „Ich“ („Ich kann“, „ich muss“ etc.), ceea ce, în traducerea românească, datorită particularităților de limbă diferite, nu mai iese suficient de clar în evidență. Faust se decide să traducă primele cuvinte din Evanghelia a patra a sfîntului Ioan cu „La început a fost *Fapta*“, subliniind astfel, pentru prima dată, că activitatea e pasiunea vieții sale.

Scanned with OKEN Scanner

Așa e legea printre noi.
Ușa-i deschisă. Slobodă-i plecarea !
Dar ce sînt nevoit să văd ?
E umbră sau aievea e ? De speriat,
Cum crește cînele în lung și-n lat !
Puternic se ridică, mare.
De cîne nu mai are-nfățișare.
Adusu-mi-am în casă o fantomă !
Hipopotam, s-ar zice,
Cu ochi de foc și groaznici colți.
Te știu. Tu-mi ești aicea pe sub bolți !
Pentru asemenea prăsilă infernală
Cheia lui Solomon [29] e bună,
Nu-ncape nici o îndoială.

SPIRITE
(pe coridor)

Înăuntru prins e unul,
Staţi afară și nici unul
Nu mai intre. Stă în cursă
Vulpea iadului și nu se
Va putea din fier desprinde.
Însă voi luaţi aminte.
Să plutiţi în sus și-n jos
Ca să-i fie de folos.
Staţi prin preajmă și-n ocol
Daţi din aripi ca un stol.
Mult pe poftă ne-a făcut.
Prins e, dar nu pentru mult.

[29] *Clavicula Salomonis*, o carte cu formule magice, al cărei autor presupus este regele Solomon al Iudeilor (973—930 î.e.n.). A fost foarte răspîndită în sec. 16—18.

Din patru unul dacă este,
Nevoie am de-o vrajă din poveste :

Dispară salamandra-n foc,
Undina să se facă joc,
Silfida să se risipească,
Coboldul [30] să se ostenească.

Cine nu știe
Puteri și stihie
Din ape, văzduhuri,
Nu e maiestru,
Stăpîn pese duhuri.

Să piei în flăcări,
Salamandră !
Topește-te-n murmur,
Undină !
Aprinde-te-n lumină,
Meteorică silfidă, sus.
Ajută la vatră,
Incubus [31], Incubus.

---

[30] Diferite simboluri folosite de alchimiști. După Paracelsus, *salamandra* semnifică focul, *undina*, apa, *silfida*, aerul, *coboldul*, pămîntul. Faust își dă seama că nu se află în prezența unui „duh elementar" al apei, focului, aerului sau pămîntului, ci în fața unui „spirit al infernului".

[31] *Incubus*-ul e, la origine, conceput ca un duh care vine noaptea și-l chinuiește pe om. Aici e, ca și coboldul, un „duh elementar" al pămîntului.

Scanned with OKEN Scanner

Nici unul din patru
Nu este în fiară.
Ea stă liniştită, rînjeşte cu colţii afară.
Nu pare atinsă la pîntec
Mai dinadins. O, vrei un descîntec
Şi mai puternic ?

Ce eşti, amice ?
Din iad evadat ?
Priveşte-atunci semnul [32]
Acesta, la care s-apleacă
Şi cetele negre. Priveşte aici !
Se umflă acum cu ţepi de arici !

Lepădătură de blèstem ce eşti !
Îl poţi citi ? Îl dibuieşti ?
E semnul celui ce n-are izvor,
Al Celui Nespus,
Al Celui prin lume din cer revărsat,
Al Celui subt coaste străpuns.

Ce duh îl paşte, cum îl cheamă,
De creşte ca un elefant
Şi umple spaţiul întreg
Şi ca o ceaţă se destramă ?
Nu te sui pînă la grindă în odaie !
Întinde-mi-te la picioare ! Ştiu să leg
Şi să dezleg !
Vezi doar că nu amèninţ în zadar,

[32] Probabil crucifixul.

Te dovedesc cu sfînta sfintelor văpaie.
Nu aştepta arzînd, întreita lumină [33]
Nu aştepta .
Să-mi pun în joc arta deplină !

MEFISTOFEL

(apare, în timp ce ceaţa se destramă, îmbrăcat ca un scolast călător de după sobă)

Porunca este-a voastră. Gata-s să servesc.
De ce atîta larmă şi necaz ?

FAUST

Acesta fost-a aşadar ascunsul sîmbure
Al cînelui ! Un călător scolast ? Rizibil caz ! [34]

MEFISTOFEL

Salut pe învăţatul domn
Ce mă făcu s-asud din greu.

FAUST

Cum te numeşti ?

MEFISTOFEL

Neînsemnată mi se pare-această întrebare
Din partea unuia ce-atît dispreţ arată
Pentru cuvînt şi care mai presus

---

[33] Întărirea ameninţării anterioare. De astă dată Faust se foloseşte de semnul trinităţii.

[34] Faust ştie că se află în faţa unui duh al infernului, dar nu se teme. De aici tonul său ironic.

Scanned with OKEN Scanner

De aparențele amăgitoare
Se străduiește numai spre esențe și-adîncimi mereu !

FAUST

La dumneavoastră, domnii mei, esența
De obicei din nume se citește,
Și-aceasta foarte lămurit s-arată
Cînd cineva un zeu al mușteloi, [35]
Un mincinos, un corupător, de pildă, vă numește.
Ei bine, spune-mi numai, cine ești ?

MEFISTOFEL

O parte sînt dintru acea putere
Ce numai răul îl voiește,
Însă mereu creează numai bine.

FAUST

Ce vrei cu-asemeni ghicitori să spui ?

MEFISTOFEL

Sînt spiritul ce totul neagă. [36]
Și cu dreptate, dat fiind că tot ce naște și devine
E vrednic să se prăpădească.
Nimic să nu mai ia ființă-ar fi mai bine.

---

[35] *Zeu al muștelor.* Este traducerea ebraicului „Beelzebub".

[36] Mefistofel subliniază că face parte din neamul lui Lucifer, îngerul căzut, că aparține întunericului născut de lumină. Inamic al omenirii, știe că nu poate nimici lumea ca un tot, dar încearcă mereu distrugerea cîte unei părți a întregului, acesta fiindu-i menirea de la început.

Astfel cam tot ce voi numiţi păcat,
Distrugere şi rău
E însuşi elementul meu.

FAUST

O parte te numeşti, dar stai întreg în faţă-mi !

MEFISTOFEL

Un adevăr ţi-am spus, simplu de priceput.
E drept că omul, o, bicisnicul netot,
Se crede-obişnuit un tot.
Eu însă sînt parte din partea care la-nceput
A fost chiar totul, parte sînt din noaptea
Ce şi-a născut lumina,
Mîndra lumină, care mumei nopţi
Vrea să-i răpească-ntîietatea, bat-o vina !
Un lucru ştiu, oricum s-ar strădui
Lumina nu va izbuti,
Căci, strîns legată e de corpuri,
Din corpuri vine şi înfrumuseţează corpuri,
Un corp o poate-n drum opri.
Aşa nădăjduiesc, că mult nu va mai dăinui,
Deodat' cu corpurile va pieri.

FAUST

Îţi bănuiesc acum îndatorirea de pitic !
Nu poţi să nimiceşti nimic în mare,
Încerci cu mărunţişul şi în mic.

MEFISTOFEL

E-nvederat că asta nu-i ispravă.
Ce se opune marelui Nimic,
Acest ceva, această lume fără slavă,

Orice aș fi-nceput, rămîne-n neclintire.
Cu valuri încercai s-o clatin, cu furtuni, incendii.
Ce liniștită pîn' la urmă stă întreaga Fire.
Iar oameni, dobitoace, ce mai zic,
Prăsila de blestem n-o vatemi cu nimic.
Și cîți am îngropat și pînă-acum !
Dar veșnic un nou sînge-și face drum.
Și nu mai contenește. Nebunia te cuprinde.
Din aer, apă și pămînturi
Semințele, cu miile, se-nalță-n vînturi,
În umed și uscat, în cald și-n rece.
Noroc că flacăra e patrimoniul meu,
Astfel și-n ea viața ar spori mereu.

FAUST

Și astfel tu, Puterii ce creează
Din veac în veac, în plină-amiază
În față îi ridici un pumn drăcesc,
Ce în zadar cu vicleníe se-ncleștează.
Încearcă altceva să-ncepi, mai viu,
Tu straniu al Haosului fiu !

MEFISTOFEL

Voi căuta să mă gîndesc,
Dar despre-aceasta altă dată.
Pot oare-acuma să mă depărtez ?

FAUST

Nu văd de ce-ai mai întreba.
Ne cunoscurăm în sfîrșit, o, da —
Poți să mai vii, precum ți-e voia.
Aci-i fereastra, colo ușa,
Și-un horn de-asemenea, de-i simți nevoia.

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

S-o spun pe față ? N-aș putea să plec...
E-o mică piedică, pe unde-i dat să trec.
În prag un semn e scris, să apere de nu știu cine.

O pentagramă [37]-ți face griji ? Nu-i șagă ?
Dar spune-mi, fiu al iadului,
Dacă aceasta e o vrajă ce te leagă,
Cum ai adus-o, de-ai intrat ?
Un duh de teapa ta cum s-a-nșelat ?

MEFISTOFEL

Priviți-l, semnul. Nu e tras cum se cuvine.
Unul din unghiuri, care dă-n afară,
E, precum vezi, puțin deschis —

FAUST

A-ntors-o întîmplarea bine.
De-acum prizonier îmi ești, așa s-ar zice.
Ispravă ca de vis !

MEFISTOFEL

Venind de-afară, cînele nu a băgat
Nimic de seamă cînd sări în casă.
Acuma chestia se vede altfel :
Și diavolul nu poate să mai iasă.

[37] Stea cu cinci colțuri, semn magic, dăunător pentru duhurile rele.

FAUST

Dar cum se face că nu-ncerci din casă
Să ieşi pe-acolo, pe fereastră ?

MEFISTOFEL

Aşa e pravila, a duhurilor, dracilor :
Pe unde au intrat, pe-acolo trebuie să iasă.

FAUST

Îşi are deci şi iadul legile şi dreptul ?
Ne-am bizui, cu alt cuvînt, pe rînduiala vracilor.
E bine-aşa, căci s-ar putea atunci pe sigure
Temeiuri încheia un pact cu dumneavoastră.[38]

MEFISTOFEL

Din ceea ce făgăduiesc, nimic nu se prècupeţeşte.
Îngăduit îţi e să-ţi stîmperi dor şi sete.
Pe scurt aceasta însă nu se poate formula.
Va trebui să stăm de vorbă pe-ndelete.
Acum însă rogu-vă supus
Drumul să-mi daţi, precum am spus.

FAUST

Mai stai puţin, să întregeşti povestea bună
Cu care începuşi să-mi cînţi în strună.

---

[38] E prima dată cînd se pomeneşte despre pactul încheiat cu diavolul. La Goethe nu e vorba, ca în cărţile populare sau la Marlowe, despre un pact în adevăratul sens al cuvîntului, ci mai mult despre o prinsoare, pe care, în final, diavolul o pierde.

MEFISTOFEL

Să mă lăsaţi acum. — Mă-ntorc eu iarăşi, în curînd
Atunci putea-vei să-ţi destăinui poftă, gînd.

FAUST

Nu eu sînt cel ce după tine-am alergat.
Tu însuţi ai căzut în cursişoară.
Cel ce a prins odat pe dracul, să şi-l ţină,
Căci nu-l va prinde-aşa uşor a doua oară.

MEFISTOFEL

De vreţi, sînt gata să rămîn,
Tovărăşie să vă ţin ; sînt gata, dar condiţionat:
Îngăduiţi-mi să v-alung urîtul, timpul,
Cu meşteşugurile unui drac umblat.

FAUST

Arată-ţi arta-n care te pricepi.
Da, bucuros privesc. Eşti liber să începi!

MEFISTOFEL

Amice, pentru simţurile tale
Vei dobîndi în ora-aceasta
Mai mult decît în ani de zile.
Îţi vor cînta duhuri subtile.
Icoanele, ce le-i vedea, frumoase-n stol,
Nu sînt numai un joc de vrajă, gol.
Mirosul tău, el însuşi, se va desfăta,
Şi cerul gurii va simţi plăcere,
Simţirea ta se va-ncînta.
O pregătire jocul meu nu cere.
Începeţi dar, sîntem cu toţii în ocol.

SPIRITELE

Negrele bolţi
Să dispară.
Prin ceasul de seară
Arate-se cerul.
Privească de sus
Albastru eterul.
Destrame-se norii.
Stelele, sorii
Lucească nespus.
Fiii tăriei,
Frumuseţe bogată
Plutească deasupra
În sfera curată.
Pe urmele lor
Străbate un dor.
Panglici fluturînd
Veşmintele lor
Pe ţări s-au lăsat
Şi peste-un pridvor,
Unde sub viţă,
Ţinîndu-se-n gînd,
Ţinîndu-se-n braţe
Iubiţii îşi spun
Un cuvînt pe viaţă.
Lujerii-mbracă
Chioşc lîngă chioşc.
Strugurii cadă-n
Teascuri şi-n cadă.
Rîuri spumoase
Vinuri revarsă,
Trec printre pietre
Şi prin curate

Vechi nestemate
Lasă în urmă
Arsele vetre,
Lacuri se fac
Sub plaiuri, ce tac.
Păsări întîmpină
Soarele, marele.
Zboară spre clarele
Insule-n ape,
Care pe valuri
Se leagănă ; insule
Unde pe maluri
Coruri ghicim,
Unde pe cîmpuri
Hore zărim.
Vîrtejuri de hore :
Unele-n loc pe sub ulmi,
Altele trec peste culmi,
Altele-n aer plutesc,
Toate c-un chiot
Spre focul ceresc,
Hore sub brazi,
Toate spre stele,
Toate-n extaz.

MEFISTOFEL

L-aţi copleşit, aerienii mei copii.
A adormit, precum i-aţi descîntat.
Pentru acest concert vă sînt îndatorat.
Tu încă nu eşti omul — să-l ţii pe diavolul legat.
Să-l desfătaţi cu dulci imagini, visuri,
Să-l cufundaţi în amăgiri de paradisuri.
Dar pentru-a despica vraja din prag, luaţi aminte,
Am grabnică nevoie de un dinte

De șobolan. Nu-mi trebuie descîntec lung.
Se și apropie tiptil
Din colț, de undeva, un rozător docil.
Al șobolanilor și al șoarecilor domn,
Stăpînul mușteloi, al broaștelor, păduchilor.
Îți poruncește să apari de zor,
Să rozi ce e de ros în prag.
Și cum stăpînul unge pragul cu ulei,
Iată că vii, sărind din noapte în vileag.
La treabă deci, degrabă ! Unghiul ce m-a țintuit
Pe loc, e chiar la margine. L-ai dovedit ?
O mușcătură încă ! — S-a făcut ! Așa !
De-acum, visează, Fauste, pînă ce ne-om revedea !

(Iese.)

FAUST
(deșteptîndu-se)

Sînt iarăși eu cel înșelat ?
Așa dispar strigoii și vedenia. Să fie-adevărat
Că visul m-a mințit c-un diavol,
Și că un pudel mi-a scăpat ?

Odaie de studiu

Faust, Mefistofel

FAUST

Bate la ușă ? — Intră !
Cine la cazne mă va pune iară ?

MEFISTOFEL

Eu sînt.

FAUST

Intră !

MEFISTOFEL

S-o spui și-a treia oară !

FAUST

Ei bine, intră !

MEFISTOFEL

Vezi, așa îmi placi.
Ne-om nărăvi unul cu altul, sper.
Să-ți iau la goană gărgăunii,
De asta am venit, eu junele boier,
În haină roșie, cu tiv de aur,
C-o manteluță de mătase străvezie,
C-o pană de cocoș la pălărie,
C-o lungă, ascuțită spadă.
Să te îmbraci și tu la fel
Ca toată lumea să ne vadă.
Pe scurt acesta-mi este sfatul —
Descătușat și liber să descoperi
Ce e viața ! Iată largul !

FAUST

În orice haină, c-un suspin
Simți-voi pământeanul chin.
Sînt prea bătrîn, de joacă să mă țiu,
Prea tînăr sînt, fără dorinți să fiu.
Ce are lumea să-mi îmbie ?
Lipsă să duci, să-nduri prisosul din pustie !
Acesta-i cîntecul, eternul cîntec

Ce sună fiecăruia-n auz,
Ce fiecăruia ni-l cîntă
De-a lungul zilelor un glas ursuz.
Cu groază numai, dimineaţa mă deştept
Cu-amare lacrimi — rîu mă podideşte
În pragul zilei, care-n mersul ei
Nici-o dorinţă niciodată nu-mplineşte.
Chiar presimţirea vreunei bucurii
Scăzută e de cugetul prea treaz.
Creaţiunea inimii zădărnicită e de mii
De feţe-ale vieţii urîţite de necaz.
Cînd noaptea ar putea să fie scut
Te-ntinzi înfricoşat în aşternut.
Odihnă nici atunci nu ai : sălbatice
Vin visuri să ne biciuiască.
Divinitatea, care-n pieptu-mi locuieşte,
În stare e pe dinăuntru să mă răscolească :
Divinitatea, ce tronează sus şi-o chem.
În stare nu-i să pună ceva în mişcare
Şi astfel existenţa mi-e povară,
Dorită moartea, viaţa un blestem.

MEFISTOFEL

Şi totuşi moartea niciodată
Nu e un oaspete de tot binevenit.

FAUST

O, fericit acela, căruia ea-i împleteşte
Pe frunte-nsîngeraţii lauri, fericit
Acel, pe care după valvîrtejul unui dans
La pieptul unei fete îl găseşte.
O, dacă-n faţa marelui, puternicului Duh
Aş fi căzut extatic, neînsufleţit !

MEFISTOFEL

Şi totuşi cineva nu a băut
În noaptea aceea negrul suc.

FAUST

Să spionezi, se pare, nu ţi-e neplăcut.

MEFISTOFEL

Atoateştiutor nu sînt, dar multe ştiu.

FAUST

De atunci din groaznicul tumult
M-a scos un dulce sunet cunoscut
Şi mi-a-nşelat cu amintirea unui timp senin
Un rest de simţămînt astăzi străin,
Acum voi blestema tot ce cu amăgiri
Şi cu ispite sufletul îmbrobodeşte —
Şi tot ce-n astă peşteră de jale
Îl leagă cu puteri de vrajă orbitoare.
Să fie blestemată mai întîi părerea-naltă
Cu care spiritul de sine însuşi se îmbată !
Lucirea aparentă, care bate
La poarta simţurilor, fie blestemată !
Să fie blestemat ce-n vis ne minte
Şi amăgirea gloriei şi-aducerii aminte !
Şi blestemat, ce simţul proprietăţii linguşeşte,
Femeie şi copil, şi plug şi servitori !
Să fie blestemat Mamòn[39], cînd cu comori
La fapte îndrăzneţe ne incită
Şi cînd pentru plăceri trîndave

[39] *Mamon* — zeul bogăţiei la sirieni.

Ne potrivește pernele întru ispită,
Blestèm pe mustul strugurilor cadă
Și-asupra paroxismului iubirii !
Blestèm nădejdilor ! Blestèm credinței, închinării !
Și blèstem mai ales răbdării !

CORUL SPIRITELOR
(nevăzut)

Vai ! vai !
Tu ai distrus
Frumoasa lume
Cu pumn puternic.
Ea cade fără nume.
Un semizeu a nimicit luminile.
Noi ducem în neant ruinile.
Deplîngem în tristețe
Pierduta frumusețe,
Tu cel mai puternic
Din fiii pămîntului
Clădește-o încă o dată !
Tu, fiul avîntului,
În pieptul tău
Clădește-o din hău.
Începe tu
O nouă viață
Cu cuget senin.
O nouă cîntare
Să-ți fie povață.

MEFISTOFEL

Aceștia-s cei mai mici
Dintre amici.

Ascultă-i numai ce sfătoși
Spre fapte și plăceri
Te-mping, te trag,
De nicăieri.
În lumea, ce nu s-a sfîrșit,
Din singurătatea
În care seve și visări s-au istovit
Te cheamă în larg !

Dar încetează să te joci cu-amărăciunea
Ce-ți mistuie ca pajura rărunchii.
Tovărășia, chiar și cea mai rea,'ți îngăduie
Să simți că om ești printre oameni. Asta
Nu-nseamnă să-ți amesteci coatele, genunchii
Numaidecît prin pleava cea de rînd.
Nu-s eu chiar dintre cei mai mari,
Dar dacă vrei, cu mine, pași și gînd
Pe drumuri, prin viață, să ți-i porți,
Sînt gata să ascult, și-așa, în dar,
Să fiu al tău, din clipa-aceasta chiar.
Însoțitor ți-aș fi prin timp
Și, dacă m-ai găsi pe plac.
Sînt sluga ta și toate ți le fac.

FAUST

Și ce aștepți să-ți împlinesc în schimb ?

MEFISTOFEL

Ai încă pentru-aceasta timp, ai timp.

FAUST

Nu, nu. Căci diavolul nu face doar
De dragul celuia de Sus

Ce-aduce altuia folos. Rostește-ți clar
Condiția, s-o văd cum iasă.
Astfel de slugi aduc prăpăd în casă.

MEFISTOFEL

Mă leg să te slujesc aici, să nu cunosc
Popas, dorințele-mplinindu-ți.
De-ai fi însă și dincolo să ne-ntîlnim.
Să faci la fel, suflarea ostenindu-ți.

FAUST

Ce-i dincolo — nu-mi pricinuiește griji
De sfarmi această lume în ruine,
Cealaltă poate să se nască după mine.
Din *ăst* pămînt îmi izvorăște bucuria,
Și-*acesta*-i soarele, ce-mi luminează suferința.
De voi putea să mă despart de lumea-aceasta,
Întîmple-se atunci orice, urmeze neființa.
Nu voi să mai aud nimic
Dacă și dincolo e ură și iubire,
Dacă și-n celelalte sfere
Exist-un 'nalt și un adînc ca-n astă Fire.

MEFISTOFEL

Atunci poți să-ndrăznești. Fă legămînt
Și cîte zile-avea-vei pe pămînt
Te-i bucura de meșteșugurile mele.
Îți dau ce nici un om nu a văzut sub stele.

FAUST

Sărmane diavol, ce vrei tu să-mi dai ?[40]
A fost vreun duh, al unui om, vreodată
De tine priceput în năzuinţa sa înaltă ?
O hrană ce nu satură tu ai. Tu ai
Şi roşu aur, ce, fără odihnă,
Din mînă scapă ca argintul viu,
Un joc tu ai, la care nimeni nu cîştigă, ştiu,
O fată, care-n braţe stîndu-ţi
Te şi trădează cu vecinul,
Divina bucurie a onoarei
Care dispare, despicînd, precum un meteor, seninul.
Arată-mi fructul, ce-nainte de-a-l culege, putrezeşte,
Şi pomul, ce din nou,
În fiecare zi-nverzeşte !

MEFISTOFEL

Nu mă-nspăimîntă-atare-nsărcinare,
Pot să-ţi servesc asemenea comori la nesfîrşit.
Dar, bune prieten, cred că-i timpul
Să ne gîndim şi la un praznic liniştit.

FAUST

Îndestulat, de m-oi întinde-n trîndăvie
Vreodat', aceasta să mă coste capul.
De poţi să m-amăgeşti cu linguşire
De mine însumi mulţumit să fiu,

---

[40] Luîndu-l pe diavol în zeflemea, Faust îi demonstrează lui Mefistofel că tot ce ar putea dînsul să-i dea e fără importanţă, căci „hrana lui nu satură", banul i s-ar scurge printre degete, în fond nu rîvneşte la nimic din ceea ce i-ar putea oferi diavolul.

De poţi cu vreo plăcere să mă-nşeli,
Să fie ziua ceea — ziua mea din urmă.
Asta-i prinsoarea[41] ce ţi-o-mbiu.

MEFISTOFEL

Să fie !

FAUST

Dă mîna şi loveşte ! Clipei de-i voi zice.
Rămîi, că eşti atîta de frumoasă ! —
Îngăduit îţi e atunci în lanţuri să mă fereci.
Atuncea moartea bată-n turn din acioaia zgomotoasă,
Atunci scăpat de slujbă eşti, cum se cuvine.
Atuncea ornicul să stea, arătătorul cadă,
Oprit să fie timpul pentru mine !

MEFISTOFEL

Ai cîntărit ce spui ? Nu voi uita-o.

FAUST

E dreptul tău. După cuvînt să iasă !
Nu ai de-a face c-un semeţ neghiob.
De-ndată ce statornicesc, sînt rob !
Al tău, al altuia, nu-mi pasă !

---

[41] Prinsoare şi nu pact. Faust nu crede că, în ceea ce-l priveşte pe el personal, ar putea vreodată să fie satisfăcut de plăcerile momentului. Dacă totuşi, ar spune vreodată clipei „eşti atîta de frumoasă", diavolul ar avea dreptul să-i revendice sufletul.

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

Chiar astăzi la doctoricescul paznic
Ca servitor mi-oi face datoria.
Un lucru însă ! Rogu-te un rînd sau două,
Să am și scrisă mărturia.

FAUST

Şi slove vrei, pedant ce ești !
N-ai cunoscut încă nici un bărbat,
Nici un cuvînt dat de-un bărbat ?
Nu e de-ajuns vorba mea rostită
Mă leagă pentru totdeauna pe pămînt ?
Cînd lumea curge-n vuiet
Cu toate fluviile ei,
Pe mine să mă ţină-n loc un jurămînt ?
Ne zace-n inimă această nebunie,
Cine de ea s-ar libera cu bucurie ?
E fericit cel ce credinţa-n piept o poartă,
De nici o jertfă rău nu i-a părea.
Dar pergamentul, impregnat și scris,
Pe toţi cu-nfiorare-i ia.
Cuvîntul încă-n pană — moare. Să se ştie !
Acum pecetea, ceara, pieile domină !
Ce-mi ceri, tu spirit rău, să-ţi fiu în stimă ?
Vrei bronz sau marmură, un pergament ? Hîrtie ?
Să scriu c-o daltă, c-un stilet, c-o pană ?
Ești liber să alegi precum îţi place !

MEFISTOFEL

Cum poţi această vorbărie
Numaidecît s-o umfli ? Totul în puţin se strînge !
Orice foiță e de-ajuns.
Şi iscălești c-un strop de sînge.

FAUST

Dacă atîta doar te satisface,
Cu fleacul ăsta facem pace.

MAFISTOFEL

E sîngele un suc de tot aparte.

FAUST

Nu-ţi fie teamă c-o să rup această învoială.
Se-ndreaptă-ntreaga-mi străduinţă cu putere
Tocmai spre ceea ce promit. Cuvîntu-i spus.
M-am căţărat puţin prea sus.
Prin rangul tău mi-e locul. Ce durere !
Marele duh[42] — dispreţ cules-am de la el !
Natura — porţile mi le-a închis în faţă !
Firul gîndirii-i rupt, în ceaţă.
Ştiinţele îmi pricinuiesc profundă greaţă.
Să potolim prin văile simţirii,[43]
Arzînde, toate patimile firii.
Şi rînd pe rînd, din învelişul lor de vraje,
Minunile să le desfacem, drage.
Să ne zvîrlim în timp, în freamătu-i, cu dor
În rostogolul întîmplărilor !
Să se perinde, cum se poate,
Durere şi plăceri, de toate,
Succese şi căderi, cum soarta vine ;
Adevăratul om nu stă degeaba.

---

[42] Duhul pămîntului.

[43] Îndreptarea spre lumea simţurilor care să-i dezvăluie „comorile lumii".

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

Nu-ţi este pusă nici o ţintă, sau măsură.
Şi dacă pretutindeni e să guşti vreo picătură,
Din goană să apuci ceva, călcînd cu dreptul sau cu stîngul,
Eu — poftă bună-ţi zic,
Întinde mîna, şi nu-mi face pe nătîngul !

FAUST

Ţi-am spus, de bucurie nu mai este vorba azi.
Mă dau vîrtejului, plăcerii dureroase,
Îndrăgostitei uri, amărăciunii ce împrospătează.
Sînt vindecat de setea cunoştinţei.
Vreau pieptul să mi-l dau de-acuma suferinţei.
Ce-i este omenirii hărăzit să simtă,
Să simt şi eu, oricît fiinţa mea ar fi de strîmtă.
Înaltul să-l cuprind în mine şi adîncul ca-ntr-un caier,
Să-adun în mine tot ce-i rază, tot ce-i vaier,
Să mă lărgesc ca omenirea, să mă zbat şi să veghez,
Asemeni ei, la urmă, însumi să naufragiez.

MEFISTOFEL

O, crede-mă, de mii de ani eu însumi
Încerc mîncarea, mestecînd ce mi s-a dat.
Dar între leagăne şi dric nu-i unul
Să mistuie bătrînul, acrul, aluat.
O, crede-mă, ăst tot ce-l vezi, ăst univers
Făcut e numai pentr-un Dumnezeu nespus,
Ce stă în veşnică lumină sus.
Pe noi în beznă ne-a trimis, sub toate,
Iar vouă vă priieşte numai zi şi noapte.

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

Eu însă vreau !

MEFISTOFEL

Nu-s împotrivă ! Pînă una-alta
Mi-e teamă doar de-un singur lucru :
Timpul e scurt și lungă arta !
Gîndesc c-ai accepta povețe,
De pildă un poet să te învețe.
Cu gîndul să colinde el prin lume.
Îngăduie-i pe creștetul de cinste să-ți adune
Tot ce e nobilă și rară calitate :
A leului putere, îndrăzneală,
A cerbului mișcare și iuțeală,
Italic sînge înfocat
Și nordică temeinicie.
Să caute el cărarea, taina,
Să fie generos, dar totodată' viclean,
Să te îndrăgostească dup-un plan,
Cînd, june, alta-ți va fi haina.
Un domn ca ăsta de-aș găsi,
Eu domnul Microcosmos l-aș numi.[44]

FAUST

Ce sînt, în cele de pe urmă, dacă
Coroana omenirii-n stare nu-s s-o cuceresc,
Spre care simțurile toate năzuiesc ?

---

[44] Faust îi explică diavolului că năzuiește să fie un „om exemplar", o întruchipare a întregii omeniri, să simtă, odată cu ea, „înaltul" și „adîncul". Mefistofel își bate joc de dînsul, spunîndu-i că, dacă ar reuși, tot n-ar fi decît un „Microcosm", un extras mărunt al universului.

MEFISTOFEL

Ce mai întrebi ? Tu eşti ceea ce eşti !
Peruci cu bucle — milioane poţi să pui,
Să umbli poţi pe cataligi, hai-hui,
Tu-n veci rămîi ceea ce eşti !

FAUST

O ştiu. Ştiu că zadarnic bogăţiile
Umanei minţi în mine eu le-am strîns.
De mă opresc, sînt o făptură de deplîns :
Nici o putere-n inimă nu s-a aprins.
Mai sus sînt poate cu vreo două şchioape,
Dar cu nimic de infinit nu-s mai aproape.

MEFISTOFEL

Stimate — aceste lucruri tu le vezi
Cum lucrurile-n genere se văd :
S-o-ntoarcem mai cu iscusinţă,
Cît ţine încă bucuria, înainte de prăpăd.
Ce naiba ! Sigur e că mîni, picioare,
Şi cap şi dos sînt ale tale.
E pricină această îndestulă să socot
Că ceea ce eu gust şi tot
Ce folosesc, e mai puţin al meu ?
De pot vreo şase armăsari să mi-i plătesc,
Nu e puterea lor şi-a mea ?
Alerg şi sînt un zdravăn om
Cu douăzeci şi patru de picioare la şosea.
Înviorat, tu lasă-ţi gîndul trălălău,
Şi ia-o ată-n plină lume !
Bicisnicul, ce-n speculaţie se pierde,
E ca un dobitoc pe pajişte uscată
Purtat în cerc de-un demon rău,

Scanned with OKEN Scanner

În timp ce o păşune mîndră, verde,
Jur împrejur în larguri i se-arată.

FAUST

De unde să începem ?

MEFISTOFEL

Nimic mai simplu.

Iacă plecăm. Că-i loc acesta de tortură !
Ce chip de viaţă e să-ţi plictiseşti şcolarii ?
Nu-şi are şi urîtul o măsură ?
O treabă e aceasta pentru domn Chiorilă.
La paie goale să-mblăteşti, nu-ţi vine silă ?
De altfel lucrul cel mai bun, ce-l ştii,
Şi-aşa nu ţi-e permis unor copii a-l spune.
Se şi apropie pe coridor un june.

FAUST

Cu neputinţă-mi este să-l ascult !

MEFISTOFEL

Bietul băiat aşteaptă cam de mult.
Neconsolat să nu ne plece.
Dă-mi, rogu-te, scufia, haina —
Cu masca asta-s dascăl mare —

(Se travesteşte.)

Să-l iau cu gluma şi cu spirit rece !
Un sfert de ceas, nu-mi trebuie mai mult.
Tu pregăteşte-te pentru plecare

(Faust iese.)

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL
(în haina lungă a lui Faust)

Disprețuiește numai rațiune și știință,
Cea mai înaltă-a omului putere !
Te lasă-nduplecat de vrăji și artificii,
Cum spiritul minciunii ți-o impune și ți-o cere,
C-atunci te dovedesc și ești al meu, fîrtate !
C-un spirit soarta l-a-nzestrat,
Nestăvilit el veșnic înainte bate,
În prea grăbita-i năzuință sare peste
Mărunțele, dar calde, bucurii terestre.
O să-l tîrăsc prin plinele, sălbaticele văi
Ale vieții și prin seacă neînsemnătate.
Să jinduiască, să se zvîrcolească, și pe loc
Să se-nvîrtească — nesătulului în față
Mîncări și băutură să-i plutească ; nici o apă
Să nu-i aline setea-foc !
El va pieri. Îl văd pierdut,
Chiar dacă dracului el nu s-ar fi vîndut.

Un școlar intră.

ȘCOLARUL[45]

Mă port pe-aci de scurtă vreme,
Și vin cu multă plecăciune,

[45] *Școlarul* (adică *studentul*) este, ca și Wagner, un personaj aflat la antipodul lui Faust, dar în alt sens. *Școlarul* întruchipează dorința de cunoaștere a tineretului, e un Faust tînăr, dar mult mai banal și mediocru decît fusese acesta. În „schema" din 1798, Goethe notase : *Școlarul :* năzuiește spre cunoaștere, caldă, dar neclară. *Wagner :* năzuință spre cunoaștere, luminoasă, rece.

Scanned with OKEN Scanner

Să văd un învățat pe care
Cu toții-l știu din mare nume.

MEFISTOFEL

Curtoazia voastră mă încîntă.
Vedeți un om cum sînt atîția.
La alte uși ați mai bătut ?

ȘCOLARUL

La dumneavoastră caut scut.
Sînt tînăr, drepte gînduri am și bună vrere.
De-asemeni și un pic de-avere.
Printre străini îmi dete drumul mama
Numai cu greu. Vă rog să țineți seama
De toate astea, și că vreau să-nvăț ceva cinstit.

MEFISTOFEL

Ați nimerit chiar locul potrivit.

ȘCOLARUL

Simt totuși un îndemn, din nou să plec.
Între pereții-aceștia, sub bolți,
Nu prea îmi vine să petrec.
E un spațiu strîmt aici și-ntunecat.
Nici o verdeață, nici un pom nu-mprejmuie clădirea.
În săli, pe bănci, de-atîta umbră laolalt',
Îmi piere piuitul și gîndirea.

MEFISTOFEL

Atîrnă totul de obișnuință, pe la noi.
Nici pruncul nu ia sînul mamei
Cu voie la-nceput, dar repede apoi

Scanned with OKEN Scanner

Cu poftă și plăcere bea, cît doi.
La fel o să vă meargă, și pe zi ce trece,
La sînii-nțelepciunii o să beți cît zece.

ȘCOLARUL

De gîtul ei vreau să m-agăț cu voluptate.
Să-mi spuneți numai cum ajung la ea !

MEFISTOFEL

Aș vrea să știu ce facultate
Alegeți, și vă dau apoi și replica.

ȘCOLARUL

Aș vrea s-ajung de-a binelea-nvățat,
Doresc ce-i pe tărîmuri să cuprind
Și tot ce-n ceruri este și-n natură,
În mine vreau știința s-o aprind.

MEFISTOFEL

Sînteți pe bunul drum, de lăudat.
Puțin însă cam risipit.

ȘCOLARUL

Sînt pentru treabă cu tot sufletul,
Firește însă că mi-ar conveni
Și-un pic de libertate și puțin amuzament,
Din cînd în cînd cîte-o frumoasă zi.

MEFISTOFEL

Să profitați de timp, căci repede-i trecut
Cum timpului îi poți lua tribut,

Vă-nvaţă spiritul de ordine, de-aceea
Cu-ntîiul sfat al meu vă-ndrum
Către *Collegium Logicum.* [46]
Din ăsta ieşi cu spiritul dresat,
În cizme spaniole [47] încălţat,
Şi dintr-o dat' mai circumspect
Tu umbli pe cărările gîndirii
Şi nu te laşi purtat
De limbile de foc spre balta rătăcirii.
Vei învăţa, nu doar o dată, ci de-atîtea ori,
Că ceea ce într-una ai făcut de obicei
C-un simplu gest, precum mănînci, precum ai bea,
Se-mparte-n una, două, trei.
Căci uite-aşa, în fabrica gîndirii
Merg lucrurile ca-n ţesătorie :
O dată calci, dar mişti o mie
De fire, şi suveicile se duc, se-ntorc,
Şi iţe cad, se-nalţă, se-ntretaie,
O lovitură-n mii de alte părţi răspunde, taie.
Iar filozoful intră-n casă
Şi-ţi dovedeşte că e necesar să fie-aşa.
Întîiul lucru e aşa, al doilea aşa cum e,
De-aci al treilea şi-al patrule
Astfel urmează ca să iasă.
Şi dacă-ntîiul şi al doilea n-ar fi,
Nici trei şi patru nu s-ar potrivi.
Şi pretutindenea cu cugetul senin
Şcolarii laudă-această treabă,

---

[46] După obiceiul vremii, studenţii tuturor facultăţilor trebuiau să urmeze, la începutul studiilor, două semestre la Facultatea de filozofie, ca să înveţe limba latină şi logica.

[47] Instrument de tortură pentru picioare.

Dar ţesători ei nu devin.
Cel ce încearcă un corp viu să înţeleagă,
Cată s-alunge din acesta duhul mai întîi.
În mînă-atunci el părţile le ţine,
Lipseşte însă spiritul ce leagă.
Encheiresin naturae [48] e numit
Secretul în chimie.
Ea rîde singură de sine şi n-o ştie.

ŞCOLARUL

Nu prea pricep ce spuneţi şi ce e.

MEFISTOFEL

Mai bine veţi pricepe altă dat',
Cu sîrguinţă după ce veţi fi-nvăţat
Metoda de clasificat.

ŞCOLARUL

Mă-ncearcă toate astea-acum,
Parcă o moară mi-ar umbla prin cap.

MEFISTOFEL

Pe urmă nu uitaţi un lucru, da !
Va trebui să abordaţi şi metafizica.
Să căutaţi a înţelege mai adînc, oricum,
Ce-n creierul uman nu intră nicidecum.

---

[48] *Encheiresis naturae*, expresie utilizată de Spielmann, profesorul de chimie de la Strassburg al lui Goethe, pentru acele procedee ale naturii care contribuie la unirea părţilor într-un întreg şi pe care omul nu le poate înlocui prin mijloace artificiale.

Scanned with OKEN Scanner

Aflați că pentru ceea ce nu înțelegem
Nici azi, nici peste-o săptămînă,
Un lucitor cuvînt avem oricînd la îndemînă.
Deocamdată cam un an sau jumătate
Vă țineți strîns de buna rînduială.
Cinci ceasuri zilnic cad în socoteală.
Să fiți prezent, la-ntîiul clopot care bate.
Să preparați cu sîrguință tema,
Și paragrafii să-i cam știți în mare parte, [49]
Ca să vedeți mai bine-apoi, că profesorul
Vă spune doar ce stă la carte.
Totuși, păstrați-vă-ncordarea trează,
Siliți-vă să scrieți, note să luați,
Închipuindu-vă că însuși sfîntul duh dictează.

ȘCOLARUL

Hîrtiile le-oi duce-acasă
Și le-oi păstra frumos.
Ce-i negru scris pe albă foaie
Rămîne veșnic de folos.

MEFISTOFEL

Să vă alegeți îns-o facultate.

ȘCOLARUL

Știința dreptului nu prea mă ispitește.

[49] În sec. 16—18 metoda de predare consta, în esență, în luarea, ca punct de plecare, a unui manual, studiat paragraf cu paragraf.

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

De-aceasta nu mă prinde vreo mirare.
Cam știu ce preț această-nvățătură are.
Se moștenește pravila și legea
La fel c-o boală fără leac :
Din generație în generație, din loc
În loc, ele se mută, trec prin veac.
Nonsens devine rațiunea, binefacerea o plagă
Ce pretutindenea ne paște.
E vai de capul tău cînd ești nepot !
De dreptul ce cu noi deodat'se naște,
Nu este, din păcate, niciodată vorba.

ȘCOLARUL

Aversiunea, ce-o simțeam, mi-o mai sporiți
Și dumneavoastră. Fericit, pe care-l sfătuiți!
Să studiez teologia poftă aș avea !

MEFISTOFEL

Nu aș dori să vă îndrum greșit —
Urechea voastră mă ascultă.
Vedeți, știința-aceasta — o, în ea
Să ocolești cărarea falsă e așa
De greu. S-ascunde-n ea otravă multă,
C-o poți asemăna aproape c-un medicament.
Cel mai cuminte lucru e să audiați
Și-aici pe unul singur —
Și pe cuvîntul spus de maistru să jurați.
În genere — țineți-vă, dar bine,
De cuvinte ! Astfel veți păși de-a dreptul
În templul certitudinii depline.

Scanned with OKEN Scanner

ȘCOLARUL

Dar un concept ar fi să se găsească
Pe lîngă orișice cuvînt.

MEFISTOFEL

De ce vă oțărîți ? Ei bine — aflați că tocmai
Unde conceptele se-ntîmplă să lipsească,
Se-nființează, la dorință, un cuvînt.
Poți cu cuvinte admirabil să te certi,
Poți din cuvinte un sistem să făurești,
O, în cuvinte poți cu fanatism să crezi,
Cuvîntului o iotă nu poți să-i răpești.

ȘCOLARUL

Scuzați că vă reținu cu-atîtea întrebări.
Sînt totuși nevoit. Iertați-mi vina.
N-ați vrea să-mi spuneți un cuvînt
Cuprinzător și-n ce privește medicina ?
Trei ani înseamnă o durată scurtă,
Domeniile însă sînt așa de largi.
De ți se dă o mică îndrumare,
Apuci mai sigur prin ținuturile vagi.

MEFISTOFEL
(pentru sine)

M-am săturat de tonul sec.
La rolul meu de diavol am să trec.

(Tare.)

Al medicinei spirit lesne-i de cuprins.
De la un cap la altul studiezi
Înalta lume, mica lume, cum le vezi,

Scanned with OKEN Scanner

Spre a lăsa la urmă într-adins
Să meargă totul cum lui Dumnezeu îi place.
A hoinări s-aduni știință, zău, nu face.
Învață fiecare-atît cît poate,
Dar cel ce prinde clipa, mi se dovedește om întreg.
Îmi sînteți arătos, și după cîte înțeleg
Aveți și cutezanță. Mai presus de toate
S-aveți încredere-n voi înșivă,
C-atunci și ceilalți v-o arată. Să-nvățați
În special femeia s-o conduceți, seminția slabă.
Tot ah-ul ei și orice vaiet
Se lecuiește dintr-un singur punct, degrabă.
Și dacă sînteți măcar semionorabil
Le-aduni pe toate-n pălărie.
Un titlu-ți face pîrtie spre ele,
Și în curînd pereche n-ai în măiestrie.
Cu chițibușuri într-un ceas puteți obține,
Ce alți n-ar izbuti în ani de zile.
Va trebui să vă pricepeți mai vîrtos la puls.
Și dacă una v-ar cădea în brațe-nvinsă,
Cuprindeți-o pe după coapse.
Ca să vedeți cît e de strîns încinsă.

ȘCOLARUL

Așa mai zic și eu. Se luminează zarea.

MEFISTOFEL

Ce seacă e, amice, orice teorie,
Dar cît de verde viața, cît de aurie ! [50]

[50] Dreptul naturii opus dreptului teoriei. Exclamație în spirit rousseauist.

ȘCOLARUL

Vă jur, mă simt ca-n vis cu întîmplarea.
Îmi veți permite să mai viu și altă dată ?
E greu s-adun atîta-nțelepciune dintr-o dată.

MEFISTOFEL

Îngădui bucuros, ce pot, din parte-mi.

ȘCOLARUL

Mi-ar fi cu neputință să pornesc la drum,
Făr' de-a solicita favoarea
De-a-mi scrie cîteva cuvinte în album.[51]

MEFISTOFEL

Prea bine.

(Scrie și-i dă albumul.)

ȘCOLARUL
(citește)

Eritis sicut Deus, scientes bonum et malum.[52]
(Închide albumul, respectuos, și pleacă)

MEFISTOFEL

Urmează numai sfatului
Ce-l dete șarpele, străbunul meu,

---

[51] După obiceiul vremii, fiecare student avea un album, unde ruga pe oamenii de știință cu care venea în contact, să-i scrie cîte-o povață.

[52] „Veți fi asemenea lui Dumnezeu, veți cunoaște binele și răul". Aceste cuvinte le-a rostit, după Vechiul Testament, șarpele cînd i-a ademenit pe primii oameni.

Şi te-i înspăimînta cîndva
De-asemănarea ta cu Dumnezeu.

Intră F a u s t.

FAUST

Ei, încotro o vom lua ?

MEFISTOFEL

Unde doreşti!
Vedea-vom mica şi-apoi marea lume.[53]
Cu ce folos, cu cîtă bucurie,
Urma-vei cursul, gratuit anume !

FAUST

Cu barba asta lung-a mea
Uşoarei vieţi cum m-oi deda ?
N-oi izbuti, căci niciodat'
Prin lume eu nu m-am purtat.
Cu alţii mă simt tare mic,
Voi fi mereu intimidat.

MEFISTOFEL

Amice, las', căci totul vine de la sine;
Te vei pricepe la viaţă,
Vei şti să o priveşti în faţă,
De-ndată ce te-ncrezi în tine.

[53] Lumea burgheză şi apoi cea a curţilor princiare. Se sugerează aici că Faust va ajunge, în partea a doua a poemului, la curtea unui împărat.

FAUST

Cum vom pleca, ieşind din casă ?
Unde ţi-s caii şi trăsura ?

MEFISTOFEL

Mantaua mea o vom întinde,
Ne-a duce ea prin aer de mătasă.
Grijeşte numai să nu iei
Desagi prea grei, prea mari, de-acasă.
Văzduhul cald, ce-l pregătesc,
Ne-a ridica de jos în grabă,
Pentru viaţa nouă, ce-o începi,
Îţi spun noroc ! Şi-acum în slavă !

Pivniţa lui Auerbach la Lipsca
Chef de camarazi veseli [54]

FROSCH

Nimeni nu bea ? Nimeni nu rîde ?
Ce feţe-s astea ? Nici un chiot nu s-aude ?
O flacără-mi eraţi de obicei, fîrtaţilor !
Azi focul arde-n paie ude.

---

[54] În scena cu Wagner sînt satirizaţi dascălii vremii; în scena cu şcolarul e persiflată ştiinţa timpului. Scena din pivniţa lui Auerbach ia în zeflemea goliciunea traiului unora dintre studenţi, cunoscută lui Goethe din timpul anilor de studiu petrecuţi la Leipzig: plăceri ale beţiei, orgii cu femei. Goethe cunoştea celebra cîrciumă, păstrată pînă azi, şi văzuse acele două picturi murale care-l reprezentau pe Faust, dintre care una îl arată bînd cu cîţiva studenţi, cealaltă îl

Scanned with OKEN Scanner

BRANDER

Numai a ta e vina, că nu vii
Ca altă dată cu năzbîtii, cu prostii !

FROSCH

(îi toarnă un pahar de vin în creştet)

Uite, de toate !

BRANDER

Porc, cum altul nu mai ştiu !

FROSCH

S-ar spune că doreai să fiu !

SIEBEL

De vă certaţi, pe-aci e uşa !
Cîntaţi cu piept lărgit ! Beţi şi urlaţi !
Începeţi dar, ce aşteptaţi ?

ALTMAYER

Vai mie, ce mă fac ?
Îmi spargeţi urechile. Daţi-mi bumbac !

înfăţişează călare pe un butoi. În timp ce Faust din legendă petrece împreună cu studenţii, la Goethe personajul e complet pasiv, ba chiar, cînd petrecerea e în toi, îşi exprimă dorinţa de a pleca. În prim-plan se situează, în această scenă, Mefistofel. Se vede clar că diavolul nu-l înţelege deloc pe Faust, crezînd că-l va putea cuceri oferindu-i plăceri abrutizante.

Scanned with OKEN Scanner

SIEBEL

De-abia cînd bolta sus răsună
Puterea basului o simţi în strună.

FROSCH

Nu-i locul tău aici, de ţi-a
Sări muştarul. Trà-la ! Là-la ! la !

ALTMAYER

Oh, tra-la ! La-la ! La !

FROSCH

Cîntaţi subţire și înalt !

(Cîntă.)

Sfîntul imperiu roman
Cum se mai ţine laolalt' ?

BRANDER

Urît e cîntecul ! Și e politic ! Și avan !
Ce cîntec mizerabil ! Mulţumiţi
Lui Dumnezeu că de imperiul roman
Nu trebuie cu dinadinsul să-ngrijiţi.
Că-mi sînteţi deocamdat' scutiţi de-acest amar.
Eu, cel puţin, socot ca o dobîndă
Că nu sînt împărat sau cancelar.
Cu cale-i însă să avem și noi un căpitan.
Ce-aţi spune, dintre noi un papă să ne-alegem ?
Voi ştiţi ce însuşire hotărăşte, care calitate
Înalţă pe bărbat în demnitate.[55]

[55] După obiceiul studențesc cel care rezista mai bine la băutură era învestit cu calitatea de a prezida la masă.

FROSCH

(Cîntă)

Avîntă-te în sus, privighetoare dulce,
Și cîntă mîndrei mele să se culce.

SIEBEL

Nici un salut iubitei ! Vreau să uit.

FROSCH

În ciuda ta, mîndruței un sărut !

(Cîntă)

Zăvor s-aude, și e noapte,
Zăvor s-aude și-apoi șoapte,
Zăvor se-nchide-n dimineață,
Iubitul iese iar în ceață.

SIEBEL

Tu, cîntă numai, preaslăvește-o noaptea-ntreagă !
Voi rîde eu la rîndul meu.
Pe mine m-a-nșelat, pe tine te mai leagă !
Din parte-mi îi urez iubit un spiriduș,
Cu ea să-ți facă șagă după uși.
Și-un țap bătrîn, leliță-fă, leliță-lele,
În prag să-ți facă temenele.
Un tînăr zdravăn, ce mai spun,
E pentru poama-aceea mult prea bun.
N-am să-i mai dau tîrcoale pe la vetre,
Prefer să-i sparg ferestrele cu pietre.

BRANDER

(lovind cu pumnul în masă)

Atenție ! Și ascultați ! Veți recunoaște
Că mă pricep cam la de toate, domnii mei.

Scanned with OKEN Scanner

Îndrăgostiţii stau aci, tăcerea-i paşte.
Acestora, precum o cere cuviinţa
Vreau să le cînt pe poftă. Luaţi tonul !
Atenţie ! Un cîntec pe măsură nouă !
Şi să cîntaţi refrenul, murmurînd isonul !

(Cîntă.)

A fost odat' un şobolan,
Trăia numai din unt şi slană.
Ca doctor Luther el făcu
O ceafă groasă, năzdrăvană.
Bucătăreasa îi găti
Otravă — locul strîmt îi deveni
Ca de aleanul dragostii.

CORUL
(chiotind)

Ca de aleanul dragostii.

BRANDER

Şi şobolanul se-nvîrti
Şi din băltoace cînd bău,
El casa toată-o scormoni,
Dar furia nu-i folosi.
Sărea încolo-ncoaci sări !
Şi în curînd se osteni
Ca de aleanul dragostii.

CORUL

Ca de aleanul dragostii.

Scanned with OKEN Scanner

BRANDER

Şi-apoi veni în plină zi
Şi lîngă vatră el căzu,
Se zvîrcolea şi gîfîia.
Bucătăreasa rîse : „Ce-a mai fi ?
Că şobolanul fluieră, ha-ha,
Şi ortul popii şi l-a da,
Ca de aleanul dragostii.“

CORUL

Ca de aleanul dragostii.

SIEBEL

Se bucură flăcăii de-o nimica toată.
Dar spuneţi-mi e asta o ispravă,
Să dai la şobolani otravă ?

BRANDER

Amicul nostru-o face lată.

ALTMAYER

Borţosul cu chelia lui rotundă !
Cît de domestic e la nenoroc !
Îşi vede chipul şi asemănarea
În şobolanul mistuit de foc !

Faust şi Mefistofel

MEFISTOFEL

Mai înainte de orice — un loc de veselie
Ţi-arăt. La ăst norod te-aduc
Să vezi cît de uşor ştiu unii să trăiască.

Scanned with OKEN Scanner

O sărbătoare-i pentru ei aproape orice zi.
Cu haz puţin, cu mulţumire din belşug,
Se-nvîrt în cercul lor îngust nerozii
Ca tinerii pisoi în jurul cozii.
Cît timp dureri de cap nu au,
Cît timp crîşmaru-i gata să-mprumute,
Ei toţi înveseliţi din fleancă dau.

BRANDER

Aşti oaspeţi vin dintr-o călătorie.
Se vede după felul lor aparte
Că au sosit tocmai acu, şi de departe.

FROSCH

Într-adevăr ! Trăiască Lipsca noastră !
E-un mic Paris, şi îşi cultivă cetăţenii !

SIEBEL

Ce crezi, străinii cé-ar putea să fie ?

FROSCH

Îi dibuiesc eu. Daţi-mi-i în grije.
La un pahar de vin precum se ştie,
Le smulg secretul, lesne, cum un dinte
De lapte scoţi unui copil, fără să strige.
Din casă boierească parcă vin.
Sînt mîndri, par dezamăgiţi puţin.

BRANDER

Sînt şarlatani de iarmaroc, prinsoare fac !

ALTMAYER

Se poate.

FROSCH

Las' că-i iscodesc eu, după plac.

MEFISTOFEL
(către Faust)

Nu bănuiesc ăştia pe dracu,
Nici cînd sînt daţi de-a berbeleacu.

FAUST

Salutul nostru, domnii mei !

SIEBEL

Şi-al nostru-n schimb !
(Încet, privind la Mefistofel dintr-o parte.)
Dintr-un picior de ce-o fi şchiopătînd ?

MEFISTOFEL

Îngăduiţi, să ne aşezăm şi noi la masă ?
În loc de bune băuturi, de care nu găsim în casă,
Să ne încînte mai curînd tovărăşia !

ALTMAYER

Păreţi un om din cale-afară răsfăţat.

FROSCH

Aţi mînecat îmi pare cam tîrziu din sat ?
Cu Terchea-Berchea aţi cinat ?

MEFISTOFEL

Trecurăm tocmai astăzi pe la el.
Am stat de vorbă-ndelungat.

Scanned with OKEN Scanner

Ne-a povestit atîtea despre verii lui.
La despărţire zise : Fiecăruia salut să-i spui.
(Se-nclină spre Frosch.)

ALTMAYER
(încet)

Avuşi nevoie de aceasta ?

SIEBEL

Şiret patron !

FROSCH

L-oi dovedi eu, în alt ton.

MEFISTOFEL

Voci încercate-am auzit cîntînd,
De n-a fost amăgire în ureche.
Desigur, cîntecul sub aste bolţi
Are-un ecou fără pereche.

FROSCH

Nu cumva sînteţi un măiestru virtuos ?

MEFISTOFEL

O, nu ! puterea-i slabă, numai pofta-i mare.

ALTMAYER

N-aţi vrea să ziceţi o cîntare ?

MEFISTOFEL

Dacă doriţi, cîte voiţi !

Scanned with OKEN Scanner

SIEBEL

Dar printre altele şi una nouă !

MEFISTOFEL

Din Spania ne-ntoarserăm în astă-seară,
Din a cîntărilor şi-a vinurilor ţară.
(Cîntă.)
A fost odat-un rege,
Ce-avu un mare purec[56] —

FROSCH

Un purec ! Auziţi ? L-aţi aşteptat ?
Un purec ! Vai, ce oaspete curat !

MEFISTOFEL
(cîntă)

A fost odat-un rege,
Ce-avu un mare purec.
A fost odat', atîta ştiu,
Şi regele, aceasta se-nţelege,
L-a îndrăgit ca pe un fiu.
Un croitor la sine cheamă.
Iată, ţi-l dau în seamă,
Să iei boierului măsură
De pantaloni şi haină.

---

[56] *Cîntecul purecelui* ia în derîdere nobilimea de la curte. Studenţii care refuzaseră să cînte cîntecul „politic" despre sfîntul imperiu roman sînt puşi acum să asculte, fără să-şi dea seama, un cîntec cu pronunţată tentă politică, intonat de Mefistofel şi se entuziasmează chiar pentru acest cîntec.

Scanned with OKEN Scanner

BRANDER

Dar croitorului să-i spuneți
C-așa o vrea satrapul,
Să facă potrivit măsura,
Că orice cută-n pantaloni
O va plăti cu capul.

MEFISTOFEL

Și purecele-n catifea
Umbla acum la curte.
Purta pe haină cîte-o stea
Și panglici lungi și scurte.
Iar cînd ministru deveni,
Precum era de prevăzut
Și frații lui și rudele
Domni mari la curte s-au făcut.

Dar domni și doamne la palat
Ce cazne-aveau să-ndure.
Regina însăși, fetele din casă
Erau mușcate sub mătasă.
Dar n-aveau voie să înjure,
Nici să se scarpine-ndesat.
Doar noi ne scărpinăm cînd mișcă,
Și purecii-i strivim cînd pișcă.

CORUL
(urlînd)
Doar noi ne scărpinăm cînd mișcă,
Și purecii-i strivim cînd pișcă.

FROSCH
Bravo, bravo ! Încă o dată !

Scanned with OKEN Scanner

SIEBEL

Toţi purecii aşa să pată !

BRANDER

Cu degetele prindeţi-i, că-i pleaşcă !

ALTMAYER

Trăiască libertatea ! Vinul să trăiască !

MEFISTOFEL

Aş bea şi eu, ca libertatea s-o cinstesc,
Dar vinurile voastre nu mă ispitesc.

SIEBEL

Să n-o mai repetaţi, că-i supărare.

MEFISTOFEL

Mi-e teamă de crîşmar, de vorbe grele,
Altfel v-aş îmbia ca unor oaspeţi
Un strop ales din pivniţele mele.

SIEBEL

Dă-ncoa ! Răspunderea-i a mea deplină ! —

FROSCH

De faceţi rost de-un bun pahar, v-aducem laud
Numai prea mici să nu vă fie mostrele.
Căci dacă e să preţuiesc ce nu-i, ce e,
Nevoie am de-o-nghiţitură bună !

Scanned with OKEN Scanner

ALTMAYER

Din ţara Rinului veniţi se pare.

MEFISTOFEL

Să-mi faceţi rost de-un sfredel lung şi mare

BRANDER

Doar n-aveţi buţile chiar la intrare ?

ALTMAYER

Acolo-n colţ e coşul cu unelte.

MEFISTOFEL

(ia sfredelul ; către Frosch)

Spune-mi mata, ce băutură-ţi este dragă ?

FROSCH

Nu vă pricep. Aveţi mai multe ?

MEFISTOFEL

Îngăduit e fiecăruia s-aleagă.

ALTMAYER

(către Frosch)

Aha ! Ai şi-nceput pe buze să te lingi.

FROSCH

De-i vorba să aleg, vreau Perla de la Rin,
Căci patria ne dăruieşte cel mai splendid vin.

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

(în timp ce sfredeleşte în masă o gaură, unde stă Frosch)

Aduceţi ceară şi-astupaţi cu dopuri !

ALTMAYER

Oh, asta-i numai — să scuzaţi — scamatorie !

MEFISTOFEL

(către Brander)

Şi dumneata cam ce doreşti ?

BRANDER

Şampanie să fie !
Să dea în clocot, ca şi cum un jar ar stinge !

(Mefistofel sfredeleşte, unul a făcut în răstimp dopurile şi astupă găurile.)

BRANDER

Se ocoleşte anevoie ce-i străin şi ce desparte !
Ce-i bun — de multe ori ne e departe.
Un neamţ adevărat urăşte pe francezi,
Dar vinurile lor le bea cu sete, precum vezi.

SIEBEL

(În timp ce Mefistofel s-apropie de locul său)

Mărturisesc că vinuri acre tocmai
Gîtlejul nu poftește. Daţi-mi unul dulce.

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL
(sfredelește)

Să curg-aici vin vechi de Tokai.

ALTMAYER

Nu, domnul meu ! În față mă priviți !
Vă știu intenția ! Ne păcăliți !

MEFISTOFEL

Cu oaspeți nobili ca aceștia
Ar fi primejdios, nu sînteți de părere ?
Dar grăbiți-vă ! Pe față-mi spuneți,
Ce vinuri inima vă cere ?

ALTMAYER

De toate ! Ce mai întrebați ?

(După ce găurile au fost sfredelite și astupate.)

MEFISTOFEL
(cu gesturi ciudate)

Struguri face vița,
Coarne poartă țapul.
Scutur eu șuvița
Mi se-nclină capul.
Vinul e zeamă,
Vița lemn se cheamă.
Masa de lemn
Poate și ea
Vin să dea.
Cuvîntul e-ndemn,
Minune și semn
Acum deschideți și vă desfătați !

Scanned with OKEN Scanner

TOȚI

(în timp ce scot dopurile și fiecăruia îi curge în pahar vinul dorit)

Cum curgeți, ah, izvoare minunate !

MEFISTOFEL

Păzea ! Pe jos un strop să nu-mi vărsați !
(Ei beau repetat.)

TOȚI

(cîntînd)

Ne merge ca la canibali, cum se cuvine.
Cinci mii de porci n-o duc mai bine !

MEFISTOFEL

(către Faust)

Sînt liberi, vezi-i cum petrec !

FAUST

Eu poftă aș avea să plec.

MEFISTOFEL

Ia seama numai și-i vedea
Cît de magnific bestialitatea se va revela.

SIEBEL

(bea neprecaut, vinul curge pe jos și se preface în flacără)

Foc ! Ajutor ! Iadul arde !

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL
(descîntînd flacăra)

Foc, elementul meu, tu ! Ia-o mai domol !

(Către ceată.)

Deocamdat-a fost numai un strop de purgator.

SIEBEL

Ce-nseamnă astea ? Aşteaptă numai !
Scump vei plăti ! Nu ne cunoşti !

FROSCH

Ne crede dumnealui şi beţi şi proşti !

ALTMAYER

Gîndesc să-l invităm domol, să plece.

SIEBEL

Credea-ndrăzneţul că aici
Cu hocuspocus se petrece !

MEFISTOFEL

Taci, bute puturoasă !

SIEBEL

Coadă de mătură !
Pe cine beşteleşti ? Drept ce ne iei ?

BRANDER

Bătăi cădea-vor, grindină, de vrei !

ALTMAYER

(scoate un dop din masă, foc îi sare în faţă)

Ard ! Ard !

SIEBEL

Dedatu-s-a scamatoriei, vrăjii.
Loviţi ! El nu mai e sub scutul legii ![57]
(Ei scot cuţitele şi tăbărăsc spre Mefistofel.)

MEFISTOFEL
(cu atitudine gravă)

Închipuire şi cuvînt
Schimbă sens şi loc.
Fiţi aici şi fiţi acolo,
Şi vă fie de noroc !
(Ceilalţi se opresc miraţi şi se privesc îndelung.)

ALTMAYER

Ah, unde sînt ? Frumoasă ţară !

FROSCH

Podgorii ! Văd eu bine oare ?

SIEBEL

Şi struguri, struguri !

[57] Cine se dedă la scamatorii şi vrăji, nu se mai bucură de ocrotirea legii.

Scanned with OKEN Scanner

BRANDER

Aici lîngă pridvor, ce viță verde !
Și-un strugure ! Oh, mîna să-l dezmierde.

(Îl prinde pe Siebel de nas. Toți fac la fel, unul împotriva celuilalt, și ridică cuțitele.)

MEFISTOFEL

(ca mai sus)

Tu amăgire, legătura ia-o de pe ochi, firește !
Și țineți minte voi, cum diavolul glumește !

(Dispare cu Faust. Ceilalți se depărtează unul de altul.)

SIEBEL

Ce noutate ?

ALTMAYER

Cum ?

FROSCH

Era acesta nasul tău ?

BRANDER

(către Siebel)

Pe-al tău îl țin în mînă eu !

Scanned with OKEN Scanner

ALTMAYER

A fost un trăsnet, ce trecu prin mădulare!
Dați-mi un scaun, cad de pe picioare.

FROSCH

Nu, zău ! Răspundeți ce mi s-a-ntîmplat ?

SIEBEL

O, blestematul, unde-i ? Vreau să știu.
A doua oară nu-mi mai scapă viu.

ALTMAYER

Pe ușa pivniței eu îl văzui ieșind,
Pe-o bute mare-ncălecînd —
Simt ca un plumb prin glezne și-n picioare;
(Se-ntoarce spre masă.)
Vinul... Mai curge vinul oare ?

SIEBEL

Fu amăgire, înșelăciune și nălucă totul !

FROSCH

Credeam că beau, mi-aș șterge încă botul.

BRANDER

Dar cum a fost cu strugurii povestea ?

ALTMAYER

Și-apoi să nu crezi în minuni !
Dar altora să nu mai spuneți vestea !

Bucătărie vrăjitorească [58]

Pe o vatră joasă, o căldare fierbe la foc. În aburii ce se ridică, se ivesc felurite arătări. O maimuţă stă lîngă căldare, mestecă şi grijeşte să nu dea în foc. Maimuţoiul cu puii stau alături şi se încălzesc. Pereţii şi grinzile sînt împodobite cu cele mai ciudate unelte vrăjitoreşti.

Faust, Mefistofel.

FAUST

Nebune vrăji, ce silă mi-e de ele !
Mă porţi pe-aci ca să mă vindeci oare ?
În volburarea asta de scrinteală ?
De sfaturi de la babe am nevoie cu tocmeală ?
Mi-or ajuta asemenea fierturi murdare
Treizeci de ani să lapăd de pe mine-acum ?
Vai mie, dacă nu cunoşti un leac mai bun !
Nădejdile mi-au şi pierit.
N-a născocit încă natura sau vreun spirit
Un alt balsam mai izbutit ?

MEFISTOFEL

Amice, ce isteţ te-amesteci iar în treabă.
Există pentru-ntinerire şi un mijloc mai firesc.

---

[58] Pentru a-l putea duce, în continuare, pe Faust pe calea plăcerii simţurilor, Mefistofel are nevoie de el tînăr. În *Urfaust* personajul e de la început tînăr, în *Faust I* e, la început, bătrîn, e întinerit în bucătăria vrăjitoarelor şi înaintează din nou în vîrstă. În finalul lui *Faust II* are aproximativ o sută de ani.

Dar despre-acesta se vorbește-n altă cărte,
Într-un capitol mai aparte.

FAUST

Destăinuiește-mi-l degrabă !

MEFISTOFEL

N-am să mă feresc,
Un mijloc ai, fără de bani și fără vrăji.
Te du pe cîmp numaidecît, și sapă, ară !
Păstrează-ți rostul într-un cerc îngust.
Hrănește-te cu hrană simplă, fără gust.
Trăiește între dobitoace ca un dobitoc.
Nu socoti c-ar fi rușine însuți tu să gunoiești
Ogorul de pe care seceri. Iată un mijloc
De-a te menține tînăr, de-a ajunge teafăr
Pînă la ani optzeci, și să rămîi luceafăr.

FAUST

Atari isprăvi nu-mi sînt la îndemînă
Și n-aș putea să iau hîrlețu-n mînă.
Viața-ngustă nu mă prinde chiar de loc.

MEFISTOFEL

Ei, vezi ca vrăjitoarca trebuie atrasă-n joc ?

FAUST

De ce numaidecît afurisita babă
Cu buruieni și ierbi ?
Nu poți tu însuți băutura să mi-o fierbi ?

MEFISTOFEL

Frumoasă pierdere de vreme-ar fi,
În timp ce mii de poduri aş clădi.
Lucrarea cere nu numai ştiinţă, artă,
Ci şi răbdare care-aşteaptă.
Un spirit liniştit ani mulţi de ea să ţină seama,
Căci timpul doar desăvîrşeşte zeama.
Şi-apoi unde mai pui
Acele meşteşuguri multe, minunate,
Spre-a nimeri în cap un cui ?
E drept că dracul a-nvăţat-o, rînd
Pe rînd şi cîte-o leacă,
Dar dracul însuşi nu-i în stare să o facă.

(Văzînd animalele.)

Vezi ce prăsilă cu lăbuţe !
Pe lîngă foc ce slugi drăguţe !

(Către animale.)

Se pare că stăpîna nu-i acasă ?

ANIMALELE

La praznic dumneaei s-a dus
Pe horn în sus.

MEFISTOFEL

Cît timp obişnuieşte ca să-mi zboare ?

ANIMALELE

Cît timp ne încălzim pe la picioare.

MEFISTOFEL
(către Faust)

Cum le găseşti, aceste animale ?

FAUST

Mi-e scîrbă şi mi-e jale.

MEFISTOFEL

Cît mă priveşte, zău, nimic nu-mi este mai plăcut
Decît cu animalele să discut.

(Către animale.)

Ei, spuneţi-mi, afurisite animale,
Ce mestecaţi acolo în căldare ?

ANIMALELE

Pentru săraci o ciorbă lungă.

MEFISTOFEL

Aveţi o clientelă mare. Faceţi zeamă, să ajungă !

MAIMUŢOIUL

(se apropie şi se linguşeşte pe lîngă Mefistofel)

Aruncă zarul,
Fă să cîştig,
Să uit amarul.
Mi-e gol buzunarul,
Bani de-aş avea —
Ar fi lumea mea !

MEFISTOFEL

Ce fericit s-ar socoti un maimuțoi cu floace,
La loterie [69] dacă ar putea să joace!

(Între timp puii au luat o sferă mare, rostogolind-o în față.)

MAIMUȚOIUL

Aceasta e lumea,
Cît e de mare
Se-nvîrte și umblă
Fără-ncetare.
Ca sticla sună.
S-a sparge-n curînd,
E goală-năuntru,
Și suflă prin ea
Vînt, vînt.
Sînt viu, sînt viu.
Dragul meu fiu,
Ține-te tu
Departe de ea.
Vei muri, vei muri.
Ea e de lut,
Cioburi vor fi.

MEFISTOFEL

Ce vrea să fie sita [60] aceea?

---

[69] Jocul la loterie era la mare modă în vremea lui Goethe.

[60] Se credea că *sita* ar avea diferite semnificații, între altele că, privind prin sită, se puteau vedea mai clar lucrurile tainice.

Scanned with OKEN Scanner

MAIMUȚOIUL
(o ia din cui)

Hoț dac-ai, fi,
Numaidecît
Te-aș dovedi !

(Se duce la maimuță și o îndeamnă să privească prin sită.)

Privește prin sită !
Pe hoț îl dibuiești,
Și nu ai voie să-l numești !

MEFISTOFEL
(apropiindu-se de foc)

Și oala aceasta ce-i ?

MAIMUȚOIUL ȘI MAIMUȚA

Bicisnicul n-o știe.
El nu cunoaște
Nici oală, nici tipsie.

MEFISTOFEL

Dobitoc ce ești ! Fără curtoazie !

MAIMUȚOIUL

Ia pămătufu-n mînă ca să vezi !
Pe scaun șezi !

(Îl silește pe Mefistofel să se așeze.)

FAUST
(care în răstimp a stat în fața unei oglinzi, apropiindu-se sau depărtîndu-se de ea)

Scanned with OKEN Scanner

Ce văd ? Cerească icoană
S-alege în oglindă ca-n bulboană ?
Iubire, împrumută-mi tu aripa
Cea mai grăbită, ca s-ajung
Pe-al ei meleag, cît bate clipa.
De nu stau ţintuit pe locul unde sînt,
De îndrăznesc să mă apropiu,
N-o mai zăresc decît prin ceaţă
Chip prea frumos ! Cel mai frumos din cîte sînt !
E cu putinţă ? O femeie într-atîta de frumoasă ?
Întrezăresc în trupul, ce-n privire mi s-abate,
O chintesenţă-a cerurilor toate ?
Există-asemenea făptură pe pămînt ?

MEFISTOFEL

Desigur. Dacă Dumnezeu întîi
Vreo şase zile se căzneşte frămîntînd o nefiinţă,
Ca să aplaude la sfîrşit el însuşi,
E limpede c-asemenea isprăvi sînt cu putinţă !
Priveşte, de-astă dată, pîn' te saturi,
Şi află că aş şti să-ţi dibuiesc
O mîndră ca aceasta, pe unde mă-nvîrtesc.
Şi fericită soartă are cel ce-acasă
O va conduce ca mireasă !

(Faust priveşte necurmat în oglindă. Mefistofel, întinzîndu-se în scaun, se joacă cu pămătuful de pene şi continuă a vorbi.)

Aicea stă pe tron regala mea persoană,
Un sceptru-n mînă ţiu, lipseşte doar coroana.

Scanned with OKEN Scanner

ANIMALELE

(făcînd mișcări din cele mai ciudate, îi aduc, cu strigăte, o coroană lui Mefistofel)

Fii tu așa de bun
Puterea ți-o strînge,
Lipește coroana
Cu sudoare, cu sînge !

(Umblă stîngaci cu coroana, încît aceasta se sparge în două ; apoi sar prin bucătărie cu părțile).

Pentru tine
Pentru mine,
Noi vorbim
Și facem rime.

FAUST
(privind în oglindă)

Vai mie ! Înnebunesc de-a bine !

MEFISTOFEL
(arătînd spre animale)

Prin cap acuma și pe mine
Cu ameteli mă ia.

ANIMALELE

Și dacă izbutim
Mai cu temei,
Sînt idei, sînt idei !

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

(ca mai sus)

Mă arde-n piept, rămîne scrum.
Mai repede, în larg de-acum !

MEFISTOFEL

(ca mai sus)

Să recunoaștem, cel puțin din astea toate,
Că sînt poeți de mari carate.

(Căldarea, de care maimuța n-a avut grijă, dă în foc. Se produce o flacără mare ce iese prin horn. Vrăjitoarea coboară prin flacără cu strigăte îngrozitoare.)

VRĂJITOAREA

Au, au, au, au !
Tu, scroafă blestemată, ce te iau !
Căldării nu-i porți grijă ! Și mă arzi !
Afurisit necaz !

(Zărindu-i pe Faust și pe Mefistofel.)

Ce se petrece-aici ?
Ce vreți prin aste locuri joase ?
Și cine-mi sînteți ?
V-ați furișat, prin ce gîrlici ?
Intra-v-ar chinul focului în oase !

(Mestecă cu lingura mare prin căldare, de sar flăcări spre Faust, Mefistofel și animale. Animalele schelălăiesc.)

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

(întorcînd pămătuful de pene, ce-l ține în mînă, izbește între sticle și oale)

Așa, așa ! În cioburi totul !
Am să vă-ntind pe labe botul
O glumă e, tu spurcăciune,
Și tactul ce se cere
La melodia ta anume.

(Vrăjitoarea se dă înapoi cu furie și groază.)

Nu mă cunoști ? Stîrpitură !
Nu-ți mai cunoști maestrul și stăpînul ?
O dată dacă mai lovesc, după Scriptură,
Te sfarm, cu toți strigoii de maimuțe !
Unde-i respectul de minteanul meu cel roș ?
Și nu mai recunoști nici pana de cocoș ?
Ascunsu-mi-am obrazul, ca să mint ?
Sau poate-aștepți să mă prezint ?

VRĂJITOAREA

Stăpîne Doamne, să iertați primirea.
Nu văd copita, deși ochii mei nu-s orbi.
Și unde sînt însoțitorii, cei doi corbi ?

MEFISTOFEL

Îmi scapi cu-atît de astădat'.
Căci e cam mult de cînd nu ne-am văzut.
Și-i drept că de cultură în răstimp
Și dracul s-a contaminat.
Fantoma nu mai are nordic nimb.
Nici gheare, coarne, coadă ; au ieșit din modă.

Scanned with OKEN Scanner

Sînt altfel însă cu piciorul
De care nu mă pot lipsi !
Multe neajunsuri printre oameni mi-ar prilejui.
De-aceea, ca atîţia dintre tinerii cuconi
Mă folosesc de pulpe false printre vii.

VRĂJITOAREA
(dănţuind)

Mă pierd cu firea, ridic cana,
Văzînd aici pe domn Satana !

MEFISTOFEL

Ast nume nu-l rosti ! Îţi interzic !

VRĂJITOAREA

De ce ? Doar nu e nume de nimic !

MEFISTOFEL

De mult e-n cartea basmelor trecut,
Dar oamenii mai buni nu s-au făcut.
Cel Rău, de ăsta au scăpat, dar răii au rămas.
Să mă numeşti baron, c-atunci e bine.
Un cavaler sînt ca şi alţii, minte ţine !
Am sînge nobil, sînt boier, nu-s de pripas.
Priveşte-ncoa, ăsta-i blazonul care-l port.

(Face un gest obscen.)

VRĂJITOAREA
(rîde peste măsură)

Ha-ha ! E încă-n felul vostru, cum e-ntocarceţi.
Şiret, cum totdeaun-aţi fost !

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL
(către Faust)

Amice, 'nvaţă pe de rost
C-acesta-i felul cuviincios
De-a te purta cu vrăjitoarele frumos !

VRĂJITOAREA

Şi-acuma spuneţi, domnii ce doresc ?

MEFISTOFEL

Din cunoscuta băutură — un pahar.
Căci anii sucurilor nu trec în zadar.

VRĂJITOAREA

Prea bucuros. Aicea am un must
Din care şi eu cîteodat' mai gust.
Nu mai miroase sticla neplăcut.
Vă dau un păhărel, şi s-a făcut.

(Încet.)

Dar dacă cineva nepregătit pe gît l-a tras,
O ştiţi, nu mai trăieşte nici un ceas.

MEFISTOFEL

E un prieten bun. Vreau de folos să-i fie,
Deci fă ce ştii cu-a ta bucătărie !
Închide cercul şi vrăjind te-nclină
Din băutură dă-i o cupă plină !

(Vrăjitoarea face cu gesturi stranii un cerc şi adună lucruri ciudate în el. În acest timp se aude clinchet de pahare, şi căldările încep să sune, iscîndu-se o mu-

Scanned with OKEN Scanner

zică. Vrăjitoarea aduce apoi o carte mare și așază maimuțele în cerc, ca să-i servească, așa cum stau cu spatele, drept pupitru și să-i țină făcliile ; îi face semn lui Faust să se apropie.)

FAUST
(către Mefistofel)

Nu zău, ce vreți cu toate aste ?
Țicnelile acestea și zănaticile semne,
Înșelăciunea asta demodată,
În stare nu-s să mă îndemne.

MEFISTOFEL

Ei fie ! Pozne-s toate, doar de rîs !
Severule, nu fi așa de-nchis !
O dregе și ea, dup-o pravilă vrăcească,
Ca zeama strașnic să-ți priiască.

(Îl silește pe Faust să intre în cerc.)

VRĂJITOAREA
(cu emfază, citind dintr-o carte)

Înțelege cu temei :
Din unul fă zece.
Scoate pe doi,
Fă dintr-o dată trei.
C-atunci ești bogat.
Pe patru fă-l uitat.
Din cinci și șase,
Astfel îți zic,
Fă șapte și opt,
Și totul s-a copt.
Și nouă e unul

Scanned with OKEN Scanner

Şi zece nimic.
Asta, spun şi eu,
E tabla-nmulţirii
Deasupra firii. [61]

FAUST

S-ar spune că băbuşca are febră !

MEFISTOFEL

Pînă să-ncheie, e încă hăt departe,
Aşa e însă toată-această carte.
Pierdui şi eu cu ea nopţi multe, ani întregi ;
O contradicţie perfectă
Rămîne-o taină deopotrivă
Pentru scrîntiţi şi pentru breji,
Amice, arta asta-i veche, nouă.
Cînd te gîndeşti, te iei de păr.
Un obicei a fost prin vremuri totdeauna
Cu unu şi cu trei, cu trei şi unul,
Să răspîndeşti erori, nu adevăr.
Se flecăreşte astfel fără stinghereală.
Dar cine mai poftеşte să discute cu nebunul ?
Se crede de-obicei că unde se aud cuvinte,
Ar fi ceva de înţeles şi pentru minte.

[61] Formule magice. Într-o scrisoare către Zelter din 4.XII. 1827, Goethe a subliniat că, spre exemplu, tabla-nmulţirii a vrăjitoarelor e un nonsens intenţionat. E semnificativ că, în continuare, Mefistofel e cel care explică magia numerelor în sens ironic, ironia fiind îndreptată împotriva dogmei trinităţii.

Scanned with OKEN Scanner

VRĂJITOAREA

Unde te-ntorci, unde te-ndrumi,
Puterea-naltă a ştiinţei
Ascunsă e întregii lumi.
Dar celui care nu gîndeşte
Cu dărnicie ea se-mpărtăşeşte.

FAUST

Ce este-acest nonsens, ce-l spune ?
Îmi crapă capul, cînd ascult.
Îmi pare că aud vorbind în cor
Mii de nebuni sau şi mai mult.

MEFISTOFEL

Destul acum, sibilă minunată !
Întinde băutura, umple cupa
Pînă la gură, ca s-o ia.
Amicului n-are să-i strice-nghiţitura.
E-un om trecut prin multe demnităţi,
Şi care-a tras licori destule la măsea.

(Vrăjitoarea toarnă băutura, cu multe ceremonii, în cupă. Cînd Faust o duce la gură, sare o flacără.)

MEFISTOFEL

Dă drumul numai băuturii pe gîtlej,
Şi inimii ea fi-va leac.
Se spune că te tutuieşti cu dracul,
Şi te sfieşti de-o flacără, de-un fleac ?

(Vrăjitoarea şterge cercul. Faust iese din rotocol.)

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

Afară-n larg ! E bine să te mişti !

VRĂJITOAREA

De bine fie-vă înghiţitura !

MEFISTOFEL
(către Vrăjitoare)

Dar dac-ar fi să-ţi împlinesc vreo poftă vie,
Să nu mi-o spui decît în nopţi de Valpurgie !

VRĂJITOAREA

Un cîntec vă mai dau. Nu e din carte.
Simţiţi, de-l ziceţi, un efect aparte !

MEFISTOFEL
(către Faust)

Vino mai repede din încăperea scundă !
Va trebui s-asuzi din abundenţă,
Puterea băuturii-n toate te pătrundă !
Apoi te-oi învăţa noblеţa trîndăviei.
Şi în curînd cu desfătare vei simţi
Cum Cupido trezit, ca iedul va sări.

FAUST

Ingăduie-mi să mai privesc o dată
Minunea din oglindă. Ce frumoasă fată !

MEFISTOFEL

Izvodul frumuseţii palpitînd de viaţă
Îl vei vedea-n curînd aievea-n faţă.
(Incet.)

Cu-această băutură-n trup, mă crezi ?
În orișice femeie pe Elena [62] ai s-o vezi.

O stradă

Faust, Margareta trecînd. [63]

FAUST

Frumoasă domnișoară, pot să îndrăznesc
Să mă alătur, să vă însoțesc ?

---

[62] *Elena* are aici doar semnificația de : cea mai frumoasă dintre femei. Nu este o aluzie la apariția Elenei, personaj din *Iliada*, din cauza căreia se spune că ar fi izbucnit războiul troian și care va juca un rol important în *Faust II*.

Mefistofel vede că nu-l poate cuceri pe Faust pentru plăcerile simțurilor și crede că aceasta se datorează doar vîrstei acestuia. Pentru a putea trezi în el impulsul erotic, pune vrăjitoarea să-l întinerească și să-i dea o băutură vrăjită în stare să-i intensifice impulsurile erotice adormite. Inocularea apetitului erotic este echivalentă aici cu o încercare de intoxicare morală.

[63] Prima dintre scenele cu Margareta (*Gretchenszenen*). Acestea se succed apoi pînă la sfîrșitul lui *Faust*. Relațiile dintre Faust și Margareta sînt, de la început, umbrite de prezența, fie chiar și nevăzută, a lui Mefistofel, e o relație în trei, în care fata se află în opoziție cu diavolul. Mefistofel, cel care nu crede în dragoste, ci numai în senzualitate, nu vede cu ochi buni cum sentimentele lui Faust se transformă, treptat, inocența și farmecul fetei deșteptîndu-i sentimente de natură să-l înalțe. Margareta cade victimă mașinațiunilor diavolului care speră să poată reteza astfel aspirația mai

Scanned with OKEN Scanner

MARGARETA

Nici domnișoară [64] nu-s, și nici frumoasă.
Pot să mă duc și ne-nsoțită-acasă.

(Faust vrea s-o prindă de braț. Margareta se ferește, trece.)

FAUST

Frumoasă-i, Doamne ! Ce copilă !
N-am mai văzut asemenea făptură.
Are virtuți desigur, fără număr.
Roșața buzelor și a obrazului lumină
Să nu le uiți o veșnicie !
Și felul cum privirea și-o înclină
Ce cald prin inimă te ia.
Tăioasă la cuvînt, cum îi plăcu să fie —
Să te încînți de ea la nebunie !

M e f i s t o f e l apare.

FAUST

Ascultă, să-mi faci rost de fetișcană !

MEFISTOFEL

De care ?

înaltă a sufletului lui Faust, dar Mefistofel nu reușește nici dînsul în intenția lui de a cîștiga prinsoarea oferindu-i lui Faust experiența plăcerii și va trebui să-și continue încercările.

[64] Numai fetele de obîrșie nobilă aveau în evul mediu dreptul să poarte acest titlu, tinerelor burgheze nemăritate li se spunea *Jungfer* (fecioară).

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

De-aceea care tocmai a trecut.

MEFISTOFEL

Ei las' ! Aceea de la popa vine, de la strană.
A dezlegat-o de păcate.
Mă furişai pe lîngă ei doar din curiozitate.
Nevinovată e, la spovedanie s-a dus pentru nimic,
Şi numai fiindcă obiceiul cere.
Nu am asupra ei nici o putere ! [65]

FAUST

Dar a trecut de paisprezece ani !

MEFISTOFEL

Vorbiţi de-a dreptul ca un uşuratic
Care doreşte pentru sine orice floare,
Închipuindu-şi că prilej nu este, nici favoare,
Ce-ndrituit n-ar fi a le culege.
Dar nu se poate-ntocmai totdeauna !

---

[65] E drept că Mefistofel doreşte să-l vadă pe Faust încurcat în aventuri amoroase ; el încearcă, însă, un timp, să-l ţină departe de Margareta, în care simte un adversar. Îl va ajuta pe Faust doar silit de acesta. Exegeţii (Reinhard Buchwald, Kuno Fischer etc.) subliniază importanţa situaţiei create în acest fel: este prima oară cînd Faust preia comanda şi-l determină pe Mefistofel să-l urmeze, deşi acesta e de altă părere.

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

Slăbește-mă și nu-mi vorbi de lege !
Magistre, 'n față-ți stau și una
Îți spun : dacă la noapte fata
În brațe nu mi s-a fi odihnit —
Să mă socoți de tine despărțit !

MEFISTOFEL

Ce-i cu putință și ce nu, n-ai cumpănit.
Vreo paisprezece zile-mi trebui numai spre a iscodi
Împrejurările de-aci, prilejul potrivit.

FAUST

Nestingherit doar șapte ceasuri dac-aș fi
Te-asigur că de dracul n-aș avea nevoie
Spre a seduce o asemenea fetiță !

MEFISTOFEL

Vorbiți acum ca un franțuz de viță.
Dar, rogu-vă, nu vă mîhniți prea tare.
Ce folosește o plăcere-așa de-a dreptul, dintr-o dată?
Căci bucuria nu-i nici pe departe-așa de mare,
Cum e, cînd peste fel și fel de piedici,
Prin curse și nimicuri la iubită-ajungi,
Precum atîtea anecdote-arată !

FAUST

Am poftă, chiar și fără asta, dacă tu nu mi-o alungi.

MEFISTOFEL

Acu ascultă că nu-i glumă.
Cu fetișcana-aceasta n-o să meargă-n grabă.

Scanned with OKEN Scanner

Nu cucerim cu-asalt nimic aci.
O cursă trebuie să-ntindem, altfel totul e degeaba.

FAUST

Ah, măcar de la dragul meu de înger, de-aș avea
Ceva : să mă conduci acas' la ea.
Fă-mi rost de vreo năframă sau de-o jartieră,
Ca focul, dorul, să-mi alin.

MEFISTOFEL

Ca să vedeți că sînt dispus
Arzîndei voastre suferințe să-i servesc,
Să nu mai pierdem nici o clipă.
În odăița ei chiar astăzi vă călăuzesc.

FAUST

Și am s-o văd ? Va fi a mea ?

MEFISTOFEL

Amice, ba !
Căci ea va fi la o vecină.
Dar în răstimp cu bucurie veți putea
Adulmeca, și alte bucurii spera.

FAUST

Atunci la ce mai stăm ? Să mergem.

MEFISTOFEL

E prea devreme.

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

Grijește, să-i pot duce un cadou.

(Pleacă.)

MEFISTOFEL

Ce grijuliu și cît de brav ! Numaidecît un dar
Cunosc atîtea-ascunse locuri,
Unde comori secrete ard cu focuri.
N-are să fie în zadar.

(Pleacă.)

Seară

O odăiță curățică

MARGARETA
(împletindu-și și legîndu-și cosițele)

Ah, ce n-aș da să știu
Domnul de astăzi cine-a fost !
Părea cutezător de-a binelea,
Din casă mare și cu nobil rost.
I se putea citi pe față
Și, într-un fel, din vorba-i îndrăzneață.

(Iese.)

Mefistofel, Faust

MEFISTOFEL

Intrați încet ! Și-aveți de toate !

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

(după oarecare tăcere)

Te rog acuma singur să mă lași.

MEFISTOFEL

(iscodind în preajmă)

Nu toate fetele se țin așa curate.

(Iese.)

FAUST

(privind împrejur)

Binevenită fii, lumină de amurg,
Beteală care umpli sanctuarul !
Cuprinde-mi inima, iubire, ce cu dulci
Speranțe-ți potolești amarul.
Respiră-n preajmă simțămîntul păcii,
Al rînduielii și al mulțumirii.
În sărăcia-aceasta ce belșug,
Între pereții-nguști, ce loc al fericirii !

(S-așază în fotoliul de piele de lîngă pat.)

Primește-mă, fotoliu, care și pe-naintași,
În truda și în bucuria lor, i-ai ocrotit.
De cîte ori în jurul tronului acesta
Copiii nu s-au hîrjonit.
Poate c-aici, cu mulțumire pentru Moș Crăciun
Iubita mea, cutremurată de evlavie, a sărutat
Veșteda mînă a părintelui străbun.
Să stau aici, să stau pierdut în reverii.
În preajmă simt, copilă, duhul tău,

Scanned with OKEN Scanner

Cum freamătă, al rînduielii și-mplinirii,
Cel ce te-ndrumă zi cu zi,
Cel ce te-ndeamnă să întinzi curat covorul.
Chiar firul de nisip îl simt în jurul tău făcînd ocolul
Iubite mîini și chip zeiesc, prin voi, prin tine,
Căsuța un imperiu ceresc devine !
Și-aici ?

(Dă în lături o perdea de la pat.)

Ah, ce prăpastie de voluptate
M-atrage. Aș rămînea, eternitate.
Natură, tu-n ușoare visuri peste fire
Un înger ai întruchipat aici.
Copila-aici dormea, cu pieptul fraged, plin
De caldă viață. Din ce sacră plămădire,
S-a împlinit chipul divin !

Și tu ? Ce te-a adus ?
Ce-adînc și tainic sînt mișcat !
Ce vrei ? Și inima de ce e grea ?
Sărmane Faust, cum te-ai schimbat ! [66]

Văzduh de vrajă m-a cuprins ?
Eram împins doar să mă bucur.
Și-acuma mă destram în vis.
O jucărie sînt oricărei adieri ?

Dac-ar intra acum — cu suflet strîns
Ai ispăși fărădelegea ta.

---

[66] Impresia puternică pe care o face asupra lui Faust atmosfera de puritate care o înconjoară pe Margareta, e cît p-aci să-l determine să renunțe la intenția de a o seduce.

Marele om, ce mic s-ar face,
Topit și-ntins cu fața la podea.

MEFISTOFEL

(intrînd)

Haideți, mai repede ! C-o văd venind.

FAUST

Să plec. Să plec. Să nu mă mai întorc.

MEFISTOFEL

Aceasta-i, iată, pentru ea. Rost vă făcui de-o cutiuță
Așa la repezeală dintr-un loc.
S-o așezați în dulăpior, într-un ungher.
S-a pierde fata tot privind, mă jur pe cer.
Niscai lucioase lucrușoare
Am pus în cutiuță,
Că vezi, copilul e copil, și jocul joc.

FAUST

Nu știu, s-o fac sau nu ?

MEFISTOFEL

Mai întrebați ?

Sau vreți ca să păstrați comoara ?
Atunci vă sfătuiesc, nebuna poftă s-o lăsați,
Să mă scutiți de altă oboseală
Și să-mi cruțați frumosul, scumpul timp.
Dar sper să nu fiți într-atîta de zgîrcit.
În ceafă eu mă scarpin, iscodesc

(Pune cutiuța în dulap și închide.)

Copila tînără cum aș putea
Pe voia inimii să v-o-nvîrtesc,
Și domnia voastră vă uitați
Cu gravă aiureală, ca și cum ar fi-ntr-o sală
De cursuri să intrați
Și ca și cum în fața ochilor v-ar sta
Aievea întrupate fizica și metafizica !
Să mergem repede !

(Ies.)

MARGARETA

(cu o lampă)

Mă-năbuș. Ce năduh aici ! [67]

(Deschide fereastra.)

Și totuși parc-afară nu e cald.
Simt nu știu ce, mi-e nu știu cum.
Aș vrea să vie mama-acasă.
Fior pe spate mi se lasă.
Ah, ce fricoasă fată sînt, și cîte
Mi se năzar de la un colț la celălalt.

(Începe a cînta, dezbrăcîndu-se.)

A fost un rege-n Tule [68]
Fidel nespus. În dar,
Murind, iubita-i dete
De aur un pahar.

---

[67] Margareta intuiește că diavolul a fost în odaia ei și are o presimțire a nenorocirilor ce o așteaptă.

[68] Cîntînd cîntecul regelui din Tule, Margareta încearcă să alunge spaima și neliniștea care i-au cuprins inima.

Drag mai presus de toate
Paharul își golea
La orișice ospețe.
Și ochiu-i lăcrima.

Iar cînd a fost să moară
Cetăți și-a numărat.
Urmașului le dete.
Paharul nu l-a dat.

Regească masă-ntinse
Viteji chemă la el.
În sala părintească,
La mare, în castel.

Acolo sta bătrînul
Aprinse vinuri bînd,
Și aruncă paharul
În val ca-ntr-un mormînt.

El îl văzu în mare
Tot mai adînc căzînd.
Pleoapele-i căzură.
N-a mai băut nicicînd.

(Deschide dulapul să-și atîrne veșmintele și zărește cutia cu bijuterii.)

Cutia-aceasta cum ajunse-aicea dintr-o dat' ?
Dulapul l-am închis, o știu.
Ce-o fi-năuntru oare ? De mirat !
Se poate cineva să-l fi adus zălog.
Și mama poate împrumut a dat —

Scanned with OKEN Scanner

Am s-o deschid, sau nu ?
De-o panglică atîrnă o cheiță.

(Deschide.)

Ah, Doamne, Dumnezeule, te uită !
Așa ceva nu mai văzui.
C-o astfel de podoabă chiar și o domniță
De mare sărbătoare s-ar putea împodobi.
Mă prinde oare lanțul auriu-verzui ?
A cui o fi podoaba ? În oglindă m-aș privi.

(Încearcă podoabele în fața oglinzii.)

Cerceii barem dac-ar fi ai mei !
De-ndată-arăți cu totul altfel și
Te-mbujorezi ca macii.
La ce-ți ajută frumusețea, tinerețe ?
E bună și ea, nu zic ba,
Dar lăudată e cu glasul-jumătate,
Cu milă oarecum și pe departe.
Spre aur se îndrumă, și de aur
Atîrnă totuși totul.
Ah, noi săraçii !

Plimbare

Faust, pe gînduri, umblînd încolo și încoace.
Mefistofel îl întîmpină.

MEFISTOFEL

Blestèm !
Aș vrea să știu ceva mai rău decît iubirea
Disprețuită, decît toate elementele din iad.

Ca să-mi descarc în voie firea
Şi blestemului să-i fac vad !

FAUST

Dar ce e ? Ce te strînge ? Ce necaz ?
În viaţa mea nu am văzut asemenea obraz !

MEFISTOFEL

M-aş da eu însumi dracului, de mi-ar fi leac,
Şi dacă însumi nu aş fi un drac.

FAUST

Ţi s-a sucit ceva în cap ? Ce bine-ţi şade
Să te înfurii ca nebunii tocmai tu !

MEFISTOFEL

Închipuiţi-vă ! Gătelile menite Margaretei
Un popă dispărute le făcu !
A fost aşa că mamă-sa, văzînd cutia,
A început să-i fie teamă :
Are femeia nas, ce nu se-nşală,
Mîncă ceaslovul fără oboseală,
Adulmecă, direticînd, cu simţ avan
Dacă un lucru-i sacru sau profan.
Iar cînd în dulăpior a dat de dar,
Simţi că nu-i cu mare har.
„Copila mea — ea zise — bunul nu-i agonisit pe drept,
El va să-ţi mistuie puterea, sîngele din piept.
L-om închina mai bine Maicii Preciste,
Cu mana cerului ea are să ne bucure !“
Margareta îşi strîmbă gurita într-o parte :
„Ei, ce să-i faci, un dar de care nu am parte,

Cu toate că nu poate fi chiar fără Dumnezeu
Cel ce l-a furișat în dulăpiorul meu".
Chemă un popă fără-ntîrziere muma.
Și popa, deîndat' ce înțelese gluma,
Privi cu jind, privelișteа-i era pe plac.
El zise : „Asta-nseamnă vrednicie !
Cine se-nvinge — dobîndește dar întru vecie.
Biserica are un bun stomac,
Țări și imperii din belșug a înghițit,
Și încă niciodată nu s-a ciumurlit.
Femei, numai biserica s-a-nvrednicit
Să mistuie un bun nedrept și rătăcit."

FAUST

E-un obicei acesta ce și altora le place.
Un rege și-un evreu la fel pot face.

MEFISTOFEL

Și popa încheie, luînd podoabe și inel
Parc-ar fi fost nimica toată.
N-a mulțumit mai mult sau mai puțin
Decît pentru un coș de nuci. Răsplată
Cerească le-a promis din plin.
Și seminția slabă simțitu-s-a edificată.

FAUST

Și Margareta ?

MEFISTOFEL

Tulburată șade.
Nu știe biata nici ce vrea, nici ce se cade.
Gîndește la podoabe și cercei necontenit
Și mai vîrtos la cel ce i le-a dăruit.

FAUST

De-amărăciunea ei îmi pare rău.
De alte giuvaere să-i faci rost.
Că-ntîiele și-așa prea prețioase nu au fost.

MEFISTOFEL

O, da — joc de copii e totul pentru domnul meu!

FAUST

Îndrumă lucrurile după pofta mea.
Îndeosebi după vecina ei să mi te ții.
Molîu și lînced, diavole nu-mi fi!
Fă rost de alte giuvaere, n-adăsta!

MEFISTOFEL

Stăpîne, vă servesc cu bucurie!
(Faust pleacă.)

MEFISTOFEL

Un astfel de nebun îndrăgostit e-n stare
De dragul mîndrei sale
Să spargă c-un detunet soare, lună, stele,
Și spre a-i fi pe plac — și alte cele!
(Pleacă.)

Casa vecinei

MARTA
(singură)

Să-l ierte Dumnezeu pe soțul meu la drum pornit!
Nu mi-a făcut el prea mult bine.

Scanned with OKEN Scanner

Luat-a lumea-n cap, cum nicidecum nu se cuvine;
Şi singură acasă m-a lăsat.
Şi totuşi, cu nimic eu nu l-am tulburat.
Şi ştie Dumnezeu cît l-am iubit, şi cum.

(Plînge.)

Poate-a murit! — Din grija asta cum mai ies?
Dac-aş avea măcar certificatul de deces!

MARGARETA

(intrînd)

Ah, doamnă Marta!

MARTA

Ce e, draga mea?

MARGARETA

Aproape cad, genunchii mi se taie!
Dar, am găsit o cuţiuţă, în odaie,
În dulăpior, o cutiuţă de-abanos,
Şi strălucite salbe înăuntru
Şi giuvaere. Un dar frumos,
Mult mai frumos decît întîia oară! [69]

MARTA

De astă dat' nu le-arăta măicuţei. Taci din gură.
Te pomeneşti că şi a doua oară
Le duce la duhovnic!

---

[69] De astă dată Margareta, în dorinţa ei de a păstra bijuteriile, le ascunde de mama ei şi le duce vecinei. Începe astfel să se facă vinovată.

MARGARETA

Ah, uitați-vă, priviți !

MARTA
(o împodobește)

Frumos îți vin, prea fericită, tu făptură !

MARGARETA

Cu ele să m-arăt, n-o să se poată,
Nici la biserică, și nici pe stradă.

MARTA

Treci numai pe la mine-n orice haină
Și-ți pui podoabele în taină.
Te plimbi un ceas pe la oglindă
Din cămăruță pînă-n tindă.
Și dacă se va da prilej, pe la serbări, le-arăți.
Pe rînd, întîi un lanț, apoi o perlă în ureche.
Măicuța n-o să vadă, iar în ochii lumii
Bijuteria nouă repede se face veche.

MARGARETA

Cine o fi cel ce-n odaie mi le-a furișat ?
Eu cred că nu-i lucru curat.

(Bate cineva la ușă.)

MARGARETA

Ah, Dumnezeule, doar n-a fi mama !

MARTA
(privind prin perdeluța de la geam)

E-un domn străin. — Intră !

MEFISTOFEL
(intrînd)

Să intru mi-am permis, așa de-a dreptul.
Scuzați-mă, vă rog. Cum să încep ?

(Se dă înapoi respectuos în fața Margaretei.)

Voiam de doamna Marta Schwerdtlein să întreb.

MARTA

Eu sînt. Ce-aveți să-mi spuneți ?

MEFISTOFEL
(încet, către Marta)

Destul îmi e că vă cunosc.
Aveți o nobilă, înaltă vizită, se pare.
Iertați-mi libertatea, ce-mi luai, că e prea mare.
Vreau să mă-ntorc după amiazi.

MARTA
(tare)

Închipuie-ți, fetiță dragă,
Te crede domnul o domniță, fără șagă.

MARGARETA

O biată fată sînt. Ah, Doamne,
Ce bun e domnul.
Nu-s ale mele nici inele, nici podoabe.

MEFISTOFEL

O, nu e vorba numai de podoabe.
Aveți ființă nu știu cum, și-o ageră privire :
Ce mult mă bucur, c-am găsit primire.

MARTA

Ce-aduceți, domnule ? Ce este ?

MEFISTOFEL

Aș fi dorit să am mai bună veste !
Nădăjduiesc să nu mă pedepsiți
Pentru ce-aduc din depărtări.
Bărbatul dumneavoastră-i mort
Și vă trimite salutări ! [70]

MARTA

E mort ? Ce credincioasă inimă ! Vai, vai !
Bărbatul meu e mort ! Sînt fără grai !

MARGARETA

Nu desperați, ah, dragă doamnă !

MEFISTOFEL

Rog ascultați trista poveste de departe.

---

[70] Mefistofel caută un mijloc de a-l introduce pe Faust în casa Martei, vecina Margaretei, căci își dă seama că în acest anturaj operațiunea de seducție va progresa mai ușor. Aflînd că soțul Martei e plecat în străinătate și nu s-a întors încă, vine ca să depună în fața Martei mărturie cum că soțul ei ar fi murit. Deoarece pentru a atesta moartea cuiva era, după legile vremii, nevoie de mărturia a doi martori, Mefistofel promite că va reveni cu un însoțitor. Este, astfel, asigurată intrarea lui Faust.

MARGARETA

Aş vrea ca niciodat' să nu iubesc,
Căci pierderea m-ar tulbura de moarte.

MEFISTOFEL

Aşa e, bucuria suferinţe are, suferinţa bucurie!

MARTA

Istorisiţi, viaţa lui cum s-a sfîrşit.

MEFISTOFEL

La Padova el este-nmormîntat,
Prin preajma sfîntului Antoniu,
În loc sfinţit,
Pe veşnic rece aşternut e îngropat.

MARTA

Şi altceva n-aveţi de-mpărtăşit?

MEFISTOFEL

O rugăminte totuşi, grea şi mare!
Să i se cînte liturghii, trei sute numai!
Dar altceva nu am în buzunare.

MARTA

Ce! Nici măcar un ban, vreun giuvaer de preţ,
Pe care orice calfă îl păstrează-n săculeţ,
Şi-l ţine de-amintire, flămînzind, cerşind
Mai bucuros decît să-l cheltuiască.

MEFISTOFEL

Madam, îmi pare rău, dar banul
El n-avu cum să-l risipească.
Rău îi părea, de altfel, de greşelile, în care-ades
Căzut-a. Se plîngea de nenorocu-i mai ales.

MARGARETA

Ah, ce nefericiţi sînt oamenii !
Prin slujbe voi căuta a-l pomeni.

MEFISTOFEL

Vă faceţi vrednică de a vă mărita
Numaidecît, amabila, copila mea.

MARGARETA

O, nu, aceasta încă nu se poate.

MEFISTOFEL

Nu om de rînd va fi, ci un galant.
Ar fi un dar ceresc pentru viaţa-ntreagă,
Să ţii în braţe o făptură-atît de dragă.

MARGARETA

Nu-i obicei aici în ţară. Nu-i şi pace !

MEFISTOFEL

Că este sau că nu-i, ce are-a face ?

MARTA

Urmaţi cu povestirea !

MEFISTOFEL

Am stat la căpătîiul său, puțin
Un așternut avea ceva mai bun decît gunoiul
De paie putrede, dar el muri ca un creștin.
Aflai c-avea-n socoata petrecaniei cam multe.
Așa striga : „Cum trebuie să mă urăsc și cît
De-adînc, că meseria, că soția mi le-am părăsit.
Oh, amintirea mă omoară. Așa spunea :
Oh, în viața asta dacă m-ar ierta.“,

MARTA

(plîngînd)

Sărmanul bunul soț ! De mult eu l-am iertat.

MEFISTOFEL

„Dar Dumnezeu o știe — spuse el din rost —
Mai vinovată decît mine ea a fost.“

MARTA

Minția ! Să minți în marginea mormîntului !

MEFISTOFEL

De sînt, pe cît mă cred, cunoscător, e sigur
Că aiura în agonie.
„Eram adus — spunea — copii a face,
Silit apoi o pîne să cîștig, muncind să mă omor,
Și încă pîne în înțelesul cel mai larg,
Iar partea mea să n-o mănînc în pace.“

MARTA

Cum a putut să uite într-atît de toate:
De dragostea, de truda mea de zi și noapte ?

MEFISTOFEL

Cu drag el vă avea aminte.
Spunea : „Cînd am plecat din Malta,
Pentru soţie şi copii rugatu-m-am fierbinte.
Şi-ntr-adevăr porneam sub graţie cerească,
Căci ni s-a dat să prindem o corabie turcească
Ducînd comori de-ale sultanului pe ea.
Şi vitejia noastră îşi găsea răsplată,
Şi eu primii, precum se cuvenea,
O parte bine-bine măsurată."

MARTA

Dar cum ? Dar unde-i ? A-ngropat-o poate ?

MEFISTOFEL

Cine-ar putea să spună-n care vînt, din toate,
S-a risipit şi partea-i de comoară !
Frumos şi dulce l-a luat o domnişoară
Cînd se plimba prin Neapole fără de ţintă,
Şi-i arătă o dragoste cu urme,
Ce-avea pînă la moarte să le simtă.

MARTA

O, ticălosul ! Hoţ, ce-şi păgubea soţie şi copii !
Nu i-au putut împiedica
Viaţa ruşinoasă, nici mizeria, nici suferinţa.

MEFISTOFEL

Vedeţi, de-aceea el e-acuma mort.
În locul dumneavoastră dac-aş fi, un an plinuţ
Eu doliu m-aş hotărî să port,
Dar m-aş uita-n răstimp după un alt drăguţ.

MARTA

Ah, Doamne, cum a fost al meu bărbat
Nu mai găsesc ușor pe altul.
Un mai drăguț scrîntit e greu de-aflat.
Iubea numai prea mult călătoria-n depărtări,
Femeile străine, vinul din alte țări,
Și blestematul joc de zaruri.

MEFISTOFEL

Ei da, cu dulciuri pot să meargă și amaruri,
Dacă și el din partea sa
Cam tot atîtea cu vederea îți trecea.
Vă jur că în asemenea condiții, după cum mi-e felul,
Eu însumi aș schimba cu dumneata inelul.

MARTA

Desigur, domnului îi place să glumească.

MEFISTOFEL

(pentru sine)

Să plec acum, să pier degrabă-n vînt.
Că asta și pe diavolul l-ar crede pe cuvînt.

(Către Margareta.)

Dumneavoastră, cu inima cum stați ?

MARGARETA

Ce înțelege domnul prin aceasta ?

MEFISTOFEL

(pentru sine)

Tu, bun, nevinovat copil !

(Tare.)

Adio și-o-nchinare-adîncă !

MARGARETA

Cu bine !

MARTA

O vorbă încă !

Aș vrea să am, dacă se poate, un certificat,
Cînd, unde, cum, iubitul meu fu îngropat.
Sînt prietenă în toate-a bunei rînduieli. Ce jale !
Dar moartea-aș vrea să i-o citesc și în jurnale.

MEFISTOFEL

Da, dragă doamnă, veți avea dovadă, mărturie
Și adevărul veți afla și dintr-o altă gură,
Căci eu mai am un foarte-ales însoțitor.
L-aduc în fața domnului judecător.
Și dacă-ngăduiți, întîi aici.

MARTA

Cum să vă rog ? Cum să v-o cer ?

MEFISTOFEL

De față fi-va și fetița ?
Un brav băiat. Umblat în lume.
Cu domnișoare-ndeosebi, ce cavaler !

MARGARETA

În fața domnilor m-aș înroși
Și cu sfiala m-aș alege.

MEFISTOFEL

N-ar trebui s-o faceţi nici în faţa unui rege !

MARTA

Deseară, domnilor, cînd nu mai e lumină,
Vă aşteptăm în dosul casei, în grădină.

Stradă

Faust, Mefistofel.

FAUST

Ei, face-se ? Mai trebuieşte mult ? Sau stăm pe loc ?

MEFISTOFEL

Ah, bravo ! Vă găsesc cuprins de foc ?
Încă puţin şi Margareta este-a voastră.
O veţi vedea deseară la vecina ei, la Marta.
E o femeie ca făcută pentru arta
Şi meşteşugul de codoşcă, după pofta noastră.

FAUST

Stăm bine, deci.

MEFISTOFEL

Se cere însă ceva-n schimb !

FAUST

O slujbă pentru alta. Gata sînt. Poftim !

MEFISTOFEL

Pentr-un certificat se cere mărturii să fim,
Că soţul ei zace-n pămînt
La Padova în loc prea sfînt.

FAUST

Va trebui să facem deci
Călătoria pîn-acolo mai întîi! Aud ? Ascult.

MEFISTOFEL

Sancta Simplicitas [71] ! Nu e nevoie de nimic.
Fiţi martor, făr-a şti prea mult.

FAUST

De nu ştii altceva mai bun, planul ţi-l stric.

MEFISTOFEL

Om sfînt ce eşti ! E-ntîia oară că-n viaţă
Depuneţi falsă mărturie ?
Oare n-aţi dat de-atîtea ori solemne definiţii,
Nu v-aţi rostit cu îndrăzneaţă vorbărie
Despre dumnezeire, lume, despre tot ce-n ea se mişcă
Şi despre om şi despre tot ce-n inimă se iscă ?
N-aţi ridicat de-atîtea ori obraznic fruntea ?
Şi totuşi, sincer dacă sînteţi, nu veţi spune

---

[71] *Sancta simplicitas* : lat., sfîntă naivitate. Exclamaţia se zice că s-ar datora reformatorului ceh Jan Hus (1368—1415), care a rostit cuvintele văzînd cum o femeie bătrînă căra cu zel vreascuri pentru rugul său.

Scanned with OKEN Scanner

Ce-aţi fi ştiut despre acestea un cuvînt mai mult
Decît despre decesul domnului în chestiune.

FAUST

Un mincinos rămîi şi un sofist.

MEFISTOFEL

Aşa ar fi de n-aş cunoaşte totul mai adînc.
Căci mîne, în al cinstei nume,
Din minţi vei scoate pe sărmana Margareta,
Jurînd pe toată dragostea din lume.

FAUST

Desigur, şi din toată inima !

MEFISTOFEL

Îi vei vorbi despre eterna dragoste,
Despre-un îndemn ceresc, atotputernic —
Din inimă ţîşni-vor astea toate ?

FAUST

Ei, lasă astea ! — Cînd pentru vîrtejul,
Pentru simţirea ce mă ia cu foc,
Un nume dibuiesc, făr' de-a găsi vreunul,
Şi-apoi prin lumi cutreierînd
Cuvîntul caut cel mai 'nalt,
Cînd flacăra, de care ard,
Cerească, veşnică şi infinită o numesc pe rînd,
E asta doar minciună, joc ?

MEFISTOFEL

De partea mea-i dreptatea totuşi !

FAUST

Ah, contenește, rogu-te. Ce fel ți-ar sta
Plămînii să mi-i cruți de oboseală ?
Cel cu dreptate vrea cu orice preț să aibă,
Mereu vorbind, o va avea.
Din parte-mi sînt sătul de flecăreală.
Dreptate ai, fiindcă eu n-am încotro.

Grădină [72]

Margareta și Faust, la braț; Marta și Mefistofel. Trec și se-ntorc plimbîndu-se.

MARGARETA

Ah, vreți să mă scutiți, nu-ncape îndoială.
Îngăduința dumneavoastră-mi dă sfială.
Un călător e-obișnuit astfel să facă,
Din gentilețe multe cu vederea să le treacă.
Știu bine că o conversație săracă,
Cum este-a mea, nu poate să vă placă.

FAUST

Privirea ta, o vorbă-mi spune
Mai mult decît orice înțelepciune.

(Îi sărută mîna.)

---

[72] Una dintre cele mai izbutite scene, efectele datorîndu-se intervențiilor contrapunctice ale perechii Mefistofel-Marta. O scenă de dragoste, pe un fundal sumbru. Se presimte deznodămîntul tragic.

MARGARETA

De ce vă osteniți ? O mînă ca aceasta
Puteți s-o sărutați ? Ce aspră-i palma toată.
Cu multe nevoită-am fost să mă trudesc.
Măicuța-i rînduiala întrupată.

(Trec.)

MARTA

Și dumneavoastră, domnul meu, călătoriți mereu ?

MEFISTOFEL

Ah, meșteșugul, datoria, ne întărîtă și ne mînă.
Cu ce durere cîteodată părăsim
Cutare sau cutare loc, dar voie n-avem să ne-oprim.

MARTA

În anii tineri, haida-de,
Cînd totul ți-e la îndemînă,
Mai merge să te ții de hoinăreli prin lume.
Dar timpul greu, cînd toate-atît de-anevoios se fac,
Cînd te tîrăști spre groapă singur,
Cărui burlac îi poate fi pe plac ?

MEFISTOFEL

Cînd mă gîndesc la asta, groaza mă cuprinde !

MARTA

De-aceea, scumpe domn, mai cumpăniți.
Din inimă mi-e sfatul. Chibzuiți !

(Trec.)

MARGARETA

De ochi vorbiți, de înțelesul unei vorbe,
Curtoazia vă servește.
Aveți însă atîția prieteni. Cîte unul vă-nsoțește.
Ei înțeleg mai bine lucrurile decît mine.

FAUST

Oh ! Înțelegerea ! Ceea ce poartă-asemenea numire
Adesea e doar vanitate, mărginire.

MARGARETA

Cum ?

FAUST

Că simplitatea, nevinovăția, niciodată
Nu se cunosc pe ele însele,
Nici prețul nu și-l știu !
Că modestia și smerenia sînt cele mai înalte,
Mai rare daruri —
Ale naturii, care atîtea-mparte cu risipă...

MARGARETA

De-ar fi să vă gîndiți la mine doar o clipă,
Mă voi gîndi neîntrerupt
La dumneavoastră-n schimb.

FAUST

Ești singură mereu, de ai atîta timp ?

MARGARETA

Gospodăria noastră-i mică.
Dar cere trudă ; liniștea și tihna ni le strică.
Cum slujnică n-avem,

Sînt nevoită la de toate.
Gătesc și mătur, croșetez și cos,
Alerg de dimineața pînă-n noapte.
Măicuța e cumplit de-atentă la orice,
Cu toate că nu sîntem tocmai strîmtorate.
Din contră, ne-am putea mișca mai mult ca alții,
Căci tata ne-a lăsat avere frumușică.
O casă și-o grădin-avem lîngă cetate.
Acum și zilele îmi sînt mai liniștite.
Un frate am, care-i soldat.
Aveam și-o surioară care a murit.
Oh, suferința ei ce mult m-a-ndurerat!
Pe umeri însă înc-o dată toată cazna aș lua,
Atît de dragă îmi era copila.

FAUST

Era un înger, dacă-ți semăna.

MARGARETA

Eu am crescut-o. Cît de tare mă iubea!
Veni pe lume după ce murise tata.
Pe mama o credeam pierdută,
Așa de greu zăcuse iarna toată.
Se ridica numai încet din boală,
Că nu se mai putea gîndi
Ea însăși suflețelul să și-l alăpteze.
Și astfel singură, și zi cu zi,
Eu o crescui cu lapte și cu apă.
În brațe o țineam și-n poală.
Din piciorușe da, zdrobindu-mă zîmbea.

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

Și-o fericire ai simțit, cea mai curată.

MARGARETA

Dar și atîtea ceasuri grele,
Căci noaptea leagănul micuței sta
Chiar lîngă patul meu. De-abia mișca,
Mă și trezeam.
Și trebuia s-o iau la mine sau să-i dau să bea.
Să mă ridic dacă plîngea. S-o port, săltată,
Încolo și încoace prin odaie,
În zori să spăl și scutece-n covată,
Apoi s-alerg pînă-n piață, să-ngrijesc de vatră.
Și toate astea fără ca o zi să treacă.
Nu-i de mirat că uneori și rîvna seacă.
Dar cel puțin, cînd treaba ia sfîrșit,
Mănînci cu poftă și odihna îți prieste.

(Trec.)

MARTA

Oricum ar drege-o, orice fac,
Tot bietele femei trag scurta :
Ce greu îndupleci pe-un burlac.

MEFISTOFEL

Atîrnă numai de făpturi asemeni dumitale
Să mă învețe-a apuca pe altă cale.

MARTA

Spuneți-mi drept, nu ați găsit încă pe nimeni ?
Și inima nu e cuprinsă sau legată undeva ?

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

Proverbul spune : că nimic nu prețuiește
Cît o femeie bravă, cît o vatră care este-a ta.

MARTA

Voiam să-ntreb, de nu v-a încercat
Vreodată pofta ?

MEFISTOFEL

Am fost mereu bine primit. Și pretutindeni.

MARTA

Voiam să zic : un gînd așa mai serios
Nu v-a luat ?

MEFISTOFEL

Ah, cu femeile nu-i bine să glumești.

MARTA

Ah, nu mă înțelegeți !

MEFISTOFEL

Cît de rău îmi pare
Dar văd — cu mine cît de bună ești !

(Trec.)

FAUST

Cînd în grădină am venit,
Tu m-ai recunoscut numaidecît ?

Scanned with OKEN Scanner

MARGARETA

Nu ați văzut? Mi-am aplecat pleoapele.

FAUST

Îmi poți ierta purtarea
Și libertatea, ce-mi luai, nestăpînită,
Cînd ai ieșit din catedrală ?

MARGARETA

Drept să vă spun, eram cam uluită.
Nu mi se întîmplase niciodat' așa ceva.
M-am întrebat : văzut-a el
Ceva necuviincios în felul, în purtarea mea ?
Ș-ar fi părut că v-a venit așa neașteptat
O fetișcană să opriți ! Dar ce v-a-mbărbătat ?
Mărturisesc că mai apoi
Un simțămînt prielnic dumneavoastră m-a cuprins.
Și dintr-o dat' m-am supărat pe mine însămi, că
Pe dumneavoastră nu m-am supărat mai dinadins.

FAUST

O, draga mea !

MARGARETA

Lăsați-mă o clipă !

(Culege o margaretă și rupe petalele pe rînd.)

FAUST

Vrei un buchet s-adun ? Sînt flori-risipă !

MARGARETA

Un gînd de joacă mă oprește.

FAUST

Cum ?

MARGARETA

Nu rideți, rogu-vă, de mine !
(Rupe petalele șoptind ceva.)

FAUST

Șoptești ceva ?

MARGARETA
(mai tare)

El mă iubește. — Nu mă iubește. —

FAUST

Suavă, dulce fată !

MARGARETA
(continuă)

Da, nu. Și înc-o dat', de-două ori.
(Rupînd ultima petală, cu bucurie.)
El — mă iubește.

FAUST

Copila mea, cuvîntul astei flori
Destăinuirea cerului să-ți fie. Te iubește.
Pricepi ce-nseamnă-aceasta ? Te iubește.
(El îi cuprinde mîinile.)

MARGARETA

Îmi ies din fire !

FAUST

Nu te cutremura ! Îngăduie privirii
Şi strîngerii de mînă să rostească
Ce este mai presus de orişice rostire :
A unuia să fii şi-o voluptate
Să simţi, ce trebuie în veci să dăinuiască.
În veci ! Sfîrşitu-i desperare !
Nici un sfîrşit ! Nici un sfîrşit !

MARGARETA

(Îi strînge mîinile, se desprinde şi fuge. Faust rămîne o clipă pe gînduri, apoi o urmează.)

MARTA

(venind)

E noapte-acum. —

MEFISTOFEL

Şi-i timpul să plecăm !

MARTA

Eu v-aş pofti să mai rămîneţi !
Dar locu-i blestemat pe unde ne plimbăm.
Sînt ochi cari văd şi ochi ce-ntreabă.
S-ar zice că prin preajmă nimenea
Nu are altă treabă,
Decît să iscodească, stînd la pîndă după porţi.
Şi vorbe-ţi ies, oricum o-ntorci, oricum te porţi.
Perechea tînără pe unde-o fi ?

MEFISTOFEL

În partea ceea ne zburară
Aprinsele păsări de vară. —

MARTA

Ea pare-a-i fi pe plac.

MEFISTOFEL

El — ei, de-asemenea.
Și astfel toate după pravilă se fac.

O căsuță în grădină

Margareta sare înăuntru, s-ascunde după ușă, își ține degetul pe buze și iscodește prin deschizătură.

MARGARETA

Iată că vine.

FAUST
(vine)

Ah, strengăriță, așa mă-ngîni ?
Ce bine că te întîlnesc !

(O sărută.)

MARGARETA
(îl sărută și ea)

Stăpînul meu, cum te iubesc !

Mefistofel bate la ușă.

FAUST
(loveşte din picior)

Cine-o fi ?

MEFISTOFEL

Un prieten e !

FAUST

Un animal !

MEFISTOFEL

E timpul de-a ne despărţi !

MARTA
(vine)

Da, e tîrziu.

FAUST

Permiteţi să vă însoţesc ?

MARGARETA

Nici gînd !

Măicuţa m-ar... Adio !

FAUST

Trebuie să pleci ?

Cu bine !

MARTA

Adio !

Scanned with OKEN Scanner

MARGARETA

La revedere ! În curînd !
(Faust și Mefistofel pleacă.)

MARGARETA

Ah, Dumnezeule, ce om și ce gîndire !
La cîte cugetă ! Cu cîte mintea-și ostenește !
Stau rușinată-n fața sa
Și spun la toate cîte-mi spune : da,
Un biet neștiutor copil mă simt
Și nu pricep la mine ce găsește.
(Pleacă)

Pădure și peșteră [73]

FAUST

(singur)

Mi-ai dat, din toate tu mi-ai dat,
Sublime duh. În flacără nu în zadar
Obrazul către mine l-ai întors.
Mi-ai dat natura drept regat,
Putința de-a-i simți splendoarea fără de hotar.
Nu sînt aici doar oaspete mirat și rece.

[73] Scena *Pădure și peșteră*, care întrerupe șirul scenelor cu Margareta, este socotită drept pandant al marelui monolog de la început. Sînt reluate, într-o dispoziție diferită însă, unele motive din primul monolog: dorința de a se contopi cu natura, trezirea unor forțe latente ale sufletului, dualitatea sufletească.

În adîncimea ei, eu văd ca-n pieptul unui prieten.
Prin faţa mea viaţa cu alai de forme trece.
Şi fraţii tu mă-nveţi să mi-i cunosc,
Fraţii din aer, apă, din desiş, să le-nţeleg cuvîntul.
Iar cînd furtuna duduie prin codru,
De nu mai ştii-ncotro s-apuci,
Cînd bradul uriaş se prăbuşeşte
Şi în cădere alte trunchiuri sfarmă şi sileşte,
Cînd dîmbul sună ca mormîntul,
În adăpostul peşterii mă duci.
Atunci în mine însumi mă deştept.
Minunile mi-arăţi din propriul meu piept :
Iar cînd se-ntîmplă luna să răsară
Tumultul dinăuntru îmblînzind,
Mi-apar pe stînci şi-n umed crîng
O lume de demult, figuri de-argint,
Ce contemplarea aspră mi-o destind.

Ce bine simt că n-avem parte de desăvîrşire —
Acestei voluptăţi care mă face
Vecin cu zeii, tu-i adaugi un rău însoţitor [74]
De care nu mă pot desface,
Cu toate că, obraznic, rece, şi pe orice cale,
În faţa mea mă umileşte,
Cu toate că-n nimic preface
C-o simplă vorbă darurile tale.
În pieptul meu un foc sălbatic el stîrneşte,

---

[74] Aici apare o contradicţie care a fost mult discutată de comentatori. Faust vorbeşte despre Mefistofel de parcă acesta i-ar fi fost dat ca însoţitor de duhul pămîntului. Din *Prolog în cer* rezultă însă că diavolul vine din proprie iniţiativă.

Scanned with OKEN Scanner

îndemn spre-acea făptură prea frumoasă.
Mă zbucium, ah, între dorință și plăcere,
Și-n mijlocul plăcerilor tînjesc după dorință.
Mereu, acest vîrtej mă cere.

Mefistofel apare.

MEFISTOFEL

Nu ești sătul de viața ce-ncepuși s-o duci ?
Dac-o lungești, cum poate să-ți mai placă ?
E bine s-o încerci o dată,
Dacă apoi spre ceva nou apuci.

FAUST

Să ai și alte trebi, ce bine-ar fi !
De ce mă chinuiești în bucuroasă zi ?

MEFISTOFEL

Ei bine, am să-ți cruț odihna.
În toane bune iarăși nu te-am nimerit.
Oh, mare lucru n-am să pierd,
Pierzînd un prieten într-atîta de sucit.
Mă ostenesc de dragu-i noapte — zi,
Dar niciodat' boierului nu-i poți citi
Din ochi, de-i e pe plac sau nu.

FAUST

Acesta-i tonul, singurul ce-l nimerește!
Vrea mulțumire că mă plictisește.

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

Cum ţi-ai fi dus viaţa fără mine,
Sărmane pământean ?
De-ntortocheate-nchipuiri, de greu alean,
Te-am vindecat pe timp îndelungat.
De n-aş fi eu, erai de mult plecat
De pe întinderea terestră, urmă nelăsînd.
Ce cauţi printre stînci şi peşteri
Năravde bufniţă-ngînînd ?
Ce hrană scoţi ca un brotac
Din muşchiul umed şi din steiu înrourat ?
Frumoasă, dulce pierdere de vreme !
Mai stăruie în trupul tău savantul, doctorul,
Pe care încă ieri l-ai blestemat.

FAUST

Cum vei pricepe tu puterea de viaţă
Ce-o beau cutreierînd sălbăticia ?
Dac-ai putea s-o bănuieşti, ai fi destul de drac
Să nu-mi îngădui bucuria !

MEFISTOFEL

Nepământească fericire !
A sta întins pe munte-n rouă
Şi a cuprinde cer, pământ, cu braţele-amîndouă.
A te umfla ca să devii un Dumnezeu,
A scormoni tot mai adînc, mereu,
Şi-a retrăi în tine zilele genezei,
A resimţi puternic, mîndru, nu ştiu ce,
Iubind a te împrăştia în tot ce e.

Pe urmă pămînteanul să dispară
Şi intuiţia supremă să apară !...

(Cu un gest.)

...Ca să închei, nu spun cuvîntul, cum.

FAUST

Ce scîrbă mi-e de tine !

MEFISTOFEL

Nu vă convine.
Aveţi un drept la indignare.
Nu-i voie s-amintești unor urechi prea caste
De aceea ce chiar inimele foarte caste
Nu-s înclinate-a se lipsi.
Dar făr-a face vorbă mare,
Permis îţi este singur cîteodată să te minţi.
E o plăcere şi aceasta, îndelung însă n-o prea suporţi;
Căci dacă ţine, te destramă
În nebunie, tulburare, teamă.
Destul acum. Iubita ta stă în odaie
Şi totul îi devine strîmt şi jalnic.
Nu-i ieşi din inimă, oricum te porţi,
Căci te iubeşte negrăit şi prea puternic.
La început ardoarea ta se revărsa din matcă,
Ca rîul adunînd zăpezi topite.
Căldura i-ai turnat-o-n suflet,
Azi însă valurile tale sînt micite.
Decît să zăboveşti tronînd prin codri şi în fire,
Stăpîne-al meu şi mare domn,
Eu cred c-ar fi mai potrivit şi-n ton
Aprinsul sînge, sîngele de fată tînăr
Să-l răsplăteşti pentru iubire.

Scanned with OKEN Scanner

Căci vremea i se pare-acum grozav de lungă.
Stă la fereastră și privește cum se-alungă,
Cum norii trec peste cetate.
Și ziua-ntreagă, nopți pe jumătate,
„O păsărică dac-aș fi", ea cîntă.
E bucuroasă uneori și trist-ades.
Și altă dat' o-neacă plînsul, lacrima și-o zvîntă.
Apoi, precum se pare, iarăși liniștită
Și necurmat îndrăgostită.

FAUST

Te văd în toată goliciunea ! Șarpe ! Șarpe !

MEFISTOFEL
(în sine)

Ah, de te-aș prinde !

FAUST

Ridică-te și piei din fața-mi, blestemate !
Nu-mi mai aduce-aminte de făptura ei frumoasă,
Nu-mi mai aprinde-n cuget și-n simțire
Dorința către trupul dulce peste fire.

MEFISTOFEL

Ce va urma ? Ea crede c-ai fugit.
Și-n parte — aceasta e adeverit.

FAUST

Îi sînt aproape orișicît aș fi departe.
N-o pot uita și n-o pot pierde pînă-n moarte.
De gelozie ard chiar și atunci cînd gura
Iubitei mele-atinge crucifixul, cuminecătura.

MEFISTOFEL

Aflați că pentru puii gemeni
Ce, dup-o vorbă, pasc în crini[75],
Vă-nvidiam și eu puțin.

FAUST

Codoșule, să piei de-aici !

MEFISTOFEL

Frumos ! Voi înjurați, eu rîd.
Căci Dumnezeu, care băiat și fată a făcut,
Nobleţea-acestei meserii recunoscînd,
Prilej le-a dat numaidecît.
Pleacă de-aici, că-i mare vaier.
Cînd zic să pleci, te-ndrum către iubită,
Şi nicidecum spre moarte.

FAUST

De fericirea-alăturea de ea ce mă desparte ?
De m-aș putea-ncălzi la pieptul ei !
Nu-i simt eu oare-ntotdeauna lipsa ?
Făptură sînt — fără temei.
Nu-s eu fugarul fără adăpost ?
Nu-s eu neomul fără liniște și rost,
Care vuind ca o cascadă
Din stîncă-n adîncime vrea să cadă ?
Iar ea, cu simțurile-abia trezite,
Copilă doar, sălășluind pe-un plai,

---

[75] Pasaj preluat din *Cîntarea cîntărilor* : „Cei doi sîni ai tăi sînt ca puii gemeni de căprioară care pasc în crini".

Scanned with OKEN Scanner

Gospodărindu-se în țarcul unui rai.
Și eu cel urgisit de Dumnezeu
N-avui destul că apucai
În pulbere să sfarm a lumii stîncă !
A trebuit și ei să-i clatin pacea !
De-o jertfă ai avut nevoie, iad !
Ajută-mi, diavole, durata spaimei să mi-o scad !
Ce trebuie să vie, vie-ndată !
Destinul ei pe mine cadă. Blèstemul s-adună !
Strivit să pier și eu, cu ea-mpreună !

MEFISTOFEL

Cum fierbe iar, ce jar, ce clocot !
Întoarce-te, nebunule, și o mîngîie !
Cînd un asemenea căpșor nici o ieșire trează
Nu mai găsește, crede că-i sfîrșitul.
Trăiască cel cu inima vitează !
Tu-mi ești de altfel îndeajuns de îndrăcit.
Găsesc că-n lume nu-i nimic
Mai searbăd și mai vrednic de disprețuit
Decît un drac ce desperează.

Odaia Margaretei

MARGARETA
(singură, la roata de tors)[76]

Liniștea mea,
Odihna toată ...

[76] Cîntecul *Roatei de tors* sugerează că seducerea Margaretei va avea loc în curînd. Fata este copleșită de dragostea pentru iubitul ei și nu mai opune nici o rezistență.

Nu le mai aflu
Ah, niciodată.

Cînd el lipsește,
Lumea-i mormînt.
Mă pierd de jale
Și nu mai sînt.

Sărmanul meu gînd
S-a rătăcit.
Sărmanul meu suflet
S-a risipit.

Liniștea mea.
Odihna toată —
Nu le mai aflu
Ah, niciodată.

După el mă uit
Pe geam afară.
După el doar ies
Iară și iară.

Aleasa-i făptură
Și-naltu-i mers,
Ochii puternici,
Surîsul neșters,

Vorba-i ce curge
Ca rîul vrăjit —
Și, ah, sărutarea
M-au otrăvit.

Scanned with OKEN Scanner

Liniștea mea,
Odihna toată —
Nu le mai aflu
O, niciodată.

Numai spre dînsul
Pieptul meu creşte,
Inima bate,
Jarul sporeşte.

Să-l sting în săruturi
Ah, de-aş putea.
În văpaia sa
Să pier aş vrea !

Grădina Martei
Margareta, Faust.

MARGARETA

Făgăduieşte-mi, Henric !

FAUST

Tot ce pot.

MARGARETA

Dar cu religia cum stai ? Spune-mi, te rog.
Om negrăit de bun eşti tu, dar mi se pare
Că nu o preţuieşti prea tare.

FAUST

Simţi că sînt bun cu tine, draga mea ?
Pentru cei dragi viaţa eu mi-aş da.
Şi gînd nu am de a răpi cuiva biserica.

Scanned with OKEN Scanner

MARGARETA

Nu e de-ajuns, căci trebuie ca să și crezi în ea !

FAUST

Să cred ?

MARGARETA

O, de-aș putea să am asupra ta
Înrîurire,! Sacramentele nu le cinstești !

FAUST

Își au și ele-un rost.

MARGARETA

Dar nu le ceri !
La liturghie și la spovedanie
De mult tu n-ai mai fost.
În Dumnezeu mai crezi ?

FAUST

Cine-i acela draga mea, care-ar putea
Să spună : cred în Dumnezeu ? !
Preoți și înțelepți de-ai întreba,
Răspunsul lor batjocură ți s-ar părea
Zvîrlită-n fața celui ce întreabă.

MARGARETA

Atunci credința ta e slabă.

Scanned with OKEN Scanner

Cuvîntul nu-mi răstălmăci, iubita mea.
Căci cine se va-ncumeta
Un nume ca să-i dea,
Și cine va-ndrăzni
Să spună : cred în el ? ! —
Au, cine cuteza-va răzvrătire
Spunînd : nu cred în el ? !
Atotcuprinzătorul, marele inel,
Atoatepăstrătorul
Nu ne cuprinde el pe toți,
Pe tine și pe mine-n sine ?
Nu se boltește cerul colo sus,
Nu ni se-ntinde un tărîm
Spre răsărit și spre apus ?
Nu se ridică-n zări, clipind cu prietenie,
Stelare trupuri din adînc de veșnicie ?
Privirile nu se-ntîlnesc, aprinse, line ?
Nu te pătrunde pînă-n suflet
Tot ce se țese-n taină-n toată firea
Și-ntru ascunsă arătare lîngă tine ?
Cît e de mare, inima, cu toate să ți-o umpli,
Și dacă-n simțămînt te-ncearcă fericirea,
Numește-l cum vei crede,
Numește-l bucurie ! Inimă ! Iubire ! Dumnezeu !
Un nume eu
Nu am pentru aceasta. Simțămînt e totul.
Un sunet gol și fum e orice nume
Acoperind cu negură un foc ceresc,
Un sîmbure de lume.

MARGARETA

Frumos și bine-i tot ce spui, de iau aminte.
Și preotul o spune cam la fel,
Pe-alocuri folosește doar alte cuvinte.

FAUST

O spun sub ceruri inimile toate
Și fiecare-n limba sa,
De ce n-aș spune-o și eu într-a mea ?

MARGARETA

Te-ascult și-aproape cred că este-așa.
Dar lucrurile nu sînt drepte pe deplin.
Prin legea ta — nu ești creștin.

FAUST

Copil. Ce drag copil !

MARGARETA

Nu-mi face nici o bucurie
De-a te vedea-n asemenea tovărășie. [77]

FAUST

Cum ?

MARGARETA

Omul care te-nsoțește
În suflet ură numai — îmi trezește.
Nimic în viața mea pînă acum

[77] Margareta își exprimă repulsia instinctivă de care este încercată cînd se gîndește la Mefistofel. Faust știe, în sinea lui, că are dreptate („Tu, înger, cum le simți pe toate").

Un junghi sub coaste nu mi-a dat, precum
Ăst om, ce inima mi-o strică.

FAUST

Nu-ți fie frică.

MARGARETA

Cînd e de față, sîngele se-nfurie în mine,
Și doar eu nu vreau decît bine.
Pe cît doresc să te-ntîlnesc,
Pe-atît de omu-acesta mă-ngrozesc.
Și nu știu cum, la orișice ticăloșie
Din parte-i inima s-așteaptă.
Dar Dumnezeu mă iartă dacă sînt nedreaptă.

FAUST

Năstrușnici trebuie să fie,
Ciuvici [78] căzute ca din lună
Și buruieni de-asemeni de tot soiul.

MARGARETA

N-aș vrea să facem casă împreună.
De cîte ori pe ușă intră
Privește a batjocură și cată să se-ncrunte.
Îl vezi că nu se încălzește de nimic
Și-i este scris pe frunte
Că nu-i în stare de-a iubi vreun suflet.
Mă simt așa de bine-n brațul tău,
Așa de liberă, mă ia așa de cald,
De nu m-ar sugruma ăst spirit rău.

[78] *Ciuvică* — cucuvea.

FAUST

Tu, înger, cum le simți pe toate.

MARGARETA

Aceasta, într-atît mă copleșește, că
De cîte ori e lîngă noi, mă prind păreri netoate
Că nu te-aș mai iubi.
Cînd e aici, îmi amuțește rugăciunea.
Și-aceasta-mi mistuie ființa.
Henric, nu simți și tu la fel ?

FAUST

N-ai încotro. Antipatia te încearcă.

MARGARETA

Va trebui să plec acum.

FAUST

O, niciodată
Nu voi putea să-ți stau alături
Un ceas măcar, și piept la piept să se pătrundă
Suflet de om, suflet de fată ?

MARGARETA

Dac-aș dormi în casă, singură, ce bucuros
Deschis zăvorul l-aș lăsa la noapte.
Măicuța însă prea adînc nu doarme,
Și aș muri pe loc, de ne-ar vedea.

FAUST

De n-aș ști sfat, aș fi nătîng.
Ține sticluța-aceasta. — Picuri trei

Scanned with OKEN Scanner

În băutura ei — îi învălesc
Natura-n somn plăcut și-adînc!

MARGARETA

Cum mă silesc să fiu pe voia ta !
Nădăjduiesc că picăturile nu-i vor strica.

FAUST

Te-aș sfătui eu oare, de-ar fi altfel ?

MARGARETA

Ajunge doar să te privesc pierdută, ca
S-apuc pe eale după vrerea ta.
Făcui și pînă-acum atîta pentru tine,
Că de făcut, nimic aproape nu-mi rămîne.

(Pleacă.)

Apare Mefistofel.

MEFISTOFEL

Pleacă maimuța ?

FAUST

Iar ai spionat ?

MEFISTOFEL

Prinsei pe larg și bine, ce prinsei,
Domnule doctor, azi ați fost catihetizat !
Nădăjduiesc să vă priiască vorba ei.

Sînt fetele grozav interesate
Să știe dacă cineva e credincios,
Căci dacă cineva credinței se supune,
Acela li se va supune
Și lor, și astfel totul se înlănțuie frumos.

FAUST

Ce monstru ești ! Nimic nu vezi
Pe drumul drept și mare.
Nu vezi cum sufletul acesta, drag, fidel,
Plin e de credința sa, ce singură
Mîntuitoare i se pare ?
Nu vezi cum sufletul acesta
Se zbate sfînt îngrijorat
Că e pierdut cel mai iubit bărbat ?

MEFISTOFEL

O, senzual, suprasensibil pețitor,
Pe unde-ai mas ?
Te poart-o fetișcană binișor de nas.

FAUST

Tu, corcitură de noroi și foc !

MEFISTOFEL

E plină mintea fetei de invenții,
Că trebuie să sar pe loc.
Cînd sînt de față, fata nu se simte bine.
Și strașnic se pricepe în fizionomie,
S-a întrecut cu învățatul !
Sub mască-mi dibuiește nu știu ce intenții.
Simte pesemne c-aș putea să fiu un geniu,

Scanned with OKEN Scanner

Sau poate chiar împielițatul.
— Ei, și la noapte ?

FAUST

Ce îți pasă ?

MEFISTOFEL

Îmi am și eu aici plăcerea mea.
Iacă-mi pasă !

La fîntînă

Margareta și Liza, cu ulcioare

LIZA

N-ai auzit nimica de Barbara ?

MARGARETA

Nici un cuvînt.
Rar umblu printre oameni.

LIZA

E sigur însă, căci vecinele mi-au spus.
Culegi, ce sameni.
I s-au închis cărările-nsfîrșit.
Și cum făcea pe nobila și-aleasa !

MARGARETA

Ce s-a-ntîmplat ?

LIZA

Nimic deosebit!
Hrăneşte doi, cînd bea şi cînd mănîncă.

MARGARETA

Ah!

LIZA

A păţit-o, cum era de aşteptat.
Şi cît s-a rupt după băiat!
Cîte plimbări
Prin sate şi la joc sub tei.
Şi trebuia să fie-ntîia, pretutindeni.
Umbla la mese
Cu pastete [79], vinuri şi mîncăruri, fel de fel.
Credea că e ceva de frumuseţea ei.
Şi-a fost atît de necinstită
Că nu se ruşina
Să ia şi daruri de la el.
Să-ndure mîngîieri,
Şi strîngeri de tot soiul,
E de mirat că floricica nu mai e?

MARGARETA

Sărmana!

LIZA

Doar nu cumva îţi pare rău de ea?
Cînd noi stăteam noaptea la tors

[79] *Pastet* — pateu.

Şi mama nu ne-ngăduia
Să mergem jos,
Ea petrecea lîngă mîndruţul ei
În faţa uşii, pe podmol,
Şi-n întuneric mai vîrtos.
Şi nici un ceas nu le era
Destul de lung.
Ca mîne o ajung
Canoanele, şi-a ispăşi !

MARGARETA

O va lua desigur de nevastă,
Oricum ar fi.

LIZA

Doar nu-i nebun. Un tînăr ca acela
Mai are legămînt şi-n altă parte.
A şi plecat şi-acum e hăt departe.

MARGARETA

Aceasta nu-i frumos.

LIZA

Şi chiar dacă... frumoasa-ar izbuti,
Să-şi ducă la altar flăcăul,
I-a merge rău, zău, cu binele ca şi cu răul.
I-or smulge junii de pe cap alba cunună
Şi noi în poartă îi vom pune mătrăgună. [80]

(Pleacă.)

[80] Manifestări ale disprețului public la care a început să se renunțe, treptat, abia din sec. al XVIII-lea.

Scanned with OKEN Scanner

MARGARETA

(mergînd spre casă)

Cum mă dădeam mai ieri bîrfelii rele,
Vreo biată fată cînd călca alături.
Ce vorbe limba nu găsea și cît de grele,
Cînd altele se pomeneau greșind.
Oricît o înnegream, funinginea zburînd
Nu-mi apărea destul de neagră.
Și singură mă încredeam, măreață.
Și iat-acum asupra mea greșeala-ntreagă.
Dar cel ce mă împinse la păcat,
Doamne, ce bun a fost și cît de drag !

Loc de refugiu între zidurile cetății

În firida unui zid, un chip cioplit al Maicii Preciste;
Ulcioare cu flori în față.

MARGARETA

(pune flori proaspete în ulcioare)

Apleacă-ți fața,
Îndurerato, te apleacă.
Ridică de pe mine ceața.

Tu, cu făptura toată
De suferință sfîșiată,
Privești la fiul de pe cruce;

Privirea ți se duce
Către cerescul Tată,
Să-ți curme suferința.

Scanned with OKEN Scanner

Îmi sfîşie fiinţa
Ce chin şi cine-l simte ?
Tu singură, tu ştii
Ce inima-mi îndură.
Mi-e sufletul la gură
Şi nu mai am cuvinte.

Oriunde-aş merge,
Vai mie, vai şi iară vai.
Ah, inimă, de ce nu stai ?

De ies pe poartă,
Întreb ce rost mă poartă ?
Ce rost amar, nătîng ?
Plîng, plîng, şi iară plîng.

Vezi, florile-n fereastră
Cu lacrimi le-am udat,
Cînd pentru tine, Maică
În zori le-am adunat.

În odăiţă dimineaţa
Cînd soarele a dat,
De jale doborîtă
Mă mai găsi în pat.

Ajută-mă, mă scapă
De moarte şi ruşine.
Apleacă-te, te-apleacă
Ah, Maică peste mine.

Noapte

Stradă. În fața casei Margaretei. Valentin, soldat, fratele Margaretei

VALENTIN

La chefuri cîteodat' se întîmpla
S-aud cum unul-altul pieptul își bătea.
Flăcăi săreau să preamărească
A fetelor virtute ca o floare
Și-și înecau pe urmă lauda c-un pahar.
Pe coate răzimat stăteam
În liniște nepăsătoare.
Verzi și uscate îmi treceau pe la ureche!
Eu barba-mi mîngîiam zîmbind,
Paharu-l ridicam spunînd :
Dar este una-n toată țara
Asemenea să fie surioarei mele,
Să facă Margaretei vrednică pereche ?
Cînd o prinsoare se făcea, ciocneam
Paharele. Unii spuneau : „E drept,
Podoabă-i ea, ca ea nu-i alta-n neam."
Cum amuțeau lăudăroșii ! — Și acum ?
Îmi vine părul să mi-l smulg din cap,
Și pe pereți să sar ! Și nicăiri nu mai încap.
Orice nemernic poate să-mi aducă
Injurii ; trebuie să stau ca un datornic,
Și să asud de teama unei vorbe
Și-a-nțepăturilor ce cad statornic.
Și chiar dac-aș putea grămadă să-i izbesc,
Dar mincinoși cum să-i numesc ?

Cine s-apropie ? De nu mă-nșel,
Sînt doi. Vin furișați, vin doi deodată.

Scanned with OKEN Scanner

De-ar fi să fie el,
De ceafă-l prind. Viu nu-mi mai scapă!

Faust și Mefistofel

FAUST

Cum la fereastr-acolo, în capelă,
Feștila pîlpîie în candelă arzînd,
Cum întunericul se-ngroașă prin unghere
Jur-împrejur lumina copleșind,
La fel simt noaptea-n pieptul meu sporind.

MEFISTOFEL

Și eu mă simt ca un pisoi
De dor tînjind, care se suie
Pe-acoperiș, pe lîngă horn se dă
Și-n zid împlîntă gheare-cuie.
Simt un amestec de virtute și de dor,
Un pic de poftă de hoție.
Așa s-anunță-n mădulare
Splendoarea unei nopți de valpurgie.
Poimîne fi-va noaptea așteptată
Și priveghem încă de azi
Să nu ne scape negustată.

FAUST

Se va-nălța-n răstimp comoara
Ce adineaori licărind ne-ademenea ?

MEFISTOFEL

Foarte curînd simți-vei bucuria
De-a ridica de subt pămînt căldarea.

Deunăzi străbătui cu ochii glia:
Sînt galbeni cu figuri de leu în ea.

FAUST

Nici o brățară nu-i? sau vreun inel?
Iubita să mi-o-mpodobesc cu el?

MEFISTOFEL

Văzui ceva, părea să fie un colan,
De strîns în jurul gîtului, ca de mărgean.

FAUST

Ce bine. Știi, îmi pare rău
Să merg la ea fără un dar.

MEFISTOFEL

E dulce, dac-o faci mai rar,
Să guști ceva și fără dar.
Acum cînd cerul arde de lumini,
Vei auzi ce cînt pe buze-mi vine:
Un cîntec am să-i cînt, moral,
S-o-nnebunesc cum se cuvine.

(Cîntă la chitară.)

Ce faci, Catinco, pe la poarta [81]
Drăguțului în zori de zi?
Ca fată el te ia-n primire,
Ca fată însă n-ei ieși.

---

[81] Aluzie la cîntecul Ofeliei din *Hamlet*, IV, 5. Mefistofel își ia în derîdere victima.

Scanned with OKEN Scanner

Bagă de seamă, cînd iubeşti,
La poarta mîndrului nu sta.
De s-a făcut, atunci adio
Şi noapte bună, fata mea.

Bagă de seamă că e hoţ
Drăguţul tău — nimic nu-i da,
Iubeşte-l, dar nimic nu-i da,
Făr' de inel la mîna ta.

VALENTIN

(înainteză)

Pe cine vrei s-atragi în cursă ?
De unde, blestemate, ţi ai învăţul ?
La dracu mai întîi chitara !
La dracu-apoi şi cîntăreţul !

MEFISTOFEL

Chitara-i spartă ! Nici o pagubă de ea !

VALENTIN

Începe-acu şi despicarea frunţilor.

MEFISTOFEL

(către Faust)

Răsune strada !
Domnule doctor, înainte ! Sprinten !
Strîns lîngă mine, scoateţi spada.
Eu vă conduc şi eu veghez.
Daţi înainte, eu parez.

Scanned with OKEN Scanner

VALENTIN

Parează, lovitura-aceasta !

MEFISTOFEL

Bucuros !

VALENTIN

Şi pe aceasta !

MEFISTOFEL

De ce nu ?

VALENTIN

Doar nu eşti dracul însuşi care dai ? !
Ce e ? Îmi amorţeşte mîna !

MEFISTOFEL

(către Faust)

Hai străpunge !

VALENTIN

(cade)

Vai !

MEFISTOFEL

S-a domolit nemernicul !
Dar repede ! Să dispărem degrabă !
S-a şi iscat pe străzi cumplită larmă.
Mă ştiu tocmai prea bine cu poliţia,
Dar cu judeţul sîngelui nu e tocmeală.

Scanned with OKEN Scanner

MARTA

(la fereastră)

Ieşiţi ! Ieşiţi !

MARGARETA

(la fereastră)

Un felinar aduceţi !

MARTA

(ca mai sus)

Bătăi şi strigăte ! Încăierare ! Răfuială !

NOROD

Unul a şi căzut !

MARTA

(ieşind)

Dar ucigaşii ! Au fugit ?

MARGARETA

(ieşind)

Cine-i aci, căzut în sînge ?

NOROD

E fiul mamei tale !

MARGARETA

Doamne-Dumnezeule ! Ce nenorocire !

Scanned with OKEN Scanner

VALENTIN [82]

Mor. Doar un cuvînt icnit
Şi-apoi totu-i sfîrşit.
Ce staţi aci, femei ! De ce vă tînguiţi ?
Apropiaţi-vă şi ascultaţi ce am de spus !

(Toate vin împrejurul lui.)

Tu, Margareto, vezi, eşti încă tînără,
Şi minte nu ai de ajuns.
Te porţi urît şi rău.
Ţi-o spun aşa-ntre patru ochi.
O curvă eşti, nu-ţi fie de deochi.

MARGARETA

Ce vrei să spui ? Fratele meu !
Tu, Doamne-Dumnezeul meu !

VALENTIN

Pe Domnul-Dumnezeu să-l laşi din joc:
S-a întîmplat cum s-a-ntîmplat.
Va fi cum poate să mai fie.
Ai început cu unul în secret şi pe vecie:
Dar alţii vor veni în loc.
Cînd o duzină te-or avea,
Întreg oraşul va urma.

---

[82] Prin moartea lui Valentin, ucis de Faust, Margareta pierde, acum, cînd are mai multă nevoie de ele ca oricînd, cele două fiinţe care ar fi putut s-o ocrotească, pe fratele şi pe iubitul ei. Înainte de a muri, Valentin reproşează surorii sale conduita ei de faţă cu concetăţenii adunaţi în jurul muribundului şi face astfel publică ruşinea Margaretei.

Scanned with OKEN Scanner

Rușinea, cînd se naște,
În lume e ținută ca-ntr-o ceață,
Și vălul nopții i se pune
Peste urechi și peste față.
Rămîne o dorință îndeobște,
Să fie sugrumată, fără amînare,
Dar cînd mai crește, cînd e mare,
Se plimbă dezvălită-n plină zi,
Deși frumoasă în răstimp nu deveni.
Cu cît obrazul i se urîțește,
Cu-atît să se arate ea dorește.

Cu-adevărat întrezăresc venind o dată
Un ceas, cînd bravii cetățeni
Te-or ocoli, tu stricăciune întrupată,
Ca pe-un cadavru infectat.
În pieptu-ți inima să despereze
Cînd ei te vor privi în față.
Tu lanț de aur nu vei mai purta
Cît s-a lungi a ta viață.
Lîngă altar nu vei mai sta,
N-ai să mai mergi la joc cu guler dantelat.
Într-un ungher de jale, 'ntunecat,
Să te ascunzi cu cerșetorii și schilozii.
Și dac-atuncea Dumnezeu te va ierta,
Pe pămînt să fie totuși blestemată ziua ta.

MARTA

Dă-ți sufletul, să se îndure Dumnezeu
De el. Nu mai huli, că e păcat.

VALENTIN

Dac-aș putea, codoșcă păcătoasă,
Gîtul să ți-l sucesc și vinele uscate,

Scanned with OKEN Scanner

Aș mai avea nădejde, sus în ceruri
Iertare să găsesc pentru păcate.

MARGARETA

O, frate drag, ce chin de iad!

VALENTIN

Să ți se curme lacrima. Asta ți-o spun,
Căci lepădîndu-te de cinstea ta
Mi-ai dat tu lovitura cea mai grea.
Prin somnul morții și prin praf
Eu trec la Dumnezeu
Ca un soldat și ca un brav.

(Moare.)

În Dom

Recviem. O orgă și cîntare. Margareta în mijlocul norodului. Spiritul rău la spatele Margaretei.

SPIRITUL RĂU

Altfel te simțeai, altfel, Margareta,
Cînd încă nevinovată
La altar veneai,
Cînd din ceaslov
Rugăciuni citeai
Loc în inimă făcînd
Jumătate jocului,
Jumătate Domnului.

Margareta,
Unde-i gîndul, unde capul ?
În inima ta
Ce faptă rea ?
Te rogi pentru măicuța ta
Care din vina ta a adormit ? [83]
Pe pragul tău ce sînge e ?
Sub inimă
Nu ți se mișcă o făptură,
Înspăimîntîndu-te ?
Ce presimțiri te iau ?

MARGARETA

Vai ! Vai !
Dac-aș scăpa de gîndurile
Ce vin și trec, și iarăși vin
Împotriva mea !

COR

Dies irae, dies illa
Solvet saeclum in favilla. [84]

(Orgă.)

[83] Mefistofel i-a dat Margaretei ca somnifer pentru mama ei o băutură care a ucis-o pe aceasta. Fata e singură, mama și fratele sînt morți, Faust a fugit ca să nu fie pedepsit ca asasin.

[84] „Ziua mîniei, ziua aceea va preface lumea noastră în cenușă" (lat.). Versuri din cîntecul latinesc despre Judecata cea de pe urmă. Se crede că imnul a fost scris de Toma de Colano (1255). Auzind cuvintele imnului, Margareta e adînc tulburată.

SPIRITUL RĂU

Amărăciunea te cuprinde.
Trîmbiţa din urmă sună.
Se cutremură mormintele —
Şi inima ta,
Alcătuită din nou
Din liniştea de scrum,
În chinuri de flăcări
Se trezeşte !

MARGARETA

De-aş putea să plec de-aici !
Orga îmi taie răsuflarea,
Cîntarea îmi destramă
Inima.

COR

Judex ergo cum sedebit,
Quidquid latet, adparebit,
Nil inultum remanebit [85].

MARGARETA

Ce strîmt e locul.
Stîlpii s-apleacă,
M-apasă bolţile,
— Aer !

[85] Continuarea imnului : „Cînd judecătorul va şedea pe scaunul său de judecată, va ieşi la lumină tot ce-i ascuns şi nimic nu va rămîne nepedepsit".

SPIRITUL RĂU

Acopere-ţi faţa. Păcatul şi ruşinea
Ascunse nu rămîn.
Aer ? Lumină ?
Vai ţie !

COR

Quid sum miser tunc dicturus ?
Quem patronum rogaturus,
Cum vix justus sit securus ? [86]

SPIRITUL RĂU

Iluminaţii îşi întorc
De la tine faţa,
Se sfiesc să-ţi întindă mîinile
Purificaţii !
Vai !

COR

Quid sum miser tunc dicturus ?

MARGARETA

Vecină, daţi-mi sticluţa ! [87]

(Cade în leşin.)

---

[86] „Ce voi spune atunci, nenorocitul de mine ? Pe cine voi implora să mă ocrotească ? Cînd nici măcar cel drept nu e în siguranţă".

[87] În secolul al XVIII-lea leşinurile erau la ordinea zilei. Femeile purtau asupra lor, ca remediu, sticluţe cu săruri aromate.

Noaptea valpurgică[68]

Peisaj muntos. Regiune între Schierke și Elend.
Faust, Mefistofel.

MEFISTOFEL

N-ai vrea o mătură, să zbori cît ai clipi ?
Un țap din parte-mi mi-aș dori.
Pe calea-aceasta-ntortocheată sîntem încă
Departe de a noastră țintă.

FAUST

Cît timp mă țin puterile la glezne,
Acest toiag cu noduri îmi ajunge,
A prescurta cărarea e așa de lesne,
Dar fără de folos.
S-o iei prin văi ca printr-un labirint.
Să urci vreun colț de stîncă
Din care apele descind,
Aceasta-i vraja ce încîntă.
O primăvară nouă țese lîngă drum.

---

[68] Noaptea valpurgică : noaptea de 30 aprilie spre 1 mai. Denumită astfel după sfînta Valpurgis, stareța mănăstirii Heidenheim lîngă Eichstätt (m. 779). Praetorius explică faptul că vrăjitoarele și-au ales tocmai această noapte pentru petrecerea lor anuală de pe muntele Brocken din ciuda acestora la gîndul purității sfintei în cauză. Menirea acestei scene este să materializeze cele două tendințe care domină în relațiile dintre Faust și Margareta : senzualitatea, pofta carnală (v. scena cu Lilit sau dansul cu vrăjitoarea junĕ) și dorința de comuniune sufletească (v. viziunea Margaretei).

Şi brazii negri se trezesc de-acum.
Prin sînge ne încearcă anotimpul căldicel:

MEFISTOFEL

Eu, drept să-ţi spun,
Nimic nu simt din el.
Iernatic timp eu simt în mine,
Că mi-aş dori zăpezi şi ger pe cale.
Ce jalnic se ridică discul, într-o parte ros,
Al lunii, luminînd doar slab în vale,
Că te loveşti la fiecare pas
De stînci, silindu-te să faci popas.
Îngăduie să chem o luminiţă,
Rătăcitoare vîlvă, ce se vede-arzînd.
Hei, prietenă ! N-ai vrea să vii la noi ?
De ce să arzi zadarnic peste baltă stînd ?
Fii bună, luminează-ne în sus, la amîndoi !

LUMINIŢA RĂTĂCITOARE [89]

Aş vrea cu drag
Dorinţa să v-o împlinesc,
Noi însă ne mişcăm
Aşa-n zigzag.

MEFISTOFEL

Într-al diavolului nume
Să mergi drept înainte !
Altfel te suflu şi te sting,
Să iei aminte !

---

[89] O luminiţă care se înalţă din terenuri mlăştinoase ; superstiţia face din aceasta un demon care induce pe oameni în eroare.

LUMINIŢA RĂTĂCITOARE

Sînteţi se pare, domnul casei.
Să vă slujesc aş vrea mereu.
Dar nu uitaţi că muntele
E azi nebun, şi dac-o luminiţă,
Rătăcitoare cum sînt eu,
O să v-arate drumul,
Să fiţi cu oarecare-ngăduinţă !

FAUST, MEFISTOFEL, LUMINIŢA
(cîntînd cu schimbul)

Într-a visurilor sferă
Am intrat, precum se pare.
Du-ne bine pe cărare
Ca s-ajungem fără staţii
În pustii şi large spaţii.

Cît de repede copacii
Toţi în urmă au rămas.
Cum s-apleacă vîrfuri, steiuri,
Alte trec şi iară alte,
Şi cum sforăie pe nas
Stîncile cu feţe-nalte !

Printre pietre, printre ierburi,
Rîuri vin, grăind din unde,
Freamăt, cîntec auzim ?
Jale dulce de iubire,
Glasuri din cerească fire ?
Ce sperăm şi ce iubim !
Şi ecoul, ca legenda
Altor timpuri, ne răspunde.

Buha uhuie pe-aproape
Repetîndu-şi vorba scurtă.
Gaiţa şi cucuvaia
Se ţin treze laolaltă.
Mişună tritoni [99] prin băltă.
Ce picioare şi ce burtă !
Rădăcinile ca şerpii
Se ivesc să ne-nspăimînte.
Caracatiţe-ntind braţe
Călătorii să-i agaţe
Pe cărările prea strîmte.
Pestriţă, şorecăria
Din dumbrăvi pe cîmpuri iese,
S-a pornit să umple firea.
Iară colo licuricii
Zboară-n pîlcuri tot mai dese
Rătăcindu-ne privirea.

Spune-mi, soaţe, stăm noi oare
Sau ne ducem pe picioare ?
Totul pare că se-nvîrte,
Spaţii cresc şi se dezumflă,
Iar lumini rătăcitoare
Tot mai înteţit se umflă.

MEFISTOFEL

Ţine-te viteaz spre piscuri !
O mirare-n cale-ţi cade.

[99] Fiinţe marine de gen masculin, în parte oameni, în parte delfini. Neamul tritonilor se trage din Triton, fiul lui Poseidon, zeul mărilor.

Scanned with OKEN Scanner

Ține-te, să vezi în noapte
Cum în munte Mamon[91] arde.

FAUST

Resfrîngere ca de aurore
Ciudat răzbate prin temeiuri,
Pînă-n adîncuri de prăpăstii
Străbați cu ochii pe sub steiuri.
Se-nalță aburi, neguri în fuioare,
Prin văluri luminează o dogoare.
Jeraticul se-ntinde ca un fir
Să dea-n afară ca izvoare.
Sub văi se risipește-n mii de vine,
S-adună în ungher, ca-ntr-o strîmtoare.
Scîntei, în preajmă, sar mănunchiuri,
Nisip de aur strîns pe trunchiuri.
Privește numai, cum din valea-adîncă
S-aprinde pînă sus peretele de stîncă.

MEFISTOFEL

Nu luminează splendid domnul Mamon
Palatul, care-l ai în față ?
Norocul tău că l-ai văzut !
Nerăbdători vin oaspeții prin ceață.

FAUST

Cum zboară vîlva vîntului !
Ce lovituri îmi dă în ceafă !

---

[91] Mamon: la origine *aurul, bogăția*. La Goethe are o semnificație mai largă, Mamon e legat de diavol, face ca stînca să strălucească la fel cu un adevărat palat al Satanei. Motivul aurului revine în *Faust* ca un laitmotiv.

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

De stîncă ţine-te, de coastele pămîntului,
Altfel te-azvîrle în prăpastia mormîntului.
De negură se-ngroaşă noaptea.
Ascultă, cum trosneşte prin păduri departe!
Înspăimîntate bufniţele zboară.
Ascultă, cum pilaştrii se despică,
Ai veşnic verzilor palate.
Ascult-a crengilor sfărmare şi lovire,
Al trunchiurilor aspru durduit,
A rădăcinilor şi pietrelor scrîşnire!
În groaznică devălmăşie
Cad toate peste toate,
Iar peste-abisuri, peste stîncile sfărmate
Văzduhurile urlă, norii trec în gloate.
Auzi tu glasuri pe-nălţime? Glasuri
Cînd mai departe, cînd aproape lîngă tine.
Întregul munte, cît de mare
Se cutremură de vrajă şi cîntare.

VRĂJITOARELE
(în cor)

Noi vrăjitoarele suim la munte.
Fir verde dă din galbenul grăunte.
Acolo se adună feţe ca arapii.
Urian [92] stăpînul pe-nălţime şade.
Urcăm, urcăm, şi piatra cade.
Put vrăjitoarele şi ţapii.

[92] Domnul Urian = diavolul.

GLAS

Ţinîndu-şi mînile la ceafă
Bătrîna Baubo [93]-ncalecă o scroafa.

COR

Să mi-o cinstiţi cu vrednice cuvinte !
Bătrîna Baubo înainte ! Înainte !
Voinică-i scroafa, pe ea muma,
Urmează vrăjitoarele acuma.

GLAS

Pe unde ai venit, pe care cale ?

GLAS

Chiar peste Piatra Mare.
În cuibul bufniţei privii odat'.
Ce ochi făcu, cum s-a holbat !

GLAS

La dracu ! Ce zorită eşti !
Răstorni ce-apuci şi unde-ajungi, loveşti !

GLAS

Pe mine m-a zdrelit în goană.
Ce rană îmi făcu ! Ce rană !

---

[93] Baubo, o vrăjitoare. În legenda antică servitoarea care spune zeiţei Demetra glume ca s-o distreze.

Scanned with OKEN Scanner

VRĂJITOARELE
(în cor)

Drumul e lung, drumul e lat,
Ce-nseamnă-atîţia laolalt' ?
Cum zgîrie mătura ! Furca înţeapă !
Se-năbuşă pruncul. Muma crapă.

MAISTRUL VRĂJITOARELOR ŞI JUMĂTATE DE COR

Ca melcii-naintăm, încet, cuminte.
Femeile sînt toate înainte.
Pe drumul ce la dracu duce
Cu mii de paşi femeia ne întrece !
Opreşte-te şi fă-ţi o cruce !

CEALALTĂ JUMĂTATE DE COR

Femeia (să ţi-o spună corul cestălalt)
Cu paşi o mie-şi face calea.
E drept, dar ce mai calea-valea,
Bărbatu-o face dintr-un salt.

GLAS
(de sus)

Veniţi la noi ! Veniţi la noi !

GLASURI
(de jos)

Cu bucurie am urca acolo sus !
Spălate sîntem şi curate lîngă lac,
Însă nerodnice în veac.

Scanned with OKEN Scanner

AMÎNDOUĂ CORURILE

Tace vîntul, steaua zboară,
Se resfrînge luna-n roată.
Murmură un cor de vrajă.
Focuri stau pe culmi de strajă.

GLAS
(de jos)

Opriţi-vă ! Opriţi-vă !

GLAS
(de sus)

Cine strigă de sub creastă ?

GLAS
(de jos)

Luaţi-mă cu voi ! Luaţi-mă !
De ani trei sute urc. Cine mă ia ?
Dar vîrful nu-l mai pot atinge,
S-ajung la cei de seama mea.

AMÎNDOUĂ CORURILE

Te poartă mătura şi ţapul.
Cum doreşti şi cum ai vrut.
Cel ce astăzi nu se-nalţă
E pe veci pierdut-pierdut.

VRĂJITOARE NEÎMPLINITĂ
(jos)

Ce departe-s ceilalţi sus !
Pe urma lor cu greu mă ţin.

Scanned with OKEN Scanner

Acasă liniște nu am;
Aicea am și mai puțin.

CORUL VRĂJITOARELOR

Curaj dă alifia rea.
O zdreanță-i bună de vîntrea.
Corabie-i orice covată.
De nu zbori astăzi, nu zbori niciodată !

AMÎNDOUĂ CORURILE

Cînd piscului îi dăm ocol,
Descindeți voi pe locul gol.
Și-acoperiți poiana înc-o dat'.
Cu neamul vostru blestemat.

(S-așază.)

MEFISTOFEL

Se-mpinge totul, se lovește fremătînd,
Ce vuiet pretutindenea, ce gureș vînt !
Cum scînteiază, ce putoare și cum arde !
Un element vrăjitoresc cu-adevărat !
De mine să te ții, alături laolalt',
Căci altfel elementul ne desparte.
Hei, unde ești ?

FAUST

(în depărtare)

Aicea-s !

MEFISTOFEL

Te-a și dus așa departe ?
De dreptul meu voi face uz ! De-acum, noroc !
Căci sînt stăpîn aici ! Vreau loc !

Scanned with OKEN Scanner

Boierul diavol vine ! Vreau loc !
Așa, agață-te de mine, doctore, mai bine,
Ca să ieșim c-o opintire din acest vîrtej.
E-o nebunie-aici chiar pentru mine.
Alături, colo, o lumină-aparte,
M-atrage către-acele tufe de-adăpost.
Stai lîngă mine. Unde-ai fost ?

FAUST

Tu, spirit gata-a contrazice totdeauna !
Condu-mă, dacă vrei. Ce zici, fac !
Gîndesc că totul e cum trebuie să fie.
Mergem la Muntele Nebun. Căci noaptea e de valpurgie.

MEFISTOFEL

Ce flăcări colorate ! Iată
Vioaie, pestriță, o ceată.
Printre mărunți ți-e dat
Să nu fii singur niciodat'.

FAUST

Acolo sus mai bucuros m-aș duce [94],
Jeratic văd, vîrtej și fum.
Mulțimea-și face către Rău un drum,
Acolo multe taine se dezleagă.

---

[94] Faust ar dori să urce pînă la locul unde are loc o slujbă în cinstea Satanei, punct culminant al nopții valpurgice, Mefistofel îl duce mai departe, căci la slujbă Faust n-ar fi decît un spectator și diavolul ar vrea să-l știe implicat.

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

Dar multe taine se și leagă.
Înalta lume las-o, că-i degeaba zgomotoasă.
Mai bine stăm pe-această treaptă joasă.
Se știe doar, scumpe orlac,
Că-n lumea mare și micuțe lumi se fac
Aici vedem aproape goale
Mulțimi de vrăjitoare junioare.
De dragul meu fii prietenos,
Te ostenești puțin, dar hazu-i mare
Aud sunînd cimpoaie și vioare.
Lărmuitoare sînt ! Dar te-i obișnui la cotitură
Înaintează. Vino. Merg'nainte.
Voind să-ți fac o nouă legătură.
Amice, ce mai spui ? Un spațiu mic
E-acesta ? — Privește. Nu-i dai de sfîrșit !
Și focuri, sute, ard în rînd.
Ce gureș se petrece-aici ! Și se dansează.
Se bea și se iubește.
Mai ai alt gînd ?

FAUST

Introducîndu-ne aici, cum te prezinți ?
Îl faci pe vrăjitorul sau pe dracul ?

MEFISTOFEL

Obișnuiesc, ce-i drept, incognito să umblu.
Dar într-o zi de lucitoare gală,
Ți-arăți și ordinul ce-l porți.
N-am fost distins cu-al Jartierei [95], cum socoți.
Copita însă-mi face mare fală.

[95] *Ordinul Jartierei* — ordin cavaleresc.

Scanned with OKEN Scanner

Vezi melcul cela ? Se tîrăşte-agale.
Cu faţa sa pipăitoare
M-a şi adulmecat pe cale.
Chiar de-aş voi, eu n-aş putea să mă dezmint.
Ei, vino numai. N-aştepta îndemn şi-alint.
De la un foc vom trece la alt foc.
Un peţitor sînt eu, tu umbli să te-nsori.
Vino, să ne fie de noroc !

(S-apropie de unii, care şed în preajma unor cărbuni pe cale de a se stinge.)

Ce degeţi, domnilor, cărunţii mei, pe-aici ?
V-aş lăuda de v-aş vedea în hora prea frumoasă,
Încercuiţi de freamătul juneţii.
Destul stă singur fiecare-acasă.

GENERALUL [96]

Cine mai are-ncredere-n noroade ?
De-ai fi făcut oricît şi-orice fapte !
Popoarele la fel sînt cu femeile,
În ochii lor cei tineri au întîietate.

MINISTRUL

De drumul drept departe-s azi cu toţii.
Eu preaslăvesc pe cei de altădată.
Căci, evident, cînd noi eram în frunte,
Fu epoca de aur cea adevărată.

---

[96] După cartea lui J. Praetorius, *Blockes-Berges Verrichtung* (Leipzig, 1669), pe munte se adunau, în noaptea valpurgică, nu numai vrăjitoare, ci şi oameni de vază, împăraţi, nobili, savanţi etc. Goethe s-a folosit de prilej pentru a satiriza unele aspecte negative ale vremii sale.

Scanned with OKEN Scanner

PARVENITUL

Prea găgăuți n-am fost nici noi,
Căci am făcut adesea ce nu se cuvenea.
Dar toate-s răsturnate-acum,
Cînd tocmai încercam a conserva.

AUTORUL

Prilej azi nu mai ai de a citi vreo carte
De un conținut isteț măcar în parte.
Iar cît privește generația numită jumă,
Ea n-a fost niciodată mai sfătoasă, mai nebună.

MEFISTOFEL
(care pare dintr-o dată foarte bătrîn)

O, da, poporu-i matur de județul de apoi,
Căci eu ultima oar-aici pe munte vin.
Deoarece butoiul meu sloboade numai drojdii,
E sigur că și lumea e-n declin.

VRĂJITOAREA
(vînzînd vechituri)

Nu-mi treceți, domnii mei, numai așa
Pe-alături. Un prilej atît de rar
Să nu mi-l pierdeți. Marfă bună am
Și felurită. Fiecare lucru e un dar.
Din aste vechituri întinse pe tarabă,
Alegeți ce doriți, degrabă.
Noroc să vă aducă și din plin,
Căci printre-atîtea mari și mici
Nici una nu-i vreo pagubă să nu fi pricinuit.
Nici un pumnal aici
Să n-aibă amintiri de sînge risipit.
Nici un potir, din care

Scanned with OKEN Scanner

Să nu se fi băut misbuitor venin,
Un singur giuvaer nu e, prin care o femeie
Să nu fi fost adusă ca să cadă,
Şi printre arme ruginite — nici o spadă
Să nu fi rupt un legământ de frate,
Să nu fi spintecat vrăjmaşul pe la spate;

MEFISTOFEL

Mătuşă, te pricepi cam rău la timpuri
Şi parcă nu vii din vileag.
Spre noutăţi îndrumă-ţi grija,
Căci numai noutăţile ne-atrag.

FAUST

Să nu mă pierd. Se-nvîrte ţeasta.
Ce rară liturghie mi-e aceasta !

MEFISTOFEL.

Te ia în sus vîrtejul, într-adins.
Crezi că împingi, dar eşti împins.

FAUST

Cine-i aceasta ?

MEFISTOFEL

Priveşte-o mai de-aproape, bine.
Aceasta e Lilit [97].

[97] După o veche legendă rabinică, Lilit a *fost prima soţie* a lui Adam. Se desparte de acesta în urma unui conflict conjugal şi se însoţeşte cu diavolul, copiii lor fiind *spirite*. E socotită un diavol feminin (succuba). În literatura despre vrăjitoare a barocului este pomenită deseori.

Scanned with OKEN Scanner

Să nu se fi băut mișeilor venin,
Un singur giuvaer nu e, prin care o femeie
Să nu fi fost adusă ca să cadă,
Și printre arme ruginite — nici o spadă
Să nu fi rupt un legământ de frate,
Să nu fi spintecat vrăjmașul pe la spate.

MEFISTOFEL.

Mătușă, te pricepi cam rău la timpuri
Și parcă nu vii din vileag.
Spre noutăți îndrumă-ți grija,
Căci numai noutățile ne-atrag.

FAUST

Să nu mă pierd. Se-nvîrte țeasta.
Ce rară liturghie mi-e aceasta!

MEFISTOFEL.

Te ia în sus vîrtejul, într-adins.
Crezi că împingi, dar ești împins.

FAUST

Cine-i aceasta?

MEFISTOFEL.

Privește-o mai de-aproape, bine.
Aceasta e Lilit [97].

---

[97] După o veche legendă rabinică, Lilit a *fost prima soție* a lui Adam. Se desparte de acesta în urma unui conflict conjugal și se însoțește cu diavolul, copiii lor fiind *spirite*. E socotită un diavol feminin (succuba). În literatura despre vrăjitoare a barocului este pomenită deseori.

Scanned with OKEN Scanner

Să nu se fi băut mistuitor venin,
Un singur giuvaer nu e, prin care o femeie
Să nu fi fost adusă ca să cadă,
Şi printre arme ruginite — nici o spadă
Să nu fi rupt un legămînt de frate,
Să nu fi spintecat vrăjmaşul pe la spate.

MEFISTOFEL

Mătuşă, te pricepi cam rău la timpuri
Şi parcă nu vii din vileag.
Spre noutăţi îndrumă-ţi grija,
Căci numai noutăţile ne-atrag.

FAUST

Să nu mă pierd. Se-nvîrte ţeasta.
Ce rară liturghie mi-e aceasta !

MEFISTOFEL

Te ia în sus vîrtejul, într-adins.
Crezi că împingi, dar eşti împins.

FAUST

Cine-i aceasta ?

MEFISTOFEL

Priveşte-o mai de-aproape, bine.
Aceasta e Lilit [97].

[97] După o veche legendă rabinică, Lilit a fost prima soţie a lui Adam. Se desparte de acesta în urma unui conflict conjugal şi se însoţeşte cu diavolul, copiii lor fiind spirite. E socotită un diavol feminin (succuba). În literatura despre vrăjitoare a barocului este pomenită deseori.

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

E cine ?

MEFISTOFEL

Soția cea dintîi a lui Adam.
Să te păzești de păru-i năzdrăvan [93],
Cu care orișice frumusețe-ntrece.
De-atinge pe un tînăr cu șuvița,
Ea nu-l mai las' așa curînd să plece.

FAUST

Aici stau două, o bătrînă și o junǎ.
Să le cîntăm și noi în strunǎ.

MEFISTOFEL

Nu are-n noaptea asta nimeni pace,
Un dans însă ce rău ne-ar face ?

FAUST

(dansînd cu tînăra)
Un vis frumos visai odată.
Zării un pom cu frunza latǎ,
Cu două mere-ascunse bine.
Am vrut să le culeg de-ndatǎ.

FRUMOASA

Sînt de dorit asemeni fructe,
Precum din paradis se știe.

[93] Superstiție : puterea vrăjitoarelor e concentrată în părul lor.

Că și-n grădina mea sînt mere,
Eu simt o mare bucurie.

MEFISTOFEL
(dansînd cu bătrîna)

Un vis nebun visai odată.
Zării o salcie crăpată.
Avea o gaură cam mare.
Dar și așa plăceri sînt rare.

BĂTRÎNA

Din inimă i-aduc salutul
Boierului purtînd copită.
O groasă... ține gata
Pentru asemenea ispită.

PROCTOFANTASMISTUL [99]

Fantasme blestemate,
Mai îndrăzniți a face tărăboi ?

[99] Prin acest personaj Goethe îl satirizează pe iluministul german Friedrich Nicolai (1733—1811), care, în repetate rînduri, i-a enervat pe Goethe și Schiller prin lipsa lui de înțelegere pentru scrierile lor. A „desființat" mai cu seamă romanul *Werther* al tînărului Goethe și a scris, ca replică, o lucrare intitulată *Bucuriile tînărului Werther*. În 1797 Nicolai a ținut, la Academia de științe din Berlin, o comunicare, în care a arătat cum a scăpat de niște spirite prin cîteva lipitori puse de un medic. Faptul că raționalistul sec Nicolai credea în spirite li s-a părut clasicilor germani tot atît de grotesc ca și remediul folosit spre a scăpa de ele, și în *Xenii* și-au bătut joc de el. A-l duce pe Nicolai printre vrăjitoare și a-l face să povestească cum a scăpat de spirite e maliție care și-a permis-o Goethe din răzbunare.

N-am demonstrat eu oare
Că spiritele n-au picioare ?
Şi-acum dansaţi la fel cu noi !

FRUMOASA
(dansînd)

Ce vrea la balul nostru, individul ?

FAUST
(dansînd)

Acela-i pretutindeni cu lumina lui cea trează.
Cînd alţii joacă, el apreciază.
Un pas, pe care nu-i în stare-a-l critica,
E ca şi cum nici nu s-ar întîmpla.
Se-nfurie de-a binelea, de-ndată ce înaintăm,
C-aşa-i e firea.
De-ar fi să vă-nvîrtiţi în cerc,
Aşa cum el în vechea-i moară [100] face,
Aceast-ar fi o treabă ce i-ar place.
Îndeosebi dacă i-aţi cere învoirea.

PROCTOFANTASMISTUL

Pe-aici îmi sînteţi, încă tot pe-aici ?
Voi, spirite de rînd,
Să dispăreţi n-aveţi de gînd ?
Nici chiar în epoca luminii ?
Un neam drăcesc de reguli nu întreabă.
Sîntem atît de luminaţi,
Dar spiritele tot se mai găsesc în treabă.
Ce nebunii n-am măturat din ăst ţinut !
Dar aerul nu se purifică. De necrezut !

[100] Moara este tipografia lui Nicolai.

FRUMOASA

E timpul să-ncetați a plictisi!

PROCTOFANTASMISTUL

Îngăduiți-mi să v-o spun în față:
Nu sînt dispus a suporta
Vreun despotism spiritual de nici un fel:
Cu duhul meu nu-l pot exercita.

(Se dansează mai departe.)

Nimic nu-mi reușește astăzi, precum văd;
Pe munte însă tot m-avînt,
Și sper să-nfrîng pe diavoli și poeți
Încă-nainte de-a pleca de pe pămînt.

MEFISTOFEL

Într-o băltoacă se va așeza îndat';
E felul său de a se ușura.
Și dacă lipitori pe fundul lui s-or desfăta,
De spirite și spirit fi-va vindecat.

(Către Faust, care iese din joc.)

De ce ai părăsit frumoasa fată
Care cîntînd te-a ispitit?

FAUST

În vreme ce cînta, din gură
Un șoarec roșu i-a sărit.

MEFISTOFEL

Ei și? Să cumpănim. Era mai bine
Dac-ar fi fost un șoarec sur?

Dar ce te-nteresează-acestea
Într-o idilă, cînd e noapte împrejur ?

FAUST

Apoi văzui...

MEFISTOFEL

Ce ?

FAUST

Vezi tu dincolo de crîng
O palidă frumoasă fată stînd
Acolo, singură, departe ? Numai anevoie
Înaintează, cu mişcări încete.
Mărturisesc că mi se pare
C-ar semăna cu buna Margareta.

MEFISTOFEL

Nu-i bine să priveşti, aşa în gol.
E-un chip de vrajă, fără viaţă, un idol.
Şi nici să-l întîlneşti nu-i bine.
De uitătura îngheţată sîngele în om
Îngheaţă ; piatră rece el devine.
Ai auzit despre Meduză [101], nu-i aşa ?

FAUST

Într-adevăr, sînt ochii unui mort,
Pe care o iubitoare mînă nu i-a fost închis.

[101] *Meduza*, personaj din mitologia greacă. A fost decapitată de Perseu. Aluzie la faptul că Margareta a fost condamnată la moarte prin decapitare.

Acesta-i sînul îmbiat de Margareta mea.
Acesta-i trupul dulce, ce-l gustai în vis.

MEFISTOFEL

O vrajă e în joc, tu, aiuritule netot,
Căci fiecăruia i-apare ca iubita sa.

FAUST

Ce voluptate, cîtă suferinţă !
Nu pot, nu pot să mă despart
De ochii ce la mine s-au uitat.
Şi gîtul alb, cît de ciudat
Îl văd c-un roşu fir împodobit,
Subţire ca o dungă de cuţit.

MEFISTOFEL

Ceea ce vezi, întrezăresc şi eu deodată
Ea poate capul şi subt braţ să-l poarte,
Deoarece Perseu [102] i l-a tăiat.
Mereu această nebunie te atrage.
Vino pe dîmb în sus, aici e joc
Şi veselie ca-ntr-un iarmaroc.
De nu sînt înşelat de-un farmec de poveste,
Văd un teatru-aici. Ce este ?

SERVIBILIS

Începe-ndată
O piesă nouă, ultima din şapte.

[102] *Perseu* — personaj mitologic. Se spune că a tăiat în deşertul libian capul Meduzei, din sîngele căreia au răsărit şerpi.

E obiceiul locului atîtea să se dea.
Un diletant a scris-o într-un ton aparte,
Şi diletanţi o reprezintă.
Scuzaţi, voi spectatori, dacă dispar,
E slujba mea de-a înălţa cortina
Şi-a o lăsa să cadă iar.

MEFISTOFEL

Sînt bucuros să vă-ntîlnesc la jocul
Din Muntele Nebun, unde vă este locul.

VISUL UNEI NOPŢI DE VALPURGIE SAU NUNTA DE AUR A LUI OBERON ŞI A TITANIEI [103]

Intermezzo [104]

MAISTRUL TEATRULUI

Astăzi ne-odihnim puţin
Noi actoricească gloată.
Munte vechi şi-o vale jos:
Astea-s, iată, scena toată.

---

[103] *Oberon* şi *Titania* — personaje din Shakespeare: *Visul unei nopţi de vară.*

[104] Acest *Intermezzo* nu stă în legătură directă cu poemul lui Goethe şi a fost introdus de acesta în *Faust*, după ce Schiller a refuzat să publice textul în *Musenalmanach*, mai mult ca să-i găsească scenei un adăpost. Legătura cu pasajele satirice din *Noapte valpurgică* este firavă şi aluziile pot fi înţelese doar de cel care cunoaşte bine literatura timpului.

CRAINICUL

Nunta ce-o vedeți acum
E de aur, căci trecură
Printre soți cincizeci de ani
De gîlceavă și de ură.

OBERON

Spirite, vreau s-apăreți !
Cercetați-ne grădina !
Împăcatu-s-au din nou
Regele și cu regina. [105]

PUCK [106]

Vine Puck și se-nvîrtește
Saltă, unde-i cînt de strună.
Alți o sută vin în urmă,
Să se bucure-mpreună.

ARIEL [107]

Cîntec țese Ariel,
Sunete din ceruri scoase.
Fețe hîde cheamă el,
Dar și suflete frumoase.

---

[105] *Oberon* și *Titania* au fost, un timp, despărțiți printr-o ceartă.

[106] *Puck* — personaj din *Visul unei nopți de vară*. Vine aici în fruntea convoiului și anunță celelalte spirite.

[107] *Ariel* — personaj din *Furtuna* de Shakespeare.

OBERON

De la noi se ia o pildă
Cei ce vor să se-nţeleagă.
Dacă vreţi să se-nţeleagă,
Despărţiţi pe drag de dragă.

TITANIA

De se ceartă soţ, soţie,
Să mi-i duceţi hăt departe,
Duceţi-o spre miazăzi,
Iar pe el spre miazănoapte.

ORCHESTRA. TUTTI
(fortissimo)

Musculiţele, ţînţarii,
Şi cu rudele-trabanţii,
Brotăcel şi-n iarbă greieri —
Iat-aceştia-s muzicanţii.

SOLO

Auziţi, ăsta-i cimpoiul !
Ca balonul de săpun.
Creşte, scade şi strănută
Fluieră pe nas nebun.

UN SPIRIT CE ABIA SE ÎNFIRIPĂ [108]

Aripi, burtă, are fleacul,
Nici nu umblă, nici nu zboară,
Încă n-are-nfăţişare,
Dar se vrea poezioară.

[108] Poet debutant, lipsit de har.

O PERECHE [109]

Pas mărunt şi salt înalt
Prin miresme şi prin rouă.
Dai adesea din picior,
N-o să zbori nici chiar cu două.

CĂLĂTOR CURIOS [110]

E un joc de măşti acesta ?
Să mai cred vederii, zici ?
Oberon, frumosul zeu,
E şi astăzi pe aici ?

ORTODOXUL [111]

N-are gheare, n-are coadă.
Îndoieli însă nu-mi fac.
Ca şi zeii din Grecia
E şi el un simplu drac.

UN ARTIST NORDIC [112]

Schiţă e tot ce pictez
Schiţă doar, oricît asud.

---

[109] Caracterizarea e reuşită, însă nu se ştie la cine se referă Goethe (v. Erich Trunz).

[110] Probabil tot Friedrich Nicolai.

[111] Ortodoxul — un spirit dogmatic care-l consideră pe Oberon „drac", deoarece e o figură mitologică.

[112] Artistul nordic : aluzie la Goethe pe care abia călătoria în Italia l-a făcut să poată transforma schiţele în opere definitivate.

Scanned with OKEN Scanner

În răstimp mă pregătesc
De-o călătorie-n sud.

PURISTUL [113]

Nenorocul mă aduce :
Ce desfrîuri necurate !
Din atîtea vrăjitoare
Numai două sînt pudrate.

O VRĂJITOARE TÎNĂRĂ

Pudra este ca şi-o haină
Pentru vechi femei cărunte.
De aceea-ncalec ţapul,
Goală de la tălpi la frunte.

O MATROANĂ

Cuviinţă-avem destulă.
Poftă n-am să ne certăm.
Tinerică putrezi-vei,
Cîtă vreme noi durăm.

UN CAPELMAISTRU

Voi ţînţari şi musculiţe,
Lăsaţi trupul gol, intact.
Brotăcel şi-n iarbă greieri,
Rămîneţi şi voi în tact !

---

[113] Puristul : judecător sever al moravurilor care se enervează din cauză că vrăjitoarele umblă mai mult goale. Goethe dă astfel un răspuns cititorilor care-l judecaseră din cauza volumului *Römische Elegien*.

Scanned with OKEN Scanner

O GIRUETĂ [114]
(arătînd într-o direcţie)

Societatea mi-e pe plac.
Sînt aci numai mirese
Şi burlaci, speranţe dînd,
Mari şi cele mai alese.

O GIRUETĂ
(arătînd în altă direcţie)

Dacă însă nu se cască
Ăst pămînt ca să-i înghită,
Mă avînt c-o săritură
Chiar în iad, că sînt grăbită.

XENII [115]

Ca insectele avem
Foarfeci ascuţite bine.
Astfel pe Satan tătucul
Îl cinstim cum se cuvine.

UN SCRIITOR [116]

Iată-i cum, venind grămadă,
Ei glumesc naivi cu toţii.

---

[114] Giruetă — morişcă ce se întoarce după cum bate vîntul.

[115] *Xenii*, epigramele satirice publicate şi redactate împreună de Goethe şi Schiller. Cuprind aluzii satirice la adresa scriitorilor zilei.

[116] August von Hennings le reproşase lui Goethe şi Schiller că sînt „imorali" şi anume în jurnalul său *Genius der Zeit (Geniul timpului)*. Jurnalul e numit aici „Ci-devant", căci îşi încetase între timp apariţia.

Pîn' la urmă ei vor spune
Că sînt generoşi, netoţii !

MUSAGETUL

Printre-aceste vrăjitoare
Eu m-aş pierde, să m-amuze,
Căci pe-acestea le-aş conduce
Mai uşor decît pe muze.

CI-DEVANT GENIUL TIMPULUI

Dacă vrei s-ajungi ceva, de
Mîne ţine-te de zor.
Muntele Nebun, Parnasul,
Are-un vîrf prea-ncăpător.

CĂLĂTOR CURIOS [117]

Omul ţeapăn, cine este ?
Cu paşi mîndri lunecă.
El miroase, ce miroase.
Iezuiţi adulmecă.

COCORUL [118]

Place-mi mie-n ape clare,
Dar şi-n tulburi pescuitul.
De aceea şi cu dracii
Se amestecă smeritul.

---

[117] Din nou Nicolai, inamic declarat al iezuiţilor.

[118] Aluzie la Johann Kaspar Lavater (1741—1801), după cum rezultă dintr-o notă a lui Eckermann din 17 februarie 1829.

COPILUL LUMII [119]

Credeţi-mă, credincioşii
Află-n toate un vehicul.
Pe-acest munte nu arare
Ei s-adună-n conventicul [120].

UN DĂNŢUITOR

Vine-acum un cor [121], se pare,
Tobe-aud şi hărmălaie.
Nu-ţi fă griji ! Străbat prin larmă
Unisoanele cimpoaie.

MAESTRUL DE DANS

Din picioare o figură
Fiecare face, iată.
Strîmbul sare, greul saltă,
Nu întreabă cum arată.

CETERAŞUL

Ar ucide — toţi pe unul
Şi pe ceilalţi fiecare,
Un cimpoi îi îmblînzeşte
Ca Orfeu [122], în vremi pe fiare.

---

[119] Copilul lumii este autorul care s-a definit deseori drept „copil al lumii" *(Weltkind)*.

[120] Conventicul — adunare secretă, cu un număr mic de participanţi.

[121] Apare grupul „filozofilor", luat în derîdere şi în *Xenii*, deoarece fiecare reprezentant are altă opinie, are doctrina lui proprie.

[122] Personaj din mitologie, reuşea prin cîntecele sale să îmblînzească fiarele.

DOGMATICUL

Îndoiala nu m-atinge.
Dracul trebuie ceva
În esența lui să fie.
Altfel — draci n-ar exista.

IDEALISTUL

Fantazia, cum mi-o-nchipui,
Cată să mă domine.
Dacă eu sînt toate-acestea,
Sînt nebun de-a binele.

REALISTUL

Mare-i pentru mine chinul.
Ah, esența ce-o fi oare ?
Pe pămînt întîia oară
Nu stau sigur pe picioare.

SUPRANATURALISTUL

Cu plăcere vin pe-aice,
Căci o logică îmi spune :
Dacă dracii sînt aievea,
Sînt și duhurile bune.

SCEPTICUL

Ei se țin după văpaie
Și se cred aproape tare
De comoară [123]. Dară dracul
Numa-n mine-și are leacul.

---

[123] Comoara de care se cred aproape idealistul și supranaturalistul este cunoașterea absolută. Scepticul se îndoiește că ar exista o astfel de comoară.

CAPELMAISTRUL [124]

Brotăcel și-n iarbă greieri,
Ce nemernici diletanți !
Voi, țînțari și musculițe,
Sînteți mulți sau muzicanți ?

ABILII [125]

Sans-souci, așa se cheamă
Creaturile voioase,
Nu mai mergem pe picioare,
Ci pe capetele-ntoarse.

NEAJUTORAȚII [126]

Noi curtenii, îmbuibații,
Morții îi cădem în poale.
Roși de dans ne sînt papucii,
Colindăm călcîie goale.

LUMINI RĂTĂCITOARE [127]

De pe baltă noi venim,
Sîntem mlaștinilor floare.
Dar prin cetele de-aici
Ne-nșirăm strălucitoare.

---

[124] Versurile capelmaistrului introduc un al treilea grup, de figuri politice de astă dată.

[125] Abilii — cei care nu-și fac griji, „descurcăreții".

[126] Nobilimea de la curte aflată în emigrație.

[127] False „lumini", care strălucesc fără a „luxina" propriu-zis.

Scanned with OKEN Scanner

STEA CĂZĂTOARE [128]

Din tărie cad și lunec,
Spintec spațiul stelar.
Zac în iarbă, doborîtă.
Cine mă ridică iar ?

MASIVII [129]

Loc. Vrem loc. Jur împrejur
Iarba cade, cînd în droaie
Duhuri vin și iarăși vin.
Au picioarele greoaie.

PUCK

Ce veniți ? De ce călcați
Ca și pui de elefanți ?
Cel mai butucos butuc
Fie astăzi însuși Puck.

ARIEL

Dacă aripi v-a dat firea,
Dacă aripi v-a dat duhul,
După mine să vă țineți,
Spre palat tăind văzduhul.

ORCHESTRA
(pianissimo)

Nori și neguri, în plutire,
Se pătrund de ziuă sus.
Foșnet e și vînt prin trestii.
Totul în nimic s-a dus.

---

[128] Stele de o zi, aparițiile de moment.

[129] Masivii — cei care știu să dea din coate.

Zi. înceţoşată [189]

Cimp

Faust, Mefistofel

FAUST

În suferinţă ! Şi-n deznădejde. Jalnic şi îndelung rătăcind pe pămînt, şi acum sub lacăt ! Închisă ca răufăcătoare în beci, în groaznice chinuri, suava, nefericita creatură ! Pînă aci s-a ajuns. Pînă aci. Tu trădător, nemernic spirit, toate astea mi le-ai tăinuit.

Aşteaptă numai, stai. Rostogoleşte-ţi drăceştii ochi în cap, înverşunîndu-te. Stai numai, şi-nfruntă-mă cu nesuferita ta prezenţă. Închisă ! În restrişte fără capăt. Lăsată în grija duhurilor rele şi a omenirii care judecă nesimţitoare. Iar pe mine mă legeni în răstimp cu desfătări urîte, îmi ascunzi creşcînda ei jale şi-o laşi fără de ajutor prăpădului !

MEFISTOFEL

Nu este ea cea dintîi.

---

[189] Singura scenă rămasă în proză. Lui Goethe i s-a părut că zbuciumul sufletesc al lui Faust poate fi redat cel mai bine în proză. Niciând însoţitorul nu i s-a părut lui Faust atît de odios şi, din nou, gîndul îl duce la duhul pămîntului. E totuşi nevoit să apeleze la Mefistofel, rugîndu-l să-l ajute s-o salveze pe Margareta.

FAUST

Cîne ! Monstru scîrbos ! — Schimbă tu, nemărginitule Spirit, schimbă șarpele, dîndu-i iarăși înfățișarea de cîne, cum adeseori noaptea îi plăcu să mă adulmece, să se rostogolească la picioarele neștiutorului călător, să sară pe umerii celui ce cădea. Schimbă-l iarăși, dîndu-i înfățișarea ce-i este dragă, să se tîrască în nisip pe burtă, să calc lepădătura cu piciorul ! — N-a fost ea cea dintîi ! — Ce amărăciune, ce tristețe, de nimeni cuprinse, că atîtea ființe s-au prăbușit în prăpastia acestei calamități, că întîia, zvîrcolindu-se în suferința morții, nu a ispășit vina tuturor celorlalte în fața celui ce iartă din veac în veac ! Mie îmi macină măduva și viața — suferința acestei unice ființe. Tu rînjești nepăsător, privind destinul miilor de creaturi !

MEFISTOFEL

Sîntem iarăși la hotarul puterii noastre, acolo unde înțelegerea omului se poticnește. De ce te însoțești cu noi, dacă nu ești în stare a te ține de-nsoțire ? Ai vrea să zbori, dar nu ești sigur că amețeala nu te ia în vîrtej. Ți-am intrat sub piele noi, sau tu nouă ?

FAUST

Nu rînji, mișcîndu-ți fălcile flămînde ! Mi-e silă. — Tu mare, puternic Spirit, care m-ai învrednicit să mi te-arăți, tu care inima mi-o știi și sufletul, de ce mă fereci de-această rușine, de-acest însoțitor care paște suferința și se bucură de toată stricăciunea ?

Scanned with OKEN Scanner

MEFISTOFEL

Mai ai ceva de spus ?

FAUST

Salveaz-o ! Altfel vai ţie ! Altfel cadă cel mai groaznic blestem pe capul tău prin milenii !

MEFISTOFEL

Nu pot să topesc pecetea răzbunătorului, nu pot deschide lacătele sale. „Salveaz-o !“ Dar cine a fost cel ce în pierzanie o a zvîrlit ? Eu sau tu ?

(Faust se uită sălbatic împrejur.)

MEFISTOFEL

Întinzi mîna să apuci fulgerul, tunetul ? Ce bine că acestea nu vi s-au dat vouă, mişeilor muritori ! A zdrobi pe cei ce răspund nevinovaţi, iată felul tiranilor de a-şi uşura inima, cînd ajung în perplexitate !

FAUST

Du-mă la ea. Să fie eliberată !

MEFISTOFEL

Şi primejdia căreia te expui ? Află că în oraş fapta sîngeroasă a mîinii tale mai strigă şi acum : Pe locul unde ucisul căzu, plutesc încă duhuri răzbunătoare, pîndind întoarcerea ucigaşului !

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

Şi-aceasta trebuie s-o mai aud ? Blestemul lumii cadă asupra ta, monstrule ! Du-mă acolo, îţi spun, şi elibereaz-o !

MEFISTOFEL

Te duc, şi ceea ce pot să fac, ia aminte. Am eu toată puterea în cer şi pe pămînt ? Vreau să înnegurez simţurile paznicului. Pune mîna pe chei, şi scoate-o din beci cu mîna ta omenească ! Eu voi veghea. Vrăjiţi, caii aşteaptă. Vă călăuzesc ! Aceasta pot s-o fac.

FAUST

Să mergem ! Să plecăm !

Noapte
Cîmp deschis

Faust, Mefistofel trec în vuiet pe cai negri.

FAUST

Ce dreg femeile acelea acolo pe gorganul corbilor [131], la spînzurătoare ?

MEFISTOFEL

Nu ştiu ce fierb şi ce gătesc în căldare !

[131] Gorganul corbilor — locul de execuţie. Se credea că e „pregătit" de spirite înaintea execuţiei.

FAUST

Se ridică și coboară, se înclină, se apleacă.

MEFISTOFEL

O breaslă de vrăjitoare.

FAUST

Împrăștie ceva, spurcînd, sfințind, vrăjesc.

MEFISTOFEL

Să trecem ! Să trecem !

Închisoare [132]

Faust, cu o legătură de chei și cu un felinar, în fața unei uși de fier

FAUST

Ca niciodat' mă-ncearcă un fior,
Restriștea omenirii, cumplită, mă cuprinde.
Aici, după ăst zid, stă ea, sub greu zăvor.
Iar crima ei n-a fost decît o dulce nebunie !
Tu șovăi să te duci la ea !
Te îngrozește gîndul de-a o revedea;
Cu sîrg ! Căci șovăirea ta
I-aduce moartea ! Nu mai sta-n zădărnicie !

(Prinde lacătul. Cineva cîntă după ușă.)

[132] Scena *Închisoare* e socotită exemplară pentru modul în care transpunerea în versuri conferă sensuri noi textului.

Rea a fost măicuța mea [133],
Ea de drag m-a sugrumat.
Tată-meu — el m-a mîncat.
În țărîna răcoroasă
Surioara mea îmi puse
Oasele, ce-mi mai rămasă.
Pasăre eu mă făcui.
Păsărică de dumbravă,
Zbori în slavă, zbori în slavă !

FAUST

(descuind)

Te-aud, te-aud. Dar nu-i făcut să mă ostoaie
Nici zornetul de lanț, nici foșnetul de paie.

(Intră.)

MARGARETA

(ascunzîndu-se-n așternut)

Vai, vai ! Ei vin ! Cumplită moarte !

FAUST

(încet)

Vin să te scap ! Te duc departe !

MARGARETA

(zvîrcolindu-se la picioarele lui)

De ești un om, de mine fie-ți milă !

---

[133] Cîntec din basmul despre tufa de ienupăr *(Machandelbeem)*, care figurează și în culegerea fraților Grimm.

FAUST

Nu mai striga ! Trezești cumpliții paznici
Ce-abia acuma adormiră.

(Ridică lanțurile să le desferece.)

MARGARETA

(îngenunchind)

Călăule, ce vii din ceață,
Cine ți-a dat puterea-aceast' asupra mea ?
E încă miez de noapte.
Mai lasă-mă, nu mă lua !
Îndură-te încă puțin de viața mea !
Nu e-n deajuns de timpuriu
Și dis-de-dimineață ?

(Se ridică.)

Sînt doar așa de tînără, atît
De tînără ! Și trebuie să mor !
Frumoasă fost-am de-asemeni, și de-aci năpasta !
Ce-aproape-a fost iubitul. Astăzi e departe.
Și sfîșiată e cununa, risipită floarea.
De ce acuma silnicia-aceasta ?
De ce mă strîngi așa ? Ce ți-am făcut ?
Nu mă lăsa-n zădar să te implor,
În viața mea nu te-am văzut !

FAUST

De-aș trece, vai, și peste-această suferință !

MARGARETA

Sînt în puterea ta, cu toată-a mea ființă.
Îngăduie-mi copilul doar să-mi mai lăptez.

L-am răsfățat, pe întuneric, ca-ntr-un vis.
Mi l-au luat, ca să mă-ndurerez.
Și-acuma spun că l-am ucis.
Și n-oi mai fi vreodată bucuroasă.
Și cîntece ei născocesc pe seama mea,
Ei, oamenii — urît din partea lor !
Poveste-a fost frumoasă,
Dar s-a sfîrșit așa.

FAUST

(se aruncă la picioarele ei)

E-aici, cel care te iubește și nu doarme.
Veni, năprasnica robie să ți-o sfarme.

MARGARETA

(se aruncă și ea jos)

Să-ngenunchiem, să implorăm prea sfinții !
Căci jos sub aste lespezi și sub pragul
Ce-l vezi, în clocot fierbe iadul.
Și Răul, cu grozavă încruntare,
Se îndîrjește-n vuiet mare.

FAUST

(tare)

Margareta ! Margareta !

MARGARETA

(ascultă cu încordare)

Glasul iubitului a fost acesta !

(Se ridică sărind, lanțurile cad.)

Unde e ? L-am auzit chemînd.
Sînt liberă ! Legată nu mai sînt.
La pieptul lui să zbor aş vrea,
În braţul lui s-adast un ceas.
Pe nume m-a chemat. În prag stătea.
Prin vuietul şi prin scrîşnirea iadului
Auzit-am dragul glas.

FAUST

Eu sînt.

MARGARETA

Tu eşti ? Mai spune-mi-o o dată !

(Cuprinzîndu-l.)

El e ! El e ! Unde e chinul ?
Şi unde spaima închisorii şi suspinul ?
Tu eşti ! Vii să mă scapi !
Sînt slobodă, salvată !
Apare strada-n faţa mea, deodată,
Pe unde te văzui întîiaşi dată.
Senină, iată şi grădina,
În care te-aşteptarăm
Cu Marta, vecina.

FAUST

(încercînd să plece)

Din beznele secunde
Vino cu mine ! Vino !

MARGARETA

Mai rămîi !
Ştii cît de bucuroasă
Cu tine sînt oriunde.

(Îl mîngîie cu iubire.)

FAUST

Grăbeşte-te !
De nu grăbeşti,
Vom ispăşi amarnic !

MARGARETA

Cum, tu nu mai ştii să săruţi ?
Să fie zadarnic ?
O vreme te-ai depărtat
Şi sărutul l-ai şi uitat ?
De ce la pieptul tău asemenea frică
Mă ia, cînd altă dată din privirea ta
Un cer întreg mă cutropea ?
A fost, cînd sărutîndu-mă, mă-năbuşeai.
Sărută-mă,
Altfel te sărut eu. Ce ai ?

(Îl cuprinde.)

Vai, buzele tale — ce reci !
Şi mute.
Iubirea ta — unde e ?
Cine mi-a furat-o pe tăcute ?

(Se-ntoarce în altă parte.)

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

Urmează-mă, iubito, vino !
Te îndrăgesc cu foc,
Cu înmiită-ardoare.
Urmează-mă. Atîta doar te rog.

MARGARETA

(întorcîndu-se iarăşi spre el)

Eşti tu cu-adevărat ? Eşti tu ?

FAUST

Eu sînt. Vino cu mine !

MARGARETA

Din nou tu mă primeşti la pieptul tău.
Salvîndu-mă, în mine tu pe·cine vezi ?
Dar cum se face că de mine n-ai sfială ?
Şi ştii tu, prietene, pe cin-eliberezi ?

FAUST

Grăbeşte-te, căci întunericul slăbeşte.

MARGARETA

Măicuţa, eu am omorît-o.
Copilul mi l-am înecat.
Şi oare nu-ţi era şi ţie dat ?
Tu eşti ? De-abia o cred. Sînt trează ?
Dă-mi mîna ! — Dar de ce e umedă ?
S-o ştergi. Pe ea
E sînge, s-ar părea.
Ah, Doamne ! Ce-ai făcut !

Scanned with OKEN Scanner

În teacă spada pune-ți-o la loc.
Te rog.

FAUST

Trecutul, lasă-l,
Trecut rămîne. Mă omori !

MARGARETA

Tu trebuie să mii în viață.
Vreau să-ți vorbesc despre morminte.
De ele să-ngrijești încă de mîne.
Măicuței îi alegi frumos un loc,
Alături fratelui un altul sub un soc.
Iar mie unul la o parte
Nu prea departe.
Copilul să mi-l pui la sînul drept.
Dar altul să nu zacă lîngă mine.
Să mă lipesc cu foc de tine —
Ar fi un dulce și suav noroc.
Dar nu mai izbutesc întru iubire a mă strînge;
Mi-e ca și cum spre tine
Mi-aș face silă, ca și cum tu m-ai respinge.
Și totuși tu aci îmi ești,
Și-atît de bun și blînd privești.

FAUST

De simți că-s eu, atuncea vino !

MARGARETA

Afară ? Dincolo de ziduri ?

Scanned with OKEN Scanner

FAUST

Spre libertate !

MARGARETA

Dacă groapa e acolo,
Dacă acolo stă la pîndă-o moarte,
Atuncea vino !
De-aici în aşternutul veşnic,
Şi nici un pas, nici unul mai departe.
Tu pleci acum ?
O, Henric, dacă aş putea şi eu !

FAUST

Tu poţi, de vrei ! Că uşa e deschisă.

MARGARETA

Nu mai nădăjduiesc nimic. Plecarea — e oprită!
La ce-ar fi bună fuga cînd iscoadele pîndesc ?
E jalnic să cerşeşti pe uliţi,
Cînd cugetul te poartă între suliţi.
E jalnic prin străini să umbli ca o umbră,
Ca să te prindă totuşi, mai pe urmă.

FAUST

Rămîn la tine.

MARGARETA

Grăbeşte, grăbeşte !
Salvează-ţi copilul.
Din balta cu peşte !
Te du prin mohor.

Pe rîu în sus,
Pe punte, spre-apus.
La stînga, lîngă stobor [134].
Acolo-i un lac.
Cercuri de unde se fac.
Prinde-l degrabă.
Scoate-l din apă.
Mai dă din picioare.
Scapă-mi-l, scapă !

FAUST

Dezmeticește-te ! Nu mai avem alt ceas.
Ești liberă, de faci un singur pas.

MARGARETA

De-am trece de Muntele Veșted !
Măicuța-i acolo pe-o piatră.
Fiori simt de gheață, la creștet.
Măicuța-i acolo pe-o piatră.
Din cap dă ea seara la vatră.
Apoi piroteala-ncetează.
Ea nu mai veghează, ci doarme mereu,
Și capul e greu, ea doarme mereu,
Ca noi să ne-avem ale noastre plăceri.
Ce vremi fericite acelea, doar ieri !

FAUST

N-ajută vorba, nici o rugăminte.
Am să te duc cu sila. Ia aminte !

---

[134] *Stobor* — gard, zăplaz.

MARGARETA

Nu vreau. Nu sufăr silnicie.
Nu mă cuprinde ca un ucigaș.
C-atîtea îți făcui spre bucurie.

FAUST

S-arată zorile, iubita mea !

MARGARETA

Se face zi. Pătrunde-aici ultima zi !
Și de-ar fi fost cum trebuia să fie,
Desigur ziua mea de nuntă-ar fi !
Nu spune nimănui, ah nu trăda
C-ai fost la Margareta ta !
Vai, cununița mea !
S-a întîmplat, cum mi-a fost dat.
Ne-om revedea,
Dar nu la dans.
Norodul se adună. Piața, strada,
De-abia-l cuprind.
Clopotul cheamă. [135] Semn se dă. [136] Mă prind.
De toate părțile mă leagă. S-a curmat cuvîntul.
Mă-nalță pentru ispășire gîdele grăbit.
S-apleacă peste orice ceafă
Tăișul ce mi-a fost menit.
E mută lumea ca mormîntul.

---

[135] „Clopotele bietelor suflete" (*Armesünderglocke*) sună în timpul execuției.

[136] „Semnul" care se dădea de către judecător era ruperea unui bețișor, semn că cel condamnat a pierdut dreptul la viață.

FAUST

De nu m-aș fi născut !

Mefistofel apare afară.

MEFISTOFEL

Ce șovăire fără noimă !
Purcedeți ! Sau sînteți pierduți !
Roibii mei se înfioară.
S-arată zorile pe munți.

MARGARETA

Ce namilă se-nalță din pămînt ?
El e ! Alungă-mi-l ! Aci să nu mai stea !
Ce cată el pe locul sfînt ?
Pe mine el mă vrea.

FAUST

Tu vei trăi !

MARGARETA

Dumnezeiesc județ, mă dau
În grija ta.

MEFISTOFEL

(către Faust)

Vino ! Altfel te las cu ea aci în părăsire ! —

MARGARETA

A ta sînt, Tată ! Mîntuie-mă, Tată !
Voi îngeri, cetelor senine,
Împrejmuiți-mă, ținîndu-mă sub scut !
Henric, ce groază mi-e de tine.

MEFISTOFEL

E osîndită !

GLAS

(de sus)

E mîntuită !

MEFISTOFEL

(către Faust)

Vino cu mine !

(Dispare cu Faust)

GLAS

(dinăuntru, pierind)

Henric ! Henric !

Scanned with OKEN Scanner

FAUST II

(Rezumat)

Partea a II-a, mai puţin unitară ca prima, ne transportă într-o altă lume, la curtea unui împărat, nelocalizat cu precizie în timp şi spaţiu, în care recunoaştem, însă, prin unele aspecte, pe Ludovic al XV-lea al Franţei. Statul este asaltat de o criză financiară şi Faust, ajutat de Mefistofel, îl salvează pe împărat de datorii prin confecţionarea de bani de hîrtie în locul monedelor din metal preţios. Cîştigînd astfel favoarea potentatului, lui Faust i se deschide un nou cerc de activitate la curte. Împăratul, eliberat de griji, îl însărcinează pe Faust cu organizarea unor petreceri fastuoase. Între altele, doreşte să-i vadă la curtea sa pe frumoasa Elena, regina Spartei şi pe Paris, eroul antic care, prin răpirea reginei, dezlănţuise războiul troian. Pentru a-i readuce printre cei vii, Faust, recurgînd la mijloace supranaturale, coboară în regiunea „mumelor", unde se spune că se află „fenomenele originare", tiparele veşnice ale realităţii. Reuşeşte să-i

aducă la curte pe cei doi eroi din antichitate și e cuprins de pasiune pentru cea mai frumoasă dintre femei, întruchipare a armoniei lumii antice. Dorința lui Faust de a o cuprinde pe Elena în brațele sale face să se risipească umbra ei inconsistentă.

Faust leșină și e dus de Mefistofel înapoi, în vechea lui cameră de studiu. Aici îl găsește pe fostul său discipol, Wagner, care se folosise de absența lui Faust spre a săvîrși minuni prin procedeele alchimiei și a-și crea renumele de mare savant. Reușise astfel să creeze în eprubetă un om artificial de mici dimensiuni, un *homunculus*.

Wagner nu profită însă de pe urma acestei realizări, căci Homunculus pleacă, împreună cu Faust și Mefistofel, pentru a lua parte pe cîmpiile de la Pharsalus, în Grecia, la o nouă noapte valpurgică, de astă dată clasică. Mefistofel, ca să participe la întrunire, ia înfățișarea respingătoare a lui Phorkias, fiola în care se află Homunculus se sparge și conținutul se risipește în mare. Faust, impulsionat de pasiunea lui pentru Elena, întreabă mereu de dînsa, pînă ce e condus de fiica lui Esculap, Manto, în imperiul umbrelor, de unde vrea s-o răpească pe regină.

Acum survine la Faust o schimbare care-i îngăduie lui Mefistofel să-l apropie de Elena cea mult dorită. Transformat în cavaler medieval, Faust se căsătorește cu regina greacă, însoțirea lor simbolizînd contopirea frumu-

seţii şi artei antice cu gîndirea şi formele de artă moderne. În „Arcadia“ Faust se bucură de o fericire deplină, dar de scurtă durată ; din mariajul cu Elena se naşte un copil de o frumuseţe unică, Euphorion, simbolizînd noul spirit în artă şi purtînd trăsăturile poetului romantic englez Byron. Dorind, ca un al doilea Icar, să zboare spre înălţimi inaccesibile, Euphorion îşi face aripi de ceară şi încearcă să se înalţe spre soare. Prăbuşindu-se pe pămînt, Euphorion moare şi îşi tîrăşte după sine, în lumea de dincolo, mama disperată. Faust nu rămîne decît cu veşmintele Elenei care, transformate în nori, îl duc, în zbor, înapoi în Germania.

După dispariţia soţiei şi fiului, Faust caută fericirea în altă direcţie, în viaţa practică. Împăratul, ajutat de Faust şi Mefistofel să-l învingă pe contraîmpărat (Gegenkaiser), îi dă drept recompensă lui Faust un ţinut la marginea mării, mereu inundat de ape, pe care acesta doreşte să-l transforme în teren roditor. Ajuns din nou bătrîn, Faust luptă aprig cu natura pentru a smulge cît mai mult pămînt apelor, în ideea de a asigura un trai fericit la cît mai mulţi oameni. Grija se apropie din nou de el şi, ca să-l pedepsească pe Faust pentru faptul că a dat ordin să fie mutaţi din căsuţa lor o pereche de bătrîni, Philemon şi Baucis, provocîndu-le astfel moartea, îl orbeşte cu suflarea ei. Însufleţit de gîndul că desfăşoară o activitate în folosul

colectivității, Faust rezistă și acestei lovituri a soartei și, în ciuda adîncului nopții sale întunecoase, continuă să-i îndemne pe muncitori să sfîrșească lucrările de îndiguire. Faust, auzindu-i pe muncitori lucrînd cu tîrnăcopul, își imaginează țara fericită care va lua naștere pe pămîntul smuls furiei valurilor și poporul liber și activ care o va popula. Copleșit de această viziune, Faust ajunge la concluzia că : „Își merită viața, libertatea-acela numai / Ce zilnic și le cucerește ne-ncetat". Simte că acest elan creator neostoit l-a făcut cu adevărat fericit și că „urma zilei sale pămîntene / Nici în eoni nu poate să dispară". Acest sentiment îl determină să rostească cuvîntul rezolutoriu al pactului încheiat altădată cu diavolul și cere clipei să se oprească. Faust se prăbușește și e așezat de lemuri în groapă, dar cînd vine Mefistofel să-i ia sufletul, îngerii coboară din cer arătînd că diavolul a pierdut prinsoarea și că Faust e salvat :

„Salvat de rău e duhul
Ce-a străbătut văzduhul.
Cine cu zel s-a străduit,
Poate să fie mîntuit".

Fericirea n-a încercat-o Faust ca rezultat al unor impulsuri egoiste, ci prin năzuința sa de a asigura fericirea altora. Sufletul lui Faust se înalță spre ceruri, se aude cîntecul Margaretei care se roagă pentru el, iar corul final proslăvește forța iubirii care l-a mîntuit :

„Tot ce-i vremelnic
E numai simbol.
Ce-i chip îndoielnic
Aici s-a-mplini
Nespusul, deplinul
Izbîndă-i aci
Etern-femininul
Ne-nalţă-n tării“.

Scanned with OKEN Scanner

URFAUST

(Rezumat)

Scrierea, datînd din perioada *Sturm und Drang* a poetului german, se compune dintr-o suită de douăzeci și una de scene în stil baladesc și anume din : monologuri, invocarea *Duhului Pămîntului, discuția cu Wagner,* scena *Mephisto și studentul* (mai tîrziu „școlarul"), *Pivnița lui Auerbach,* ca și din principalele episoade cu Margareta. Lipsește din *Urfaust* tot ce ține de temeiurile profunde ale întîlnirii dintre Faust și Mefistofel, despre un pact între diavol și Faust nici nu e vorba, lipsesc, la fel, pasajele explicative din versiunea definitivă precum : *Închinare, Prolog în teatru, Prolog în cer, Bucătărie vrăjitorească,* scena cu Valentin, fratele Margaretei, și *Noaptea valpurgică.* Scenele : *Pivnița lui Auerbach, Noapte, Zi posomorîtă* sînt redactate în proză, restul în versuri.

Spațiul cel mai întins îl ocupă în *Urfaust* tragedia Margaretei. Ceea ce străbate și această primă variantă a poemului este insatisfacția provocată de caracterul steril al științei vremii. Faust, un savant, tînăr de astă dată, exteriorizează în primul monolog

ca și în scena cu Duhul Pămîntului (versurile 1—168) dorința generației *Sturm und Drang*-ului de a pătrunde pînă la esența lucrurilor. Faust invocă Duhul Pămîntului prin puterea magiei, dar acesta își rîde de eforturile sale și-și proclamă superioritatea. A doua suită de scene descrie, în spirit satiric, viața universitară. Apare Mefistofel deghizat în profesor. Acesta stă de vorbă cu un student despre diferite probleme din viața studențească și reușește, prin inversare ironică, să demonstreze relativitatea speranțelor tînărului amator de studii academice și să-l facă pe acesta să *trăiască clipa*. Urmează scena din pivnița lui Auerbach, numai că, spre deosebire de forma definitivă, Faust nu e un simplu spectator, ci dînsul e cel care inventează poznele cărora le cad victimă cîțiva studenți. Scenele care cuprind tragedia Margaretei sînt asemănătoare, în linii mari, cu cele din Faust I. Se vede treptata transformare a tinerei fete inocente într-o ființă apăsată de povara unei duble crime. Lipsește însă deznodămîntul dătător de speranțe. Tragedia se încheie cu cuvintele lui Mefistofel : „E osîndită !“, neurmate de cele rostite în *Faust I* de glasul de sus : „E mîntuită !“ În acest fel în *Urfaust* era subliniată zădărnicia eforturilor omului care caută să scape de consecințele faptelor sale.

H. P.

„Semnul decisiv al timpului și, totodată, expresia vizibilă a noii concepții despre viață se reflectă în ideea nemaipomenită a mîntuirii lui Faust, idee care-și găsește, în scrierea goetheană, o ultimă încununare. ... Căci întreaga poveste a temei faustice de la Marlowe la Goethe nu e, în esența ei, nimic altceva decît povestea încercărilor de a-l mîntui pe Faust, începută cu o simpatie sentimentală pentru erou și care duce, pe calea înnobilării motivelor sale, pînă la sentința divină absolvitoare. Căci, în cazul de față, «poate să fie mîntuit» cel ce se luptă cu misterele vieții, «omul adevărat» care a greșit «străduindu-se cu zel»".

(H. A. Korff, *Geist der Goethezeit*, vol. I, 1923.)

„Contribuția majoră a lui Goethe, ajuns la vîrsta înțelepciunii, constă în faptul că a scos la lumină ceea ce zăcea ascuns în *Urfaust*, pus oarecum în umbră de tragedia Margaretei... Cuvintele duhului pămîntului — «Puternic m-ai atras, neîntrerupt, / La sfera mea prelung ai supt» — nu sînt rostite în zadar. Acestui Faust nu-i este îngăduit să accepte faptul că marele duh l-a respins, că natura se sustrage eforturilor sale de cuprindere. În viața sa Margareta

constituia doar un episod, el vrea şi trebuie să ajungă la o comuniune cu absolutul, cu natura."

(Robert F. Arnold, în *Das deutsche Drama*, 1925.)

„În mai mare măsură încă, *Faust* a fost destinat să devină simbolul întregii existenţe goetheene, crescînd şi dezvoltîndu-se împreună cu ea. În această operă şi-a găsit expresia imboldul său creator tinzînd spre infinit, aspiraţia şi dorinţa sa rătăcitoare, veşnic nesatisfăcută. Izvorul a tot ce e viaţă omenească zăcea pentru Goethe în sufletul individual, în «monada» ce se dezvoltă dinăuntru în afară şi trăieşte în cursul acestei dezvoltări avîntate într-o legătură natural-spirituală cu universul. Tragicul deriva pentru el din ameninţările ce puteau primejdui şi înfrînge, dinăuntru şi din exterior, acest suflet individual, care însemna în ochii lui unitatea ultimă, valoarea ultimă, dată prin existenţa însăşi ; el este eul şi fiinţa. Culminînd în *Faust* — cea mai mare „monadă" şi entelehie —, dezvoltarea sufletului individual şi primejdiile ce-l ameninţă constituie o temă a creaţiei poetice goetheene, cheia descifrării sensurilor lumii."

(Fritz Martini, *Geschichte der deutschen Literatur*, ed. I-a, 1949.)

„Poetul a cărui întreagă operă de bătrîneţe e îmbibată de utopism social şi ale cărui idei şi viziuni din *Anii de călătorie*, la fel ca acelea din Faust, depăşesc cu mult secolul al optsprezecelea şi al nouăsprezecelea, anticipînd veacul nostru, a luat foarte în serios ultima aventură a lui Faust şi clipa lui supremă, acest : „Aş vrea să văd asemenea devălmăşie, să locuiesc cu liberul popor pe libera cîmpie". Îşi dă-

dea, e drept, seama de natura tragică a faptei și a lăsat mîntuirea căutătorului pe seama dragostei și milei venite de sus ; nu s-ar fi pretat însă niciodată să invoce idealuri ipocrite pentru a combate noul de pe acum instalat sau pe cale de a se înfiripa, căci știa că lumea se reînnoiește continuu. A combătut, dealtfel, consecvent eticheta de «conservator» dornic să păstreze numai ceea ce deja există..."

(Thomas Mann, *Ansprache im Goethejahr*, 1949.)

„Cine cercetează chipul în care epoca de mari transformări de la sfîrșitul veacului al XVIII-lea și începutul celui următor a lucrat asupra concepției faustice în opera lui Goethe, își dă seama că aceasta conține îndrumările capitale care au fructificat întreaga epocă următoare. *Faust* este, în adevăr, un poem universal, ceea ce germanii numesc *ein Weltgedicht*, adică o creație a fanteziei care însumează toate experiențele tipice ale omului și îi indică o soluție și un drum în problemele timpului și societății sale. Prin bogăția conținutului și lărgimea orizontului său, o singură altă operă mai veche îi poate sta alături, *Divina Comedie* a lui Dante Alighieri."

(Tudor Vianu, *Johann Wolfgang Goethe*, în Studii *de literatură universală și comparată*, 1963.)

„Geniul lui Goethe a făcut din *Faust* mai mult decît confesiunea unei mari personalități și a unei epoci cruciale în istoria omenirii ; el a dat ideilor sale un caracter de generalitate și a zugrăvit în eroul său sufletul însuși al omului, esența superioară a umanității."

(Octavian Gheorghiu și Silvia Cucu, *Istoria teatrului universal*, vol. II, 1966.)

„Încă o dată Goethe toarnă substanța alambicată a propriei sale vieți și experiențe, a societății și epocii sale, în tiparele și episoadele unei acțiuni care capătă dimensiunile și semnificația unei drame a omului în general, a omenirii creatoare. Faust este cercetătorul nemulțumit de cunoștințele sale despre lume, titanul în al cărui piept sălășluiesc două suflete și care întruchipează duplicitatea naturii umane — cele două laturi diametral antagonice din om : materia și spiritul, simțurile și gîndirea, răul și binele, demonul și divinitatea."

(Mihai Isbășescu, *Istoria literaturii germane*, 1968.)

„*Faust* este un poem enciclopedic asupra existenței, o operă menită să pună în lumină condiția umană și finalitatea acesteia. În patrimoniul de idei pe care este fundamentată opera, principiile Renașterii și ale Reformei se interferează cu datele misticii medievale, mitologia antică se întîlnește cu scientismul modern, elogiul artei antice cu spiritul titanian care prevestește romantismul.

A fost necesar geniul unui poet excepțional și spiritul de sinteză al unui mare gînditor pentru a topi toate aceste aluviuni diverse într-un edificiu unitar, *Faust* fiind tipul de operă pe care unii critici au asemuit-o cu o adevărată planetă, cu legi proprii de existență".

(Romul Munteanu, *Literatura europeană în epoca luminilor*, 1971.)

„Toată această primă jumătate a veacului XX e în *Faust II* — iată ce putem simți astăzi abia, dar cu o intensitate neașteptată. Opera devine una zgudui-

toare, cînd vrei s-o înțelegi în implicațiile ei ; cînd nu te opresc greutățile de idee și expresie alegorică, dar mai ales negura aruncată asupră-i de comentatori. Nu mai e nevoie nici de alte interpretări ale timpului nostru, iar cîteva din cărțile contemporanilor sînt hotărît de prisos față de un *Faust II* înțeles pînă la capăt."

(Constantin Noica, *Despărțirea de Goethe*, 1976.)

„E drept că Faust are de parcurs un drum lung, de străbătut numeroase stații pînă ce-i apare ținta în fața ochilor. Dar toate aceste stații sînt necesare, căci Eul nu se poate cunoaște decît încercînd să întîmpine lumea în totalitatea ei."

(Vincent J. Günther, *Johann Wolfgang Goethe*, în *Deutsche Dichter des 18, Jahrhunderts*, ed. Benno von Wiese, 1977.)

„Începînd cu *Werther* și *Tasso*, pînă la *Afinități elective* și *Faust*, Goethe a întruchipat mereu pe insul uman expus pericolelor și eșecului, a înfățișat însă, totodată, permanent forțele tămăduitoare venite omului din exterior și din propria lui ființă lăuntrică."

(Erich Trunz, *Postfață* la *Faust*, 1979).

Scanned with OKEN Scanner

GOETHE

despre

FAUST

în scrisorile sale și în convorbirile lui cu Johann Peter Eckermann

Către Schiller (Weimar, 22 iunie 1797)

Deoarece simt nevoia să-mi găsesc, dată fiind prezenta mea stare de neliniște, o preocupare, m-am decis să mă apuc de *Faust*. Chiar dacă nu reușesc să termin opera, barem s-o fac să înainteze considerabil, regrupînd părțile deja existente și îmbinînd ceea ce e gata redactat cu părțile schițate numai. În felul acesta sper să pot pregăti îndeaproape întregul care deocamdată e doar o idee.

Către Johann Peter Eckermann (convorbirea din 16 februarie 1826)

Am avut o idee bună cu *Götz von Berlichingen* al meu ; aici am pus os din osul meu și carne din carnea mea, și cu astea se putea face ceva cumsecade. La *Werther* și la *Faust*, dimpotrivă, am fost nevoit să scot totul dinăuntrul meu, căci izvoarele îndătinate nu prea aveau mare valoare. O singură dată m-am vîrît printre draci și vrăjitoare, după care, fericit că-mi cheltuisem partea mea de moștenire nordică, m-aș așezat să mă ospătez la masa grecilor. Dacă aș fi știut însă pe atunci atît de bine ca astăzi cîte lucruri admirabile există de sute și mii de ani pe pămînt, n-aș mai fi scris un rînd măcar, ci m-aș fi apucat de cu totul altceva.

Scanned with OKEN Scanner

Către Wilhelm von Humboldt (Weimar, 22 oct. 1826)

Am stat toată vara acasă și am lucrat nestingherit la editarea operelor mele. Vă mai aduceți aminte, scumpe prietene, de o *Elenă* dramatizată ce urma să apară în partea a doua din *Faust* ? ... E unul din planurile mele cele mai vechi, bazat pe tradiția teatrului de marionete conform căreia Faust îl silește pe Mefistofel să i-o aducă drept concubină pe Elena.

Către Johann Peter Eckermann (convorbirea din 25 ian. 1827)

Pe masă se afla un pachet sigilat. Goethe a pus mîna deasupra. „Ce e asta ?“ a spus el. „E *Elena* care urmează să fie trimisă la Cotta pentru tipar... Am găsit, zicea Goethe, tot mereu alte mărunțișuri de adăugat sau de schimbat. Destul însă. Sînt bucuros că, în sfîrșit, pleacă cu poșta și pot, cu sufletul ușurat, să mă apuc de altceva. Întîmple-i-se deci ceea ce îi e dat să i se întîmple. Ceea ce mă mîngîie este gîndul că astăzi cultura în Germania se află la un nivel necrezut de înalt și că nu mai avem motiv să ne temem că o asemenea producție ar putea rămîne vreme îndelungată neînțeleasă și fără înrîurire.“

Către Johann Peter Eckermann (convorbirea din 6 dec. 1829)

Astăzi după-masă Goethe mi-a citit scena întîi din actul al doilea al lui *Faust*... „Cum întreaga concepție e atît de veche, a spus Goethe, și cum de cincizeci de ani tot chibzuiesc la ea, s-a adunat atît material înăuntrul meu, încît partea cea mai grea e acum trierea și eliminarea. Întreaga dispoziție a părții a doua e, într-adevăr, așa de veche precum îți spun. Și dacă o scriu abia acum, după ce-am izbutit să capăt o viziune mai clară a lucrurilor pe care le

întîlnim în lumea noastră, e numai pentru ca totul să fie cît mai izbutit. Se întîmplă cu mine același lucru care se întîmplă cu un ins care în tinerețea lui avea o grămadă de bănuți de argint și de aramă, pe care de-a lungul anilor i-a preschimbat în bani din ce în ce mai buni, așa încît pînă la urmă vedem cum toată avuția lui din tinerețe a devenit o grămadă de monede de aur."

Către Johann Peter Eckermann (convorbirea din 23 martie 1829)

Am vorbit (relatează Eckermann) despre scrisorile lui Schiller, despre viața lor comună și despre felul cum se îndemnau și se îmboldeau reciproc să lucreze. „Chiar și pentru *Faust*, am spus eu, pare-se că Schiller arăta un interes deosebit. E foarte frumos să citești cum vă îndemna neîncetat și cum căuta, împins de propriile sale idei, să improvizeze și el cîte ceva pentru *Faust*. Citindu-l, mi-am dat seama că în firea lui trebuie să fi fost și ceva pripit.

— Ai dreptate, zise Goethe, Schiller era așa cum sînt toți pe care îi stăpînește ideea. N-avea liniște și nu putea să termine nimic, așa cum poți vedea din scrisorile cu privire la *Wilhelm Meister*, pe care azi îl voia într-un fel și mîine într-altul. Aveam mereu de furcă cu el, trebuind să mă țin bine și să feresc atît creațiile mele, cît și pe ale lui de asemenea influențe."

Către Johann Peter Eckermann (convorbirea din 17 febr. 1831)

Goethe ceru să i se aducă mapa cu noul *Faust* și am rămas surprins de mulțimea foilor scrise, care, în manuscris, se prezentau ca un volum masiv *in-fo-*

întîlnim în lumea noastră, e numai pentru ca totul să fie cît mai izbutit. Se întîmplă cu mine același lucru care se întîmplă cu un ins care în tinerețea lui avea o grămadă de bănuți de argint și de aramă, pe care de-a lungul anilor i-a preschimbat în bani din ce în ce mai buni, așa încît pînă la urmă vedem cum toată avuția lui din tinerețe a devenit o grămadă de monede de aur."

Către Johann Peter Eckermann (convorbirea din 23 martie 1829)

Am vorbit (relatează Eckermann) despre scrisorile lui Schiller, despre viața lor comună și despre felul cum se îndemnau și se îmboldeau reciproc să lucreze. „Chiar și pentru *Faust*, am spus eu, pare-se că Schiller arăta un interes deosebit. E foarte frumos să citești cum vă îndemna neîncetat și cum căuta, împins de propriile sale idei, să improvizeze și el cîte ceva pentru *Faust*. Citindu-l, mi-am dat seama că în firea lui trebuie să fi fost și ceva pripit.

— Ai dreptate, zise Goethe, Schiller era așa cum sînt toți pe care îi stăpînește ideea. N-avea liniște și nu putea să termine nimic, așa cum poți vedea din scrisorile cu privire la *Wilhelm Meister*, pe care azi îl voia într-un fel și mîine într-altul. Aveam mereu de furcă cu el, trebuind să mă țin bine și să feresc atît creațiile mele, cît și pe ale lui de asemenea influențe."

Către Johann Peter Eckermann (convorbirea din 17 febr. 1831)

Goethe ceru să i se aducă mapa cu noul *Faust* și am rămas surprins de mulțimea foilor scrise, care, în manuscris, se prezentau ca un volum masiv *in-fo-*

lio ... În partea aceasta *(Faust II)*, am spus eu, ne apare o lume mult mai vastă decît în *Partea întîi*. „Cred și eu, zise Goethe. *Partea întîi* e aproape cu totul subiectivă ; totul a pornit dinăuntrul unui individ mai pătimaș și mai plin de propriile sale idei ; și clarobscurul ăsta place oamenilor. În partea a doua însă aproape că nu e nimic subiectiv ; ne apare o altă lume, mai înaltă, mai largă, mai luminoasă și mai lipsită de pasiune, așa că cei ce nu s-au interesat prea mult de ceea ce se petrece în jurul lor și nici n-au pățit nimic în viață n-au s-o înțeleagă."

Către Heinrich Meyer (Weimar, 20 iulie 1831)

În fața mea se află întreaga operă *(Faust)* și n-aș mai avea de rectificat decît mărunțișuri. Ca atare o sigilez. Fie ca ea să sporească greutatea specifică a următoarelor mele volume, indiferent care-i va fi soarta. Chiar dacă mai cuprinde suficiente probleme căci, asemenea istoriei lumii și a neamului omenesc, ultima problemă soluționată generează mereu o alta, nouă, va bucura totuși cu certitudine pe cel ce înțelege aluzia subtilă, gestul, mina. Vă găsi acolo chiar mai mult decît am putut eu da.

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ SELECTIVĂ

I. Studii biografice

Friedenthal, Richard — *Goethe, Sein Leben und seine Zeit. (Goethe. Viața și epoca sa)*, München, Piper Verlag, 1963.

II. Studii critice

Klassik. Erläuterungen zur deutschen Literatur (Perioada clasică. Interpretări asupra literaturii germane), Berlin, Volkseigener Verlag, 1967.

Adorno, Theodor W. — *Zur Schlusszzene des Faust (Asupra scenei finale din Faust)*, în vol. *Goethe im XX. Jahrhundert (Goethe în sec. XX)*, Hamburg, Christian Wegner Verlag, 1967.

Gheorghiu, O. și Cucu, I — *Goethe*, în *Istoria teatrului universal*, vol. II, București, Editura didactică și pedagogică, 1966.

Günther, Vincent J. — *Johann Wolfgang Goethe*, în vol. *Deutsche Dichter des 18. Jahrhunderts (Poeți germani*

Scanned with OKEN Scanner

din sec. al 18-lea), Benno von Wiese, Berlin, Erich Schmidt Verlag, 1977.

Korff, H.A. — *Geist der Goethezeit (Spiritul epocii lui Goethe)*, vol. 1, Leipzig, Verlag Weber, 1923.

Müller, Joachim — *Zur Motivstruktur von Goethes „Faust" (Asupra structurii motivelor în „Faust" al lui Goethe)*, Berlin, Akademie-Verlag, 1972.

Noica, Constantin — *Despărţirea de Goethe*, Bucureşti, Editura Univers, 1976.

Schadewaldt, Wolfgang — *Faust und Helena (Faust şi Elena)*, în vol. *Deutsche Dichter des 18. Jahrhunderts*, Berlin, Erich Schmidt Verlag, 1977.

Scholz, Gerhard — *Faust — Gespräche (Convorbiri asupra lui Faust)*, Berlin, Verlag Junge Welt, 1967.

Schultz, Franz — *Goethes Weg zur Klassik (Drumul spre clasicism al lui Goethe)*, în vol. *Klassik und Romantik der Deutschen (Clasicism şi romantism la germani)*, Stuttgart, J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung, 1952.

Trunz, Erich — *Anmerkungen des Herausgebers (Comentariile îngrijitorului ediţiei)*, în vol. *Goethe — Faust. Sonderausgabe (Ediţie specială)*, München, Verlag C. H. Beck, 1979.

Scanned with OKEN Scanner

Vianu, Tudor — *Prefață la Goethe „Faust"*, București, Editura pentru literatură, 1968.
Victor, Walther — *Goethe*, Erfurt, Thüringer Volksverlag, 1952.
Weidel, Karl — *Goethe „Faust"*, Berlin, Verlag Gerhard Merian, 1921.

III. Traduceri în limba română ale operelor mai importante ale lui Goethe

Suferințele junelui Werther, traducere de Gavril Munteanu, București, Tipografia Curții a lui Fr. Walbaum, 1842.
Faust I, traducere în proză de V. Pogor și N. Skelitty, Iași, Tipografia lui Adolf Berman, 1862.
Ifigenia în Taurida, traducere de Ilariu Pusicariu, București, Tipografia lui Toma Teodorescu, 1862.
Clavigo, traducere de Nicolae Miculescu, București, Tipografia E. Petrescu și Conduratu, 1872.
Stella, traducere de Nicolae Miculescu, Piatra, Imprimeria județului Neamțu, 1874.
Patimile junelui Werther, traducere de B. V. Vermont, cu o prefață de H. Grandea, București, Editura Librăriei Socec, 1875.
Egmont, traducere de Nicolae Chiriac Quintescu, Iași, Tipo-litografia H. Goldner, 1876.
Suferințele tînărului Werther, traducere de I. Hussar, Craiova, Biblioteca de popularizare pentru literatură, știință, artă, nr. 17—18.
Werther (text prescurtat), lipsește numele traducătorului, P. Grimm susține că ar fi Dimitrie Stăn-

Scanned with OKEN Scanner

cescu, București, Editura Librăriei „Carol Müller", 1897.
Faust I, traducere de Ion Gorun, București, Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", 1906.
Faust I, traducere în proză de Iosif Nădejde, București, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1908.
Ifigenia în Taurida, traducere de Virgil Tempeanu, Arad, Editura Librăriei Diecezane, 1925.
Stella, Clavigo, Egmont, traducere de Traian Bratu, București, Editura Cultura Națională, 1925.
Faust I și II, traducere de I. V. Soricu, București, Editura Ancora, 1926.
Povestea vulpoiului șiret, traducere de Eugen Boreanul, București, Editura ziarului „Universul", 1931.
Versuri, antologie îngrijită de Oscar Walter Cisek, prima antologie românească din lirica goetheană, București, Editura „Dacia", 1932.
Lirica lui Goethe, antologie românească de Ion Sân-Georgiu, București, Editura „Adevărul", 1935.
Poezii, antologie de Ștefan Nenițescu, cu o prefață de Ion Pillat, București, Editura Librăriei „Universale", Alcalay, 1936.
Faust. Partea întîia, traducere în versuri de Laura M. Dragomirescu, București, Editura „Bucovina", 1940.
Faust. Partea a doua, traducere în versuri de Laura M. Dragomirescu, București, Editura „Bucovina" 1942 (Colecția „Convorbiri literare").
Egmont, traducere de Laura M. Dragomirescu, București, Editura Bucovina, 1943 (Colecția „Convorbiri literare").
Götz von Berlichingen, traducere de Laura M. Dragomirescu, București, Editura Bucovina, 1943 (Colecția „Convorbiri literare").

Scanned with OKEN Scanner

Torquato Tasso, traducere de Laura M. Dragomirescu, București, „Casa Școalelor", 1944.
Egmont, traducere de Al. A. Philippide, prefață de E. R. Korn, București, Editura de Stat, 1949.
Din viața mea. Poezie și adevăr, traducere și prefață de Tudor Vianu, București, E.S.P.L.A., 1955.
Faust I și II, traducere de Lucian Blaga, prefață de Tudor Vianu, București, E.S.P.L.A., 1955.
Faust (I), traducere de Ion Iordan, București, E.S.P.L.A., 1957.
Poezii, traducere și prefață de Maria Banuș, București, Editura tineretului, 1957 (Colecția „Cele mai frumoase poezii").
Faust (II), traducere de Ion Iordan, București, E.S.P.L.A., 1959.
Suferințele tînărului Werther, traducere de Al. A. Philippide, prefață de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, București, E.S.P.L.A., 1960.
Goethe. Opere alese. Volumul I. Poezii și poeme, antologie, prefață și comentarii de Romul Munteanu, București, Editura tineretului, 1964.
Goethe. Opere alese. Volumul II, Egmont (în traducerea lui Al. A. Philippide), *Suferințele tînărului Werther* (în traducerea lui Al. A. Philippide), București, Editura tineretului, 1964.
Teatru, prefață de Tudor Vianu. Cuprinde piesele : *Götz von Berlichingen*, traducere de Laura M. Dragomirescu, *Ifigenia în Taurida*, traducere de Al. Philippide, *Egmont*, traducere de Al. Philippide, *Torquato Tasso*, traducere de Laura M. Dragomirescu, București, E.L.U., 1964.
Faust I și II, traducere de Lucian Blaga, București, Editura pentru literatură, B.P.T., 1968.

Scanned with OKEN Scanner

Călătorie în Italia, traducere de Gh. Ciorogaru, București, E.P.L.U., 1969.
Maxime și reflecții, traducere de Gh. Ciorogaru, prefață de Sergiu Sălăjan, București, Editura Univers, 1972.
Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister și *Anii de drumeție ai lui Wilhelm Meister sau cei ce renunță*, traducere de Valeria Sadoveanu, București, Editura Univers, 1972.
Poezii, antologie și cuvînt înainte de Ion Acsan, București, Editura Univers, 1974.
Afinități elective, traducere de Eugen Filotti, prefață de Ion Roman, București, Editura Minerva, 1975.
Reineke vulpoiul, traducere de Iulia Murnu, *Hermann și Dorothea*, traducere de Laura M. Dragomirescu, prefață de Ion Roman, București, Editura Minerva, 1978.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

Tabel cronologic V
Prefață XLIV

Faust înainte de Goethe, adaptări, circulația motivului după apariția poemului dramatic goethean XIV
Faust : geneză și publicare, locul ocupat în ansamblul operei lui Goethe XLVIII
Descrierea dramei LI
Personajele din *Faust* LV
Aspecte de structură și compoziție XLII
Mitul faustic în literatura română LXIV

FAUST I

Închinare 1
Prolog în teatru 3
Prolog în cer 11
Partea întîi a tragediei 18
Faust II (rezumat) 256
Urfaust (rezumat) 261
Referințe critice 263
Goethe despre *Faust* în scrisorile sale și în convorbirile lui cu Johann Peter Eckermann 268
Bibliografie critică selectivă 272

Scanned with OKEN Scanner

Seria de TEXTE COMENTATE-Lyceum
are menirea să contribuie
la înțelegerea și interpretarea
operelor fundamentale
din tezaurul literaturii române
și universale,
oferind modele de analiză literară.
Această serie utilizează texte
reproduse după ediții definitive,
încorporînd fie o singură lucrare,
fie o riguroasă selecție
din creația aceluiași scriitor.
Aparatul critic este alcătuit
dintr-o amplă analiză a textului ales,
note de subsol,
cu indicarea pasajelor interesante
pentru dezvoltarea conflictului,
caracterizări ale personajelor etc.,
tabele sinoptice, o bibliografie
și un capitol de referințe critice.

Lei 11,50

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

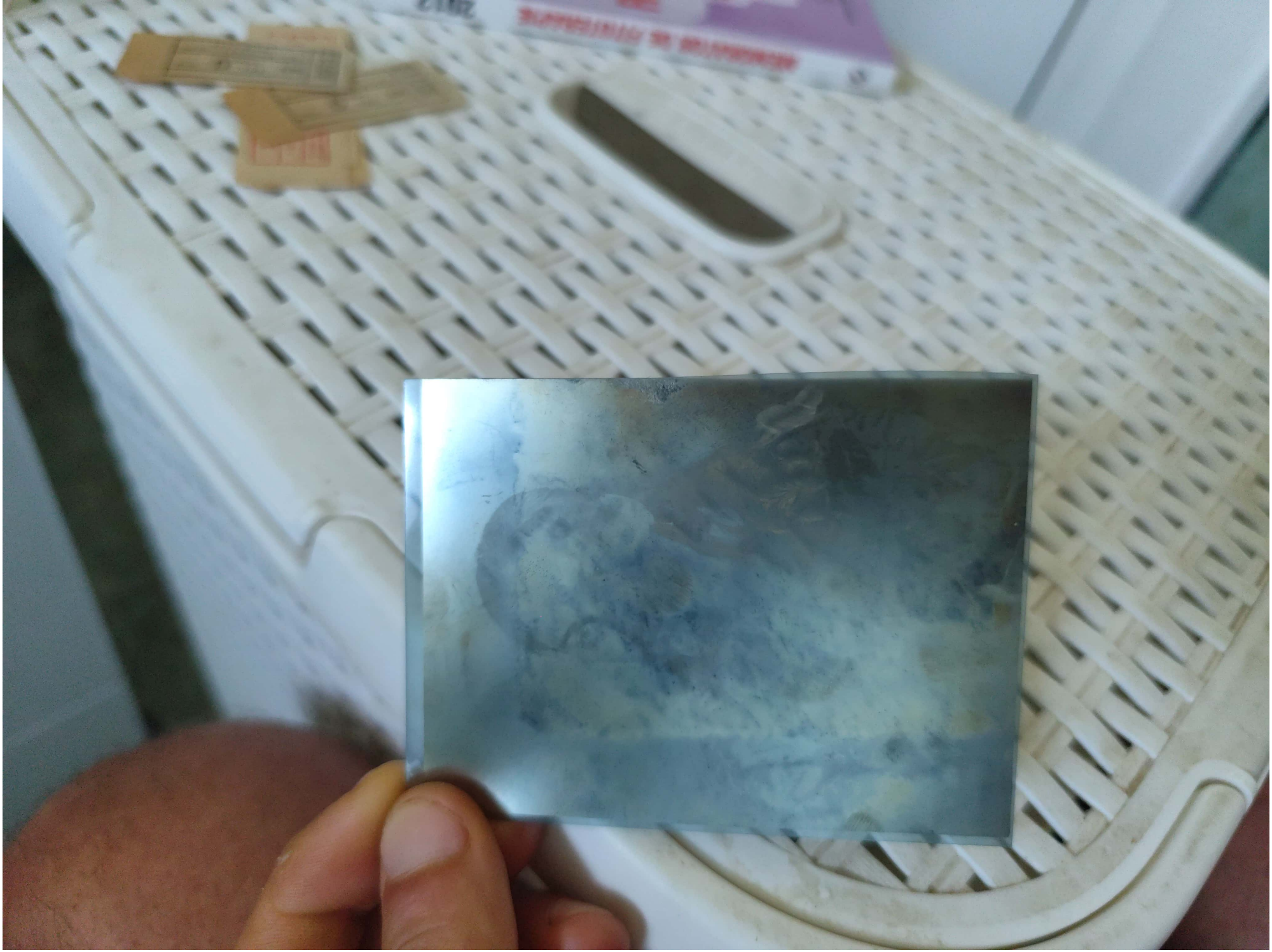

Scanned with OKEN Scanner

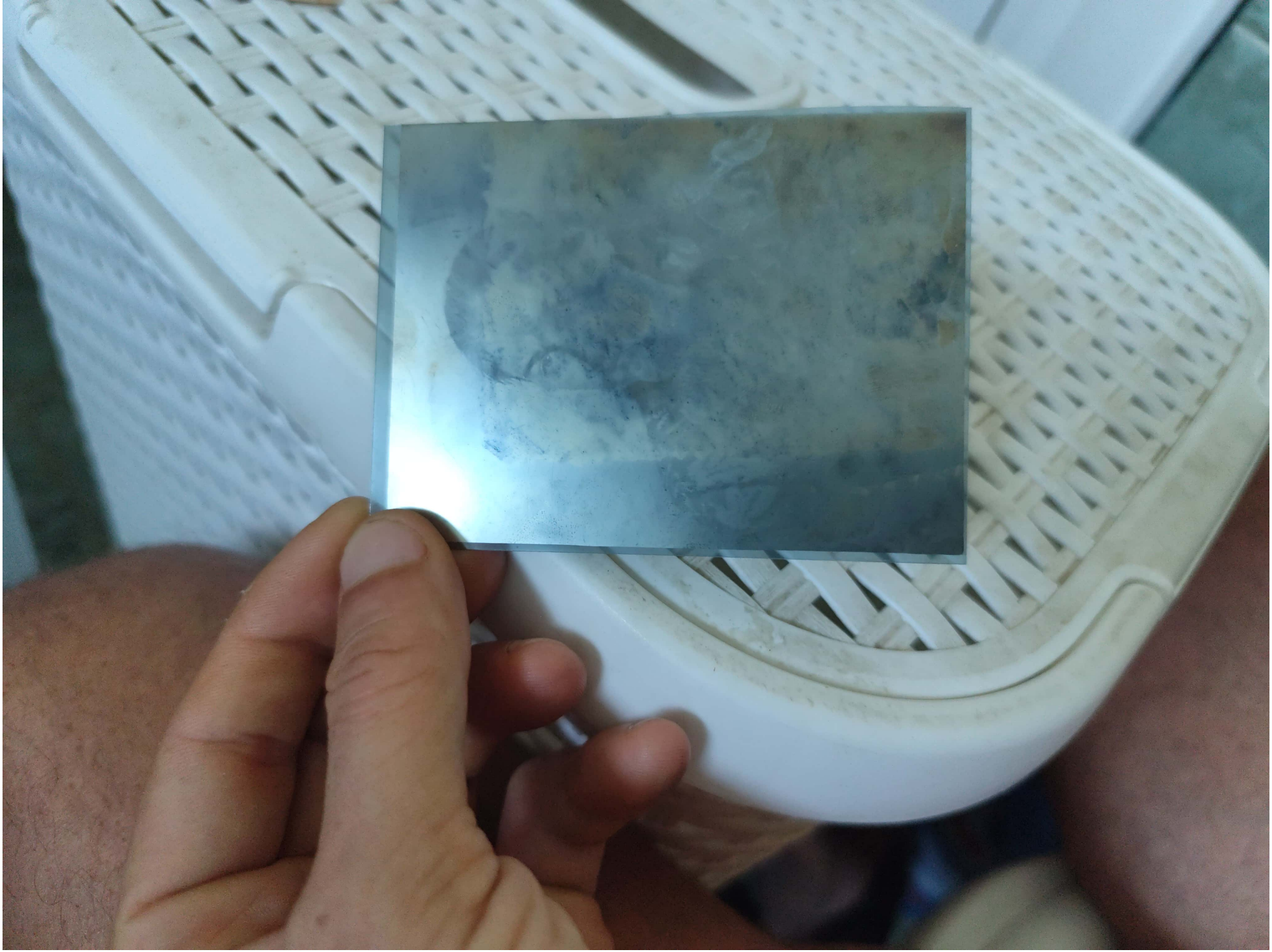

Scanned with OKEN Scanner

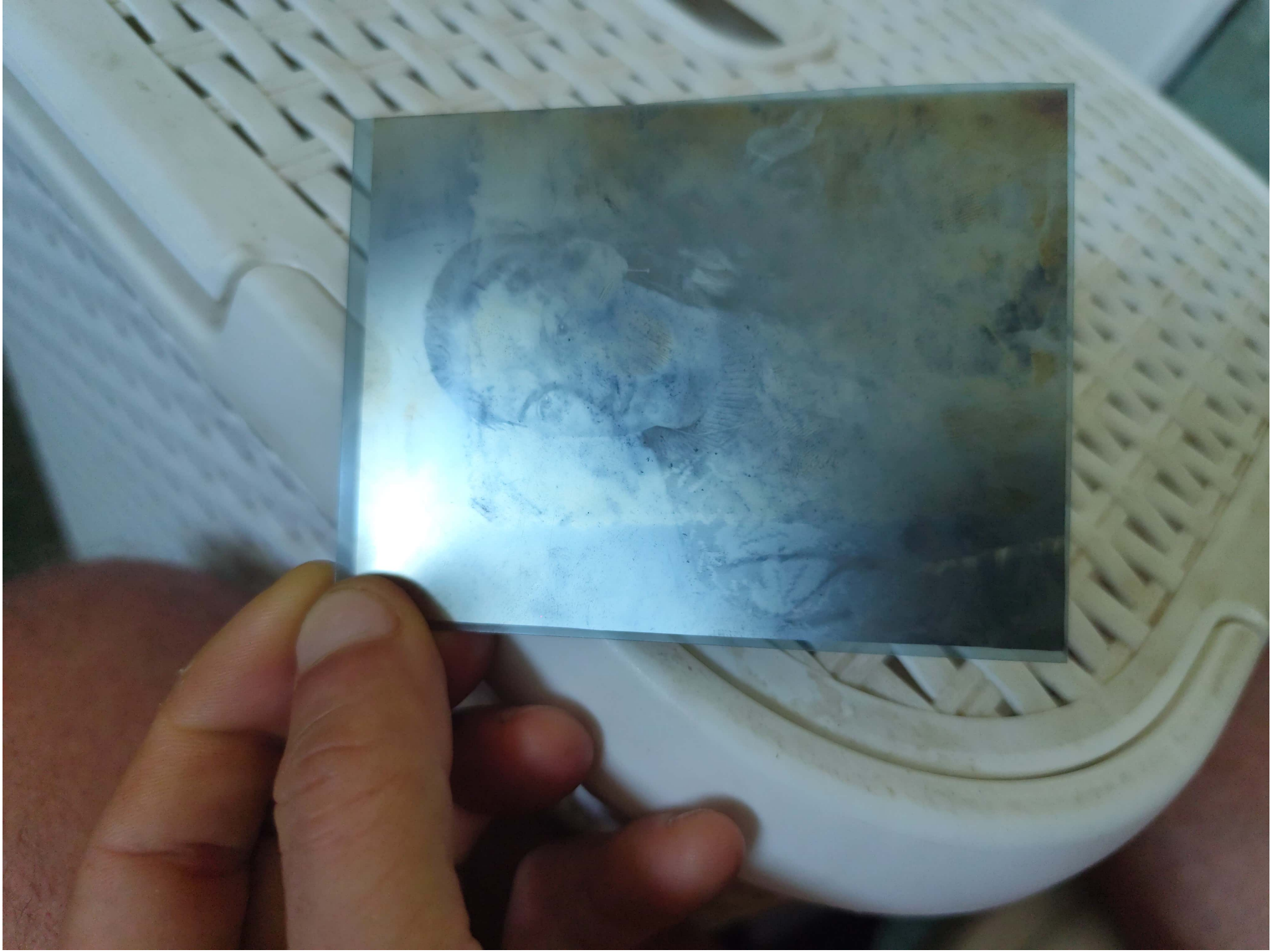

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

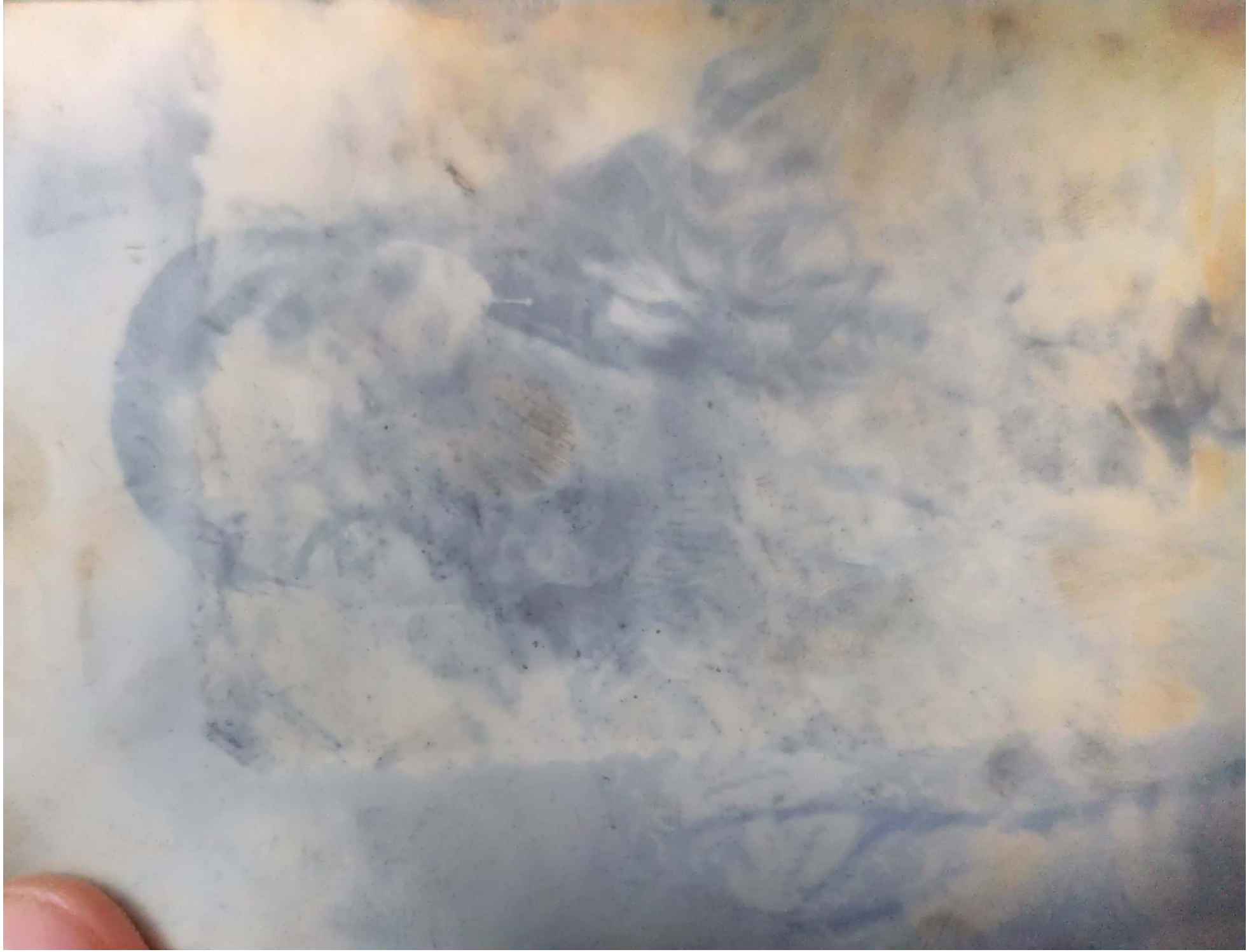

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner